هكذا من الأصل

דבר

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
דבר
עתון פועלי ארץ ישראל
מיסודו ועורכו הראשון ברל כצנלסון ז"ל
מאוחד עם למרחב

היום בדבר

- הדרג המדיני וועדות חקירה, העימות – משה בן־זאב
- יקוב דין תורה את חוק המדינה – אורה זרניצקי
- אוניברסיטאות תשמ"ז, ההדרדרות נמשכת – יעל פישביין
- השבוע: שדי פרדיס, יצחק בדנר, ניבה לניר, חיים גורי, טובה צימוקי, חגי אשד, יקיר צור, יעל אדמוני
- „דבר השבוע" ו„משא" לספרות ולאמנות

הטובות ביותר
מכונות לשיכפול מפתחות
COMPACT SM/20

במחיר מבצע
ישירות מהיבואן.
טל. 03-379495

יום שישי, כ"ח בתשרי תשמ"ז, 31 באוקטובר 1986 • גליון 18952

היום 64 עמודים כולל „דבר־השבוע" • המחיר 1.20 ש"ח, באילת 1.04 ש"ח

שולץ לא יתנגד לאיסור כניסת ולדהיים לארה"ב

אמר כי אפשר ששמו של ולדהיים ייכלל ברשימת המעקב של אזרחי חוץ האסורים בכניסה לארה"ב

מאת אמיר אורן, סופר „דבר" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל„דבר"). – שר החוץ ג'ורג' שולץ אמר השבוע כי לסטייט דיפרטמנט אין כל התנגדות להוספת שמו של קורט ואלדהיים ל„רשימת המעקב" של אזרחי־חוץ האסורים בכניסה לארה"ב.

שולץ שוחח עם אישים יהודיים עוד לפני פרסום המסמכים המתעדים את מעורבות ואלדהיים במבצעי־השמדה נאציים נגד אזרחים באיזור קוזארה ביוגוסלאוויה.

שר המשפטים אדווין מיז הועיד לראשית השבוע דיון מכריע בסוגיית ואלדהיים. אתמול אמר כי המידע החדש – שואלדהיים נאלץ לאשר את נכונותו ובכך להודות בהצריפה כי לא דייק בהכחשותיו הקודמות – עשוי להשפיע על החלטה נגד ואלדהיים, אך החלטה זו צריכה להישקל בכובד־ראש, כיאה למעמד ואלדהיים כראש־מדינה וכמזכ"ל האו"ם לשעבר.

„וואשינגטון פוסט", שהוציא מדוברו של ואלדהיים הודאה כי הנשיא שיקר בתזכיר שמסר בשמו בנו לפני הבחירות לנשיאות, הסתמך על ראיונות שנערכו באחרונה ביוגוסלאוויה. המרואיינים אמרו כי בחורף 1947/48 ניסו שירותי הביון הסובייטיים והיוגוסלאוויים לסחוט מוואלדהיים הסכמה להתגייס ולשמש סוכן קומוניסטי באיום שסירובו יביא להעמדתו לדין כפושע מלחמה. לא נמצא אימות לאתר הדיווחים שלפיהם אכן פנו הסובייטים לוואלדהיים והצליחו לגייסו. דוברו של ואלדהיים הכחיש כי נעשה נסיון־גיוס „שכן יכול היה להבחין".

דור שלישי לצנחנים מטפס על כלי המשחית, אמש במפגש הצנחנים בפארק הירקון. (צילום: שאול גולן – „ידיעות אחרונות")

המשא ומתן עם האחיות התחדש בתקווה קלושה לסיימו במהירות

לפי שעה ממשיכים בתי החולים לפעול במתכונת חירום

מאת דנקה הרניש, סופרת „דבר"

בצפיה ש„עשן לבן" יצא תוך השעות הקרובות התחדש אתמול בלשכתו של מזכ"ל ההסתדרות המשא ומתן עם האחיות.

לקראת הישיבה, שכינס מ"מ של מזכ"ל ההסתדרות חיים הברפלד, יו"ר האגף לאיגוד מקצועי, כל הצדדים המעורבים במשבר גילו אופטימיות מלבד מנכ"ל משרד הבריאות פרופ' דן מיכאלי שאמר ל„דבר": „ניתן לסיים ולחתום על ההסכם עוד הלילה, אבל זו עדיין רק תקווה".

עמדת המתנגה, שנוקט משרד הבריאות, משתקפת במצב שהיה אתמול בבתי החולים. למרות שובן של האחיות לעבודה תקינה ממשיכים בתי החולים לתפקד במסגרת חירום בלבד. פרופ' מיכאלי יוציא הוראות על החזרת בתי החולים לעבודה מלאה רק עם סיום המשא ומתן עם האחיות וחתימת ההסכם. הוא אינו מוכן לסכן את המערכת בשום „טלטלה" נוספת.

מרפאות חוץ בבתי חולים היו אתמול סגורות ותפוסת המיטות במחלקות נשארה חלקית. הרופאים ביצעו ניתוחים דחופים או „חצי דחופים" אבל קלים בלבד. ליד אשנבי הקבלה היו תורים ארוכים, אבל רוב הפונים נדחו ונתבקשו לחזור במועד מאוחר יותר. הקהל היה ממורמר ביותר ורבים טענו, שכם חולים במצב רציני. כמו המועמדים לניתוחי לב, נדחים בהלוך ושוב. לעומת זאת במחלקות קיבלו החולים טיפול סיעודי מלא.

לפתיחת המשא ומתן הבילי עם האחיות קדמו יותר משעתיים של התייעצויות של כל הצדדים בינם ובין אצמם ובירורים נפרדים של צד אחד עם השני. המשא ומתן, בהתאם להחלטת הוועדה המרכזת שהתכנסה אתמול בבוקר לישיבה מיוחדת בעניין האחיות ויפה את כוחו של צוות האגף לאיגוד מקצועי להמשיך במשא ומתן, אמור להיות עקבי ורצוף להסדר הנושאים הייחודיים לאחיות ואחים בבתי החולים על מנת לסיימו בחתימת הסכם קיבוצי.

צוות האגף לאיגוד מקצועי הגיש לשולחן הדיונים טיוטה ההסכם,

בר־עם יטען כי „קשר ברמודה" למכירת נשק לאיראן היה על דעת גורמים בישראל

שלטונות המכס הבטיחו כי יזהרו מלשרבב נימה אנטי־ישראלית לחקירות

מאת אמיר אורן, סופר „דבר" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל„דבר"). – שלטונות המכס האמריקאיים יזהרו להבא משרבוב נימה אנטי־ישראלית בחקירת פרשיות הברחת נשק ומבטיחים לקהילה היהודית־אמריקאית על הליכים משפטיים בעתיד.

לדברי מקורות מהימנים כאן, שהכתמכו על התרשמות אישים יהודיים בעקבות סדרת שיחות עם פקידים בכירים בממשל.

האישים התרשמו כי הביקורת על התנהגות המכס בפרשיות, שבהן היתה ישראל מעורבת, רחקה את הממשל למגננה ציבורית. עם זאת צופים פעילי הקהילה היהודית אווירה שלילית בעת שיימשכו ההליכים המשפטיים בפרשות ג'ונתן פולארד ואברהם בר־עם.

נציב המכס, וויליאם פון־ראב אמר השבוע לראשי „מועדון הנשיאים" כי קו ההגנה של בר־עם ייטען על טענתו כי השתתפותו ב„קשר ברמודה" למכירת נשק לאיראן היתה בידיעת דרגים בכירים בממשלת ישראל ובאישורם.

פון־ראב אמר לאנשי „מועדון הנשיאים" כי במשפט בר־עם צפויה לישראל „אי־נעימות", אך הוא הטעי כי בקור הפרסומים העויינים לישראל אינו במכס. הוא דוחק בהם להיפגש עם אנשי משרדי החוץ והמסחר ולהתעמק בהליכי הענקת רשיונות ייצוא, המהווים לדבריו שלב במתח בפרשיות ההברחה.

מנכ"ל כלל תעשיות: „כל אחד לביתו" כתוצאה מהתעלמות מבעיות היצוא

החברות פועלות מול בעלי המניות בשיקולי רווח והפסד ומתעלמות מיעדים לאומיים

מאת מרים אבימלך, סופרת „דבר"

[illegible]

ועברו לבכור במדינה בה המטבע יציב – השוק המקומי, ואת פירות מדיניות זו נאכל בעתיד. ביקורת זו מתח אתמול עמוס מר־חיים, מנכ"ל „כלל־תעשיות" בהרצאתו בפני הפורום הבכיר לניהול השקעות בנירות ערך.

השחיקה ברווחיות היצוא, בעיקר לארה"ב, אמר, נבעה במדיניות מכוונת של הממשלה לשמור באורח מלאכותי על שער חליפין קבוע. הממשלה עצמה הרוויחה ממדיניות זו הן בגידול יתרות ובעיקר בהקטנת התחייבויות, ולכן מוטל עליה למצוא פתרון לבעיה שהיא יצרה.

המחיר של מדיניות זו היה קיצוץ קשה בהשקעות ובמחקר ופיתוח. ההוצאה במו"פ ב„כלל־תעשיות" צומצמה לשליש מההוצאה לפני שנה, ובתחום ההשקעות לא מבוצעות תוכניות חדשות, למעט שני פרוייקטים.

המסקנה של מר־חיים היא ש„כל אחד לביתו", תוכניות העבודה של חברות צריכות להניח שהממשלה לא תתייחס ליעדים של עידוד יצוא וההשקעות בקביעת שער החליפין ומרכיבי המדיניות הכלכלית האחרים, והאחריות של המנהלים לעובדיהם ולבעלי המניות מחייב אותם לחשוב על השורה האחרונה בחשבון הרווח וההפסד ולהתעלם מיעדים לאומיים.

מושתלי הכבד במצב קשה ולא יציב

מצב גופני ירוד מקשה על ההתאוששות

מאת אריאלה ראובני, סופרת „דבר"

מצבם של שני שתולי הכבד ברמב"ם, מזרה שיכמנטר ואליהו שרייר, מוסיף להיות קשה ולא יציב.

ד"ר א. סטינגר, מנהל בפועל של ביה"ח רמב"ם, מסר לסופרת „דבר" כי מזרה שיכמנטר שעברה ניתוח השתלה לפני תשעה ימים, סובלת מחולשה כללית של כל המערכות בגופה.

רופאיה הצליחו לעצור את הדימום בגופה ולייצב את נשימתה והם עוקבים אחר תיפקודי ליבה וריאותיה. מרבית הזמן היא שרויה בהכרה מעורפלת. כאשר היא מתעוררת מסוגלת להבנה, ב"כ [illegible]

אליהו שרייר, שעבר ניתוח השתלת כבד בשני שלבים לפני ארבעה ימים, שרוי עדיין בהכרה מעורפלת. רופאיו עושים מאמצים לייצב את לחץ הדם שלו בעזרת תרופות. לבני משפחתו ניתנת הרשות לבקרו לפרקי זמן קצרים.

הרופאים ציינו כי שני מושתלי הכבד הגיעו לניתוח בשלבים קשים של מחלתם, כאשר כושר התנגדות של גופם היה במצב ירוד. שני המושתלים מאושפזים בחדר התאוששות אחד כאשר פרגוד חוצץ ביניהם וצוות מוגבר של רופאים ואחיות מופקד על הטיפול הרפואי בהם 24 שעות ביממה.

היועץ המשפטי יסגור את תיק „פרשת השב"כ"

אין הוכחות כי ראש השב"כ דיווח ליצחק שמיר

מאת טובה צימוקי, סופרת „דבר" בירושלים

היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש יסגור ככל הנראה את תיק השב"כ מבלי להגיש כתב אישום נגד אף אחד מהאישים הבכירים המעורבים בפרשה.

כך נודע אתמול ל„דבר" ממקור מוסמך. ישיבה מסכמת בעניין תיק השב"כ תתקיים עוד השבוע ויתכן שעד סוף השבוע יודיע חריש על החלטתו. ככל הנראה מסתבר מהחומר המצוי בתיק החקירה, כי אכן אין כל הוכחה לכך שיצחק שמיר ידע על ההרג ועל בידוי הראיות בעת שכיהן בתפקידו.

אין גם הוכחה חד משמעית לטענתו של מי שכיהן כראש השב"כ או, אברהם שלום כי אכן מסר ליצחק שמיר באופן כללי על השתלשלות העניינים בליל האוטובוס ועל בידוי הראיות שהתקיים לאחר מכן.

זאת ועוד, עדותו של שמיר על המועד שהדברים הובאו לידיעתו נתמכת גם על ידי עדותו של מי שכיהן כשר המשפטים יצחק מודעי. לאור עדותו של יצחק שמיר הנתמכת בין השאר גם על ידי עדויותיהם של דן מרידור ומשה ארנס, ולאור העובדה שלראש השב"כ ושאר המעורבים בפרשה מהשב"כ ניתנו חנינות יחליט חריש כי הוא סוגר את התיק.

משלחת יהודים תביע תמיכה עקיפה ב„קונטרס"

יוצאים בהזמנת הבית הלבן לסיור במרכז אמריקה

מאת אמיר אורן, סופר „דבר" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל„דבר"). – משלחת של אישים יהודיים המקורבים לממשל רייגן עומדת לצאת לסיור בהונדוראס, אל־סלוואדור וקוסטה־ריקה, בהפגנה עקיפה של תמיכה במדיניות הממשל בניקרגואה.

המשלחת תיכננה לצאת למדינות מרכז־אמריקה בסוף השבוע הבא, אך מטעמים שתוארו כ„אישיים" נדחה אתמול המסע למועד אחר. בין המשתתפים במשלחת יו"ר מועדון הנשיאים מוריס אברם, לשעבר המישנה ליו"ר נציבות זכויות האזרח בממשל; מקסל בריגר. לשעבר יועץ הבית הלבן לענייני יהודים; דיק פוקס, מראשי הפעילים היהודיים במפלגה הרפובליקאית.

בריגר מזוהה עם מקורבי של סגן הנשיא ג'ורג' בוש, העוסק בעידוד פעילותם של מורדי ה„קונטרס" נגד המשטר הסאנדיניסטי בניקרגואה.

הממשל מבקש לשכנע את ידידי ישראל בקונגרס כי עליהם לתמוך בסיוע ל„קונטרס" וכי עמדה זו מקובלת על גורמים מרכזיים בקהילה היהודית. הנוסעים למרכז־אמריקה מכחישים כי המסע נועד מראש להבעת תמיכה במדיניות הממשל. לדבריהם, מטרתו היא למידת בעיות האזור.

נציגי מדינות מרכז־אמריקה פנו לאחרונה לפקידים ישראלים וביקשו בנפרד, כי ישראל תפעיל את השפעתה בממשל ובקונגרס להעדפת כל אחת מהן על חברותיה. בהקצאה הפנימית של סיוע־החוץ המיוחד שאושר לוון בסך כולל של 300 מיליון דולר.

דרישה בליכוד לא להתיר צאת משלחת שמאל לרומניה

מטוס מיוחד מטעם ממשלת רומניה יטיס המשתתפים מישראל

מאת סופר „דבר" בכנסת

בסיעת הליכוד תבעו אמש שלא להתיר את נסיעתה של משלחת שמאל ישראלית לרומניה וח"כ עוזי לנדאו הגיש הצעה דחופה לסדר היום בנושא זה. לדבריו נסיעה זו היא הפרת החוק והמדינה בוודאי נקריאת תגר על שלטון החוק.

„ישראל חייבת להגן על עצמה ולהעמיד אנשים אלה לדין. כי שממן את הנסיעה לרומניה בסכום בה גדול יודע כי בתמורה אנשי השמאל יעניקו לאש"ף שירות טוב בתקשורת וייצוגו כארגון מתון", אמר.

יו"ר סיעת הליכוד, ח"כ שרה דורון, הביעה פליאה על כך שאנשים המוכנים להיפגש עם אויביה שמטרתם השמדת המדינה. ח"כ פנחס גולדשטיין קרא ליועץ המשפטי לממשלה לאסור את יציאת המשלחת ואמר כי תפקידה של המשטרה הוא בין השאר גם לכנוע באזרחים לעבור עבירות אם בשוגג ואם בזדון.

„בימפוזיון"

(עו). – בתל אביב נמסר אתמול איש „החזית המזרחית למען השלום", טובבי שמש, כי מטוס מיוחד של ממשלת רומניה יטיס בשבוע הבא משלחת ישראלית של כ־100 איש לפגישה עם אנשי אש"ף בבוקרשט. הוא אמר כי את הכינוס מארחת אגודת הסופרים הרומנית אשר נשיא הכבוד שלה הוא נשיא רומניה ניקולה צ'אושסקו, אשר גם יעניק חסותו לכינוס ויישא בו דברי ברכה. הכינוס יימשך 30 שעות ויהיה על חשבון המארחים.

שמש מסר כי האירוע הוא בבחינת „סימפוזיון" ומן הצד הפלשתיני תשתתף בו משלחת של 20 אנשי אש"ף, ביניהם אנשי ההנהגה הבכירה וכן סופרים ובכירים של ארגון זה. לדבריו עשוי להשתתף גם ערפאת. בין הישראלים תהיה גם קבוצה שמארגן לוסיף זורי מפ"ם. בהמשך הדברים אמר כי המשלחת יוצאת בתואה על החוק לאיסור מיפגשים עם הנועות שרוד וקבלתו בכנסת.

ביקורת במצרים

דן אבידן, סופר „דבר" לענייני ערבים, משיף

מצרים מתחה אתמול ביקורת על כך שהיועץ המשפטי לממשלה מתכוון למנוע יציאת המשלחת. פרשנים בקהיר אמרו כי ישראל מתגלית בכך כמו שהיה בהתייחסה המתמצעת לפתיחה מו"מ ישיר בינה לבין נציגים פלשתינים.

מגעים עם מזרח אירופה בעניין המאבק בטרור

מאת יוסי מלמן, סופרו המדיני של „דבר"

ישראל מנהלת מגעים עם מדינות מזרח אירופה כדי להדק את שיתוף הפעולה הבינלאומי במלחמה בטירור. נודע כי דיפלומטים של ישראל ואישים פוליטיים מישראל העלו בכמה הזדמנויות במיפגשים עם עמיתיהם ממזרח אירופה את הנושא.

הישראלים טענו כי ארגוני טירור פלשתינאיים פועלים במזרח אירופה, ובנוסף לתמיכה הפוליטית מקבלים גם סיוע צבאי בנשק ובהדרכה. נציגי ישראל ביקשו מהמזרח אירופים לחדול מעזרה זו. המדובר בעיקר בבולגריה, פולין ורומניה. אולם נציגי הגוש הסובייטי דחו את הטענות של ישראל והכחישו לחלוטין את תמיכתם בארגוני הטירור. כתבה על הטירור החדש מתפרסמת היום ב„דבר השבוע".

מרוקו תקיים הבטחתה בעניין ניספי „אגוז"

מאת דן אבידן, סופר „דבר" לענייני ערבים

חסן מלך מרוקו נחוש בדעתו לקיים את הבטחתו לשמעון פרס ולאפשר – בעיתוי המתאים – את העלאת עצמותיהם של היהודים נספי הספינה „אגוז" לקבורה בארץ.

ל„דבר" נודע, כי לפני זמן־מה הושלמו כבר כל ההכנות לביצוע פעולה זאת: מטוס של חיל האוויר הגיע לשם כבר למרוקו, יחד עם צוות של חברה קדישא, ואפילו הוקצה כבר מקום בהר הרצל לקבורת נספי הספינה „אגוז".

[illegible] את העלאת עצמות [illegible] לה, היתה מרוקו נחשפת ללחצים מיותרים מצד העולם הערבי.

עתה, כך מוסרים מקורות מוסמכים המקורבים למלך חסן, ממתין המלך רק לעיתוי המתאים, כדי לעמוד בהבטחתו בעניין זה, שאותה נתן, בשעתו, לשמעון פרס בכתב.

קשיים מונעים פתיחת הבנק הירדני בשכם

מאת סופר „דבר" בירושלים

שורה של קשיים התגלעו לאחרונה בהפעלת הבנק הירדני בשכם ולכן מתעכבת פתיחתו המעשית של הבנק.

הקושי העיקרי הוא בעקרון שנקבע בין ישראל וירדן ולפיו לא יוכלו תושבים של מדינת ישראל לפתוח חשבונות בבנק. הכוונה בראש ובראשונה לתושבי מזרח ירושלים שהם אזרחי ירדן, אולם כיוון שהם תושבי מדינת ישראל לא יוכלו לפתוח חשבונות בבנק.

בעיה נוספת היא שאלת הבטחות שיינתנו למפקידים בבנק למקרה שהבנק לא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו.

כפי שנקבע בהסכם בין ישראל לירדן הרי הבנק המרכזי של ירדן ערב לפעילות הכספית של הבנק, אולם הנהלת הבנק מחפשת עוד ערבות חיצונית (של בנק אמריקאי) כדי למנוע מקרים כפי שקרה ב־1967 כאשר הנהלות הבנקים הירדניים הקפיאו את כל פקדונות תושבי הגדה.

בתקציב 1987 העדפה לפיתוח תשתית כלכלית

מאת שלמה קרמר, סופרו הכלכלי של „דבר" בירושלים

תקציב ההוצאה של המדינה לשנת 1987 יעמוד בסימן העדפה בהקצאת כספים לפיתוח תשתית כלכלית. ההעדפה תינתן להשקעות בכבישים, בתקשורת ובמפעלי המים – כך עולה מ[illegible] בתקציב המדינה אשר הוצגו בלישכת שר האוצר אתמול ובה השתתפה צמרת האוצר.

המסגרת התקציבית המוצעת הכוללת רפורמה במיסוי על העבודה ורפורמה בשוק ההון, לוקחת בחשבון קיצוץ בסדר גודל של 300 עד 500 מיליון דולר.

ההצעות לרפורמה במיסוי הועלו בראשונה לדיון עם שר האוצר על ידי הממונה על הכנסות המדינה ישראל ברון. לאחר דיון כזה עבר הדיון לרפורמה בשוק ההון כאשר היעד שהוצג התבסס על ידי הסקטור העסקי בהיקף של כ־750 מיליון דולר.

פדיון 50 מיליון דולר ממניות בנקאיות של קשישים

מאת יואב יצחק

הבנקים מתחרים שוב על כספי הקשישים. היום יפדו מניות בנקאיות שהוחזקו על ידי הקשישים, בסכום כולל של כ־50 מיליון דולר.

פדיון המניות הבנקאיות, נעשה עתה במסגרת האופציה שניתנה לקשישים, כאשר הפקידו את הבנקאיות שברשותם בתוכניות החסכון הבנקאיות. האופציה ניתנה לקשישים שהפקידו את הכספים בכ־450 מיליון דולר, אולם רק חלקם הקטן (50 מיליון דולר) נפדה עתה על ידי הקשישים במסגרת האופציה שניתנה להם.

צוות הטלוויזיה יסקר את ביקורו של הנשיא

מאת יעל ארמוני, סופרת „דבר" בירושלים

הקשת עובדי הטלוויזיה שיצלוו אל נשיא המדינה בסיורו הממלכתי באוסטרליה האוסטרליה קיבלו אתמול הוראה בכתב מהנהלת רשות השידור להתייצב לנסיעה במתוכנן.

בסבב, אמרו הוועדים על העובדים לצאת לחו"ל כל עוד לא יובטח להם תשלום עבור שעות טיסה ושעות נוספות בחו"ל. לאחר הפסקה הודיע המנהל של רשות השידור את המנכ"ל לשכנע עתה הדין גם יהיה בכך צורך להשעות את העובדים שיסרבו לנסוע.

איש העסקים יוסף חכמי נעצר, ושוחרר בערבות

נחשד כי הוציא 4 מיליון דולאר בטענת שווא

מאת יואב יצחק

איש העסקים יוסף חכמי ־שנחשד בהוצאת כספים במרמה מחברת ת.ל.ב מקרקעין, בסכום של 4 מיליון דולר — נעצר על־ידי המשטרה ביום רביעי, ושוחרר בערבות בסך 900 אלף שקל.

החקירה נגד יוסף חכמי מירושלים החלה לפני מספר חודשים, בעקבות תלונה שהגיש במשטרה רוני זילברמן, שהינו יועץ השקעות ומנהל קרנות נאמנות. זילברמן התלונן במשטרה, כי בעלי השליטה בחברה לא פירסמו את הדו"חות הכספיים, עקב הוצאה של מיליוני דולרים מהחברה. לאחר בדיקת המשטרה התברר, כי יוסף חכמי הוציא מהחברה 4 מיליון דולר, במטרה לרכוש עבורה נכסי נדל"ן, אולם עד כה לא נרכש הנכס ולא הוחזר הסכום שהוצא מהחברה.

בתיק החקירות שנמסר לבית המשפט, מואשם יוסף חכמי בקבלת דבר במרמה, ובגניבה בידי מנהל.

עוד נאמר בתיק החקירות, כי יוסף חכמי, שרכש את השליטה מידי משפחת ליבוביץ, קיים ישיבה בה השתתפו יעקב פרידמן ודב הרץ, וביקש מהם לאשר לו למשוך מהחברה 4 מיליון דולר, במטרה לרכוש 57% מנכס מסויים. כאשר נשאל מדוע יש צורך להעביר את הכספים לידיו ולא לידי בעל העיסקה טען החשוד, כי מוכר הנכס אינו רוצה להחשף, ואי לכך יש צורך להעביר את הכספים דרכו. חכמי נחשד, כי את הכספים הנ"ל העביר למשפחת ליבוביץ, מהם רכש את השליטה בחברה.

נודע, כי בכוונת רוני זילברמן, בשיתוף עם קבוצת משקיעים פרטיים, להגיש נגד מנהלי החברה תביעה אזרחית, על הוצאת הכספים והנזקים שנגרמו כתוצאה מהפיגור בדו"חות הכספיים. בנוסף לכך הם מתכוונים לפנות לבית המשפט ולבקש למנותם למנהלי החברה, כדי שיוכלו להפעילה כעסק חי ולהחזיר את המצב לקדמותו.

המשנה למנכ"ל הבורסה, נתי שילו, אמר כי "למעלה משנתיים הרגשנו כי בחברה מתרחשים אירועים חריגים, ובעקבות זאת ניהלנו מעקב צמוד וניסינו לגרום לכך, שהחברה תתנהל כפי שצריכה חברה ציבורית להתנהל". הוא הוסיף, כי המסחר במניות הופסק עוד באמצע 1985, לאחר שהחברה פיגרה בפירסום הדו"חות הכספיים. שילו ציין כי הבורסה עמדה בקשר רצוף עם הרשויות השונות, כדי לבדוק את הדברים "עד הסוף". הוא מקווה, כי ההתפתחות הנ"ל הגרום לכך שיובהר מה קרה בחברה, ואם מישהו אחראי — שיתן את הדין. נתי שילו אמר בתגובה, כי אם תהיה פניה מצד משקיעים, תשקול הבורסה מתן סיוע כספי בהגשת התביעה.

רבני אוסטרליה מאיימים להחרים ביקור הנשיא

בגלל כוונת הרצוג לבקר גם אצל הקהילה הרפורמית

מאת בת זבולוני סופר "דבר" בירושלים

רבני אוסטרליה עלולים להחרים את קבלת הפנים שמכינים לנשיא מדינת ישראל חיים הרצוג עם בואו לאוסטרליה, וזאת עקב השתתפותו של הנשיא בחנוכת בית ספר רפורמי במלבורן.

"ערב שבת" מוסר כי מועצת רבני מלבורן מאיימת בהחרמת הנשיא הרצוג על שהבטיח להשתתף בחנוכת בית הספר הרפורמי "קינג דיוויד" שהוקם על ידי הקהילה הרפורמית במלבורן.

רבני אוסטרליה שרבים מהם משתייכים לזרם של חסידי חב"ד ומנהלים את המאבק נגד הרפורמים והקונסרבאטיבים פרסמו ערב בואו של הנשיא הרצוג לאוסטרליה את האזהרה הבאה: "מה שלא הצליחו (הכוונה לרפורמים) להשיג במשך 20 שנה ויותר, יתן להם נשיאה של מדינת ישראל ובנו של הרב הראשי בה, במחי ביקור אחד".

נשיא המדינה חיים הרצוג עומד לבקר באוסטרליה ב־9 בנובמבר. גם הרפורמים מכינים לו קבלת פנים מפוארת ויקבלו אותו, כמנהג קבלת מלך "בלחם ומלח" וגזירת סרט בכניסה לשער העיר.

קבלת הפנים של הרפורמים והבטחת הנשיא להשתתף בחנוכת הבית של בית הספר הרפורמי שעל יד הקהילה הרפורמית במלבורן, הדליקו נורה אדומה אצל החרדים שהיתה כצנינים בעיניהם, והם, כאמור, מאיימים כי יחרימו את הנשיא ולא יקחו חלק בשום אירוע של כבוד שיערך לו.

תגובת בית הנשיא על איום החרם היתה כדלקמן: "אין שינוי במדיניות בית הנשיא. ככל הנשיאים לפניו יהיה אורח הקהילה היהודית בחוץ לארץ על כל חלקיה, כלומר, גם של הרפורמים והוא ישתדל לראות את כולם".

קיסר הסביר לשולץ רזי המשק הישראלי

מאת מאיר אורן, סופר "דבר" בארה"ב

ואשינגטון (מיוחד ל"דבר"). — מזכ"ל ההסתדרות, ח"כ ישראל קיסר, אמר אמש לשר החוץ ג'ורג' שולץ כי ההסתדרות מתנה את המשך שיתוף הפעולה עם הממשלה בהמשך מדיניות היציבות במשק.

בשיחה בסטייט דיפרטמנט התרשם קיסר כי הצליח להעמיד את בארתו על "פן חדש" של המציאות הכלכלית־חברתית בישראל ולהבהיר את משמעותה החמורה של סכנת אבטלה בקרב חיילים משוחררים ובעיירות פיתוח.

קיסר אמר לעיתונאים אחרי הפגישה כי היה לו עניין להציג לשולץ את ההסתדרות שלא בציבור הממשלתי (הישראלי) שבאמצעותו הוא מדווח עליה בדרך כלל. כתגובה על דברי השר משה ארנס על "בכלכלה בולשביקית" שאותם איזכר שולץ, הדגיש קיסר את חשיבות שיתוף העובדים בניהול מפעלי חברת העובדים וברווחיהם.

בשיחה לא נדונו נושאים מדיניים, למעט הערת שולץ כי יעבוד עם יצחק שמיר כפי שעבד עם שמעון פרס ועם כל ראש ממשלה ישראלי.

סיום החקירה בפרשת שלמה עמר — בקרוב

מאת סופר "דבר"

המשטרה הצבאית תסיים בקרוב את החקירה בפרשת שחרורו משירות מילואים של ח"כ שלמה עמר. לאחר שנה ויותר של חקירה יושלם התיק בקרוב ויועבר לפרקליט הצבאי הראשי ואחר כך ליועץ המשפטי לממשלה שיעיין בו יחד עם החומר שהגישה המשטרה בעניין זה.

גורמים צבאיים הבהירו כי הצבא בודק מי שחרר את עמר ומדוע. המסקנות יועברו לגורמים הנוגעים בדבר.

נסגרה מכללת בית לחם נעצרו שלושה פעילי פת"ח

מאת אוריאל בקעמי סופר "דבר"

אלוף פיקוד המרכז, אהוד ברק, הוציא אתמול צו סגירה לשבוע למכללה "אל־פרוואר" בבית־לחם. זאת, בעקבות ההתפרעות שהיתה שם שלשום שבמהלכה נזרקו אבנים ובקבוקי־תבערה והונפו דגלי אש"ף.

כוחות הביטחון הטילו אתמול מעצר מינהלי לששה חודשים על שלושה פעילים בכירים נוספים בארגוני החבלה. השלושה הם עלי ברהם דארג'ה מטובאס, פעיל פת"ח בשומרון, ראסף עידאיס ראסף בושייה, תושב רמאללה, מ"החזית הדמוקרטית" ברמאללה וג'יהד אל־מוסיימי ממחנה הפליטים בלטה, איש פת"ח באיזור שכם.

ארה"ב שוקלת להציב כוח "דלתא" בנגב

בודיית (ע"מ) — ישראל הציעה לארה"ב, בשבועות האחרונים לכהונתו של שמעון פרס, להקים בסיס "סודי" בנגב ליחידה מכוח "דלתא" האמריקאי, המיועד לפעולות קומאנדו. העיתון הכוויתי "אלקבס", המוסר על כך, מוסיף כי ההצעה הישראלית כלולה במסגרת תכנית מפורטת ותכנית עבודה משותפת שבה דן פרס בוואשינגטון עם אחראים למלחמה בטרור.

פרס אמר, לדברי העיתון, לאחד הבכירים במחלקה למלחמה בטרור במשרד החוץ האמריקאי, כי ישראל הציעה את הצעתה לנוכח הקושי לשגר במהירות את כוחות "דלתא" לפעולות מיוחדות לאזורים המרוחקים מארה"ב.

העיתון שמסר קודם "אלקבס" אמר, כי ישראל הציעה לפני האמריקאים לשמור את התכנית המשותפת בסודיות מוחלטת, בגלל התגובות השליליות החריפות הצפויות מצד מדינות ערב.

"אלקבס" מוסר עוד, כי ועדת מומחים אמריקאית בוחנת עתה את ההצעה הישראלית, כדי לקבל החלטה בעניין.

אות יקיר ההתיישבות ברצועה יוענק לשצ'ראנסקי

מאת דני צדוקי סופר "דבר" בדרום

את יקיר ההתיישבות היהודית ברצועה יוענק לאסיר ציון אנאטולי שצ'ראנסקי בטקס שייערך ביום שני הקרוב במלון "ראמדה" בירושלים. הטכס בחסות ראש הממשלה יצחק שמיר בא לציין עשור להקמתה מחדש של ישיבת "ימית" במרכז האזורי נוה דקלים שבגוש קטיף שברצועה. לשם פנתה ישיבת הסדר זו מהעיר ימית עם פינויה.

סכסוך עבודה ב"סולל בונה"

מאת חיים ביאור, סופר "דבר" לענייני עבודה

ארגון הגג של עובדי "סולל בונה", המייצג את עובדי הקונצרן שאינם פועלי בניין, הכריז אתמול על סכסוך עבודה, בכוונה על החלטת מועצת המנהלים להקפיא את כל תוספות השכר בקונצרן לפחות, עד אפריל 87.

שלשום הזהירו ארגון העובדים הזיב"נים, המייצג את פועלי הבניין ב"סולל בונה" להמתין עד שישובו ארצה של מזכ"ל ההסתדרות, כדי לאפשר לו להכנס לעובי הקורה, בטרם יורה על פתיחה בצעדים אירגוניים.

יו"ר אירגון הגג של עובדי "סולל בונה", שמואל בן דוד, מסר אמש שבתקופת ה"צינון" בת 15 הימים עד לפתיחה בשביתה, יקיימו העובדים ארבעה כנסים אזוריים בשעות העבודה, שישתקו למעשה את העבודה בקונצרן במשך יום הכינוס. להבדיר, מפיטורים ומאסיים ואי־ביצוע הסכמי השכר מפתיחים את המוטיבציה לעבודה בתקופה כה קריטית לקונצרן.

בן דוד ציין שהנהלת "סולל בונה" מודיעה שבדעתה לפטר 1,000 עובדים, בנוסף ל־3,200 שכבר פוטרו ואולם לאמיתו של דבר בתוכניתה לפטר לא אלף נוספים אלא 1,500 נוספים.

דובר "סולל בונה" אמר כתגובה כי מועצת מנהלי הקונצרן הגיעה למסקנה שמצבו הכלכלי הקשה של הקונצרן מחייב לדחות את ביצוע הסכמי השכר עד למועד שבו יוכל הקונצרן לממן את תוספות השכר ממקורותיו הפנימיים. זאת — כהגנה שיבוצעו מהלכי ייעול, חסכון והעלאת הפריון. הוא ציין שבחידות הקונצרן השונות יונהגו שיטות שכר עידוד.

דבר DAVAR
מאוחד עם למרחב
העורכת חנה זמר
משנה לעורך דוד פדהצור
מנהל מערכת מרדכי ברקאי
מנהל כללי אהרון קראוס
המו"ל — "דבר" בע"מ
מדפיס בדפוס "דבר" בע"מ
המערכת והמנהלה: תל־אביב, רח' שינקין 45, ת.ד. 199, מ. 65233
טלפון 286141 (6 קוים)
מחלקת המודעות: טלפונים ישירים 286156, 281860, 298032
סניפים: ת"א, בית "דבר" רח' שינקין 45 טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים: המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16 בית מאזיה קומה ג' טלפון 242203 מ. 94229
חיפה: רח' הנביאים 27 טלפונים 3־2־642111, מ. 33104

צרפת תקבל חרם של הקהילה האירופית על מכירת נשק לסוריה

וינברגר הביע התנגדות לפעולת גמול אמריקאית נגד סוריה בעקבות משפט הינדאווי

פאריס ("רויטר"). — צרפת דחתה אתמול את ההאשמות שערכה עסקה חשאית עם סוריה, כדי לצמצם את פעילות הטרור על אדמתה, והודיעה, כי היא מוכנה לקבל חרם של הקהילה האירופית על מכירות נשק לסוריה.

דוברו של ראש הממשלה ז'אק שיראק דני בודזאן אמר, כי צרפת לא הכבידה כלי־נשק כלשהם לסוריה מאז עלתה לשלטון ממשלתו של שיראק ואף הקפיאה את משלוחי הנשק שאושרו על־ידי הממשל הסוציאליסטי הקודם.

"אם תעלה בקהילה האירופית הצעה להפעיל את כל מכירות הנשק לסוריה, תהיה צרפת מוכנה לקבל זאת", אמר בודזאן בתדריך השבועי לעיתונאים.

אולם, באותו תדריך גם הודה בודזאן, כי ממשלת שיראק אישרה מכירת "ציוד הגנתי מובחר" לסוריה, הכולל ציפויי שריון וציוד אגירת נתונים אלקטרוני.

הצהרותיו של דוברו של שיראק באוזני העיתונאים אתמול נועדו, כנראה, להבהיר את הבלבול ביחס למדיניות הצרפתית כלפי סוריה. עיתונים צרפתיים ופוליטיקאים קראו לשיראק להגדיר את מדיניותו כלפי הסורים, לנוכח גל הדיווחים על כך שצרפת שקלה — ועדיין שוקלת — עסקת נשק גדולה עם סוריה, כתמורה למניעת הישנות התקפות טרור דוגמת אלה שתבעו 10 חיי־אדם בפיצוצים שהיו בפאריס בחודש שעבר.

העיתון רב ההשפעה "לה מונד" טען, למשל, כי צרפת הגיעה ל"די" "שביתת־נשק" עם המולת עבדאללה, שאותה האשימה המשטרה הצרפתית באחריות לגל הפיצוצים בפאריס, וכי ה"הסדר" מומש בתיווכן של סוריה ואלג'יריה. "לה מונד" טען, כי "שביתת הנשק" הזאת אמורה להתמשך עד פברואר, עת יעמוד ג'ורג' איבראהים עבדאללה למשפט בפאריס.

הדובר בודזאן לעג אתמול באוזני העיתונאים לדיווחים אלה, הכחיש בכל תוקף את קיומו של "הסדר חשאי" מסוג זה וביטל את האפשרות שלממשלת צרפת יכולה להיות השפעה כלשהי על תוצאות משפטו של עבדאללה.

דני בודזאן גם דחה את ההאשמות שהושמעו בימים האחרונים, כי צרפת, אכזבה את בריטניה ולא עמדה לימינה בוועידת שרי החוץ של השוק המשותף בלוכסמבורג, ביום ב'.

בתום תדרוכו לעיתונאים אמר דוברו של שיראק, "דומה שאירע בלבול גדול בין הבקשה שהגישו תעשיינים צרפתים למכור מערכות נשק לסוריה — בקשה שנדחתה פה אחד — ובין ההחלטה והממשלה בעניין זה".

מערב גרמניה ואיטליה חזרו והצהירו ביום ה' על החלטתן המשותפת להלחם בטרור הבינלאומי, בהכריזן כי שתיהן מהוות מטרות מיוחדות להתקפות טרור.

שר החוץ של מערב גרמניה, הנס דיטריך גנשר ושר ההגנה האיטלקי, ג'ובאני ספאדוליני, השמיעו את ההכרזה במהלך שיחותיהם בבון.

מאיר אורן, סופר "דבר" בארה"ב מוסר כי שר ההגנה קספר ויינברגר הביע אתמול התנגדות לביצוע פעולת גמול אמריקאית נגד סוריה בעקבות הרשעת ניזאר הינדאווי באשמת נסיון הפיגוע במטוס "אל־על" בלונדון.

בראיון־רדיו בפנטגון אמר ויינברגר כי על ארה"ב להשתתף במאמצים הדיפלומטיים שבהם נקטה עד כה, אך מאחר שנסיון הפיגוע לא כוון נגד אמריקאים, אין מקום לפעולת גמול אמריקאית. "איני סבור שהפעולות (הסוריות) ננקטו נגד אמריקאים ואיני סבור שביכולתנו ללכת ולגמול על כל פיגוע טרור נגד מישהו בעולם", אמר ויינברגר בסרבו לשנות את דבריו גם לאחר שהמראיין הזכיר לו כי בין נוסעי המטוס היו כ־200 אמריקאים.

עוד אמר ויינברגר, בעקבות ביקורו בפקיסטאן, כי עודנו משוכנע כי ארגון אבו־ניזאל ביצע את הפיגוע במטוס "פאנ־אמריקאן" בקאראצ'י, אך אין לו כל ידיעה על מדינה כלשהי שסייעה לביצוע הפיגוע.

התזמורת הפילהרמונית הצעירה בקונצרט לציון 100 שנים להולדת דוד בן־גוריון בפארק ע"ש פולה ודוד בן גוריון בשדה בוקר. (צילום: ורה עציון)

האחיות

(המשך מעמ' 1)

שמתבססת על מסמך שהוכן בימים האחרונים ובהכנתו השתתף גם נציג צוות האחיות.

לסופרת "דבר" נודע, כי בטיוטות ההסכם נאמר, כי תביעת האחיות לקיצור המכסה הקיימת של שעות העבודה השבועיות, תועבר לדיון במסגרת הוועדה המשותפת להסתדרות ולממשלה הדנה בתביעת ההסתדרות להפחתת מספר שעות העבודה השבועיות בשירות הציבורי. לוועדה יצורף נציג אחיות בתי החולים וסיכומיה יהיו חלק בלתי נפרד מההסכם.

בטיוטה מוצע שמכסת שעות העבודה של האחיות תועמד על 36 שעות ועבור כל שעה מעבר למכסה זו, תשולם לאחיות תמורה גבוהה יותר מהמקובל לגבי שעות נוספות.

עד כה היו האחיות חייבות לעבוד ארבע שעות נוספות של העבודה, בשכר שעות רגילות. כמו כן יקבעו ארבע משמרות בנות שש שעות כל אחת וסידור עבודה גמיש.

האחיות העובדות במשרה מלאה יקבלו תמריץ מיוחד ואלה העובדות במשרה חלקית יזכו בתמריץ ששיעורו יהיה נמוך יותר.

בתי החולים יקבלו 1500 תקני אחיות שימומשו עד מרס 1988 ויערך בדיקה מקצועית של התקינה על פי צרכי בתי החולים, המחלקות וענפי הסיעוד השונים. כן מדברת הטיוטה על תנאי העבודה הפיזיים של האחיות בתחומי ההסעה, הדיור, מעונות יום, הכלכלה, הניידות והכשרות.

זכו בפיס

בסך 180,000 ש"ח זכה המספר: 298460.

הפרס המשמב בסך 500,000 ש"ח עובר לשבוע הבא. הפרס הראשון בשבוע הבא יהיה 500,000 ש"ח כולל צבירה.

בסך 12,000 ש"ח זכה המספר: 075376.

בסך 6,000 ש"ח זכו המספרים: 551645; 711502.

בסך 300 ש"ח זכו המספרים: 041640; 042148; 058270; 103866; 136211; 140167; 145557; 152371; 172555; 176441; 227977; 251489; 278578; 292869; 298028; 301242; 306189; 306654; 362916; 407290; 413951; 495054; 544555; 546604; 562352; 577569; 585239; 651766; 657786; 659158; 839836; 888942.

בסך 150 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 0597; 8672.

בסך 25 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 443; 702.

בסך 15 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 147; 423; 582.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 7 זכו בסך של 2.50 ש"ח.

בסך 5 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 885; 133; 134; 146; 155; 169; 217; 244; 253; 258; 291; 305; 388; 392; 397; 444; 515; 572; 747; 753; 769; 788; 821; 862; 883; 965.

בסך 2.50 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 07; 13; 18; 23; 26; 31; 35; 39; 45; 48; 49; 52; 53; 55; 61; 62; 78; 80; 89; 91; 92; 94; 95; 97; 98.

לרגל ההצלחה לשעוני MARVIN "מרווין" דרושים
1. שען למעבדה עד גיל 55.
2. סוכן מכירות עד גיל 35 בעל רכב במצב טוב עם נסיון קודם במכירות
3. מפעיל מחשב בעל נסיון קודם I.B.M P.C
תנאים טובים למועמדים המתאימים
— סודיות מובטחת —
03־294492

לקומפיוטרלנד COMPUTERLAND aeygi:
אנשי שיווק
למיקרו־מחשבים וציודים
* עדיפות לבעלי נסיון *
טלפון: 03־202525/6, 03־289520
03־201952/3, 03־282355
לאבי או מוטי

דרושים מתכנתים/מעצבים
לפיתוח תוכנה במתודולוגיות וטכנולוגיות מתקדמות
עם נסיון מוכח מעל 3 שנים RPG2, COBOL, י.ב.מ. S/36.
לפנות בכתב יד לת.ד. 6491 תל־אביב, 61064

לחברת הפקות דרוש עובד עם רכב מסחרי הכולל מושבים מתקפלים וגגון רחב לניהול אדמיניסטרטיבי הסעות וכדומה.
03־403281

למפעל להרכבת סטרטרים דרושים
1. מחטנאי טכני
2. חשמלאי רכב
3. מכונאי רכב
4. עובדי יצור טכנים
5. מסגרים וחרטים
אפשרות לארגן הסעה במרוכז מערים סמוכות.
טלפון 03־784808 03־782906

מקור כימיקלים בע"מ
למפעל תעשייתי, עתיר ידע, דרושים:
1) כימאים
2) טכנאי כימיה
3) ביוכימאי
4) מיקרוביאולוג
שעות העבודה 08.00—17.00 (ימים א'—ה')
נא לשלוח קורות חיים לת.ד. 6570 ירושלים 91064

דרושים/ות סוכנים/ות
רצוי נסיון בביא
רכב חובה
לאזורים רחובות, אשדוד והמרכז
טלפון 03־298036

לחברה מסחרית ארצית גדולה
דרוש:
מנהל אגף מלאי ורכש
הכישורים הדרושים:
* נסיון מוכח בניהול מערכת בסדר גודל דומה.
* השכלה גבוהה
* תושב אזור המרכז
על המעוניינים לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם בעבודה לת.ד. 1680 ת"א עבור "מנהל אגף"
— סודיות מובטחת —

למוסדות "אבן חן" נתניה
דרושה
אם בית
לסניף הטיפולי־סיעודי
רצוי נסיון קודם השכלה בסיעוד או ע"ס או חינוך.
לכתוב לת.ד. 182 נתניה 42101.

לחברת דניה סיבוס
דרושים:
לעבודה מיידית
מנהלי עבודה
משלים לעבי גמר
באזור המרכז
להתקשר מלפון 03־557191

ליקב ראשל"צ דרושים
1. מלגזן מנוסה
2. שליח
לאחר שרות צבאי מלא לעבודה קבועה
03־942021

לעוף הפרסום דרושים
סוכני מכירות טובים
עם הוכחות בשטח.
03־230249
9.00—13.00

דקית מפעלי צביעה הדפסה ואשפרה בע"מ
דרושים
* כימאי טכסטיל
* מסגר אחזקה
בעל נסיון רב במסגרות מכנית
* פקידה / קלדנית
למשרה מלאה משעה 06:30.
עדיפות לתושבי רמת־החייל והסביבה.
בעלי כישורים מתאימים יפנו בכתב בפירוט קורות חיים.
* רח' הברזל 16 רמת־החייל מיקוד 69710

הסוכנות היהודית לארץ ישראל
מחלקת המנגנון ת"ד 92 ים 91920
בכפר הנוער קרית יערים ירושלים (ליד אבו גוש)
משרה פנויה מס' ח/243/86
דרושים/ות
1. מדריך/ה חינוכי/ת — רצוי בעל/ת השכלה אקדמאית (מגורים במקום חובה)
2. אם בית — רצוי בעלת השכלה תיכונית מלאה (מגורים במקום חובה)
נא לפנות טלפונית ל־02־342476 או בכתב לקרית יערים ד.נ. הרי יהודה 342171

שופר־סל
לאגף השיווק
דרושה פקידה
— רצוי ניסיון בשיווק ובפרסום
— הדפסה עברית/אנגלית
— משרה מלאה
מועמדות מתאימות יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים לאגף השיווק, שופרסל בע"מ, ת.ד. 84 פ"ת מיקוד 49100.
— סודיות מובטחת —

לקבוצת השמירה
לסניף ת"א דרושים
מאבטחים
יוצאי יחידות קרביות
750 ש"ח נטו + נסיעות
מתאים גם לסטודנטים במשרה חלקית
הכישורים הדרושים:
• שרות צבאי מלא • עד גיל 35
• פרופיל 65 ומעלה • רשיון נהיגה - יתרון.
העבודה במשמרות יום ולילה.
ועדות קבלה תתקיימנה בימים א' וב', 2־3.11.86, בין השעות 11.00־14.00 במשרדי הסניף ברח' שפ"ר 16 תל־אביב (ליד שוק הכרמל), נא להביא: ת.ז., ת.מילואים ושתי תמונות.

לחברת "אדרי"
כבישים ועבודות עפר בע"מ
מושב ניר צבי דרושים
1) מנהלי עבודה
לעבודות כבישים ותיעול
בעלי רקע מקצועי של 10 שנים לפחות
2) מפעילים לשופל
950 ו־965L
5 שנות נסיון לפחות
3) נהגי טרקטור חקלאי
בעלי רשיון נהיגה מתאים.
טלפון 08־223265 בין השעות 08.30—16.00

לחברת תרופות בינלאומית המתרחבת
דרושים
תועמלנים רפואיים
לאזורים צפון/דרום
הכישורים הדרושים:
* נסיון בתעמולה רפואית
* ידיעת השפה האנגלית על־בוריה
* רקע פרה־רפואי
למועמדים המתאימים מובטחים תנאי שכר נאותים והטבות סוציאליות.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 14175 תל־אביב — 61141 או טל. 03־611765

מכון התקנים הישראלי
דרוש
הנדסאי/טכנאי מכונות
רצוי ידע בחשמל.
בדבר פרטים נא לפנות למכון התקנים הישראלי רח' יד החרוצים 7 אזור התעשיה תלפיות, ירושלים.
טל 02־713195
02־716700
סמל ההשגחה סמל האיכות

למשרד רואי חשבון
דרושה:
מזכירה
המספר ונסיון בהפעלת מעבד תמלילים.
טלפון 03־440884, 03־441388

ארז — אפיקי פירסום ושיווק
שימו לב!!!
אם אתם קליברים בשטח המכירות, רציניים בעלי כושר התמדה ומעוניינים במשכורות גבוהות ובמיתוג,
התקשרו לאלון 03־614479

למלון "ימית" ת"א
דרושים
* טבחים
* מלצריות
* ברמן
* מארחת
* זמרים
לטלפן 03־654765 מיום ראשון

למסעדת עובדים בתל־אביב
דרוש/ה
קופאי/ת
לקופה ממוחשבת
טל' 03־258088 להתקשר

למפעל תעשייתי בחיפה דרושה
מנהלת חשבונות ראשית
* ניסיון בניהול חשבונות
* ניסיון בניהול צוות עובדים (במשרד)
נא לפנות טלפונית 04־666631, 04־664845

למפעל תעשייתי באזור חולון
דרושה
פקידת יבוא־יצוא
בעל נסיון, ליום עבודה מלא.
נא לפנות טלפונית: 03־5562077

مكذا من الأصل

חמישים אלף צנחנים לדורותיהם נאספו אמש למפגש חברים בת"א

מאת טלי ליפנר, הסופרת הצבאית של „דבר"

(עז). — „אי אפשר עדיין לכתת אתים למזמרות וגם בעידן השלום עם מצרים עדיין יש איומים על ישראל. עדיין הסדור מעז להרים ראש ולהכות בארץ ובחו"ל. בבעבר כן היום — צה"ל והמסגרות האחרות מוכנים להדוף כל איום וכל סכנה" — אמר אתמול בערב ראש הממשלה, יצחק שמיר, בכינוס הצנחנים שנערך בפארק הירקון בתל־אביב.

לא היה יכול להיות סיום מרהיב ומרגש יותר ליום של התרגשויות בפארק הירקון, מעצרת משפחת הצנחנים בסיומן של שעות המפגשים על המרשאות בין בני משפחת הצנחנים לדורותיהם; ממלחמת העולם השניה ועד היום עם דור העתיד.

המון שמחה עם לא מעט עצב, שהומחש בדברי היזכור שקרא בן אחיו של יהודה קידדור שנפל במיתלה והוא עתה לוחם בצנחנים, ארגון מדוקדק להפליא ותפאורה מושלמת, נתנו למשפחת הצנחנים הגדולה אירוע שאפשר יהיה לזכור עוד הרבה זמן. „גולני" ודאי מתבוננים כבר את התשובה. לא בקלות יוכל איזהשהוא גוף אחר לתת תשובה הולמת למפגן הזה. יהורם גאון הרטיט 80 אלף לבבות עם „בלדה לחובש", שולי נתן הרעידה אותם עם „ירושלים של זהב" ושושנה דמארי עם „כלניות" כשלראשה כומתת צנחנים אדומה על הראש ועם ארבעה צנחנים גבוהים ויפים שעמדו שותקים מאחוריה. כמותם הרשימו הלהקות, המקהלות, דברי הקישור של חיים חפר — עם רמיזות קלות ל„צנחנים שידעו גם לקבל מרות במלחמה בלבנון".

הפרסים שהעניק המח"ס והיום ליחידות המצטיינות בתחרויות באימון והסיכתי הקריאות הקצובות של כל חיילי החטיבה עם כל נאום של ראש ממשלה, שר בטחון, רמטכ"ל, קוצ"ר ומח"ט ושינון מנשוני של „הוא שלנו" לרמטכ"ל באורידה של כאן כולנו משלנו — כל אלה והמון חסות אפרות האירוע את היום ואת הלילה לרבבות של אנשים ולמשפחות השכולות שכל הערב הזה היה בעצם בשבילם.

במדשאות הפארק נערכה אחר הצהריים צניחה חופשית של עשרות צנחנים. דברי ברכה נשאו גם הרמטכ"ל משה לוי, שר הביטחון יצחק רבין, קצין צנחנים ראשי תא"ל יוסי בן חנן ואורי עמית, ראש עיריית רמת גן, המאמצת את הצנחנים.

השוטרים הרבים שאבטחו את האירוע לא שערו כי לפארק הירקון יגיעו המונים כה רבים. פקקי תנועה גדולים מאד נוצרו החל משעות אחר הצהריים בכביש התערוכה ועשרות כלי רכב שתעו על המדרכות שבשו את התנועה ואת מעבר הולכי הרגל לכינוס. שעתיים עסקו עשרות שוטרים בניווט התנועה ובפארק עצמו שררה צפיפות גדולה ביותר.

חבל רק שאת הרווחים הגדולים, החומריים לפחות, של הערב עשתה דווקא עיריית תל־אביב. ראש העיריה הזמין את הצנחנים ואת אורי עמית ראש העיר המאמצת שלהם, רמת גן, לקיים את יום איחוד הלבבות בהזדמנות של ציון 30 שנה לצניחה במיתלה בפארק „שלו". אחרי שכל אלפי בעלי המכוניות שמיהרו לקבל את ההזמנה הנדיבה של צ"יק' ולהגיע לפארק ביום חגם, מצאו בערב על השימשה הקידמית דו"ח חניה של העיריה, אפשר גם להבין אולי מה עמד מאחורי רוחב הלב שבהזמנה. לא פלא שהצנחנים שאלו: צ"יק', גם לשיריונאים היית עושה ככה?

הצעירים ניצבים לפני הוותיקים, מפגש מרגש בפארק. (צילום: שאול גולן — „ידיעות אחרונות")

שינויים, חידושים ושיפורים בקווי הנסיעות בכל הארץ
החל מ־2.11.86 באישור המפקחים על התעבורה.

אזור צפון

קו חדש מס' 367 נהריה - צפת וחזרה

מסלול הקו: מנהריה דרך מעלות/תרשיחא, חורפיש, בייס שדה הר־מירון, צומת חירם, גוש חלב, צומת מירון, צפת וחזרה באותו מסלול.

לוח זמנים: מנהריה בימים א׳־ו׳ בשעה 08:40. מצפת בימים א׳־ה׳ בשעה 14:00 ובימי ו׳ בשעה 12:00.

קו חדש מס' 11 ממצפה אביב לצומת משגב דרך מורשת

לוח זמנים: בימים א׳־ו׳ בשעה 06:15.

קו 170 חיפה - מצפה אביב

קו 170 מחיפה יוארך ויגיע מעתה עד מצפה אביב. לוח זמנים: בימים א׳־ה׳ בשעה 15:40.

שיפורים בשרותי התחבורה במעלות/תרשיחא

- ★ הורחבו שרותי האוטובוסים לשכונות נוספות.
- ★ תוגברו השרותים בשרות הפנימי.
- ★ מעתה יופעל שרות לאזור התעשייה מעלות ואזור התעשייה בגוש תפן.

קו 991 אילת - חיפה

הנסיעה של חצות מאילת לחיפה תוקדם לשעה 23:00

אזור דרום

תל־אביב - ישובי אשכול

- ★ להזכירכם: בימי ו׳ בשעה 12:30 יוצא אוטובוס ישיר מתל־אביב לישובי אשכול בקוים 374, 379 מרחי נוה שאנן בתחנה המרכזית.

- ★ במוצאי שבת החל מ־8/11/86 יצא קו 036 מבאר־שבע למועצת אשכול בשעה 21:00 עם קשר לכל ישובי אזור אשכול ובשעה 22:00 יצא אוטובוס ממועצת אשכול לבאר־שבע.

קו 991 - אילת - חיפה

הנסיעה של חצות מאילת לחיפה תוקדם לשעה 23:00.

קו 444 - אילת - ירושלים

ראה אזור ירושלים.

אזור מרכז

קו 082 - תל־השומר - שבענה - קרית־שרת

הקו הנוסע מתל־השומר לשבענה - אזור יוארך מעתה ויגיע עד קרית־שרת בחולון.

לוח זמנים: מחולון בימים א׳־ה׳ בשעות 07:25, 10:30, 14:45, בימי ו׳ בשעות 07:25, 10:30. מתל־השומר בימים א׳־ה׳ בשעות 11:00, 15:15, 17:40. בימי ו׳ בשעות 11:00, 14:00.

קו חדש מס' 18 - שרות פנימי בעיר יבנה

עוד שיפור של אגד לתושבי העיר יבנה:

הפעלת קו חדש מס' 18 - שרות פנימי בעיר ומתן קשר לאזור התעשייה.

לוח זמנים: בימים א׳־ו׳ בשעות: 08:00, 08:40, 09:20, 10:00, 10:40*, 11:20, 12:00, 12:40*, 13:20, 14:00, 14:40, 15:20, 16:00*, 16:40, 17:20, 18:00, 18:40, 19:20, 20:00, 20:40, 21:20, 22:00.

* כניסה לאזור התעשיה.

בימי שישי האוטובוס האחרון בשעה 15:20.

כמו־כן יחולו שינויים במסלולים, התחנות ולוחות הזמנים של הקוים 48, 178 (ראה פרטים בעיתונים המקומיים).

אזור ירושלים

קו חדש 076 ירושלים - אלון מורה

הקו החדש יסע מירושלים לאלון־מורה דרך תל־חיים וחזרה.

מסלול הקו: מירושלים דרך מסעף עפרה, מסעף בית־אל, מסעף מעלה לבונה, מסעף עלי, מסעף תפוח, מסעף מחנה חורון, תל־חיים, אלון מורה וחזרה.

לוח זמנים: מאלון מורה בימים א׳־ו׳ בשעה 07:00 מירושלים בימים א׳־ה׳ בשעה 17:30 ובימי ו׳ בשעה 13:30.

קו 444 אילת - ירושלים - אילת

הנסיעה של חצות מאילת לירושלים ומירושלים לאילת מפסיקה לפעול לתקופת החורף.

להלן לוח הזמנים החדש מאילת לירושלים ומירושלים לאילת: בימים א׳־ה׳ בשעות 07:00, 10:30, 14:00, 17:00 בימי ו׳ בשעות 07:00, 10:30, 13:00. במוצ"ש מאילת בלבד בשעה 15:00.

שימו לב! לוחות הזמנים יהיו בתוקף מ־2/11/86 ועד 1/3/87 למעט בחג החנוכה שלגביו תפורסם הודעה בנפרד.

מרכזי מידע

למידע נוסף ולוחות זמנים מפורטים אנא פנה ללשכות המודיעין בכל תחנות אגד ולמרכזי המידע.

אנו מזכירים לציבור הנוסעים כי מספרי הטלפון של מרכזי המידע הם:

תל־אביב: 03-432777
ירושלים: 528231/2, 02-523456
חיפה: 04-549121

עוד שיפור למענך

איזוהי האחות ואיזהו התלוש

ב„דבר" מיום 28 באוקטובר פורסם בעמוד הראשון תלוש משכורת של אחות בעלת 15 שנות ותק, לפיו היא משתכרת נטו 619.01 שקל. מן הראוי לבדוק איזה שכר לאיזה אחות.

ראשית, התלוש הוא של אחות מעשית (לא מוסמכת) ושכר המעשיות נמוך ב־20־25 אחוזים ממשכורתן של מוסמכות. שנית, בתלוש כפי שפורסם לא כתוב לאיזה חודש הוא מתייחס, אפילו לא לאיזה שנה. וכידוע עלה שכרן בחודשים האחרונים.

בטור „ניכויים" מופיע סעיף „ניכוי יהב 113.01". ניכוי זה (החזר הלוואה: תשלום בעד טלפון, חשמל, גז או מים?) של 113.01 יש להוסיף לנטו. במקביל יש לנכות מהנטו 90.20 שקל „הפרשים". יתכן וההפרש הוא חד פעמי. מעל לכל אין התלוש כפי שפורסם מבהיר מה פירוש הסעיף „העדרות" (סמל 1524 בטור „פירוט תשלומים וניכויים"). מסתבר כי התלוש מתייחס לחודש בו היו הסאנקציות שבגינן ניכו לאחות משכרן. את הסכום (שאינו מופיע בתצלום התלוש) יש להוסיף לשכר הברוטו. מאחר שימי ההעדרות היו רבים תגדל המשכורת בהרבה מעבר ל־883.73 שקל ברוטו, 619.01 נטו. וכאמור לעיל, סכומים נוספים יש להוסיף לשכר החודש העלום של האחות המעשית בעלת הוותק של 15 שנה. בצורה שפורסם, אין התלוש אלא חצי אמת.

פתרון לקבורה: מבנים דמויי ארון. קיר עם תאים

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

בגלל מצוקת מקומות הקבורה שבה נתונות תל־אביב, ירושלים וטבריה, הוצגה שלשום בפני 150 אנשי „חברה קדישא" מכל הארץ, שהתכנסו בירושלים, תוכנית יוצאת דופן שעצבו שני אדריכלים תל־אביביים ושבה ייקברו המתים במבנים בני שש קומות דמויי ארון קיר ובו תאים. אצל חלק מהנוכחים נתקבלה התוכנית בתדהמה רבה, אך אחרים מאנשי „חברה קדישא" דווקא גילו ענין בהצעה החדשה. האדריכלים ציינו כי בכל מקרה מדובר בתוכנית שתוגשם רק בעוד כחמש שנים, אחרי שיתקבלו כל ההחלטות והאישורים.

בשלב ראשון מדובר בבדיקת הרעיון בבתי העלמין בתל־אביב, בירושלים ובטבריה שבהם הצפיפות הקשה ביותר. סגן יו"ר „חברה קדישא" בטבריה ציין כי הרעיון החדש, לאחר שיעבור את כל האישורים ההלכתיים, יחסוך בשטח ובאמדה ובלי ספק עשוי לפתור בעיה כאובה ברשויות מקומיות ועירוניות רבות.

ביטול בניית ספינות דיג עלול לשים קץ לענף

מאת יוסף מיכלסקי, סופר „דבר"

תוכנית לבנות שמונה ספינות דיג־מכמורת בהשקעה כוללת של 2.6 מיליון דולר ב„מספנות ישראל" או במקום אחר בוטלה בשל חוסר רצון התעניינות של הדייגים להשקיע הלקם ברכישת הספינות.

מזכיר איגוד הדייגים, אריה צור, הסביר אתמול שעמדת הדייגים מוצדקת מבחינתם בהתחשב בגילם ומצב צי הספינות הקיים, אך פירושה המעשי של התפתחות זו הוא חיסול ענף דיג־מכמורת ישראלי בשנים הקרובות. לדבריו מבין 20 ספינות, הפעלות כיום, נבנו שלוש לפני שבע שנים והאחרות לפני 12־30 שנה. רובם הגדול של הדייגים הם בני 50 ויותר ולדעתם עדיף להם לנצל את הספינות שברשותם עד יציאתם לפנסיה. לדייגים אלה אין ממשיכים.

דייג אחד בלבד הולך לרכוש ספינה חדשה, אך זו תיבנה באיטליה משום שלא כדאי לבנות ספינת מכמורת אחת בארץ. הדייג ישקיע 25 אחוז מתוך 320 אלף דולר, מחיר הספינה. הוא יזכה במענק ממשלתי של 21 אחוז ויתרת ההשקעה בשיעור של 54 אחוז צריכה להתקבל כאשראי רק אם תתן הממשלה ערבות. אם לא תהיה ערבות כזאת, לא תירכש הספינה.

נחמקין: קיצוץ מכסות המים השנה — כמו אשתקד

מאת אריאלה ראובני, סופרת „דבר"

שר החקלאות, אריק נחמקין, מאמין כי השנה לא יהיה צורך בקיצוץ ניכר נוסף במכסות המים גם אם לא תהיה שנה גשומה. השר, שהיה אתמול אורחו של ראש עיריית חיפה, אריה גוראל, אמר כי אמנם על פי התחזיות לא תהיה שנה גשומה ויש אפילו התוזים כי תהיה ירידה בשיעור של כ־10 אחוזים בכמות הגשמים, לעומת שנים ממוצעות, אולם גם במצב זה, אמר, אין בדעת משרדו להיענות להצעת מומחים ולהגדיל את הקיצוץ במכסות המים במידה ניכרת.

השר הדגיש כי אם נגיע, חלילה, למצב שבו ניאלץ לקצץ חצי מיליארד מ"ק השנה „אוי לה למדינת ישראל ואוי לחקלאות שלה ואין בכך צורך". נחמקין אמר עוד, כי השנה יימשך הקיצוץ שנקבע בשנה שעברה הגיע בסופו של דבר ל־200 מיליון מ"ק בעיקר במגזר החקלאי. אם תהיה שנת בצורת ולא תהיה קטסטרופה, אמר, יתכן שיהיה צורך בקיצוץ נוסף של של 50 מיליון מ"ק.

יעקבי „שולל שלילת הערבי" להיות סגן שר

מאת מוחמד חלילה סופר „דבר"

שר הכלכלה והתכנון, גד יעקבי, שנפגש אתמול בנצרת עם חברי החוג הרעיוני הערבי במפלגת העבודה, תקף אותם חברי הכנסת של המערך שהביעו התנגדות בכלי התקשורת למינויו של ח"כ ודאושה לסגן שר החינוך. „אני שולל שלילת הערבי להיות סגן שר מפני שהוא ערבי", אמר יעקבי והוסיף: „לא יעלה על הדעת שבמפלגת העבודה תהיה שלילה של מועמד לתפקיד בכיר כלשהו בשל היותו ערבי, דרוזי או יהודי". הדגיש שזו דעתו האישית שהיא דעת הרוב במפלגת העבודה. על הנושא עצמו אמר יעקבי שהנושא יועלה על־ידי שר החוץ שמעון פרס בפני פורום שרי המערך ושם יוכרע הדבר.

פנייה למוכתארים להוקיע פיגועים באזרחים ישראלים

מאת דני צדקוני סופר „דבר" בדרום

„ועד הישובים" ברצועה פנה למוכתארים של מחנות הפליטים, להוקיע את הפיגועים באזרחים ישראלים בעקבות השלכת בקבוקי התבערה שלשום על מכונית ישראלית בצומת אל בורייג'. כזכור כבר הייתה פנייה כזו לראש הועד של מחנה נוסייראת בעקבות יידוי האבנים במוצאי יום הכיפורים על מכוניתו של ראש מועצת „חוף עזה" ראובן רוזנבלט.

יצויין שפעילות זו של „הועד" שבראשו עומד אבי פרחן אינה לרוחו של המינהל האזרחי באזור. שהועד מבקש ממנו רשות להקמת „משמר אזרחי" כמו בכל הארץ. אם כי הבטחון ברצועה הוא באחריות הצבא.

אות יקיר ההתישבות ברצועה יוענק לשצ'ראנסקי

מאת דני צדקוני סופר „דבר" בדרום

אות יקיר ההתיישבות היהודית ברצועה יוענק לאסיר ציון אנאטולי שצ'ראנסקי בטקס שייערך ביום שני הקרוב במלון „ראמדה" בירושלים. הטכס בחסות ראש הממשלה יצחק שמיר בא לציון עשור להקמתה מחדש של ישיבת „ימית" במרכז האזורי נווה דקלים שבגוש קטיף שברצועה. לשם פונתה ישיבת ההסדר הזו מהעיר ימית עם פינוייה.

הטכס יכלול ארוחת ערב חגיגית שבה ישתתפו הראשון לציון הרב מרדכי אליהו, שרים, רבנים וחכ"ים

אנשים ● אנשים ●

אורח בעל דעה

אלפרד (ד״ר) אמרמן (בתמונה) ביקר בישראל יותר פעמים משהוא יכול לזכור. לדבריו, צריך סבלנות רבה כדי לחבר את בואו לארץ במועדי רים השונים. ב„סטיים רושמנט", ובמיוחד במסע הילולים של קוסינבר אורי מלחמת יום הכיפורים. אתמול, שכיום גם בשגריר ארה"ב במצרים, הרצה אתמול במרכז בגין על יחסי ארה"ב־מצרים מאז 1967 כאשר בין השומעים הרבה מרצים. הוא השתתף גם בשלושה ימי עיון באוניברסיטת בן־גוריון (על מלחמת סיני־סואץ), ולדבריו התחבר לו שכבר מותר לומר בגלוי על הקשר הישראלי־צרפתי. כיום אורסון במלאות משרת המדינה, חולש על קרן גדולה, ועצתו נשמעת. נראה כי הוא מייעץ לעמיתיו לשעבר להענות לבקשה המצרית מארה"ב לפרוס את חובותיה הכבדים על מנת להקל על פרעונם.

הנצחה לזקן

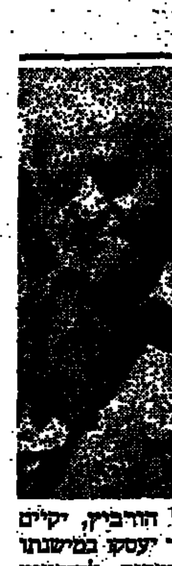

פסטיבל האירועים לציון 100 שנה להולדת דוד בן־גוריון (בתמונה) נמשך. בסימן זה התקיימו אתמול שני אירועים במקומות שונים בארץ. במלון הילטון בתל־אביב הנך ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ, שמעון פרס, את הפורום החדש „מועדון בן־גוריון", בהרצאה שהוקדשה לנושא: „דוד בן־גוריון כמדינאי". המועדון, שבראשו עומד השר יגאל הורביץ, יקיים סידרה של מפגשי עיון, אשר יעסקו במישנתו של בן־גוריון, תוך התייחסות להיבטים אקטואליים שונים.

האירוע השני היה קונצרט מיוחד במינו שהתקיים בפארק ע"ש פולה ודוד בן־גוריון בקרית שדה בוקר. בקונצרט, שאורגן על־ידי מרכז ההסברה, הופיעה התזמורת הפילהרמונית הצעירה בניצוחו של שלום רונלי־ריקליס, בפני 3000 תלמידי י"א וי"ב מרחבי הארץ וכן חברי הקיבוצים והישובים באזור. התזמורת השמיעה את היצירה „המגילה הזאת", שכתבו חיים חפר ודובי זלצר, ובביצועה השתתפו מקהלת „השרון" והזמר דודו פישר. ביצירה זו משולבות הקלטות מקוריות מקולו של דוד בן־גוריון במעמד הכרזת המדינה.

אמיר רוזנבליט

שרים עליך לונדון

אולי כדי להדגיש את האגדה, שרוחשת ישראל לעמדתה הנחרצת של בריטניה נגד הטרור וניתוק יחסיה הדיפלומטיים עם סוריה יזכו הבריטים בשבועות הקרובים לביקוריהם של כמה שרים מישראל. שר המדע והפיתוח גדעון פת צפוי לבקר בלונדון בתחילת החודש הבא לביקור כלכלי. שר החינוך והתרבות יצחק נבון ישתתף בשבוע הבא בכנס שנתי של ארגון החינוך המקצועי „אורט". שר התקשורת אמנון רובינשטיין אמור להגיע לבריטניה לסדרת פגישות כדי ללמוד מנסיונם של הבריטים בהפעלת כמה ערוצי טלויזיה. שר התכנון גד יעקבי צפוי גם הוא להגיע ללונדון באמצע החודש הבא כדי להשתתף בארוע שנתי של תנועת „פועלי ציון". פתח את סדרת הביקורים הנכבדים השר בלי תיק עזר ויצמן ששהה בלונדון „בביקור פרטי", אך נפגש עם השגריר הישראלי יהודה אבנר.

דרור שרביט

מסיבת פרידה

בחדר האוכל של קיבוץ שדה־נחמיה בגליל־העליון התכנסו השבוע כל המי־רומי שעברו את הגליל בשש השנים האחרונות, אשר הכירו את היו"ר היוצא של המועצה האזורית גליל־עליון, אברהם ברושי. מאות אנשים התקבצו כדי להגוע עם ברושי הוותיק את סיום תפקידו. היו שם, בין השאר, שני אלופים בצה"ל, איציק מרדכי ששירת כמפקד אוגדה צפונית ויוסי פלד, אלוף הפיקוד הנוכחי, מנהלי מחנות הצפון במשרדי הממשלה השונים בשנים האחרונות. עמיתיו של ברושי בראשות המועצות [illegible] ושכנים מקרית שמונה. משה הערבי העלו משתתפיו זכרונות מימי המגנות קטיושות ותוקפת מלחמת של"ג שלא התגבר ברושי, חבר קיבוץ שמיר, מראשיה הכל שיבחו אותו על מתינותו ושקולותו גם בימים קשים שעברו על האזור. האלופים מרדכי ופלד העניקו לברושי תמונות עם מהווי החיים הצבאי בצפון. שהיה בה אפיקי לשנותיו של ברושי בראשות המועצה האזורית.

שמעון וייס

מילדי חלל

במסגרת בראשות ח"כ אהרן הראל (בתמונה) ומכון שרת בראשות יהואל לקם החליטו להקים הוצאת ספרים חדשה בשם „ספריית עמודה". היעד העיקרי הוא למלא חלל העיוני והערכי בתנועת העבודה יחד עם פרסום ספרי מדע ומחקר המגעים למצבי את העכשווית. יו"ר המערכת הוא פרופ' שלמה בן־עמי ועורך הספריה הוא נתן העבר. הספר הראשון הנמצא בימים אלה בדפוס הוא ספרו של ד"ר יעקב שביט „המיתולוגיות של הימין", שיעודו כוראה פולמוס.

מירי אבן

לא משתתף

חברי הכנסת אהוד אולמרט, שולמית אלוני ומנחם הכהן, שר הקליטה יעקב צור וראש המחלקה לחינוך ותרבות תורניים בגולה, יצחק מאיר ישתתפו בשבוע הבא בסימפוזיון בנושא דת ומדינה שיערך בבית הכנסת הרפורמי „היברו יוניון קולג'". שר הדתות זבולון המר (בתמונה) שהוזמן להשתתף בסימפוזיון סירב ואף הודיע שלא יטול חלק באירועי חנוכת הקמפוס החדש של „היברו יוניון קולג'". לעומתו הביע יצחק מאיר הבר מפלגתו של המר את נכונתו ליטול חלק בסימפוזיון.

יקיר צור

הצייר הירושלמי קלמן שמי זכה בנוה שלא זכו אמנים אחרים. במעמד טדי קולק נחנך השבוע קומפלקס אמנות בשם — אמנויות בנים, המכיל גלריה, אולם וקרנות וסטודיו רחב ידיים. שתפנה לפרוייקט המבורה לאמנות הגדולה בעולם — „סירקל פיין ארטס", בראשה עומד היהודי ג'ק שלמון. המקום בא לשרת את שמי ולהעניק לו את מירב התנאים לעבודתו היצירתית ולהצגת שטיחי הקיר שלו, אותם הוא מכין בטכניקה הרשומה כפטנט בלעזי. השטיחים שהמכו לנזיס מבוקש בקרב אספני אמנות בארה"ב הביאו לאמן בשנה אחת הזמנות בסך של 2 מיליון דולר. גד יעקבי שר הכלכלה ואז במפעל האמנותי ציון דרך המאיים למדינה מטבע זר מעסקי אמנות. „שיהיה לכם בהצלחה, היא מגיעה לכם", אמר טדי קולק בהתלהבות בתום הסיור אותו ערך במקום. בתמונה: הצייר שמי (מימין) עם רפי דברת, דובר עיריית ירושלים, וטדי קולק בטקס הפתיחה.

המדור נערך ע"י אורה ארמוני

עין הנץ של שומר הגבול לכדה זיוף האשרה המתוחכם

מאת עלי בוק, מסף „דבר" בדנמארק

קופנהאגן (מיוחד ל„דבר"). – זיוף כמעט מושלם של אשרות כניסה נתגלה אך במקרה, בימים אלה, לאחר השוטרים שבדק את אשרות הכניסה של 21 מבקשי מקלט טאמילים מסרי־לאנקה, שהגיעו לקופנהאגן בטיסה מסרי־לאנקה, עם חניית־ביניים ברומניה.

השוטר זכר במעומעם, כי בסרי־לאנקה פועלת „קונסוליה כללית" ולא קונסוליה סתם. עד מהרה התברר, כי למעשה כל האשרות שבידי הקבוצה הם מטעם אותה „קונסוליה". חקירה מהירה נוספת העלתה, כי האשרות הללו נרכשו תמורת סכום תקליט אצל „מאפיה" הודית, שהתמחתה בשיגור אנשים לחפש להם מולדת חדשה במרחקים.

חוק דני חדש, שנכנס לאחרונה לתוקפו, קובע כי כל מי שמגיע לדנמארק ללא אשרה, או באשרה שאינה בת־תוקף (כמו־מזוייפת) ישוגר לארץ האחרונה שבכנמל־התעופה שלה שהה, ובלבד שתהיה זאת מדינה הנחשבת „בטוחה".

החוק החדש גם קובע קנס לחברות התעופה – בשיעור של 10,000 כתר – לכל נוסע שמגיע שלא כחוק.

חברות התעופה מיהר על קנס זה. „איננו יכולים לפקח על כך, והדבר יגרום איזורים בלתי־נסבלים כלוח הטיסות", אמרו.

21 הטאמילים שהגיעו עם אשרות הכניסה המזוייפות הודשו בכל זאת להישאר בדנמארק: הארץ האחרונה שבה היו – מבחינה פיסית – היא רומניה, שאינה נחשבת „בטוחה" כקולטת פליטים.

נמסר, כי גם חברת התעופה שהובילה את הטאמילים תיפטר מקנס, משום שהזיוף היה כה מוצלח, עד כי אלמלא חדות עינו של השוטר, גם השלטונות לא היו עומדים על הזיוף, על אחת כמה וכמה פקידי חברת תעופה.

איש ממשל וישי מואשם בסיוע לגירוש 44 יהודים מפאריס לאושוויץ בשנת 1942

בורדו, צרפת (א.פ.). – בית משפט צרפתי האשים אתמול בפשעים נגד האנושות את ז'אן לגואי, ששימש כסגן מפקד המשטרה בימי ממשלת וישי הפרו־נאצית בימי מלחמת העולם השנייה, בגין החלק שהיה לו בגירוש היהודים מן העיר בורדו.

לגואי, כיום בן 77, הואשם בשנת 1979 בפשעים נגד האנושות בגלל חלקו בגירוש היהודים מאיזור פאריס בשנת 1942, אולם מעולם לא הועמד לדין באשמה זאת.

ההאשמות האחרונות נגד לגואי הועלו על־ידי השופט ז'אן־קלוד ניקו, שחקר את פעילותו בימי מלחה"ע הב' של מוריס פאפון, פקיד בכיר בממשל וישי, שכבר הואשם פעמיים בעבר בפשעים נגד האנושות.

פקידי בית המשפט סרבו לגלות פרטים כלשהם על החקירה. אולם, העיתון "ליברסיון" ידע לספר שלשום, כי פאפון היה זה שארגן ב־26 באוגוסט 1942 – באישורו של לגואי – גירושם של 44 יהודים פאריסאים לדראנסי, מקום ריכוז מצפון לפאריס, שממנו שוגרו היהודים למחנה המוות אושוויץ.

פסל פר מכונף, שומר ארמון אסרחדון נתגלה באתר נינוה

בגדאד („רויטר", עתי"ם). – פסל ענק של „פר מכונף", מוצינתו אדם ומוצינתו חיה, התגלה בצפון עירק, על כך דיווח העיתון „אגבאורה" – היוצא לאור בבגדאד.

העיתון מספר, כי הפסל נחשף שעה ששני דחפורים הכשירו את הקרקע להרחבת בניין של מסגד בקירבת האתר שבו שכבה העיר העתיקה נינוה.

המנהל הכללי שלימחלקת העתיקות בצפון עירק אמר, כי פסל השור המכונף הענק שמר, כנראה, על שערי ארמון אסארחדון, שנבנה בתחילת המאה השביעית לפני הספירה, כמאה שנים לפני נפילת נינוה, ב־612 לפני ספירת הנוצרים.

כשנשאל על־ידי כתב העיתון אם אפשר להעריך את הפסל הזה בשווי כספי, השיב איש מחלקת העתיקות: „השווי הוא מאות מיליוני דולארים".

בשנה הבאה בי־ם ועידה בינ"ל על „מהו יצור אנוש"

מאת עלי בוק, מסף „דבר" בדנמארק

קופנהאגן (מיוחד ל„דבר"). – בשנה הבאה תתקיים בירושלים ועידה בין־לאומית שבין נושאיה העיקריים יעמדו 2 נושאים אנושיים ממדרגה ראשונה. הנושא הראשון שבו יודבר הוא „מהו יצור האנושי". השאלה השנייה – הקשורה קשר הדוק לשאלה הראשונה – היא „מתי מתחילים החיים?" באחה"ב תתקיים ועידה דומה, שתילחם נגד הפלות.

הוועידה האמריקאית, שתתקיים בשיקאגו, תיקרא „אחה"ב המאוחדת – למען החיים".

הידיעה על קיום 2 הוועידות הללו – בירושלים ובשיקאגו – נמסרה מנורווגיה, באמצעות עלון הידיעות הרשמי היומי „נורדשורם", בקשר למלחמתו ומאבקו של פלוני רוברט הרץ.

הרץ ניסה למנוע מחברתו הפלה ועשה זאת באמצעות בית־המשפט. מאחר שלא זכה בדין, ביקש למצוא דרכים חוקיות אחרות במאבקו להצלת חיי העובר, שהוא „ציווה לו את החיים".

הוא הקים אגודה בשם „מבצע בראשית" („פרוייקט ג'נסיס") ששמה לה מטרה לתת מידע רחב בכל האפשר לנזקקים על השלבים הראשונים של החיים.

שיעור הילודה הגבוה בעולם בעם האיראני

טהראן („רויטר" ועתי"ם). – שיעורה של אוכלוסיית איראן הגיע ליותר מארבעים ושמונה מיליון נפש.

ושיעור הגידול הטבעי באיראן מגיע ל־3.2 אחוז לשנה – על כך מסר שלשום בטהראן ראש הממשלה מיר־חוסיין מוסאווי, בהסתמכו על תוצאותיו של מפקד אוכלוסייה שנערך בחודש אוקטובר השנה.

מוסאווי ציין, כי במפקד קודם, שנערך לפני עשר שנים, היה מספר האוכלוסין פחות מ־34 מיליון.

עוד אמר מוסאווי, כי גידול האוכלוסייה באיראן הוא „כנראה הגבוה ביותר בעולם", בהוסיפו, כי הממשלה האיסלאמית תומכת בגידול האוכלוסיה.

כבל תקשורת חדש מסינגפור לצרפת

ריאד (עי"ם). – שר התקשורת הסעודי עלי הדויש ביאל הודיע, כי הוחל רשמית בהפעלת הכבל הימי־בשעני לשירות ממיר.

הכבל מתמשך מסינגפור ועד צרפת, דרך איזור המזרח התיכון, בים הערבי, בים התיכון ובים סוף. אורכו של הכבל 15,800 קילומטר.

לסעודיה תפקיד מלם בפרוייקט ענק זה, שכן הוא מונח על החוף המערבי בלזה שבסעודיה, בנקודת חיבור בין המזרח המערב. סעודיה היא השלישית בבעלותה על הקו, מבין עשרים המדינות המקימות.

העיתון הסעודי „אל־ג'זירה" מוסר, כי הכבל ישרת מיליוני אנשים, באמצעות מערכת מכונות של קודי טלקס וטלפונים ישירים. תוספו לכך הוא מהווה אמצעי עזר לתקשורת חלל.

שר הנפט הסעודי ימאני הועבר במפתיע מתפקידו

באחריין („רויטר", עתי"ם וע"ע). – מלך סעודיה פיטר הבוקר אתמול מתפקידו את שר הנפט אחמד זאכי ימאני, אחד הטייכונים של עוצמת הנפט הערבי במפרץ הפרסי – כך מסרה סוכנות הידיעות הסעודית אתמול. על העבירתו של זאכי ימאני מתפקידו נמסר בצו מלכותי, שנמסר בלילה שבין יום ד' ליום אתמול ולא ניתנה הסיבה להחלטה.

נמסר, כי ימאני לא חש בטוב בוועידת אופ"ק האחרונה, שבה התקיימו דיונים מאראתוניים במשך 17 ימים עד השבוע שעבר.

שר התכנון הסעודי הישאם נאזר מונה כממלא מקום שר הנפט ויחזיק בינתיים גם בתפקידו הנוכחי. העברתו של ימאני מתפקידו נתקבלה בהפתעה ובזעזוע בקרב חוגי הנפט, הן במפרץ הפרסי, הן בעולם כולו.

אחמד זאכי ימאני נחשב אדריכל הראשי של עוצמת הנפט הערבי. הוא היה שר נפט מאז 1962 וכיהן בתפקיד זה יותר מכל שר נפט אחר בקרטל אופ"ק. הוא נחשב מאז ומעולם גורם מייצב בשוק הנפט העולמי, שידע באחרונה סערות ותנודות מחירים חריפות.

„להודעה זאת תהיה השפעה גדולה מאד. תמו 25 שנים של המשכיות. הכל מכירים אותו, ועכשיו אנו עומדים על סף הלא־נודע. אנו פוסעים ללוע שחור", כך הגיב גורם מרכזי בתעשיית הנפט במפרץ הפרסי למשמע ההודעה.

גורמים בשוק הנפט, שתהו על סיבת פיטוריו או התפטרותו של ימאני, אינם סבורים כי הדבר קשור במצב בריאותו. הוא אמנם לא חש בטוב בוועידת אופ"ק האחרונה, אולם מצבו לא נחשב רציני, משום בחינה שהיא.

יש הרואים בפרישתו של ימאני תוצאה של הניגוד שנתגלע בינו לבין המלך פאהד. מומחה אמריקאי לענייני סעודיה אמר: „השינוי הזה הוא תזכורת רבת־עוצמה לעובדה שהמלך הוא השולט היחיד במצב שם".

זאכי ימאני נעשה דמות בין־לאומית ומיליונים עקבו אחריו על מרקעי הטלוויזיה החל מ־1973, כאשר תולל את אמברגו הנפט הערבי, דבר שהביא סחרור עצום במחירי הנפט.

לאחר מכן, עשה מאמצים גדולים לריסון עליית המחירים. היתה זו מדיניותו בשנה שעברה, להגן על החלק הערבי בשוק הנפט העולמי, כאשר התדרדרו מחירי הנפט לרמה של 10 דולר ופחות מזה, מחמת עודפי תפוקה גדולים.

מומחים לענייני נפט רואים בהחלפתו של ימאני סימן לחולשה בשוק הנפט העולמי וסבורים, כי מגמת הפחתת מחירים תסתמן בקרוב.

„החלפתו של ימאני משמעותה, שסעודיה תחתור להגדלת חלקה בשוק הנפט, והמאמץ הזה עלול להביא להתמוטטות מחירים", אמר אחד המומחים בשוק הנפט בוואשינגטון.

סעודיה לא תשנה מדיניותה

שר הפנים הסעודי הנסיך נאיף איבן עבדול עזיז אמר, כי אין כל שינוי במדיניות הנפט של סעודיה לאחר העברתו של אחמד זאכי ימאני מתפקידו. הנסיך, שדיבר עם כתבים בפאריס, לאחר ביקור רשמי של 4 ימים שם, אמר כי „המדיניות שלנו איננה משתנה כאשר אישיות זו או אחרת מתחלפת בתפקידים".

לונדון („רויטר", עתי"ם). – מחירי הנפט בשוק העולמי, שירדו אתמול בבוקר בעקבות הידיעות על החלפתו של שר הנפט הסעודי זאכי ימאני, שבו והתאוששו כמה שעות לאחר מכן, כאשר נודע שלא יחול בינתיים כל שינוי במדיניות הנפט של סעודיה.

מחיר הנפט שמפיקה בריטניה מן הים הצפוני – סוג „ברנט" – ואשר מחירו נחשב כעין ברומטר של מחירי הנפט בעולם, ירד ב־20 סנט לחבית כאשר הגיעו הידיעות על פיטוריו של ימאני, אולם לאחר מכן היתה עלייה במחיר ונפט זה נסחר במחיר 13.60 דולר לחבית, מחיר שהיה גבוה מזה שלפני החלפתו של ימאני.

קריאה להיכון דחוף של ועדת המחירים

שר הנפט בפועל של סעודיה הישאם נאזר קרא אתמול לכינוס חירום של ועדת המחירים של ארגון אופ"ק. בהצהרתו הפומבית הראשונה לאחר שתפס את מקומו של זאכי ימאני, אמר נאזר לסוכנות הידיעות הרשמית של ערב־הסעודית, כי שלח שדר דחוף הכולל קריאה זאת למזכירו הכללי של ארגון אופ"ק. השר החדש נאזר אמר, כי כתב למזכיר הוועדה שבקשתו כי היא תכונס „בדחיפות, עוד לפני תום החודש, כדי לקבוע את מחירי הנפט בהתחשב בהצעות שהעלתה בתחום זה ערב־הסעודית".

הוואתיקן פתח מסע תעמולה חריף נגד ההומוסכסואליות

קריית הוואתיקן (א.פ.). – הוואתיקן שב ואישר אתמול את עמדתו המסורתית, כי ההומוסכסואליות היא חטא חמור, וציווה לבישופים שלו לפתוח במסע הספה מחודש על עמדות הכנסייה בעניין זה.

מלבד זאת, האשים הוואתיקן קבוצות וארגונים פרו־הומוסכסואליים שונים ב„תעמולה כוזבת" ותבע במפגיע מן הבישופים והכמרים של הכנסייה הקאתולית להתבוש לאלתר לכל תמיכה שהעניקו בעבר לארגונים כאלה, „שכל מטרתם לשים ללעג את תורת הכנסייה, או שהם אדישים כלפיה לחלוטין".

„מספר עצום של אנשים לוחצים על הכנסייה, כדי שתקבל את ההומוסכסואליות כתופעה, כדי שתסכים עם ההומוסכסואליות", נאמר באיגרת הרשמית ששיגר הוואתיקן לכל הבישופים של הכנסייה הקאתולית.

האיגרת, המשתרעת על־פני חמישה־עשר עמודים, נכתבה ב־1 באוקטובר והותרה לפרסום ציבורי אתמול. היא חוברה בידי „מועצת תורת האמונה" של הוואתיקן, גוף אנשי דת הפועל כדי למנוע חריגות כלשהן מתורת הכנסייה, והיא אושרה גם על־ידי האפיפיור יוחנן־פאולוס הב'.

הקארדינאל ג'וזף ראצינגר, מזכיר המועצה, אמר כי האיגרת נכתבה „משום שעניין ההומוסכסואליות נעשה בעל חשיבות חמורה דיה אפילו בקרב חוגים קאתוליים אדוקים".

האיגרת מביאה סימוכים רבים מן הכתובים נגד ההומוסכסואליות, שבה ומטעימה כי ההומוסכסואליות היא חטא חמור לפי הכנסייה ואומרת, כי „למצב ההומוסכסואליות עצמו – שיש לראות בו מצב של חריגה אובייקטיווית מסדרי הטבע – ניתנה בחוגים רחבים אינטרפרטאציה אוהדת במופרז".

במה שנראה כהתייחסות מרומזת למחלת ה„איידס", נאמר באיגרת הוואתיקן: „אפילו כאשר עלולה ההומוסכסואליות לאיים על חייהם ועל בריאותם של בני־אדם רבים מאוד, עומדים סניגוריה בסירובם העקשני להכיר בחומרת הסכנות הכרוכות בה".

האיגרת קובעת במפורש, כי „עמדת הכנסייה בכל הנוגע למעמד ההומוסכסואליות אינה יכולה להשתנות, לא בלחץ החקיקה האזרחית, לא בלחץ אופנות הזמן".

איגרת הוואתיקן גם מאשימה את הארגונים הפרו־הומוסכסואליים – בלי לנקוב בשמות כלשהם – בעידוד המחשבה מוטעית והמטעה, כי ההומוסכסואליות אינה משהו בלתי־מזיק [illegible] ועיקר, אם לא משהו מבורך".

מקורות המקורבים לקריית הוואתיקן מסרו, כי בעת האחרונה גם הוסמכו [illegible] מוסדות הוואתיקן נגד אנשי כנסייה שנעמדו לימין ארגוני ההומוסכסואלים שנאבקו על זכויות אזרחיות שונות, כפי שהיה, למשל, בניו־יורק.

קפריסין מתנגדת ל„שימוש תוקפני" בבסיסי בריטניה

ניקוסיה („רויטר", עתי"ם). – קפריסין מתנגדת לשימוש בבסיסים הבריטיים באי „למטרות תוקפניות" – כך נאמר בהודעה שפורסמה שלשום על־ידי ממשלת קפריסין.

דובר ממשלת קפריסין ספירוס קיפריאנו הביע במלים שלילות על הדיווחים, כי יחידות של השירות המיוחד למלחמה נגד הטרור של בריטניה מועברות לבסיסים שבקפריסין.

עיתוני קפריסין הביאו חשש, שיחידות אלה יופעלו לצורך התקפה על סוריה.

בריטי מכחיש עברו הנאצי

מאת דוד שרביט, מסף „דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל„דבר"). – אחד מרשימת 17 הנאצים שהועברה לידי ממשלת בריטניה יצא אתמול ממחבואו, והכחיש שהיה לו עבר נאצי.

אנטס ג'יקס, פנסיונר המתגורר באדינבורו שבסקוטלנד, הוזכר ברשימת הנאצים שהועברה על ידי צייד הנאצים שמעון ויזנטאל לידיעת ממשלת בריטניה, כמי שהיה אחראי לטבח אלפי יהודים ופרטיזאנים במזרח אירופה.

אנטס טען אתמול, כי מכון ויזנטאל קיבל מידע מוטעה מידי הרוסים. בתייל בצבא, היה. עד למעשי תליה אך מעולם לא פיקד עליהם, טען.

מצבור עצום של קוקאין נתפס בחוף פלורידה

מיאמי („רויטר", עתי"ם). – סוכנים של הרשות הפדראלית האמריקאית למלחמה בסמים תפסו כמות שיא של קוקאין – הגדולה ביותר בהיסטוריה האמריקאית – במערב פאלמביץ', בחוף פלורידה.

בהודעת הרשות נאמר, כי אנשיה גילו קוקאין במשקל של 2,100 ק"ג, במכולה שפורקה מאוניית משא נושאת דגל של ונצואלה בנמל וסט־פאלמביץ'.

שווי הקוקאין שנתפס מוערך בלא פחות מ־500 מיליון דולר. מוצאו, ככל הנראה, מבוליביה. הכמות העצומה של הסם המסוכן הוסתרה באחד התאים במכולה.

„אנחנו בהלם נוכח גודל התפיסה הזאת" אמר ג'ורג' הזוי, איש הסוכנות האמריקאית, במסיבת עיתונאים. „שיטת הסתרת הסם היתה מתוחכמת ביותר, וקשה היה לגלותו".

אש"ף רוצה מעמד משקיף בוועידת „הצלב האדום"

הועדה [illegible] שיתקבל כמעמד משקיף [illegible] הוועדה הבינלאומית של „הצלב האדום" [illegible]

תביעה זאת הוגשה באיגרת שנשלחה ליו"ר הכנס קודם בוליבר משוויץ. היא נבדקת עתה על ידי לשכת הוועידה, כך אמרו מקורות בארגון „הצלב האדום".

פגיעה באקולוגיה בגלל סכר ענקים הנבנה ליד לנינגראד

מוסקווה („רויטר"). – סכר ענקים, שבבנייתו עוסקים עתה קרוב לעיר לנינגראד, כדי למנוע את השטפונות התכופים בעיר זו, גורם עתה סיבוכים אקולוגיים בגלים – כך גינה לקוראים שלשום העיתון „ליטראטורנאיה גאזטה".

העיתון מזהיר, כי העבודות שנעשו באתר הבינוי של הסכר עד עתה כבר יצרו אגם רחב של מים עומדים, שנקוו במקום אחרי שנקפצו מתעיליהם והמי מים המגיעים למפרץ לנינגראד ממפרץ פינלאנד.

„ליטראטורנאיה גאזטה" מוסרת, כי הסכר החדש, שאורכו כ־25 קילומטר, יחבר את האי קרונשטט עם שני חופי הים משני העברים. לדברי העיתון, הסכר החדש כבר גורם שיבושים חמורים במאזן המים הטבעי של לנינגראד.

„ליטראטורנאיה" מוסרת, כי מימי ביוב הנקווים באתר הבינוי של הסכר מצחינים את האוויר באזורי החוף של לנינגראד.

ההחלטה לבנות את סכר הענקים נפלה ב־1973, אחרי ששטפונות רבים פגעו בלנינגראד, העיר השנייה בגודלה בברית המועצות. השטפונות, שבהם גואה מי הנהר נבה הנייבה המפורסם, ההוצפת את העיר, כבר נעשו מסורת מפורסמת. האיום שבשטפונות הללו, שנרשם את מותם של 569 בני־אדם בשנת 1824, הובצת בפואמה הידועה של משורר הלאומי של רוסיה אלכסנדר פושקין „פרש הנחושת".

„ליטראטורנאיה גאזטה" קרא להביא את בניית הסכר לידי גמר וציין, כי קהילתה הספרותית של ברה"מ כבר התריעה לא אחת על הנזק האקולוגי הגדול הכרוך בתכניה.

מכתב על האנטישמיות שכתב ג'פרסון יימכר בניו־יורק

פיטסבורג (א.פ.). – מכתב שנכתב בידו של תומס ג'פרסון ואשר עניינו הוא האנטישמיות יוצע לציבור במכירה פומבית שתתקיים בניו־יורק. כך הודיע שלשום בעליו של המסמך ההיסטורי רב הערך.

תומס ג'פרסון היה, כידוע, הנשיא השלישי של ארצות הברית, וכיהן משנת 1801 ועד 1809.

המכתב, המשתרע על פני עמוד אחד ואשר נכתב בשנת 1818, יוצע למכירה בסניף "סותב'י" בניו־יורק במחיר התחלתי של 25,000 דולאר. בעלת המכתב לוסיל ג'ונסטון־דרונבלום אמרה, כי היא מקווה שהמכתב יקר המציאות ישיג מחיר סופי שלא יפול מ־50,000 דולאר.

ג'פרסון כתב במכתב זה את דעתו הוא על האנטישמיות והשיב בכך על איגרת ששיגר לו מרדכי נח, עיתונאי, מחזאי ופעיל פוליטי יהודי שהתגורר באותם ימים בניו־יורק.

בכותבו לנח מביתו שבווירג'יניה, הנזכר ג'פרסון" על־ידי כוס סבלנותה הרבים, היתה הכינה (שאתה נמבה עימה) למופת מופלג לרוח אי הסובלנות הכלל־עולמית כלפי הדת... שהכל מבהרים לגנותה בתולשתם, אבל דבקים בה בהיות הכוח בידם".

חוקר גילה קטעים לא־נודעים של שיר "עלילות הניבלונגן"

מינכן (א.פ.). – פקידים בבאוואריה הודיעו שלשום, כי בספרייה הלאומית של באוואריה, נתגלו כמה קטעים, שלא היו ידועים עד כה לחוקרים, של האפוס הלאומי הגרמני "עלילות הניבלונגן", שירת־גיבורים ימי־ביניימית הרצופה מיתולוגיה גרמנית, ששימשה השראה לאופרות היותר מפורסמות של ריכארד ואגנר.

שירת "עלילות הניבלונגן" מחזיקה כ־2,400 חרוזים החתוקים נוטים להאמין, כי היא פרי יצירתו שלמשורר אלמוני בן המאה השתים עשרה. שירה חרוזה ומסובכת זאת היא תעודה חשובה ביותר לתולדות התפתחות הלשון הגרמנית ולתולדות אירופה בימי הביניים.

קטעי "הניבלונגן" החדשים, שכאמור היה גנוזים מעין עד כה, נתגלו באקראי על־ידי החוקר [illegible] שוחשל, בשעה [illegible]

[illegible] קטעים אלה שימשו לכריכת מסמכי ממשלה, אני משער, שהמסמך שלו שימשו כריכה הוא משנת 1650 לערך", אמר שוהרטל.

שירת "עלילות הניבלונגן" שימשה השראה למחזור האופרות המפורסם של ריכארד ואגנר "טבעת הניבלונגן".

היכל התרבות מציג

התזמורת הקאמרית הפולנית

מנצח: ירז'י מקסימיוק
סולן - כנר: קז'יז'טוף יקוביץ

סוף סוף בישראל

מהמעולות שבתזמורות הקאמריות בעולם!

מהעיתונות
..."במשך 60 השנה שאני סבקר בקונצרטים איני חושב ששמעתי אי פעם קונצרט בה משמע רצוף"...
"טיימס"

תכנית א' —
קורלי קונצ'רטו גרוסו (נה המולד)
לוטוסלבסקי – פרלודיום ופוגה
מוצרט – דיברטימנטו בסה מזור ק. 138
ויואלדי – ארבע העונות

ת"א "היכל התרבות" יום ה' 13.11 ב־20.30
כפר בלום „אודיטוריום" יום ו' 14.11 ב־21.30
רחובות „ויקס" מוצ"ש 15.11 ב־20.30

תכנית ב' — סרנדות פלוס
יו.ס. באך – קונצ'רטו לכינור בלה־מינור
דבוז'אק – סרנדה לכלי קשת
מוצרט – מוסיקת לילה זעירה
צ'ייקובסקי – סרנדה לכלי קשת

חיפה „אודיטוריום" יום א' 16.11 ב־20.30
ירושלים „אודיטוריום הנרי קראון" יום ב' 17.11 ב־20.30
עין השופט „אולם אשרי" יום ג' 18.11 ב־21.00
ב"ש „קונסרבטוריון" יום ד' 19.11 ב־20.30

הפצת כרטיסים ראשית „הדרך" 03-220622, 248787 ובכל המשרדים בארץ

האמנים מתארחים במלון "גרנד ביץ'"
מפיק: ארטים, בן יהודה 3 ת"א טל. 850605

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	2–36 מעונן
אמסטרדם	6–11 מעונן
בואנוס איירס	1–18 גשום
הלסינקי	5–8 בהיר
הונג קונג	17–23 בהיר
וינה	3–7 מעונן
ז'נבה	5–10 מעונן
טוקיו	14–19 מעונן
טורונטו	10–15 מעונן
יוהנסבורג	10–19 גשום
לונדון	10–14 מעונן
ליסבון	14–22 בהיר
מדריד	7–22 בהיר
מונטריאול	6–18 בהיר
ניו יורק	10–22 בהיר
סאו פאולו	15–30 מעונן
פריס	6–14 בהיר
פרנקפורט	1–11 מעונן
ציריך	4–10 גשום
ריו דה ז'נרו	15–36 בהיר
שטוקהולם	3–9 בהיר
שיקגו	10–13 מעונן

swissair

אילת – קרן נאמנות
(להלן ה„קרן")

הודעה על פירוק הקרן מרצון בהתאם לסעיף 46 (2) לחוק השקעות משותפות בנאמנות תשכ"א 1961.

ניתנת בזה הודעה ע"פ סעיף 46 (2) לחוק השקעות משותפות בנאמנות תשכ"א 1961 בהתאם לסעיפים 37, 38 ו־40 להסכם הנאמנות ועפ"י סעיף 10 לתשקיף הקרן שפורסם ביום 12 בפברואר 1986, כי ביום 31.10.86 נתקבלה החלטה משותפת של הנאמן ומנהל הקרן לפרק את הקרן. הליכי הפירוק יחלו ביום 31.1.87 עם התחלת הפירוק של הקרן יוחל במימוש נכסיה כדי להמירם במזומנים. מימוש זה יעשה בצורה ותוך תקופה כזו לאחר התחלת הפירוק כפי שיראה למנהל ולנאמן, לכמועיל למען שמירת זכויותיהם של בעלי היחידות ולמטרה זו יהיו זכאים להמנע ממימוש כל חלק מנכסי הקרן. המזומנים שיתקבלו עקב מימוש נכסי הקרן בניכוי הוצאות הפירוק יחולקו בין בעלי היחידות יחסית למספר יחידותיהם בתשלום אחד ומוסף או בשיעורין, הכל בדרך ובמועדים שיקבעו ע"י המנהל והנאמן.

דוד לוי
עו"ד מפרק הקרן

מנהל הקרן
מירית – ניהול קרנות נאמנות בע"מ
הנאמן – בנק כללי לישראל בע"מ

לעתון דבר דרושים

עובדים לחלוקת עתונים בתיבות הדואר

בשעות הבוקר המוקדמות באזור רמת־גן, גבעתיים רצוי וספה או טוסטוס. שכר הולם.

א.ב. שיווק והפצה רח' הרצל 75
בנין אואזיס ליד קופת הקולנוע
טל. 03-7510088

הודעה מטעם הנהלת ארגון "מושבי הצפון"

לאחרונה נתפרסמו בעיתונות כתבות מהן משתמע כאילו בדיקת רואה חשבון גילתה לנו נתונים שגרמו להלם ותדהמה ושהם מנוגדים לנתונים שנמסרו להנהלת הארגון ולאסיפות הכלליות מפי המנהל הקודם של הארגון – אברהם בן מאיר – כמו כן משתמע מהכתבות כאילו נעשו פעולות כספיות בין מושבי הצפון לבין חברת "יריב" של האחים הורוביץ או שנערכו איתם הסכים שלא עפ"י החלטות ההנהלה.

עוד משתמע מהכתבות, כאילו מייחסת ההנהלה לאברהם בן מאיר כשלונות וצבירת חובות גבוהים במושבים ובמפעלי הארגון.

כדי להעמיד דברים על דיוקם ובכך להפריך ולהזים שמועות חסרות בסיס, הננו להבהיר:

1. אברהם בן מאיר פרש מתפקידו מרצונו חרף פניות האסיפה הכללית שהביעה בו אמון מוחלט וביקשה שימשיך לכהן כמנכ"ל הארגון.

2. כל הנתונים הכספיים הכלולים בדו"ח רואה החשבון נמסרו לא אחת ע"י אברהם בן מאיר להנהלה ולאסיפה הכללית של המושבים חברי הארגון.

3. הפעולות שנעשו עם חברת יריב מעוגנות בהחלטות ההנהלה כשטובת הארגון הנחתה אותה.

4. כאמור הנתונים בדבר היקף חובות המושבים והמפעלים נמסרו לא אחת ע"י אברהם בן מאיר, ואנו רואים בגובה חובות אלו תולדת המציאות הכלכלית של השנתיים האחרונות, בהן שררה, ועדיין שוררת ריבית ראלית בת עשרות אחוזים, וגורם כמונו, שפעל בפתחות ישובי הגולן, בקליטת מושבי תענ"כ, בהקמה ובפתוח של מפעלי עבוד לתוצרת חקלאית המיועד לייצוא, וזאת בתקופה בה נשחקו הלוואות ומענקים. וכל המחזיק מלאים שמחירם נקוב בדולרים שמומנו בריבית שקלית מסורתת מצא עצמו מוכה קשות.
בעוד שכל מי שהחזיק בהון ונמנע מפתוח התעשר.

5. המפעלים הוקמו עפ"י החלטות מוסדות הארגון ועפ"י רצון המושבים לעסוק בעבוד תוצרתם.

6. חלק מהנטל נבע מחובות המפעלים ומקורו בעובדה שמפעלים אלה היו משותפים לארגון "מושבי הצפון" ולארגונים נוספים שחדלו לתפקד והשאירו את המעמסה כולה על "מושבי הצפון"

"הנהלת מושבי הצפון"

הפתיחה החגיגית של תערוכה
בנושא
תנועת פועלים יהודים במזרח אירופה וה„בונד"
תתקיים מוצ"ש 1 בנובמבר 1986 בשעה 19.00
בבית „ברית העבודה" רח' קלישר 48 תל־אביב.

אנו אבלים ומשתתפים בצער המשפחה
על מותו של
שלום דוברת ז"ל
בית גבעת ברנר

עיריית תל־אביב־יפו — חבי נתיבי איילון בע"מ

טקס קריאת גשר ע"ש דוד שיפמן ז"ל
סגן ראש עיריית ת"א־יפו
יו"ר מרכז המפלגה הליברלית
סגן שר התחבורה

במעמד:
מר חיים קורפו - שר התחבורה
השר יצחק מודעי
מר שלמה להט - ראש עיריית ת"א־יפו
מר דב בן מאיר - יו"ר ועדת השמות וההנצחה

ביום שלישי, ב' בחשון תשמ"ז (4.11.86) בשעה 15.30
ברחבת מסוף המטענים של "אל־על"
ליד תחנת רכבת צפון,
הכניסה מרח' על פרשת דרכים, חנייה במקום

העמותה ע"ש הצייר והסופר נחום גוטמן ז"ל
הודעה לעתונות
ד' תשרי תשמ"ז, 7.10.86

התחרות לפרס ע"ש הצייר והסופר נחום גוטמן ז"ל

העמותה והקרן ע"ש נחום גוטמן ז"ל מכריזות על תחרות להענקת פרס יוקרתי לספר עברי מאויר איור אמנותי.
סופרים ומאיירים יגישו את מועמדותם לתחרות על הפרס בלווי חמישה עותקים מספריהם, עד התאריך כ"ח חשון תשמ"ז, (30.11.86), למזכירות העמותה־הקרן, גב' רינה לוי, בית „מעריב", תל־אביב.
בתחרות ישתתפו רק ספרים מאויירים שנדפסו והוצאו בשנתיים האחרונות ושלא זכו עד עתה בשום פרס אחר. כל מתחרה רשאי להגיש לא יותר משניים מחיבוריו המאויירים.

אנו אבלים על מותו של
עו"ד יצחק שבו
חבר ודיד
ומשתתפים בצערה של המשפחה
חלד יוסף
וקנטור עורגא

למשפחת שבו
אתכם באבל הכבד
במות ידידנו הנאמן
יצחק שבו ז"ל
סמינר אפעל — יד טבנקין

מרכז זלמן שזר
להעמקת התודעה ההיסטורית היהודית

ביום שני א' בחשון תשמ"ז (3.11.86)
בשעה 16.00 תתקיים בהר הרצל
עליה לקברו
של הנשיא השלישי למדינת ישראל
שניאור זלמן שזר
במלאת שתים עשרה שנים לפטירתו

לאחר העליה לקבר בשעה 17.00 תתקיים אזכרה במשכן נשיאי ישראל

אוטובוס להר הרצל יצא מכבר מנורה, רח' בצלאל בשעה 15.15 וימשיך לאחר מכן למשכן הנשיא.

הכניסה למשכן הנשיא לפי הזמנות.

לרחל לוינשטיין ולבני ביתה
תנחומינו על פטירת האם
מיכל ז"ל
חלוצת העליה השלישית,
שפעלה במסירות ובהבנה רבה
בנשי העליה הגדולה מארצות המזרח
מ. ו. קפליוק

למשפחת מילר
הננו להביע לכם את השתתפותנו העמוקה
בכאבכם הגדול בהילקח מכם הבעל והאב
מקס מילר
מי יתן ולא תדעו עוד דאבה
הנהלת "נשר"
הועדים
וועד גמלאי "נשר"

אנו מודיעים בצער על פטירתה של חברתנו
שלומית הגלעדי
הלוויה היום, יום שישי כ"ח תשרי תשמ"ז 31.10.86 בשעה 14.30
המשפחה
ובית השיטה

صكذا من الاصل

هكذا من الاجل

בדש זוכה מהפצת דולרים מזויפים, אך המאסר – בעינו

נדחה ערעורו על ההרשעה בקשירת קשר לזיוף

(ע). – בית־המשפט העליון זיכה אתמול את בעל המטעל לייצור סלטים „פיקנטי" בבני־ברק, משה בדש, מאשמת הפצת דולרים מזויפים. בית־המשפט דחה את ערעורו של בדש על הרשעתו בקשירת קשר לזיוף הדולרים ובזיופם ובכן על עונש המאסר שהוטל עליו בשל עבירות אלה.

בדש הורשע בבית־המשפט המחוזי בתל־אביב בכך שבשנת 1983 רכש מכונת צילום מיוחדת ויחד עם הגרפיקאי יאיר פרידמן ובעל בית־הדפוס בועז בורוכוב החל בזיוף דולרים. בתחילה היתה איכותם של הדולרים ירודה, אך משנת 1985 החלה החבורה בהדפסת דולרים מזויפים באיכות טובה ובהפצתם.

בית־המשפט העליון קיבל את טענתו של בדש, כי אין לראות בשני השלבים – ההכנה וההפצה – סיפור רצוף ומתמשך. השופט דב לוין שכתב את פסק־הדין, והשופטים משה בייסקי ואליעזר גולדברג, קבעו כי הוכח שבדש היה מעורב מעורבות ישירה ועמוקה בתהליך גיבוש הרעיון של זיוף הדולרים ובהכנות ראשוניות למימוש רעיון זה.

לגבי חלקו של בדש בהפצת הדולרים המזויפים, קבעו השופטים כי הם אינם מקבלים את עמדתו של שופט בית־המשפט המחוזי, אריה אבן־ארי, לגבי אחד העדים המרכזיים שהופיעו מטעם התביעה. הם ביקרו בחריפות את ראש צוות החקירה, סנ"צ יצחק תליו, על שלא רשם לתרשומת נאותה של דברי הנחקרים בחקירתם, בעיקר בקשר לעד זוקע, אשר שינה את גרסתו. הנוהל שסנ"צ תליו נקט במקרה דנן פסול בתכלית, נוגד במפורש את המדיניות שנקבעה על־ידי בית־המשפט זה בדבר החובה המוטלת על חוקרי משטרה להעלות על הכתב בדיוק נאותה את הדברים הנאמרים על־ידי נחקרים בתהליך חקירתם. מדיניות זו באה להבטיח את טוהר החקירה ואמינותה. לכל אלה חטא תליו במכוון במקרה דנן. מסקנתם של השופטים היא, לפיכך, כי התביעה לא הוכיחה כראוי, כי בדש היה מעורב באופן ישיר או בצורה כלשהי בזיוף וההפצת הדולרים בשלב השני של ההתרחשויות, דהיינו בשנת 1985.

בית־המשפט העליון לא קיבל את עמדת השופט אבן־ארי בדבר קיום הקשר הפלילי בין מעשיו של בדש בעת ההכנות לזיוף הדולרים להפצתם שנתיים מאוחר יותר. לדבריהם, הקשר של בדש עם פרידמן ובורוכוב נותק, אחר כשלונות הזיוף הראשוניים והוא יצא מן התמונה לגמרי, עוד טרם שהחל בהפצת הדולרים באופן מסיבי. לפיכך, הוא זוכה מאשמת הפצת דולרים מזויפים. יצויין, כי זהו מקרה חריג שבו בית המשפט העליון, בשבתו כערכאת ערעור, מתערב בקביעות העובדתיות של בית־המשפט המחוזי. אשר לעונש של 40 חודשי מאסר שנגזר על בדש בבית המשפט המחוזי, קובעים שופטי בית־המשפט העליון כי למרות שזיכויו היא, כי מעורבותו של בדש הוכחה רק בשלב הראשון של הזיוף, אין הדבר מקהה את חומרת המעשים.

כמה שוות שלוש שיניים שבורות?

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר" בגליל המערבי

17 אלף שקלים – זה סכום הפיצויים שמשרד החינוך והתרבות נדרש לשלם לתלמיד בן 10 תושב הכפר הדרוזי ירקא שבגליל המערבי, שנפל בין בותלי בית־הספר ושבר שלוש משיניו.

כתוצאה מהנפילה שאירעה לפני כשנתיים, הוא נזקק לטיפול רפואי. באמצעות פרקליטו, הגיש התלמיד תביעת נזיקין נגד משרד החינוך ובית־הספר בו אירעה התאונה.

סוחרי חיפה הפגינו במחאה על הסינדול

(ע). – כמה עשרות בעלי עסקים, מרחוב החלוץ בשכונת הדר־הכרמל בחיפה, הפגינו אתמול ליד היכל העירייה, במחאה על סינדול כלי רכב התונים במבואות בתי עסקיהם.

בעלי העסקים מחו על סינדול כלי־הרכב, שלטענתם פוגע קשות בעסקיהם. הם הביעו תרעומת על תחזוקת הרחוב, התאורה והניקיון.

סגן ראש עיריית חיפה, שמעון רודיק, קיבל בלשכתו משלחת של הסוחרים שזומנו לדיון ממצה בתביעותיהם בישיבה שתכונס ב־7 בנובמבר 1986.

נציגי ועד הפעולה של סוחרי רחוב החלוץ טענו, כי מאז החלה העירייה בסינדול כלי־הרכב ברחוב החלוץ, ירד פריון עסקיהם בכ־50 – 70 אחוז.

סגן ראש העירייה, שמעון רודיק, אמר כי יקיים מגעים עם סוחרי רחוב החלוץ, באמצעות יו"ר התאחדות הסוחרים בעיר מרדכי טיקוצקי שכן „לא ייתכן שכל רחוב יפעיל ועד של סוחרים משלו".

רודיק קבל עוד על־כך, שסוחרי רחוב החלוץ ובאי־עסקיהם הפכו את הרחוב הזומה, המהווה נתיב תחבורה מרכזי בשכונת הדר הכרמל, לחניון פרטי ובנוסף לכך מציגים הסוחרים את מרכולתם ברחוב, מחוץ לבתי־העסק ובכך נגרם מטרד לעוברי־אורח במדרכות.

„חרושת כלים" – מסלול חדש להכשרה טכנולוגית

בשנת הלימודים הבאה ייפתח לראשונה בישראל מסלול לימודים מיוחד להכשרה טכנולוגית בנושא „חרושת כלים".

ההכשרה תתקיים בבית־ספר „אורט־קנרי" בירושלים. על כך מסר אבנר פרץ, יו"ר סניף התאחדות התעשיינים בירושלים השותף לפרויקט.

פרץ הוסיף, כי „הלימודים ייערכו אחה"צ ויהיו מיועדים לבוגרי בתי־ספר מקצועיים ותיכוניים, שיעמדו בבחינות מיון קפדניות.

מסלול ההכשרה יימשך 18 חודשים ובמהלכו ילמדו החניכים במשך חמישה חודשים לימודים עיוניים בביה"ס, תוך לימוד ותירגול על מכשור מתקדם ביותר. במשך 13 החודשים הנוספים יעברו התלמידים התמחות במפעלי התעשיה בעיר, בנושא זה.

בתום ההכשרה, יוכלו הבוגרים, שלהם תינתן תעודה המקבילה לתעודת „אומן", לתפקד כבעלי מקצוע מיומנים יותר בתחום „חרושת הכלים" (טכנאי ברמה גבוהה).

הפרויקט, לו שותפים גם החברה לשיקום שכונות בירושלים, עיריית ירושלים, משרד העבודה והרווחה והסוכנות היהודית, יעלה 450 אלף דולר וימומן ברובו על־ידי יהדות בלגיה שהסכימה להקציב את הסכום למטרה זו.

הגיע משלוח ניסיוני של אבן גיר מתורכיה

מאת יוסף מיכלסקי, סופר „דבר"

בנמל חיפה פרקו משלוח ניסיוני של 500 טונות אבן גיר דולומיטית מתורכיה. משלוח האבן הובא לארץ על־ידי מפעל המרצפות „קיסריתי" שבבעלות הקיבוץ שדות־ים.

אבן זו עמידה בפני שריטות וחומצות, והיא תשמש מרכיב של מוצר חדש של המפעל. נמסר שהמפעל מתכוון את המוצר למטרות יצוא בלבד. צפויים משלוחים נוספים של אבן זו.

בנמל חיפה פרקו גם אתמול משלוח גדול של אורז באמצעות מנופים ולא באמצעות המתקנים של ממגורות „דגון". נמסר שמחסני הממגורות סתומים משום שרוכשי המספוא נוהגים לעכב את הוצאתו בסוף החודש, והם ממתינים לאשראי הניתן להם, בדרך־כלל, בתחילת כל חודש. ליד רציף „דגון" עוגנת אוניה עם משלוח של 50 אלף טונות גרעינים.

נבון קורא לשדר את תוכניות הספורט ולא להעניש הציבור

(עשית). – „יש לשדר את תוכניות ישירים ושערים" בדיוק ולצלם את המשחקים בטלוויזיה ולהימנע מהענשת הציבור שאינו צד בסכסוך בעניין שידורים אלה" – אמר אתמול סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות, יצחק נבון.

השר, המייצג השבוע את הממשלה באירועים לציון פתיחת שנת בן־גוריון בהולנד ובקנדה, קיבל אתמול דיווח טלפוני מפורט בירושלים על הקיפאון במו"מ בין ההתאחדות לכדורגל ורשות השידור בעניין שידור משחקי הכדורגל.

שר החינוך קרא לצדדים המעורבים במחלוקת זו להבטיח את שידור התוכניות הפופולאריות הללו, שרבים מאוד מאזינים להן וצופים בהן והטעים כי הציבור אינו צריך לסבול.

שר החינוך אמור לשוב לישראל בסוף השבוע הבא ואם עד אז לא ייפתר הסכסוך הוא יתערב בעניין בדחיפות.

„אורות השכונה" – לארה"ב

(ע). – להקת „אורות השכונה", להקת היצוג של שכונות השיקום, במסגרת פרויקט התחדשות השכונות של הסוכנות היהודית, יוצאת בשבוע הבא לארה"ב, שם תופיע בפני 3,000 משתתפי כנס העצרת הכללית של הפדרציות היהודיות, בנוכחות ראש הממשלה ושר החוץ, שמעון פרס, לפני מבן..., יוסי בן...

הלהקה תופיע בפיטסבורג, דטרויט, גרינדסי, מיאמי ועוד.

בתחילת השבוע הבא תופיע הלהקה בהופעת בכורה חגיגית באור־עקיבא בנוכחות השר עזר וייצמן.

בלהקה חברים צעירים וצעירות מגילאי 22-17 משכונות השיקום באור־עקיבא, רמת־אליהו, ראשון־לציון, בית־דגון, גבעת־אולגה, חדרה, טירת־הכרמל ורמלה.

מנכ"ל המחלקה להתחדשות השכונות בסוכנות היהודית, גדעון ויתקון, מסר כי הלהקה הוקמה גם כדי לעורר מחדש את מגבית ההתחדשות השכונה שנסוגה מעט באחרונה.

אביבה־גרנות, שוטרת באמצע – אתמול בבית־המשפט (צילום: י.פ.פ.א)

קרב יערי־גרנות דחק התמודדות עם התביעה

כבר אין מתווכחים על השקר, אלא על ההגדרות: „שקרנית נעבער" מול „שקרנית קרת־רוח"; אין ויכוח עם התביעה אלא על המבצע הראשי: אביבה או חוה

(ע). – אביבה גרנות לא היתה שותפה לרצח הנערה מלה מלבסקי, שנרצחה על־ידי חוה יערי, ולכן יש לזכות אותה מכל אשמה – טענה זו השמיע בסיכומיו אתמול הסנגור עו"ד נתן קנת. ואילו, מכיוונת של חוה יערי מוטעית, כי גירסתה של גרנות, היא שקרית לכל אורך הדרך, וכל אשר קרה למנוחה מלה מלבסקי – אירע באשמת אביבה גרנות.

אתמול קרא עו"ד קנת, במשך כמה שעות, את סיכומיו מן הכתב, ולאחר מכן החלו סניגוריה של חוה יערי, עו"ד ד"ר ערגה קפלן והדוד מקרין להעלות את סיכומיהם וגירסותיהם שלהם.

כזכור, העלתה התובעת עו"ד פנינה דבורין מפרקליטות מחוז תל־אביב את גירסתה לפני כ־10 ימים. היא טענה כי שתי הנאשמות רצחו את הנערה מלה מלבסקי ב־10.3.85 בתיכנון מראש ובכוונה תחילה, בגלל כספים, שנגנבו מחשבונה ובגלל „השקרים לכל המבוך אותן בפלילים".

התובעת טענה גם, כי אביבה גרנות הוסיפה כבר לחלק המקשה בתיכנון הפשע... הבכירה את המנוחה הכל על חברות, ולא משפחת הנוער... המנוחה, בכוונה תחילה לעמנם זאת, טענה התובעת, חוה יערי שיקרה לכל אורך הדרך, והיא אשר היתה הגורם העיקרי לגניבת הכספים ממלבסקי ולהשתקתה.

עתה, כשגיע תור הגנה להשמיע דבריה, מבקש פרקליטי הנאשמות להטיל את עיקר האשמה אחת על רעותה, ומחוז, עד השלב הנוכחי, להתמודד ישירות עם גירסתה של התביעה.

עו"ד נתן קנת חזר וטען, כי מאחר שחוה יערי הכתה בבירור במהלך המשפט כשקרנית ללא תקנה, וגירסתה גופלת המאוססת בעליל – נותרה גירסתה של אביבה גרנות לגבי מה שאירע בשטח בתוך תל־ברוך בעיר הגנולי.

לדבריו, ביקשה חוה מאביבה להצטרף אליה לנסיעה, עם המנוחה מלה מלבסקי, לכיוון מלון מגדיין, לאחר שחוה סיפרה למנוחה כי היא קשורה עם חברות ברוקרים הפעילה במלון זה. בכוונת חוה היה „לסדר" את המנוחה, כדי לטשטש עקבות גניבת הכסף על־ידי חוה יערי, טען הסניגור, אלא שכשהגיעם ליד המלון עצרה חוה את הכבה, ירדה כאילו לסבב את המשמשת ולכן ביקשה ממלבסקי להרכין ראשה, ואז שלפה מהרגבון שלבשה מעורך והיכתה אותה. אחר־כך הניחה את מלבסקי מחוץ למכונית, על דרך העפר.

בהסיפונתיה להסתבב ולהימלט מהמקום, – טבעו הגלגלים בגופת המנוחה.

לדברי קנת, לא הוכח קשר בין שתי הנאשמות לרצוח את המנוחה, לא לפני הנסיעה לחוף תל־ברוך ולא בעת האירועים שם. „המנוחה נפטרה כתוצאה מהמכות שהונחתו על ראשה ועל צוארה על־ידי יערי – הטעים הפרקליט – וגם עובדה זו פועלת לטובת גרנות ומבטיח את זיכויה".

עו"ד ד"ר ערנה קפלן ביקשה, לעומת זאת, מבית־המשפט לקבוע, כי אי־אפשר להאמין לדברי אביבה גרנות לכל אורך הדרך. „אשה זו שקרנית מניפולטורית, הבונה במחשבה קרה מסכת של שקרים כדי לקדם את האינטרסים שלה", טענה. ...

„אבחנו נטען שכבל קרה באשמתה של גבי גרנות באותו יום שראני בחוף תל־ברוך" – הביאה קפלן, בתביאה לעזרתה את האירועים בזירת המוות, עדויות הפתולוגים והראיות השונות. להלן עסקה הסניגורית שעה ארוכה בניתוח מפורט של האירועים, בציינה, כי חוה יערי היא אמנם שקרנית, אבל היינו מכנה אותה „שקרנית נעבער", בעוד שגרנות היא כולה „שקרים קרים, חכמים ועשויים היטב".

הסניגורית הגדירה כ„עורבא פרוח" את הסיפור של גרנות על מערוך שהוציאה לפתע חוה מתחת לרוכבן. „לא היה כלל רוכבן, אמרה, אלא מעיל פרווה שהיה מונח בתוך המטען של המכונית. ולא היה כל מערוך – זה חלק מהמצאות שהמציא של אביבה ממציא".

המשך סיכומי הסיגנורים של חוה יערי, עו"ד ערנה קפלן והדוד מקרין, יישמע ב־10.11.86, ובכך יסתיים המשפט – עד למתן פסק־הדין בעוד מספר חודשים.

הפרקליטות מסרה לביהמ"ש העליון החומר על נקש

(ע). – פרקליטות המדינה הגישה אתמול את כל החומר שדרש בית־המשפט העליון, בעניין המנוהו של ויליאם נקש לצרפת.

המסמכים שהוגשו, הם פסק הדין נגד נקש שניתן – בהיעדרו של נקש – ב־23.5.84 על־ידי בית־המשפט של מחוז דופ בצרפת, מכתב מיום 27.10.86 מאת סגן התובע הכללי ליד בית המשפט לערעורים בנוסחן ותרגומים לעברית של שני מסמכים אלה. המסמכים הועברו לישראל באמצעות משרד החוץ.

נמשכים העיצומים בבתי־המשפט

(ע). – עובדי בתי־המשפט החליטו להמשיך בעיצומים, ואף להחריפם החל מיום ג' הבא, אם לא תחול התקדמות בעניינם.

עובדי בתי־המשפט טוענים, כי לא יישמו הסכמים שהושגו עימם לפני חודשים רבים, הנוגעים להטבות שונות לעובדים.

ביום ד' הפסיקו כל העובדים בבתי־המשפט את עבודתם בשעה 13:00 בצהרים, בתגובה על פניות מנהל בתי־המשפט לבית הדין לעבודה, שימנע מהם נקיטת עיצומים.

יו"ר ועד העובדים, שמואל לוי, מסר כי עיצומים כאלה או אחרים, יימשכו גם בימים הקרובים, וכאמור אף יוחרפו אם לא תחול תזוזה.

בקרב עובדי בתי־המשפט ניכרת התמרמרות רבה, ורבים מהם הציגו תלושי משכורת בטענה ש„אי־אפשר להתקיים מ־600 ש"ח נטו לחודש".

ההסתדרות נגד מע"מ על ירקות ופירות

לנוכח הכוונות המרשמות באוצר בדבר הכוונה להטיל מע"מ על פירות וירקות, הביעה יו"ר הרשות להגנת הצרכן בהסתדרות, נחמה קצב, התנגדות להטלת מע"מ על פירות וירקות.

בהופעה באסיפת פעילי צרכנות, טענה יו"ר הרשות להגנת הצרכן בהסתדרות, כי כל הטלת מע"מ על פירות וירקות תגרור בעקבותיה העלאה מיידית של מחירי הפירות והירקות, אשר ממילא אין מחיריהם יציבים.

עשרות שוטרים – במבצע אכיפה בלכיש

(ע). – עשרות קצינים ושוטרי תחנת מרחב לכיש יצאו אתמול בבוקר לכבישים למבצע אכיפת חוקי התנועה.

יחידות הסיור התמקמו בעיקר בצמתים בין־עירוניים ובתוך הערים, שם אירעו תאונות דרכים.

כן נערכו בדיקות רכב ועד שעות אחר־הצהריים הורדו מהכביש 12 כלי־רכב שנמצאו לא תקינים. כן נרשמו יותר מ־150 דו"חות תנועה.

עיוורת בת 86 הציתה עצמה למוות בביתה

(ע). – אשה עיוורת תושבת אשקלון, נשרפה למוות אתמול בביתה. משוערים, כי הציתה עצמה על רקע דיכאון נפשי.

כבאי העיר שהוזעקו בשעות הבוקר לדליקה שפרצה בדירה בשכונת שמשון באשקלון, השתלטו על הדליקה, אולם לא הצליחו להציל את חיי האשה בת ה־86 שהועברה לבית־החולים ושם נקבע מותה.

ככל הנראה הציתה עצמה האשה על־ידי שפיכת בנזין על גופה, כתוצאה מדיכאון. לאחרונה החמיר מצבה והיא גם התעוררה בליל. המשטרה חוקרת.

מות החיים הכפולים

פילגשו של יוסף בולדו, שילדה לו שני בנים, תקבל לעת עתה 450 ש"ח לחודש מעזבון המשפחה. אבל המאבק עוד לא נגמר

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר" בגליל המערבי

„אני לא מאמינה שיוסף בולדו חיה כדבר את חייו ולא משאיר אחריו צוואה. באחריותו מקום, חייב להיות מסמך המחלק את הרכוש בין הבנים שלו". דברים אלה אמרה לפני ימים היורשה בציבור של יוסף בולדו, במסיבת עיתונאים שכונסה בקריית־ים.

בנו של יוסף בולדו, שלמה הראל־בולדו, רצה כידוע לפני ארבעה ימים, את אמו, רעיה בולדו, אחיו שמואל, את בתו שלי הראל, פצע קשה את אשתו אבנה, והתאבד בירייה. במסיבת העיתונאים שנערכה בלוויית שני עורכי־דינה, זאב צח ומרים פרסמן, נטענה לשבוע כי יוסף בולדו ניהל חיים כפולים ובניה בני ה־10 וה־14 הם בניו החוקיים לכל דבר, ולכן זכותם בירושה כשאר בני משפחת בולדו.

הידועה בציבור, ששמה נאסר לפירסום על־פי צו בית־המשפט, טענה שהרוצח, שלמה הראל, ידע על קיומה רק בעת הלווייה של יוסף בולדו. להלוויה היא הגיעה בלוויית שני בניה, ואף עמדה על־כך שגם בנייה הילדים ייקרעו כמנהג קריעת הבגדים בזמן אבל. לעומת זאת, רעיה בולדו סיפרה לקרובים אחדה – לטענת הפילגש – כי היא הגיעה להלוויה הלאנכונה.

כחודש ימים לפני מותו של יוסף בולדו, הגיע לביתה שמואל בלוויית רעייתו, „כדי לראות את אחיו הקטנים". הפילגש הוסיפה כי בניה ישבו שבעה על אביהם, והבכור אף אמר קדיש על קבר אביו לאחר שבני משפחת בולדו עזבו את המקום, ביום הלוויה. היא סיפרה כי משך שנים ביקרה את השכונת מפעל „בולדו בניין" בבית־שאן, והביקור של שמואל בביתה הגיעה נבונות להמשיך לנהל את המפעל לזכרו של יוסף. שמואל התנגד לביקור ביתה שאים, רעיה, תתנגד לכך. הפילגש סיפרה, כי בניה לא ידעו כי לאבא יש משפחה אחרת, למרות שיוסף לא העלים ממנה דבר משך כל שנות היכרותם.

הם הכירו בשנת 1970, לאחר שנים עובדים, היא בכללם, פגו ליוסף בולדו שיקנה מפעל משל לחודש צמיגים בקריית חיפה, בו עבדה. יוסף נענה לבקשה, וכך הכירו. כעבור כשנה עברו להתגורר ביחד. לדבריה, היא המשיכה אליו לנסיעות בחו"ל, גרה עימו בשכירות בדירה בתל־אביב, ואחר־כך במספר דירות בקריות ולבסוף קנה לה דירה מרווחת בקריית־ים. יוסף נמנע בילדיו משך כל השנים והוליך את זמנו שווה בשווה בין ביתו החוקי וביתה המשפחתי.

הילדים ידעו שיוסף בולדו הוא אביהם החוקי. גם שכנתה, מספרת ... אמרה הפילגש ...

כי ברגע שנכנסה להריון הפסיקה לעבוד, ומאז תמך בה יוסף עד יום מותו.

הידועה בציבור גילתה, כי לאחר שהגיע בנם השני למצוות, הוא סיפר לה שהכין צוואה ודאג למשמורה לכל ימי חייה, וכן לילדיה. היא לא ראתה מעולם צוואה ולכן אינה יודעת מה נכתב בה, אם בכלל. לדבריה, יוסף הבטיח לה שלא יוכל לקרוא את הצוואה בלעדיה. עוד גילתה, כי לאחר מותו, ולבה להכביר במכונית־אמה במכון „הדרוביץ" ונמצאה וחבות אמת בכל השאלות הקשורות לקשר האבהי שבין יוסף וילדיה. לעיתונאים הציגה אלבום תמונות גדוש של תצלומים מאירועים משפחתיים, בכללם תצלום של יוסף מנשק את בנו בברית־המילה שלו.

בשלב זה, מוכם בהסדר זמני עם משפחת בולדו ז"ל, שהיא תקבל 450 ש"ח לחודש מעזבון המשפחה. עורך־דינה, זאב צח, רמז שהידועה־בציבור שכרה בלשים כדי לאתר את הצוואה.

הגיעו מים עד נפש

היום של החקלאי

מחר שלך

בה בשיית השנה כדי להוסיף במיתני פחות אשכוליות פחות גדולים לרוחיצת המבוניות?

החקלאים נאלצו לוותר בשבת־ילב על הרבה יותר. הם הקטינו את צריכת המים בכ־20% מיליון מטרים מעוקבים, שפירושם עקירת אלפי דונמים מיובבים.

בעיית המים לא נולדה בגלל הבצורת יבדה. עם כל החשיבות, יש עוד בארץ מקורות מים אדירים שאינם מנוצלים, מפני שלא הוקצו המשאבים הדרושים לכך. יש מי תהום שאינם מנוצלים, יש מי שפכים שאינם נאגרים ויש מי קולחים שאינם מטוהרים.

ישראל חייבת לטפל בפיתוח מקורות המים בקצב אחר לגמרי מהקצב שנעשה עד כה. אחרת, יחסר מים לא רק היום לחקלאות – אלא מחר גם לך.

אם לא ניפתר בעיית המים, החקלאות תמות. אם החקלאות תמות, חייך יהיו קשים מאוד ועצם קיום המדינה יעמוד בסכנה.

אל תתן לחקלאות למות!

החקלאים בישראל

ברכות
ליריב הספקה לחקלאות בע"מ

לחברת „יריב" בע"מ
ברכות
בר־כוכבא יחזקאלי ובניו בע"מ
יבואני ומפיצי: טקנומה – צרפת
אולימפיה, טרדה – יפן
ועוד.
באר שבע, רח' הפלמ"ח 101 – 103,
טל' 057-77282, 057-38660.

ליריב הספקה לחקלאות בע"מ
מרכז הקניות של החקלאים בישראל
שאו ברכה נאמנה להצלחה
כה־לחי!
דשן־גת
ייצור ושווק דשנים נוזליים
ק. גת טל': 051-883335

ליריב
הספקה לחקלאות בע"מ
ברכות מקרב לב ואיחולי הצלחה
לשרות נאמן ויעיל
לחקלאי בישראל
מידידיכם בעין טל
עין טל (1983) בע"מ
מוצרי השקייה מתקדמים
רחוב פנקס, אזור התעשיה הישן, ת.ד. 3120 נתניה 42130
טלפון: 053-41166

ליריב
הספקה לחקלאות בע"מ
ברכות לפתיחת שעריכם
לשרות החקלאי בישראל
דרך צלחה!
40 שנות צמיחה
דשנים וחמרים כימיים בע"מ

ליריב
הספקה לחקלאות בע"מ
ברכות לפתיחת שעריכם
לשרות החקלאי בישראל
כה־לחי!
נטפים
מוצרי השקיה וטיפטוף
חצרים • מגל • יפתח

ליריב הספקה לחקלאות בע"מ
שאו ברכת ידידים חמה להמשך
דרך צלחה
עלו והצליחו!
שיווכל בע"מ
חיפה, חטיבת גולני 6, טל' 04-674352
חדרה, הרברט סמואל 1, טל' 063-32277
חולון, המלך 22, אזור התעשיה, 03-804259

ליריב
הספקה לחקלאות בע"מ
שאו ברכת ידידים חמה
להמשך דרך צלחה
חברה לברזל וחומרי בנין
השומרון בע"מ
סיטונאים לאספקת צינורות
ואביזרי צנרת מכל הסוגים
וכל מוצרי „איתנית"
אזור התעשיה ב' חדרה
ת.ד. 309 מיקוד 38102
טלפון 063-39852-3

למשפחות הורביץ
ולחברת יריב
הספקה לחקלאות בע"מ
מיטב הברכות
בדרככם החדשה
משפחות סטובר
ועובדי י. סטובר בע"מ
סוכני מכס

ליריב
הספקה לחקלאות בע"מ
בראשית דרככם
שאו ברכתנו החמה להצלחה
איחולינו לשיתוף פעולה פורה
שד הידרומט
יצרני מתקנים לחימום מהיר
של מים.
בהשגחת מכון התקנים
אזור התעשיה רמלה,
טל' 08-235322

ליריב
הספקה לחקלאות בע"מ
איחולינו להמשך שרות נאמן
לחקלאי בישראל
דרך צלחה!
אחים אלקבץ בע"מ
מובילי גרעינים, מספוא ותערובת בתפזורת
(בדחיסת אויר) בכל הארץ
מושב חגור מיקוד 45870
טלפונים: אברהם – 03-9369798
טוביה – 03-9367327
חיים – 03-9368860

ליריב הספקה
לחקלאות בע"מ
בראשית דרככם בשרות
החקלאי בישראל
שאו ברכת ידידים להצלחה
„המברשת" רוחמה
שמואל רוזנברג בע"מ
הסוכנות הראשית:
תל־אביב, החלוצים 29
טל' 827084, 03-822572

ליריב הספקה לחקלאות
בע"מ
מיטב הברכות בראשית דרככם
עלו והצליחו!
פז
„נציון"
סוכנות פז לנגב בע"מ
באר שבע, טל' 77256, 057-77394

ליריב הספקה לחקלאות בע"מ
ברכות לפתיחת שעריכם
לשרות החקלאי בישראל
אגרופלסט בע"מ
יצרני שרוולי פוליאתילן
לחקלאות, אריזה ותעשיה
ייצור ושיווק שקיות ניילון H.D, L.D
חולון, רח' הזורע 2 אזור התעשיה
טל' 03-808131/2

ליריב הספקה לחקלאות בע"מ
שאו איחולינו להצלחה
בשרות החקלאי בישראל.
ההנהלה וכל עובדי
מוצרי תכן

ארנסט שמעון
יצרן כפפות
מברך את חברת
יריב
הספקה לחקלאות בע"מ
עלו והצליחו!
ארנסט
בני ברק, רח' רב אשי 13,
טל' 03-761442

ליריב הספקה לחקלאות בע"מ
שאו ברכת ידידים
להמשך דרככם בשרות החקלאות
פלסטיכאון בע"מ
ייצור ושיווק בסיטונות של ציוד השקיה
תל־אביב, צלנוב 17
טל' 03-383924/5/6

ליריב הספקה לחקלאות בע"מ
עם ראשית פעולתכם
תלווה אתכם ברכתנו החמה
עלו והצליחו!
טכנוגום
בית חרושת למוצרי גומי בע"מ
יצרני גומי לחקלאות, תעשיה, בנין ותחבורה
בת־ים, רח' העבודה 39 טל' 03-5513950

ג.ג. מערכות מחשבים בע"מ
חיפה, רח' פינסקר 75 טל' 04-224861, 04-238144
החברה שממחשבת את חברת
יריב הספקה לחקלאות בע"מ
שולחת מיטב ברכותיה
להצלחה קידום ופיתוח

ליריב הספקה לחקלאות בע"מ
מרכז הקניות של החקלאים בישראל
ברכות חמות להמשך הדרך
גור – דל תעשיות
מכון תערובת מרכזי
אזור התעשיה סגולה, פתח תקוה טל' 03-918688

ליריב הספקה לחקלאות בע"מ
ברכות לפתיחת שעריכם
לשרות החקלאי בישראל
עלו והצליחו!
חברת שלום וינשטין בע"מ
ייצור ואספקת אבקות מחצבים
זכרון־יעקב אזור התעשיה
ע"י היקב ת.ד. 41
טל' 90673, 90664, 063-99068

ליריב הספקה לחקלאות בע"מ
ברכות חמות
להמשך הדרך
כה־לחי!
אלקטרו שמואל
צרכי חשמל בסיטונות
ת"א, רח' מטלון 54 טל' 03-383298

هكذا من الاصل

مكذا من الاجل

כפ"ס מתבששת מהפסגה ואינה מתכוונת להניח לפ"ת להדיחה

מאת ברוך הבון

האם תימשך גדולת המוליכה גם מחר? להפועל כפ"ס, שזינקה בשבת האחרונה למקום הפסגה, אין שום כוונה לפנות אותה לאחר שבוע אחד בלבד. שיכורים מאורות הפסגה ישתדלו הכפר־סבאים לרשום נצחון שלישי ברציפות, מבלי להתחשב בכך שהם ישחקו במגרשה של הפועל פ"ת, כדי לשוב ולהמריא את הטבלה הלאומית.

על הנייר מעמדת מכבי חיפה לכבוש את הבכורה בתום משחקה הביתי עם הפועל לוד. מאחר ינסו לשפר עמדות כמה קבוצות צמרת נוספות. בית"ר ירושלים תתקרב, כנראה, אל סף הפסגה לאחר מאבקה הביתי עם בית"ר נתניה וגם בני־יהודה תוכל לחזור למסלול הנכון על חשבון של מכבי יפו.

המגרש מפצה הנקודות של מכבי יבנה אינו מבטיח, כמובן, חיים קלים למכבי ת"א. אותם דברים אמורים גם לגבי מכבי נתניה, שתארח את האלופה "הרעבה" לנקודות.

מכבי פ"ת והפועל באר־שבע המשתפרות ממחזור למחזור, ישתדלו להיבנות זו על גב רעותה ואילו שמשון תנסה לנצל את המשבר של בית"ר ת"א כדי להשיג נצחון שני.

מכבי יבנה – מכבי ת"א

הנסיגה הקלה ביכולתם של "הצהובים" משחקת לידיהם של המארחים. יבנה יודעת להפיק מהמגרש שלה נקודות, והיא תוכל להמשיך במסורת זו גם מחר. לאורחים יתרון טכני ברור, ואם הוא יבוא לידי ביטוי, יבנה תאזן הכוחות לצד התל־אביבי. צפוי מאבק שקול.

התחזית: תיקו.

מכבי נתניה – הפועל ת"א

לא כדאי לקחת את פער המיקום בין שתי הקבוצות כבסיס עיקרי לחישוב סיכוייהן. האלופה מסוגלת, ללא ספק, להציג רמה טובה יותר ממה שהפגינה עד כה, ונתניה עלולה למצוא את עצמה נרמסת דווקא במגרשה. בהתחשב בכך, שת"א מחפשת נצחון כנרות, יש לחזות קרב מעניין, עיקש ופתוח לכל צד.

התחזית: תיקו.

הפועל פ"ת – הפועל כפ"ס

כפ"ס תתמודד לראשונה כמוליכה, שהכל מבקשים להדיחה, והיא תצטרך להוכיח, כי כיבוש המקום הראשון לא היה מיקרי. לפ"ת קבוצה צעירה, המשחקת בסגנון הקרוב לזה של הכפר־סבאים, ובשדה עשוי, איפוא, להתפתח קרב טוב בין שתי יריבות, האוהבות לשחק ונותנות לשחק. כפ"ס נראית בשלה יותר לנצחון.

התחזית: נצחון לכפ"ס.

מכבי פ"ת – הפועל ב"ש

שבע הנקודות, שצברה מכבי בשלושת המחזורים האחרונים, הפכו אותה לקבוצת־צמרת. מכבי מאמינה, כי תוכל לשמור על מעמדה האיתן והיא תעשה מאמץ עליון להשאיר בידיה את מלוא הנקודות. באר־שבע קיבלה כושר רב לאחר הנצחון הראשון שלה, והיא מתכוננת לעשות למכבי פ"ת את מה שכבר עשתה לבית־עירה בשבת שעברה.

התחזית: נצחון למכבי.

בני־יהודה – מכבי יפו

"אחרוני השכונה" ספגו מקלות לאחר תצוגת־הנפל שלהם כלוה. עם השיבה למגרש השכונתי ישובו ויגדלו הציפיות. "ההונים" מציגים יכולת די משכנעת לעומת נסיגה אצל היפואים, ונראה, כי העדיפות הביתית תהיה בעלת השפעה מכרעת.

התחזית: נצחון לבני־יהודה.

מכבי חיפה – הפועל לוד

זהו מסוג המשחקים, שהמנצחת בהם נראית ברורה עוד לפני ההתמודדות. עם זאת, יש להעניק ללודאים העיקשים סיכוי כלשהו בהתחשב ביכולת הלא־משכנעת של חלוצי חיפה בשבת שעברה מול סוגרת הטבלה. כל תוצאה מלבד נצחון חיפאי תהווה את "סיפור המחזור".

התחזית: נצחון לחיפה.

בית"ר י־ם – בית"ר נתניה

אורי מלמיליאן וחבריו מצפים לעונת ציד קלה. הבעיות של נתניה לא מוסיפות למוראל שלה ועם נחיתות בסיסית לעומת המארחים, היא מועמדת לספוג הפסד נוסף. ירושלים כבר גברה בקרב "משפחתי" על בית"ר ת"א והיא מבקשת לצוד שתי ציפורים במכה אחת: שלוש נקודות ועליונות בית"רית.

התחזית: נצחון לירושלים.

שמשון – בית"ר ת"א

אם לא תמצא פתרון מהיר להגנה הפרוצה שלה, תעמוד בית"ר בפני בעייה גם מחר. השמשונים משתפרים בהדרגה וחוזרים לכושר קרבי, הם ינצלו כל מעידה של יריבם כדי להלום ולרשום נצחון שני.

התחזית: נצחון לשמשון.

שעריים טבריה וחולון יוצאות למשחקי חוץ קשים

מאת שמואל טל

משחק החוץ הקשה של הוודרת הלאומית, מכבי שעריים, מול הפועל ביהוד, יעמוד מחר במוקד משחקי המחזור השישי בליגה הארצית. שתי הקבוצות נאבקות בחלק העליון של הטבלה וכל הפסד עלול להרחיק אותן משם.

המוליכה הטריה, הפועל טבריה, תדרים עד לירוחם שם תתארח אצל העולה החדשה, הפועל דימונה. הפועל צפריירים חולון, השניה בדירוג, תצפין לבית־שאן, שם תשחק מול עולה חדשה אחרת, הפועל בית־שאן.

המדורגת שלישית, הפועל חדרה, תנסה לחזור לעצמה במשחק החוץ שלה נגד הפועל ר"ג. בתחתית צפויים מספר מאבקים מרתקים. שתי האחרונות בטבלה, הכח ר"ג והפועל ירושלים, יתמודדו במגרשה של הראשונה.

מכבי רמת־עמידר המתאוששת, תצפין לנהריה כדי להתמודד עם בית"ר המקומית. בית"ר רמלה תארח את הפועל חיפה והפועל מרמורק את אחותה מעכו.

נהריה – רמת־עמידר

מפגש תחתית בין שתי קבוצות המאבקות להימלט מאימת הירידה. עמידר עם תיקיה שהוחד להרכב, מנוסה יותר, אולם נהריה העקשנית הלוחמת תנבה מיתרון הביתיות. לפיכך צפוי משחק שקול שיוכרע, אם בכלל, על חודו של שער לכאן או לכאן.

התחזית: תיקו

הכח ר"ג – הפועל י־ם

מי היה מאמין ששתי קבוצות אלה יאבקו בתחתית. אבל המציאות העגומה קבעה כי הכח הלפני אחרונה תארח את הירושלמים נעולי הטבלה. זה אמור להיות משחק של להיות או לחדול. מה שבטוח הצופים בוודאי לא יהנו מכדורגל גדול. חלוקת נקודות תתקבל בברכה ע"י שתי הקבוצות.

התחזית: תיקו

בית"ר רמלה – הפועל חיפה

מפגש מרכז טבלה בין שתי קבוצות מאכזבות. נכון אמנם שהרמלאים התחילו לצבור נקודות, אבל זה עדיין לא זה. מאידך סובלת חיפה מחולשה כללית שגרמה לה להפסיד בשבוע שעבר לאחרונה בטבלה. מכל מקום, מאבק של שתי הקבוצות לזכות בכל הקופה יוליך למאבק חריף ואולי אפילו מעניין. תיקו כהולם סביר.

התחזית: תיקו.

מרמורק – הפועל עכו

עכו יוצאת למשחק חוץ קשה. נכון אמנם שמשחקי החוץ לא מפחידים את העכואים, אבל הפעם יתקלו בקבוצה רעבה לנקודות שתנסה לנצל את ביתיותה כדי להוסיף שלוש נקודות יקרות למאונה. למרות יתרונה האיכותי של האורחת מעכו אני צופה שהנקודות ישארו ברחובות.

התחזית: נצחון למרמורק.

דימונה – טבריה

מוליכת הטבלה הטריה מדרימה עד לירוחם כדי להתמודד עם העולה החדשה בדימונה. על הנייר אין ספק שהטבריינים עדיפים. אבל דווקא זה צריך להפחיד אותם. שכן לדימונה אין מה להפסיד. במקרה הגרוע הם יכנעו לטובים מהם. במקרה הטוב יפתיעו את המוליכה. מכל מקום, סיכויי טבריה עדיפים, אבל גם תיקו אפשרי.

התחזית: תיקו ומעלה לטבריה.

הפועל יהוד – שעריים

מפגש המחזור בין שתי קבוצות הטוענות לכתרים ללאומית. יהוד ספגה בשבת החולפת את המפלה הראשונה. גם לשעריים לא קל לאחרונה. הביתיות והרצון להתאושש מעניקים יתרון למארחים, אבל הרחובותים לא ירימו ידים בקלות וינסו לחזור הביתה לפחות עם נקודה. צפוי מאבק שקול עם יתרון קל ליהוד.

התחזית: תיקו ומעלה ליהוד.

בית־שאן – חולון

הפועל חולון, המצויה בתנופה בעקבות נצחונה על יהוד, תצטרך להוכיח מחר עד כמה רציניות כוונותיה שנה שתתארח אצל הפועל בית־שאן. למרות שיחסי הכוחות נוטים בבירור לזכות החולונים, הם יצטרכו להיזהר משאפתנות מארחיהם שירצו להוכיח את עצמם. חולון מועמדת לנצחון.

התחזית: נצחון לחולון.

הפועל ר"ג – חדרה

לאחר פתיחה מחצת איבדה חדרה מתנופתה. מחר היא תנסה להתאושש על חשבון צעירי הפועל ר"ג. אולם אלה שאבו עידוד מנצחון הבכורה שלהם בשבת החולפת וירצו להמשיך במגמה זו. לחדרה נתונים טובים יותר, אבל ר"ג ביתית, מה שמוליך להצביע על המשחק כשוה כוחות.

התחזית: תיקו.

הערב יעלה המסך על ליגת הכדורסל הטובה ביותר בעולם

מאת שמואל טל

הלילה עולה המסך על העונה ה־41 בליגת הכדורסל הטובה בעולם – ליגת הנ. בי. אי. בהיסטוריה תזכר שנה זו, קרוב לוודאי, כשנת ההתחדשות. זאת לאור עסקות הרכש וההחלפות חסרות התקדים שעשו מרבית הקבוצות, אשר חלק מהן שינו את פניהן ללא הכר.

מטרת ההתחדשות של כולן ברורה: לנשל את הבוסטון סלטיקס מכתרה.

לארי (הציפור) בירד וחבריו בלהקת "הירוקים" יפתחו את העונה הלילה במשחק בית נגד הוושינגטון בולטס. בשורות אלה יופיע לראשונה במסגרת הרשמית הר הגרם, מוזס מאלון, שהחליף את מדי פילדלפיה 76 באלה של נציגי הבירה. 943 משחקים בעונה הסדירה שישתרעו על פני 171 ימים, יקדמו לחלק העסיסי והמעניין יותר – משחקי ההכרעה (הפליי־אוף), בסיומם תקבע האלופה. האם תהיה זו שוב ה"סלטיקס" הגאה, או אולי הפיינליסטית מאשתקד, יוסטון רוקטס, על צמד מגדליה – סמפסון ואולג'ואן. ואולי יצליח הד"ר ג'יי האגדי, בן ה־36, לסיים את הקריירה שלו עם אליפות נוספת, במדי ה"סיקסרס". וגם ה"ענק הלוחש", קארים עבדול ג'אבר המשתף פעולה עם הקוסם מג'יק ג'ונסון ירצה נחת מהעונה, למרות שהוא נושק כבר לשנתו ה־40.

הסיכויים כמובן פתוחים, בעיקר בגלל השינויים שעברו מרבית הקבוצות. מי הצליח יותר במסע הרכש שלו ומי פחות, ימים יגידו. ברור אחד אפשר להיות בטוח. יהיה מה לראות העונה בכדורסל האמריקאי.

מטבע הדברים, תהווה האלופה בוסטון סלטיקס אתגר ליריבותיה. וכי מי אינו רוצה לנצח את האלופה? הסלטיקס ספגה מהלומה עוד לפני פתיחת העונה, כאשר הבחירה שלה מן המכללות, לאן באייאס, לו צפו עתיד מזהיר, מת ממנה מוגזמת של סמים. בלעדיו ימשיך לארי בירד למשוך בעול יחד עם הוותיקים ג'ונסון, פאריש, מקהיל והמאמן קי. סי. ג'ונס.

יוסטון רוקטס תמשיך להטיל יראה כמובן על שני הענקים שלה, רלף סמפסון ואקים אלג'ואן שהצעידו אותה אשתקד לגמר על חשבון ה"לייקרס". השנה ישאפו השניים לקדם את קבוצתם שלב אחד.

ה"סיקסרס" מפילדלפיה ביצעו מהפך בהרכבם. זה החל ביתור על מוזס מאלון המצויין. בעקבותיו שוחררו גם טרי קטלדג' וקלמון ג'ונסון (לסיאטל). במקומם נרכשו ג'ף רולאנד וקליף רובינסון מוושינגטון, ושיט מקורמיק ורוני דייגינס מסיאטל. יחד עם "הד"ר" וצ'ארלס "הטנק" באקלי, הם יצטרכו להחזיר את הקבוצה לפיסגה.

ה"לייקרס" מלוס־אנג'לס, ימשיכו להתבסס על ההרכב הוותיק הכולל בין היתר את קארים עבדול ג'אבר ומג'יק ג'ונסון. בקבוצה נערכה מכירת חיסול, בעקבותיה נמכרו מוריס לוקאס בן ה־34 לסיאטל, מייק מקגי לאטלנטה, רוני לסטר, לארי ספריגס ומייק קופצ'ק.

וושינגטון בולטס המנסה לחדש ימיה כקדם ברכשה בנוסף למאלון וקאטלדג' גם את ג'יי וינסנט מדאלאס והארוך מה"באטס".

מכירות /רכישות מעניינות נוספות נרשמו ע"י דטרויט שצירפה אליה מיוטה את הצלף אדריאן דאנטלי בעיסקת חליפין תמורת קלי טריפיוקה וקנט בנסון. מייקל תומפסון הוותיק עבר מפורטלנד לסאן־אנטוניו ואורלנדו וולדריג' משיקגו לניו־ג'רסי.

היו קבוצות שנותרו נאמנות לכוכביהם והחתימו אותם על חוזים שמנים לטווח ארוך. כך למשל חתם קיקי ואנדרווי על חוזה לשש שנים נוספות במדי פורטלנד. דני שייס היהודי של דנוור נותר אצלה לעוד שנתיים. וולטר דייויס הוותיק בן ה־32 ישאר עוד עונה בפניקס ויסיים בה כנראה את הקריירה.

הערב יערכו תשעה משחקים בהם יטלו חלק 18 קבוצות. חמש האחרות יכנסו למעגל המשחקים מחר.

הפועל ת"א הפתיע האיטלקים 85:92

מאת משה בוק

ערב מוצלח היה אמש לנציגות ישראל בגביעי אירופה בכדורסל. ההישג הבולט שייך לקבוצת הפועל ת"א שניצחה במסגרת גביע קוראץ' את הקבוצה האיטלקית החזקה דיי־ואריזה בתוצאה 85:92 (45:47).

התל־אביבים הציגו את משחקם הטוב ביותר העונה. הם לחמו על כל כדור, שלטו מתחת לסלים, קלעו בדייקנות מכל מרחק ובעיקר – לעגו לתחזיות שלא הותירו כל סיכוי מול האיטלקים החזקים אפילו במשחק הבית.

את ההפתעה הנעימה של המשחק היווה רון רובינזון שקלט 18 כדורים חוזרים מהסל והתמודד בהצלחה עם הענקים האורחים. רובינזון שעד אמש היה ספק לגבי המשך הופעתו בקבוצה, הוכיח כי הספידו אותו מוקדם מדי.

מייק לארגי לחם כארי בהגנה, סחף את חבריו למשחק מלא התלהבות וקלע בדיוק 37 נקודות.

האיטלקים איכזבו אמש. הם שיחקו באיטיות ולא הצליחו לעצור את המשחק השוטף של הפועל. רק הרכז המחליף פאורליו והענק שחום־העור תומפסון הצילו אותם מתבוסה.

ברוב שלבי המשחק התנהל מאבק שקול, כאשר המקומיים הצליחו מדי פעם לברוח מיריביהם. יתרון השיא של הפועל נרשם בדקה ה־33: 69:80. בדקות הסיום יצאו קאליש, פרישמן ורודיליס בגלל חמש עבירות אישיות. האיטלקים ניסו ללחוץ על יריבים, אך אמש פשוט לא היה זמנם.

קלעו לת"א: לארגי 37, רובינזון 23, מרסר 14, פרישמן 8, קאליש 5 רודיליס 5 כ"א. לאיטלקים הרבו לקלוע: תומפסון 23, פאורליו 20, ואסקובי 16 ופיטמן 13. שפטו: ג'אורג' סאנגליה וקאלינני מתורכיה.

מכבי ניצח בהלסינקי

קבוצת מכבי ת"א עשתה אמש צעד חשוב לקראת עלייתה לשלב הגמר בגביע לאלופות, לאחר שניצחה את אלופת פינלנד, טורפאן, בתוצאה 89:95 (39:50). המכבים, בניצוחם של ג'מצ'ר, ג'ונסון ומגי, החזיקו ברסן המשחק ברוב שלביו.

הפינים לא הצליחו להוות יריב שקול. רק בדקות הסיום עלה המתח באולם לאחר שהמקומיים הצליחו לאיים על יתרון המכבים. אולם הנסיון הרב של הישראלים מנע מהפינים כל אפשרות להפתיע.

הרבו לקלוע למכבי: ג'מצ'ר 25, ג'ונסון 25, מגי 21, ברקוביץ 15.

אליצור במעמד הולדה הפתעה

בנות אליצור ת"א החמיצו אמש סנסציה לאחר שנוצחו על חודה של נקודה ע"י האלופה הצ'כית החזקה ספארטק פראג – 53:52 (26:33). טעות גורלית של השופטים, שפסלו במחצית השניה סל של שלוש נקודות מידי דורית כהן, מנעה למעשה את נצחון הישראליות, במשחק שנערך במסגרת גביע אירופה לאלופות.

הצ'כיות הדהימו ב־5 דקות הפתיחה והסיום בהן לא קלעו אפילו נקודה אחת.

בשורות אליצור הצטיינו ענת דרייגר (14), אורית ליטאני (12) ויולנדה פלאצ'ר (11). 26 שניות לפני הסיום עלה המתח באולם אוניברסיטת ת"א, לאחר שהישראליות צימקו את התוצאה ל־53:52, אך לא השכילו לחטוף את הכדור מידי הצ'כיות המנוסות. 300 צופים חזו במשחק.

ריברפלייט זכתה לראשונה בגביע דרום אמריקה

80 אלף צופים באיצטדיון ריברפלייט כבואנוס־איירס השתוללו משמחה לאחר שקבוצתם ריברפלייט זכתה לראשונה בתולדותיה בגביע דרום־אמריקה, לאחר שניצחה גם במשחק הגומלין את אמריקה קאלי מקולומביה 0:1. פעמים בעבר הפסידה ריבר במשחק גביע דרום־אמריקה. את שער הנצחון הבקיע [illegible] בדקה ה־69.

במוצ"ש: 4 קבוצות "יכנסו לפעילות בגביעי אירופה

מאת אשר גולדשלגר

ארבע נציגות ישראל בגביעי אירופה בכדורעף יכנסו מחר בערב למעגל משחקי גביעי אירופה השונים בכדורעף.

אלופת הגברים, קבוצת הפועל כתרים, תתמודד ב־7 בלוקסמבורג מול אלופת לוקסמבורג קבוצת מרד, במסגרת גביע אירופה לאלופות.

קבוצת הפועל מטה־אשר תשחק ב־6 לפי שעון ישראל [illegible] מול קבוצת רלונה ליהוד, מחזיקת הגביע ההולנדי, במסגרת גביע אירופה למחזיקות גביע.

קבוצת הפועל קרית־אונו, נציגת ישראל בגביע הפדרציה האירופי תתמודד ב־7 לפי שעון ישראל מול נבחרת אוניברסיטת לוזאן. המשחק יהיה בשוויץ.

בליגת הנשים, קבוצת הפועל כתרים, תארח ב־7 את מחזיקת הגביע האוסטרית קבוצת פוסט וינה. המשחק יתקיים באולם בית ההתעמלות בכתרים.

[illegible]

חקלאות

בעריכת אייזיק סדומי

רשמים מ"אגריטך 86"

פעמיים, יום אחר יום, התקיימו בשטח התערוכה מסיבות עתונאים. פעם ראשונה ע"י מכון היצוא ופעם שניה ע"י משרד החקלאות. בשתיהן שמענו גדולות ונצורות על הישגי התערוכה. בשתיהן גם קיבלנו חומר מודפס בנדון. אך אנחנו בחרנו לשוטט לבד בשטח התערוכה ובין הביתנים ולקבל התרשמות אישית. על אף החום הכבד ששרר באותם ימים נהנינו להתערב בקהל ההמונים שנהר שם במשך כל שעות היום, להסתכל בפרצופים, להאזין לבליל הלשונות של המבקרים מיותר ממאה מדינות, שהלשון המשותפת לכל היתה לשון ההתפעלות מהישגי הטכנולוגיה החקלאית הישראלית והרצון ליהנות ממנה ולהנהיג בתוצרותיה את עמיתם. מבחינה זאת, אמר גליק ממכון היצוא, כל ארבעת האלפים שבאו לתערוכה מארצות חו"ל היו "מרגלים".

הגברים – למגדלי ההשקיה, הנשים – למחזיקי מפתחות...

בנכנסנו לשעה קלה לביתן קיבוץ [illegible] הציג את מערכת המחשב "גל 2", המפקדת על עד מאה יחידות השקיה בשטח, המופסת כחד־אורים ומים ומאפשרת ביצוע הכנית שאפילו באנשים קשה לבצעם. יאיר, האחראי על הביתן, סיפר לנו שמחירה של מערכת זו הוא כעשרת אלפים דולר. חמש־עשרה כאלו נמכרו כבר לחו"ל, בעיקר בדרום־אפריקה, ההתעניינות היא רבה. אחריה, כשסיירנו עם ביקור בביתן של נען הראו לנו זה בהם [illegible] את שיתוף הפעולה בשיקול השקייה הגיננות הדשא של גבעת־ברנר, המחשב המפקד על המערכת של המציגה ואבזרי השקיה, עם המסטירים השונים, כמובן של נען.

להלן עוד נחזור אל נען ועתה ניכנס אל ביתן פלסטרו גבת. כאן היו עסוקים מאוד באריזות המשלוחות השונות. עד שמנהל היצוא של המפעל הספיק להראות לנו ולספר מכלא התערוכה השנה. הנה, למשל, הופיע ציר מגורית, שיש לו שם בריכות־דגים. הוא לא יודע כלל על "אגריטך", אבל בלונדון אמרו לו, כי שמחים לגידול דגים בבריכות. יש רק בישראל. הנה הוא בא וגילה עולם חדש של חקלאות. עכשיו שוב לא יסתפק בגידול דגים בלבד, עכשיו הוא מדבר על הקמת חווה גדולה באשקלון־גידול ירקות, פרות, דקלים ומי יודע מה עוד. וכשבאה קבוצה גדולה של אמריקאים לבקר בביתנו, התפעלו הגברים מאבזרי ההשקיה והנשים הלכו לחפש מחזיקי מפתחות. אגב, בביתן זה גם ביקרו נציגי חברה אוסטרית שביקשה לקנות כמויות גדולות של טפטפות. על השאלה מה לאוסטרים ולטפטפות, השיב כי החברה מבצעת פרוייקטים חקלאיים גדולים לארצות־ערב. יש לה מנועים, משאבות, צנורות, אך כל זה אינו שווה בלי הטפטפת המפורסמת של ישראל.

האם יסייע הפלסטיק לחסכון בחשמל?

לביתן מפעל "תחפית" של קבוצת כנרת הגיע יהודי מנהל עם תוכנית לבניית מנגדת־חגור לייצור חשמל, מפלסטיק, כמובן, והמתקן ביבדיר על שיוח. עם גזי קדיינן מכפר־בלום, העומד בראש צוות נפ"ח (ניצול פסולת חקלאית) לייצור אנרגיה. "הלהיט" שלנו, – אמר לנו גיר ליש בביתן של כנרת, הוא הדגם החדש של בור־קב מפלסטיק לניקוז בריכות, בורות־ביוב וכו'. המיתקן בנפח של 2 מ"ק המוכנס לאדמה מונע בניית בורות־בטון, הוא עמיד בפני חומצות ואינו נפגע ע"י שורשים. הוא משווק בארץ ובחו"ל ויוצא כבר אפילו לסעודיה. כן הגיעו הזמנות מבלגיה ושוודיה, ויש התעניינות מספרד ואיטליה. המיכלים האלה מפלסטיק מהווים חלק ממערכת שלמה של שוחות־בקרה לביוב, המבטלת לחלוטין את הבניה בבטון. יעילה יותר וגם זולה יותר. קיבוץ ארז בנגב הציג בביתנו את המוצרים התרמופלסטיים, שלג, המשמשים לחממות, לכיסויים למשאיות, לאיטום גגות, בריכות־דגים ומאגרי מים וכו'. המוצר ביריעות פלסטיק מחוזקות באריגי ניילון ופוליאסטר. מוצרים אלה כבר עשו שוק. יצאו ברוחבים וב־86 יציע. יצוא המפעל ליותר משלושה מיליוני דולרים. האיש בביתן, משה אפרתי, אמר לנו כי ארצות היצוא הן מניו־זילנד, אוסטרליה ועד קליפורניה, אנגליה, צרפת וארצות אחרות. יריעות אלה תשמשנה גם באוסטרליה לבניית שלושה אסמים לשמירת חיטה, בנפח של 40־50 אלף טונות כל אחד.

"ממטרה לכל מטרה" – זו היתה בעבר הסיסמא של מפעל הממטרים בנען. היום נען הוא המפעל היחיד שיש לו המגוון הרחב ביותר של אבזרי־השקיה, מהטפטפת עד לממטיר השקט לטווחים ארוכים וקצרים – ממטירונים ומתזים למטעים ולגינות־נוי, ממטירי גיזום וממטירים "קופצים" מעל הדשא. המפעל משווק את כל מוצרי ההשקיה בכל השיטות, מהתיכנון ועד הביצוע בעזרת מחשב המסייע לתיכנון המערכת ההידראולית. בין השאר הוא מבצע את המעבר משיטת הגירה להשקיה הקבועה בפרדסים, החוסכת שלושים אחוז מהמים, פרט לחסכון בעבודה והעלאת היבולים ב־20 עד 30 אחוז. בעבודה טובה ע"י אנשים מיומנים מספיקים לדשא 700 מ"ק מים לדונם פרדס, במקום 1000, וזהו חסכון רב ביותר.

תחזית יצוא הקיץ של "אגרקסקו" לא התממשה

סגן מנהל אגף השיווק ב"אגרקסקו" עובדיה מור אומר אגרת "החקלאי המייצא" כי הגידול המסתמן בשנים האחרונות ביצוא התוצרת החקלאית הטריה כרוך בהתפתחויות הבאות:

● היצוא מתפרס לאורך כל השנה וחשיבותה של "אגרקסקו" עולה כספק גדול של תוצרת זו באירופה.

● המערכת הקיימת, לרבות בתי־האריזה, המיתקנים והלוגיסטיקה – מנוצלים ביעילות יתר.

הפירות המשווקים בקיץ הם בעיקר מנגו וענבים. בשנים האחרונות נוספו ירקות שונים, כמו מלוני "גליה", מלוני "העונן", פלפל, בטטות ואבטיח צהוב, לירקות המסורתיים – הבצל, האבטיחים ומלוני הדבש. הכמות המשווקת של מלוני הדבש פחתה באחרונה משום ששוב אין הם רווחים כבעבר.

יצוא הקיץ המתוכנן השנה למשלוח אחד־עשר אלף טונות בהכנסה של ארבעה־עשר מיליון דולר פר"ב. בפועל נמכרו רק שישה אלפים טונות בהכנסה של כעשרה מיליוני דולרים. ככלות הכל השיגו רוב מוצרי הקיץ תמורה נאותה בשווקים ואילו סיפקנו את הכמויות המתוכננות ההכנסה היתה עולה על החזוי. למשל, ענבים מזן "פרלט" נמכרו ב־1850 דולר־טונה בממוצע, לעומת 1390 דולר בתקופה המקבילה ב־1985. ענבי "בוכמסוך" נמכרו ב־1840 דולר בממוצע (1810). גם הענבים שנמכרו בשווקים קיבלו מחירים טובים במטבע מקומי, כאלה שקיבלו אשתקד. זאת, לכורת שבשוק היה שפע של ענבים, בעיקר בתקופות שיווק ענבי טומפסון המאוחרים. הישגים אלה יש לזקוף בעיקר לעמידה בהתחייבויות לרשתות־השיווק הגדולות ותודות לאיכות הגבוהה של הענבים. עם זאת הוא מדגיש כי בשל ההתחממות בשוק המקומי לא הצליחה "אגרקסקו" לספק את כל הכמויות שהבטיחה. מצב דומה היה במנגו. המחיר הגבוה בשוק המקומי שיבש את ההספקה הסדירה לייצוא על פי התכנון.

התמורה בעד הכמויות ששווקו עד סוף אוגוסט, הגיעה ל־1530 דולר־טונה (1350). לגבי המנגו והענבים הפוטנציאל עדיין רב וככל שתגדלנה הכמויות יתעצם מעמדה ומשקלה של "אגרקסקו" בשווקים. הגידול ישפיע גם על המחירים בשוק המקומי, שכבחרה יתורה או פחות בייצוא.

1500 דולר לטונה רימונים

עד סוף חודש אוגוסט שווקו כמאתיים טונות רימונים ב־1500 דולר פר"ב לטונה (1240) ועד לחגים עמדו לייצא עוד כחמש מאות טונות.

שיווק ירקות־הקיץ סבל אף הוא מאי סדירות באספקה, במיוחד במלוני גליה העונן ופלפל ירוק. עובדה זו גרמה נזק במוניטין ובקשרים עם רשתות השיווק שלא קיבלו את ההספקה שהובטחה להם. חלק חשוב מהתוצרת הופנה בשל כך לשווקים הפתוחים והשיג תמורות נמוכות מבה שאפשר היה לקבל אילו עמדה החברה בהתחייבות לרשתות. פלפל־ירוק, למשל, השיג 800 דולר פר"ב לטונה ברשתות השיווק, ואילו בשווקים המוצפים תוצרת נתקבלו מחירים נמוכים יותר. כך היה גם במלונים וירקות אחרים.

פטריות־יער

לתוצרת החקלאית המיוצאת ע"י "אגרקסקו" נוסף הקיץ מוצר חדש – פטריות־יער. הפטריות, הגדלות בגליל ובאיזור משמר־איילון, זכו לקבלת־פנים אוהדת. בעונה הקרובה מקווים לייצא כארבע מאות טונות פטריות.

בחודש יוני יוצא גם תירס מתוק, שקיבל אלף דולר פר"ב לטונה. גם זו פריצת דרך מסוימת לעבר עונת הקיץ. עקרונית, ניתן להבדיל בעונת הקיץ את יצוא הפירות הירוקות הדורי יתרום, בין השאר, לניצול נוסף של היתרון לגודל ומוניטין של ישראל כספק גדול ואמין.

לכל טיפה יש "נען"

המטרה למעלה מ-60 דגמים יחודיים של ממטירים, לשדה, לגן ולמטע.

טיפטוף "נען טיף" - השיטה המתקדמת ביותר להשקייה בטפטוף - צינור "נען טיף" עם טפטפת אינטגרלית רגילה ומווסתת. במבחר גדול של ספיקות.

מכונות השקייה ניידות קטנה במימדים גדולה בביצועים

שרות שדה תכנון, ייעוץ, הדרכה ולווי אישי.

בית היוצר לכל שיטות ההשקייה.

נען-מוצרי השקייה בע"מ

המטרה וטיפטוף

[illegible] טל. 08-412266 ... 03-372544 ... 08-410219

ירשנזקי פרייגן דובר

★ מבצע הנחות חסר תקדים!
עד סוף חודש נובמבר

נוטע/פרדסן

לכל הפעולות במטע ובפרדס

המשור המקצועי הקטן סטיל 020-AVSEQ

סטיל משורי כריתה וגיזום הטובים בעולם

איכות ושירות שאין להם תחליף

מפיצים ראשיים: ש. ונציה ובניו בע"מ. ת"א. רח' הגדוד העברי 2, טל 03-382553
הפצה לצפון: מ. רוזנבלום בע"מ. חיפה. דרך העצמאות 49, טל 04-661958 ,664891

מוריץ דיזל גנרטורים

ROLLS ROYCE

החברה המובילה בארץ לדיזל־גנרטורים
לתעשיה, בנין ומקלטות בגדלים שונים עד KVA 1500

אזור התעשיה יהוד טל 359769 363612 350047

שיפור באוירה ופעילות חיובית

מאת שמואל רוזנבלום

המגמה החיובית-שקטה בשוק המניות נמשכה גם אתמול כשעיקר הפעילות מתבצע ע"י קרנות הנאמנות במניות הבכורות בעיקר, והספקולנטים במניות הקלילות. ההוף שפקד באחרונה את הבכורות נבלם. נראה שקרנות המניות מסוגלות כיום בכסף קטן יחסית לקבוע מגמה חיובית ובוודאי לקלוט הצעים ללא שינוי בשער. כל הפגנת כוח של קרנות הנאמנות מודות בעיקבותיה באופן מיידי ובחוזר את חוג הפעילים. וזה זה יכול להוסיף שכן למרות בזמן עליות מהר ולגרור ירידות שערים בזמן שפל מאורך. חשוב מכל הוא שהמגמה הנוכחית נקבעת ע"י הקרנות בלבד כאשר המחזורים הינם שקטים משנה בלבד שמעט לשת „נכנסים" חלק מהבצגה. מקורבי השוק נוהגים לשבור באחרונה על מאורעות מצומצמות מבעבר. עליית שערים של כ-10% בממוצע האף מעט מכך מספקת עבודם למימושי רווחים מהירים ביותר.

הקרנות באופן כמעט תקפתי בשנה האחרונה שוחקות משת לעת את המניות הבכורות המהוות את המרכיב העיקרי שלהן בשוק. עיון בשערי בירות עוד רבים, קלילים וכבדים כאחד ילמדנו מסקנה בולטת ביותר: הישיבה על מניות רבות לאורך זמן הניבה תשואות נאות יותר מכניסות ויציאות (רכישות ומכירות) לשוק וממנו. התופעה בולטת כמובן בעיקר במניות הקלילות שלאורך זמן הניבו תשואות אדירות. נראה שבמידה שהשוק ימשיך „להתבשל" על אש קטנה עוד זמן קצר עשויה לחול תפנית חיובית שתביא ליצירת מדרגת שערים מחודשת גבוהה יותר.

גיוסי הון באג"ח

בנק ישראל הנפיק באחרונה סדרות אג"ח חדשות במאות מיליוני שקלים. סדרות אלה מהוות לחץ על הסדרות הקיימות למסחר. חלק מהסדרות הנפשות היה עדיף על הישנות עד לפני זמן קצר בגובה אינפלציוני נמוכה. כיום כשהמדד הקרוב צפוי להיות גבוה יחסית הרי העדיפות חוזרת מהחדשות לישנות, שכן הסדרות הישנות יכללו את המדד הקרוב בעוד שהאחרונות מעוקרות ממנו.

המשך „התגלגלות" בקלילות

חלק ניכר מהמניות הקלילות המשיכו לרכז עודפי ביקוש ניכרים ואף. עיקר עליות השערים נובעות מסחורות נמוכה ביותר כאשר בעלי עניין אינם נוטים לשחרר סחורה. ניתן להניח שבמידה שבעלי עניין היו משחררים סחורה אזי עליות השערים היו מתונות בהרבה. חברת קונסורטיום שהודיעה שלשום על כוונתה לגייס הון המשיכה לרכז עודפי ביקוש. מניות קונסורטיום 1 עלו ב-9.7% וקונסורטיום 5 עלו ב-8.6%. גיוס ההון בדרך של זכויות ובשערי מניות גבוהים במידה שיגליה ישפר את מצב החברה. מיותר לציין שעליות השערים בקונסורטיום נראות בכל מקרה מוגזמות ביותר. מניות מגרב עלו ב-7.2% תוך פעילות ערה. „פרוייקט" מגרב מתנהל באמצעות מנהל תיקים גדול שאסף סחורה בבניה במשך זמן רב.

מניות תראה נישמו מקוים בלבד ומורגשת בהן התעוררות בפעילות באחרונה. בעיקרון נראה שבבורסה נוהגים „להספיל" למניות שהיו מנויות בתנודות שערים ארוכות. מעקב מתאים אחרי מניות רדומות עשוי להניב תשואות נאות למשקיעים. במניות רוגובין נישכה פעילות ערה במיוחד תוך נפח עיסקאות גדול. רוגובין 1 עלתה בכ-7% הצעים ברוגובין 5 באג"ח ובאופציות נלקחו מייד כאמור ביום. גורמי בורסה נוהגים לייחס את הפעילות ברוגובין למניה שפירא. נראה שבאחרונה משמש שפירא ככוכב התורן בבורסה ובאמתלה לפעילות במניות שונות. ביקוש במניות חירון 5 מוסק בעליה קלה. באחרונה נודע לעקויה להתבצע עיסקה גדולה במניות חירון שבמסגרתה תועבר חבילת מניות גדולה לגורם ש„ישמלי" במניות חירון.

פעילות בבכורות

מניות הסגה עלו ב-3% תוך ביקוש של כ-52,000 ע.נ. ביקוש קטן בחיפה כימיקלים סופק ללא שינוי. בחיפה כימיקלים הופיע עודף ביקוש של כ-30,000 ע.נ. בשער. ביקוש זה לא סופק ע"י חברי הבורסה למרות הצעת הרכש של גנגר התמוכה בהודעה משער הבורסה הנוכחי. מניות הבנקים שבסהדר עלו באורח קל ובממוצע כ-0.2% תוך ביקושים סבירים. התשואה נותרה במקודם במסיבות כ-16.5%. הפעילות באג"ח היתה מעורבת להלוטין.

חיפה כימיקלים

הודעת החברה שבכוונתה למחוק את מניותיה מהמסחר אינה מפתיעה את מקורבי השוק. ההודעה המתיעה במידה מכריעה את הנהלת הבורסה ולוותה בביקורת קשה של יו"ר דירקטוריון הבורסה, חיים טסטל שהגדירה במלים בוטות כפגיעה בזכויות המיעוט והרכושה. אריה גנגר וקבוצתו היו צריכים עפ"י נוהל תקין לפנות לבורסה לני"ע ולבקש לדון במחיקת המניות מהמסחר, ולא להודיע ע"כ קודם הדיון עם הנהלת הבורסה. בידי הציבור מוחזקות עדיין כ-7% לערך ממניות החברה. בבורסה לני"ע נסחרות מספר חברות שבידי הציבור מניה כמות הקטנה מ-7%. נראה שהדיון בבחינת מניות חיפה כימיקלים יאריך זמן רב לסרי, מה עוד שמסחר במניות החברה יתקיים כרגיל בפנת עיסקאות „כביר" גם בלי גנגר וקבוצתו. בנוסף ניתן להבין מקבוצות משקיעים שונות על סירובן למכור את מניות חיפה כימיקלים במחיר המכרז שהציע גנגר. ניתן להעריך שמניות חיפה כימיקלים עוד יספקו חומר רב לתעתועי הבורסה.

הודעות בורסה

קונסורטיום – החברה מתעתדת להנפיק מניות ואופציות בדרך של זכויות. קריסטל – יום האכם לחלוקת 2000% מניות הטבה יהיה בתאריך 12.11.86. פריכטנגר – להחברה נרשם רווח מתואם של 473 אלפי ש"ח בהשואה לרווח של 877 אלפי ש"ח במאזן הקודם. שווי השוק של פריכטנגר עומד ע"ס 7.2 מליון דולר. זיקה – לחברה נרשם גידול ברווח. סך הרווח הינו 364 אלפי ש"ח בהשואה ל-83 אלפי ש"ח במאזן הקודם. שווי השוק של זיקה עומד ע"ס 9.2 מליון דולר. מתם – רווח קטן של 7 אלפי ש"ח בהשואה להפסד ניכר בסך 536 אלפי ש"ח במאזן הקודם. שווי השוק של מתם עומד ע"ס 8 מליון דולר.

הזרמה למשק

עפ"י הערכות כלכלנים תהיה ההזרמה החודשית בחודש האחרון בסך של כמאה מליון שקלים ויותר. נראה שבשלושת החודשים האחרונים עוכבת הממשלה להזרמות בכפים „קבועה". עיקר ההזרמה נבע מפעילות הממשלה בשוק ההון ובעיקר מפריון אג"חים לציבור.

★ הכותב הינו יועץ השקעות.

שערי קרנות נאמנות

קרן	מחיר היחידה		קרן	מחיר היחידה		קרן	מחיר היחידה		קרן	מחיר היחידה	
אב	4053.18	4112.17	דוכיפת	544.72	551.49	לפיד	11984.60	12216.98	עמל	2081.74	2102.88
אביקר	35922.89	36052.10	דלתא	186.48	190.51	לקט	1471.60	1501.97	ענבר	552.82	560.39
אגוז	196.47	200.37	דורון	1222.06	1246.05	מגוון	823.86	840.84	ענוה	138.26	183.87
אדיר	1313.85	1339.56	דורן	215.78	228.07	מכבי	983.23	1003.22	פז	1245.73	1270.92
אדם	1855.57	1892.36	דליה	423.76	428.01	מכמני	2861.22	2890.72	פרי	487.33	493.73
אופיר	1597.27	1629.29	דרור	336.78	343.08	מגד	190.14	192.98	צבר	520.99	527.45
אור	377.01	385.05	דקל	299.97	305.97	מגן	2653.15	2670.65	צוק	101.62	102.02
אורין	140.45	143.35	הדס	297.53	298.91	מגל	626.88	684.50	צור	853.57	872.26
אורלי	216.13	217.70	הוד	416.47	424.28	מור	1284.57	1305.09	צמרת	6471.66	6868.15
אורן	615.92	628.26	זהבית	2473.08	2525.78	מורן	706.13	713.08	צפית	1484.41	1514.34
אייל	3155.32	3218.56	זמיר	16539.94	16586.70	מגדל	24884.52	24906.97	קלע	1758.82	1762.65
אילת	3812.01	3892.57	זיו	15280.64	15546.73	מימד	—	—	קשת	5782.26	15929.01
אירוס	4014.52	4103.45	זמיר	709.32	717.88	מעלות	3108.78	3170.78	רימון	104.64	104.82
איתן	580.38	588.20	זהרה	125.88	127.60	מעיין	639.37	651.97	רקפת	552.62	561.68
אלון	495.86	505.65	חליפין	113.4	113.89	משפט	851.15	868.21	רשף	636.38	645.74
אלמוג	580.55	587.74	חלמיש	556.67	567.94	מרגלית	1023.31	1043.70	שביט	657.51	665.65
אמי	480.52	486.37	חן	113.31	113.54	מרום	959.28	978.51	שגב	804.61	824.55
אנה	119.49	119.95	חמש	1155.48	1181.16	מטח	21341.19	21662.31	שדה	329.83	332.19
אשל	158.96	162.17	טל	4368.39	4418.44	נגה	686.63	699.77	שחף		
ארבע	192.84	195.95	יובל	664.85	673.05	נבון	393.36	398.01	שובל	638.46	647.78
בדולח	1868.74	1905.98	יהלום	1700.93	1734.70	ניב	4404.56	4470.26	ששון		
ברוש	397.94	405.86	יסודות	34004.55	34331.02	נחל	464.16	472.84	שקד	157.87	161.08
ברק	394.56	402.64	יפה	566.25	572.85	סהר	116.84	119.22	תאנה		
גביש	735.94	748.66	יצב	845.49	855.70	סלע	837.36	854.46	תדהר	401.02	402.82
גנז	1162.45	1185.53	כחל	112.07	118.46	סביון	581.67	588.88	תהילה		
גפן	864.86	877.94	כלנית	467.29	474.05	עדי	631.52	639.82	תירוש	424.19	429.44
גרון	589.21	596.65	כנרת	609.56	615.92	עוגן	492.93	495.89	תמר		
דנ"א	7748.29	7864.98	כרמל	116.78	118.19	עידו	682.89	691.87	תפוח	173.82	175.05
דקל	2431.98	2479.87	כתר	920.17	980.40	עינות	1772.20	1807.98	תרשיש		
דליה	506.02	512.51	להב	3600.37	3671.80	עירון	5987.89	6026.32	תשרי	394.96	400.87
דרבנן	506.36	509.19	למשקיע	99232.34	100959.9	עמית	1082.67	7721.96			

שערי אגרות חוב

שערי המניות

בנקים מסחריים — שאים בהסדר ההצמדה; כלולים בהסדר הצמדה

בנקים למשכנתאות

מוסדות מימון

ביטוח

מסחר ושרותים — מסחר; שרותים; מלונות ושרותי תיירות; מחשבים ושרותי מחשב

מקרקעין ופיתוח — נדל"ן בינוי ופיתוח

תעשייה — מזון ומבק; טקסטיל והלבשה; מתכת ומוצריה; חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה; כימיה, גומי ופלסטיק; מוצרי בניה; עץ ומוצריו, נייר ודפוס; תעשיות שונות; השקעות תעשיה

חברות להשקעה — השקעה ואחזקות; מחקר ופיתוח

דלק ונפט

נסחרות במטח"ח

דבר של היום הוא דבר חדש

שערי מטבע חוץ ביום 29.10.86   דולר יציג – 1.4883   סל מטבעות – 1.4896

המטבע	השינוי	בנקנוטים לאומי קניה	בנקנוטים לאומי מכירה	בנקנוטים הפועלים קניה	בנקנוטים הפועלים מכירה	בנקנוטים דיסקונט קניה	בנקנוטים דיסקונט מכירה	העברות לאומי קניה	העברות לאומי מכירה	העברות הפועלים קניה	העברות הפועלים מכירה	העברות דיסקונט קניה	העברות דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	-0.002	1.45	1.52	1.45	1.52	1.45	1.52	1.4798	1.4982	1.4798	1.4982	1.4818	1.5084	1.4905
1 מארק גרמני	+0.002	0.72	0.75	0.72	0.75	0.71	0.75	0.7305	0.7396	0.7388	0.7399	0.7317	0.7409	0.7356
1 לי"ש	-0.004	2.05	2.14	2.05	2.15	2.06	2.16	2.0924	2.1185	2.0896	2.1157	2.0974	2.1238	2.1176
1 פרנק צרפתי	+0.001	0.22	0.23	0.22	0.23	0.21	0.23	0.2234	0.2262	0.2234	0.2262	0.2234	0.2263	0.2250
100 ינים יפאניים	-0.003	0.91	0.95	0.91	0.95	0.91	0.96	0.9255	0.9370	0.9240	0.9355	0.9287	0.9404	0.9530
1 גולדן הולנדי	+0.001	0.63	0.66	0.64	0.67	0.63	0.67	0.6459	0.6540	0.6465	0.6545	0.6471	0.6553	0.6509
1 פרנק שוויצרי	+0.001	0.87	0.91	0.87	0.91	0.87	0.91	0.8855	0.8963	0.8857	0.8968	0.8846	0.8957	0.8910
1 כתר שוודי	—	0.21	0.22	0.21	0.22	0.20	0.22	0.2132	0.2158	0.2131	0.2158	0.2134	0.2161	0.2147
1 כתר נורבגי	—	0.20	0.21	0.20	0.21	0.19	0.21	0.1994	0.2019	0.1994	0.2019	0.1997	0.2022	0.2008
1 כתר דני	—	0.19	0.20	0.19	0.20	0.19	0.20	0.1941	0.1965	0.1942	0.1966	0.1943	0.1967	0.1954
1 מארק פיני	—	0.29	0.31	0.29	0.31	0.29	0.31	0.2996	0.3033	0.2996	0.3034	0.2999	0.3037	0.3018
1 דולר קנדי	-0.002	1.05	1.10	1.05	1.10	1.04	1.10	1.0665	1.0798	1.0659	1.0792	1.0670	1.0804	1.0737
1 דולר אוסטרלי	-0.001	0.90	0.99	0.92	0.99	0.92	0.99	0.9508	0.9626	0.9519	0.9637	0.9525	0.9643	0.9588
1 ראנד דרא"פ	—	0.42	0.50	0.39	0.66	0.44	0.61	0.6511	0.6592	0.6511	0.6592	0.6512	0.6594	0.6558
10 פרנקים בלגיים	+0.001	0.34	0.36	0.34	0.36	0.34	0.36	0.3490	0.3533	0.3518	0.3561	0.3522	0.3566	0.3543
10 שילינגים אוסטריים	+0.002	1.02	1.07	1.02	1.07	1.02	1.07	1.0375	1.0504	1.0384	1.0514	1.0390	1.0521	1.0455
1000 לירטות איטלקיות	+0.003	1.03	1.09	1.04	1.10	1.03	1.10	1.0562	1.0694	1.0569	1.0701	1.0591	1.0724	1.0643
1 סל"י (ECU)	+0.003	—	—	—	—	—	—	1.5220	1.5409	1.5220	1.5410	—	—	1.5336
1 דינר ירדני	-0.005	4.10	4.36	4.09	4.35	4.16	4.40	—	—	—	—	—	—	4.2330
10 לירות לבנוניות	—	—	—	0.29	0.31	0.20	0.40	—	—	—	—	—	—	0.2996
1 לירה מצרית	-0.001	0.77	0.80	0.75	0.79	0.74	0.79	—	—	—	—	—	—	0.8011

هكذا من الاجمل

השתלמויות מורים והכשרתם באולפן עקיבא

מאת: אשר שטרן

השנה זכה אולפן עקיבא ומנהלתו, שולמית כצנלסון, בפרס ישראל למפעל חיים בחינוך. בנימוקי ועדת השופטים נאמר בין השאר:

"שולמית כצנלסון האולפן עקיבא מיוזמה בנו דגם למופת בארץ ומחוצה לה להומאניזם עברי בחינוך מבוגרים, הנבנה על תשתית הקניית ידיעת הארץ ומורשת ישראל, תוך עירנות והתאמה מתמדת לצרכי השעה. פעילות האולפן בהנחלה חלוצית של הלשון העברית ושל הערבית המדוברת כשפות מפגש חברתי, בקליטת עליה ובקירוב לבבות בין אדם לאדם בקרב בני העדות והדתות השונות בארץ — היא מיוחדת במינה ושמעה הגיע למרחוק."

במשך שלושים וחמש שנה למדו באולפן עקיבא בהנהלתה והשראתה הדינאמית של שולמית כצנלסון כחמישים אלף לומדים יוצאי 122 ארצות. כולם זכו, בלי הבדל השקפה ומוצא להיי יהוד: דתיים רבי גוונים ו"חופשיים" מדת, "צברים" ועולים, אנשי עיר וכפר, אורחים ותיירים, תיירים ופעילי חוץ לארץ ומקומיים, אקדמאים וסופרים, עמלי כפיים ואישי ממשל."

מתוך עיון ברבדים אלה, ברור כי השם "אולפן" עלול להטעות את מי שלא מכיר את המקום. באולפן עקיבא מתרחשת מידי יום פעילות חינוכית ענפה הרבה יותר מעבר למה שהמילה "אולפן" מציינת בדרך כלל. ובכוונת שורות אלה לתאר מקצת פרויקטים אלה.

השתלמות למורים בשנת שבתון

זו השנה השלישית שמורה בשנת שבתון יכול לבחור להשתלם במסגרת האת תכנית מיוחדת חדשנית באולפן עקיבא. זוהי המסגרת היחידה שבה הפנימיה הינה חלק אינטגרלי מתכנית הלימודים, כאשר יום לימודים מכיל ל-10 שעות.

להצלחת התכנית חברו יחד עם אולפן עקיבא המחלקה להשתלמות עובדי הוראה במשרד החינוך והתרבות, קרנות ההשתלמות, ארגוני המורים ובנק מסד. התוכנית, כמו שאר הקורסים באולפן עקיבא, מוכה בגמול השתלמות. התוכנית המוצעת מורכבת במסורתית מלימוד שפות העברית והערבית המדוברת בלבד. התכנית נועדה לשלב בלימוד הלשון, טיפוח יחסי מפגש והידברות טבעיים בין עובדי ההוראה — היהודים — העולים החדשים והותיקים, הלא יהודים, באווירת למידה ותרבות ובאקלים חברתי מיוחד המתבטא בפלורליזם של החברה הארץ ישראלית תוך טיפוח מורשת ישראל.

ההשתלמות מתקיימת בשלושה מסלולים.

המסלול הראשון: "שיפור הלשון העברית" עקירת שגיאות כתיב, העשרת הביטוי בכתב ובע"פ, פרקים בידיעת העם והארץ, פרקים בספרות, תנ"ך ומורשת ישראל". הוא מיועד לשתי אוכלוסיות של מורים אשר אותרו על-ידי האולפן.

הראשונה — הם מורים עולים חדשים וותיקים המלמדים מגוון רחב של מקצועות בעיקר טכניים ושפות זרות ואשר ידיעותיהם בעברית חסרות. הקבוצה השנייה הם מורים ערבים, דרוזים, צ'רקסים ובדואים הזקוקים ללימוש נוסף בעברית.

המסלול השני מיועד ללימוד הלשון הערבית המדוברת למתחילים ולמתקדמים, כשפת מפגש עם תושבי הארץ הערבים ועם אורח החיים באיזור. הוא מיועד לכלל ציבור המורים.

המסלול השלישי: "לימוד הלשון הערבית המדוברת והתוודעות עם שיטות הוראת הערבית המדוברת." מסלול זה מיועד למורים לערבית ספרותית, אשר רבים מהם— בוגרי האוניברסיטאות בארץ אינם שולטים בערבית מדוברת.

המורה המשתלם יכול לבחור לעצמו תכנית מגוונת החל במחצית השעות לשנת שבתון ועד קיום כל ההשתלמויות במסגרת האולפן. שלב אחד בן 5 ימים בא לסכם את התכנית, מתקיים בקיץ ומפגיש יחד את כל המשתתפים, היכולים לבחור להם מועדים לאורך כל שנת הלימודים. השלב המסכם הוא לא רק לימוד גרידא, אלא גם סיכום דרך, מחשבות לעתיד ומפגש עם מיטב אנשי הרוח והאקדמיה בתחומי העברית והערבית.

ראש הממשלה מעניק את פרס ישראל בחינוך לשולמית כצנלסון

קורס לחיילות מורות לערבית באזורי פיתוח

בעתר הדש ייפתח המחזור השמיני של קורס לחיילות מורות לערבית באיזורי פיתוח המתקיים בשיתוף עם מכללת לוינסקי ובסיוע צה"ל – חיל המודיעין ויחידת מורות חיילות ומשרד החינוך והתרבות – המחלקה להכשרת עובדי הוראה. זהו קורס ייחודי המכשיר מדי שנה למעלה מ-20 חיילות – בוגרות המגמות המזרחניות, להורות ערבית בבתי ספר יסודיים ובחטיבות הביניים באיזורי פיתוח בגליל ובנגב. את הקורס מלווים מקרוב הגורמים הבכירים ביותר בצה"ל ובמשרד החינוך והתרבות. בשנה האחרונה ביקרו את חניכות הקורס הרמטכ"ל רב אלוף משה לוי, סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות יצחק נבון, מנכ"ל משרד החינוך לשעבר אליעזר שמואלי וישב ראש ועדת החינוך בכנסת נחמן רז.

הצלחת הקורס נעוצה בשילוב הנכון של כל המרכיבים שלה: הבחירה והמיון הנכון של המועמדות הנבחרות מתוך קבוצה של כ-400 בוגרות ערבית, הלימודים הכלליים במשך יומיים בשבוע במכללת לוינסקי, הבאת מיטב כוחות ההוראה והכשרה בשני המוסדות, המעקב מקרוב והליווי של הבנות לאורך כל הקורס, העבודה המעשית הרבה במסגרות שונות. כל אלה מכשירים תוך שמונת חודשי הקורס מורות צעירות המתמודדות בהצלחה לא רק עם חומר ההוראה, אלא עם מגוון של בעיות המתעוררות דווקא ביישובי פיתוח. הוכחה נוספת להצלחת הקורס היא העובדה שרוב הבנות לאחר השחרור ממשיכות במקצוע ההוראה, תוך השלמת לימודיהן במסגרות שונות.

ילדים לומדים

מסורת היא באולפן עקיבא שילדים מצטרפים לכיתות האולפן באינטגרציה מלאה של גילים. ילדים אלה הם, או שייכים למשפחות הלומדים או ילדים עולים מנתניה וסביבתה, שאין להם מסגרת לימודית אחרת המגיעים במלגה מטעם האולפן. מדי פעם מגיעים גם ילדים במסגרות מאורגנות. נזכיר כאן את "תכנית כולסימור" שבה הגיעה מדי קיץ קבוצה מאורגנת של ילדים יהודים מארה"ב ללימודי עברית ויהדות. מהארץ מגיעות כיתות לשבוע מרוכז של לימודי ערבית.

הקיץ פתח האולפן בפרוייקט חדשני ויהודי ובו למדו ילדים מצטיינים מחטיבות ביניים בנתניה ערבית ובמקביל – ילדים ערבים מכפר ג'ת, אשר במשולש למדו עברית. מורי הילדים היו בוגרת קורס חיילות מורות המלמדת בצפון, מורה ערבי מכפר ג'ת ומורה ערבייה מיפו. שילוב הילדים בכיתות, התכניות המשולבות, שיתוף ההורים אשר הגיעו לביקורים תכופים, ביקורים הדדיים של הילדים עם הוריהם אלה אצל אלה, הגיבוי הממשי שראש עירית נתניה וראש מועצת ג'ת נתנו לתכנית – כל אלה העניקו לה את המימד המיוחד שמפגשים צריכים לתת: שינוי עמדות בסיסי בשתי האוכלוסיות.

הילדים והוריהם ביקשו "עוד". הנהלת האולפן נענתה ובחופשת הסוכות האחרונה התקיימה השתלמות המשך. האולפן והגורמים הנוגעים בתכנית הולכים להמשיך בה גם בשנה הבאה.

מכללת הנגב ע"ש פ. ספיר
(על יד שדרות)

הרשמה מאוחרת!

לימודים אקדמיים בחסות אוניברסיטת בן־גוריון

★ מדעי ההתנהגות – שנה א' – יום ב' 8.30 –19.00
יום ג' 16.00–19.00
★ חינוך – שנה א' – יום ב' 8.30 –19.00
★ כלכלה – שנה א' – יום ב' 10.00–19.00
יום ג' 16.00–19.00
★ היסטוריה ישראלית שנה א' – יום ג' 8.30 –19.00
★ מינהל עסקים דו שנתי – יום א' 14.30–19.00
יום ב' 9.00 –19.00

פתיחת שנת הלימודים – 2 בנוב' 86'
אל תחמיץ שנת לימודים!
פרטים בטלפונים: 92767, 92765, 051-92769

לידיעת מורים בשנת שבתון
נותרו עדיין מקומות לקורס להשתלמות
באולפן עקיבא נתניה
בתכנית חדשנית למורים בשנת שבתון תשמ"ז

התכנית כוללת 3 מסלולים:
1. **שיפור הלשון העברית** • למורים עולים
• למורים ערבים, דרוזים ואחרים
2. **לימודי הלשון הערבית המדוברת** – למתחילים ולמתקדמים
3. **לימוד הלשון הערבית המדוברת**
והתוודעות עם שיטות הוראת הערבית המדוברת

הקורסים מתקיימים בתנאי פנימיה באולפן עקיבא, מלון החוף־הירוק נתניה.
המשתתפים יכולים לבחור את מועדי הקורס ואת משך הלימוד

בדבר פרטים לפנות:
אולפן עקיבא נתניה
מרכז ללימוד השפה העברית, תרבות ישראל וידע הארץ
ת.ד. 256 נתניה מיקוד 42102
טלפונים 053-52312/3/4

אוניברסיטת חיפה
מסתיימת ההרשמה ללימודי העודה תשמ"ז ביחידה ללימודי־חוץ

לימודי הרוח והחברה
★ פסיכולוגיה חברתית
★ פסיכולוגיה של שינוי התנהגות והתפתחות האישיות
★ פסיכולוגיה וספרות
★ מצבי לחץ ומשברים
★ פסיכולוגיה של הלמידה והזיכרון
★ דינמיקה קבוצתית — סדנה ליחסים בין־אישיים
★ דינמיקה קבוצתית — התמודדות עם מצבי לחץ ושחיקה
★ קרימינולוגיה — אלימות, סטייה וענישה
★ זכויות הפרט בראי המשפט
★ אנתרופולוגיה
★ פרסום, יחסי־ציבור ודוברות
★ עיתונאות ודוברות
★ עריכה והבאה לדפוס
★ ניהול המשרד המודרני — קידום והעשרה
★ חידושים בעולם הביולוגיה והרפואה
★ סדנת משחקים חינוכיים
★ סדנה ליצירת תיאטרון
★ הערכה וביקורת של סרטים
★ מוסיקה — מהכנסייה ומאולם הקונצרטים
★ זרמים באמנות: האמנות הגותית והאמנות המופשטת במאה ה־20
★ פילוסופיה — חירות ותבונה
★ קבלה וחסידות — פרקי יסוד
★ הדרוזים — חברה והיסטוריה

חדר 300 בבניין הרב־תכליתי
טל' 04-240508, 04-240398

סדנאות לאמנות
★ סדנאות לרישום וציור, רמות א' ב' ג'
★ סדנת רישום וציור למתחילים
★ הכנה ברישום וציור ללימודי ב.א.
★ סדנה לרישום מודל
★ סדנה פתוחה לרישום וציור
★ סדנה פעילה לביקורת עבודות: רישום, ציור ופיסול
★ סדנה לעיצוב פנים
★ סדנת גרפיקה למתחילים
★ סדנת גרפיקה למתקדמים
★ סדנת קרמיקה
★ סדנת קדרות למתקדמים: עיצוב כלים ביד ובאבניים
★ סדנת אריגה אמנותית
★ סדנת אריגה אמנותית למתקדמים
★ סדנת הדפס רשת
★ יסודות הצילום
★ סדנת יצירה בצילום

תכניות בוקר לגימלאים
★ סדנת רישום וציור
★ סדנה לבריאות ולפעילות גופנית

חדר 300 בבניין הרב־תכליתי
טל' 04-240508, 04-240398

הלימודים יתקיימו מנובמבר 1986 עד יוני 1987, בשעות הבוקר, אחה"צ והערב. פרטים בטלפונים המצויינים לעיל. בשעות הערב מכשיר הקלטה בטל' 04-240718

לימודים כלליים
לימודי שפות
★ אנגלית ברמה התחלתית, בינונית ומתקדמת
★ אנגלית טכנית
★ אנגלית — הבעה בכתב ברמה גבוהה
★ סדנה לתקשורת עסקית באנגלית
★ צרפתית ברמה התחלתית ובינונית
★ גרמנית ברמה התחלתית ובינונית
★ ספרדית ברמה התחלתית ובינונית
★ ערבית מדוברת ברמה התחלתית

לימודי מחשב
★ מבוא למחשב ויסודות התכנות (בסיסי)
★ מבוא למחשב ותכנות מחשבים (מורחב)
★ הכרה והפעלה של מחוללי יישומים
★ מבוא לניתוח ותיכנון מערכות מידע
★ תכנות מערכות מחשבים, דרישנתי
★ קורסי השתלמות בשפות תכנות
★ שיקולים, הערכות והנחיות בבחירת מחשב
★ עיבוד תמלילים ותיקייה ממוחשבת

תכניות לנוער
מגוון של 23 תכניות מיוחדות בתחומי המחשבים, פסיכולוגיה, משפט, רפואה, מתמטיקה, ביולוגיה, סיעוד, עתונאות, שיקולים בבחירת מקצוע, עבודה סוציאלית, ציור, גרפיקה, אמנות, תיאטרון, מוסיקה ועוד.
לתלמידי כיתות ט'-י"ב.

חדר 292 בבניין הרב־תכליתי
טל' 04-240412, 04-240410

המערכת ללימודי מבוגרים
היחידה ללימודים בכתב

למד בעצמך בזמנך הפנוי:

• הנהלת־חשבונות 1+2, 3 • בגרות
• חשמלאי מוסמך • מבוא + בייסיק
• קירור ומיזוג אויר • השלמת השכלה ל־10 שנות לימוד
• חשמל מתח־גבוה

פנה עוד היום בכתב או בפניה ישירה:
אורט-המערכת ללימודי מבוגרים, היחידה ללימודים בכתב
רחוב התבור 32, תל־אביב 65255
או: בטלפון 03-657065, 660086 בין השעות 8.00–13.00

הטכניון
מכון טכנולוגי לישראל

המדור ללימודי חוץ
מודיע על קיום האירועים הבאים:
★ **סמינר בעיות נבחרות בניהול כח אדם ויחסי עבודה**
5 – 7 בנובמבר 1986
מלון "אכדיה" הרצליה
★ **סמינר ניהול אחזקה**
19 – 21 בנובמבר 1986
מלון "רמת אביב", תל־אביב
★ **יום עיון בטיחות בתעבורה**
בהשתתפות של שר התחבורה
[illegible]
טלפון: 262234

יובל ה־35 אולפן עקיבא נתניה
מרכז ללימוד השפה העברית תרבות ישראל וידע הארץ
ערבית מדוברת

השתלמות בתנאי מפגש בפנימית האולפן - מלון החוף הירוק נתניה. מגרשי ספורט, חוף ים.
חווית לימוד משותפת לך, לחבריך, למשפחתך ולילדיך
(מתקבלות משפחות עם ילדים מגיל 12 ומעלה) מיועד לציבור הרחב, אנשי חינוך, סטודנטים, בוגרי תיכון טרום צבא.

א. ערבית מדוברת למתחילים - 17 יום
שיחות יום יום, ראשית הקריאה והכתיבה.
ב. ערבית מדוברת למתקדמים - 17 יום
בוגרי אולפן עקיבא ואחרים
ראשית קריאת עתון, האזנה לרדיו ולטלויזיה.
ג. ערבית מדוברת "על קצה המזלג" - 5 ימים
למתחילים ולמתקדמים.

מועדי פתיחה	
קורסים א', ב'	קורס ג'
10.11.86	
8.12.86	8.12.86
5.1.87	5.1.87
2.2.87	2.2.87
2.3.87	2.3.87

התכנית לכל הקורסים כוללת צפיה מודרכת בתכניות הטלויזיה (בירושה) "שלט המזלג", בשיתוף עם צוות הטלויזיה הלימודית.

• תושבי נתניה מתקבלים כתלמידים אכסטרנים. הנחות בהקנים מיוחדים.
לקבלת פרטים נא להתקשר טלפונית, או לשלוח אלינו את התלוש.

• עובדי מדינה יכולים לקבל פרטים ישירות באולפן או אצל הממונים על ההדרכה במשרדים
• מורים בשנת שבתון יכולים להרשם לתכנית השתלמות מיוחדת. (נא לבקש עלון מיוחד)
• הקורסים באולפן עקיבא מוכרים ע"י משרד החינוך ומזכים בגמול השתלמות

לכבוד אולפן עקיבא, ת.ד. 256, נתניה, מיקוד 42102 (טל. 053-52312/3)
נא לשלוח אלי (חינם) חוברת מידע.
שמי ________
כתובתי ________

אולפן עקיבא נוסד בשנת תשי"א-1951
50 אלף בוגרים מ-122 ארצות

עברית-ערבית שפות מפגש العبرية والعربية محل اللقاء

מגמות בהתפתחות אוכלוסיית הסטודנטים במוסדות האקדמיים

א. מגמות התפתחות

עם קום המדינה מנתה אוכלוסיית הסטודנטים — בשני המוסדות שפעלו אז, האוניברסיטה העברית והטכניון — 1,635 תלמידים, ואילו בשנת תשמ"ד הגיעה אוכלוסיה זו, בשבעת המוסדות האוניברסיטאיים ל-65,000 תלמידים בקירוב.

הנתונים על אוכלוסיית הסטודנטים מתייחסים רק לתלמידים בשבעת המוסדות האוניברסיטאיים. מבין הסטודנטים במוסדות הלא-אוניברסיטאיים אינו ניתן לניתוח במשולב עם הסטודנטים באוניברסיטאות. הוא הסתכם בתשמ"ה בכ-2,500 תלמידים, בנוסף על תלמידי האוניברסיטה הפתוחה שמספרם, מתורגם למונחי סטודנטים רגילים, מסתכם בכ-3,000.

בשנת תש"ט (48/49) מנתה אוכלוסיית הסטודנטים 1635 תלמידים. בשנת תש"ל (69/70) 36,239 תלמידים, בשנת תש"ם (79/80) 57,500 ובתשמ"ה (84/85) 65,050 תלמידים.

הגורמים שהשפיעו על גידול מספר הסטודנטים הם:
(1) הגידול באוכלוסית המדינה השיעורים בדרכבה.
(2) העליה בשיעורי הלמידה בארץ בכל רמות החינוך.
(3) פתיחת מוסדות השכלה חדשים תוך פיזור גיאוגרפי והרחבת מגוון המקצועות והנושאים הנלמדים.

בשיעורי הגידול של מספרי הסטודנטים ניתן להבחין בין תקופות שונות:

בין השנים תשט (1948/49) ותש"ל (1969/70) גדלה אוכלוסיית הסטודנטים פי 22, כאשר שעורי הגידול השנתיים נעים בסביבות של כ-16%. גידול זה לווה בפתיחת שעריהם של חמישה מוסדות חדשים והרחבת מסגרתם של שני המוסדות הקיימים. במחצית הראשונה של שנות השבעים, החל קצב הגידול לרדת ונע סביב 7.5% לשנה. במחצית השניה של שנות השבעים נמשכה הירידה והגיעה לשיעור של 2% לשנה בממוצע, ואילו בשנים האחרונות היתה עלייתמה – לכ-3% לשנה.

מספר המצטרפים החדשים לאוניברסיטאות – תלמידי השנה הראשונה – גדל בעשור האחרון בכ-35%. בשנים האחרונות הוא כ-13,500.

הגידול של המערכת כולה, הופעת מוסדות חדשים ופיתוח מערכות לימוד מגוונות בכל אחד מהמוסדות, גרם לפיזור אוכלוסית הסטודנטים ולשינויים בחלוקתה בין המוסדות. חלקם של המוסדות החדשים גדל ובשנים כך פחת חלקם היחסי של המוסדות הוותיקים. לשינויים אלה היתה גם השפעה על הפיזור הגיאוגרפי של אוכלוסית הסטודנטים – עליה בחלקם של צפון ודרום הארץ.

הגידול הניכר במספר הסטודנטים היה מלווה בשינויים בהתפלגות הסטודנטים באוניברסיטאות לפי רמות התואר, עקב עליה ניכרת בנטייה להמשיך בלימודים לקראת תארים מתקדמים (מבי הדוקטורט), מספר התלמידים לתארים מתקדמים גדל בשיעורי גידול שנתיים גבוהים מן הממוצע וחלקם היחסי עלה מכ-20% לכ-25%. ובמקביל חלה ירידה בחלקם היחסי של הלומדים לתואר ראשון מכ-80% בראשית שנות השבעים לכ-75%.

התפלגות הסטודנטים לפי תחומי לימוד מצביעה על כך שתחומי מדעי הרוח, החברה והמשפטים, ממשיכים לקלוט כ-60 אחוזים מן הסטודנטים שבמערכת, ותחומי המדעים הנסיוניים, הרפואה והטכנולוגיה – כ-40 אחוזים.

ב. תחזית לשנים הבאות

לפי תחזית מקבלי תעודות בגרות לסוגיהן, בוגרי תיכון והבנבים בבחינות בגרות חיצוניות, מסתבר כי עד תשמ"ה חזוי גידול אטי בלבד לעומת המספר הנוכחי (שהגו כ-17,500 לשנה), ולאחר עד סוף שנות השמונים צפוי גידול מתון של כ-2.5% לשנה במספר הנכנסים לאוניברסיטאות עד סוף שנות השמונים והסף הסטודנטים. במחצית הראשונה של שנות התשעים צפוי גידול שנתי של 3.5-4% לשנה הודות לגידול חזר בשעור זה במקבלי תעודות בגרות בין תשמ"ז ותשנ"ד. במחצית השניה של שנות התשעים ייבלם שוב הגידול עקב התייצבות חוזרת של מספר מקבלי תעודות בגרות בתשנ"ה.

מגמות אלו מושפעות בעיקרן מנתונים דמוגרפיים – גודלן של קבוצות הגיל, ורק בחלקן מגידול בשעור התלמידים שימשיכו בלימודים תיכוניים עיוניים ומקצועיים, ובשעורי ההצלחה בבחינות הבגרות, במיוחד בקבוצות של יוצאי אסיה-אפריקה ובנים להורים יוצאי ארצות אלה.

בהתאם לכך חזוי שמספר הסטודנטים יגיע ל-70,000 בתשמ"ח ול-85,000 בתשנ"ה.

מתוך הצעת התקציב לשנת הכספים 1986 ודברי הסבר שהוגשו לכנסת האחת-עשרה בנושא ההשכלה הגבוהה.

סטודנט
התואר הראשון שאתה צריך: "חבר פס ירוק"
★ הסדר ייחודי לפרישת שכר הלימוד והאגרה, או הלוואה לתשלום שכר הלימוד.
★ הלוואות מיוחדות בתנאים נוחים במיוחד.
★ סיוע במשכנתאות לדיור.
ועוד הטבות.

פרטים בכל סניפי בנק הפועלים

עשה חשבון. פסיפס.
בנק הפועלים בע"מ
אבות|קרמן|שירין|זענון

לאהבות האתגר —
מ י צ ר
קיבוץ צעיר ברמת הגולן
מזרחית לכנרת!!
אנו קולטים צעירות בוגרות צבא בעלות יכולת ורצון להשתלב בבניית חברה ומשק.
המעוניינות נא פנו אל: אילן, קיבוץ מיצר ד.נ. רמת הגולן 12413 טל' (גם בערב) 067-63280, 067-63890
בימים א' רב' נשמח לענות לפניותיכם
בטל' 03-262240
בשעות 11.00—18.00

לביה"ר „גירוסטה" בע"מ
רח' יגאל אלון 116 ת"א
דרושים
1) מסגרים
2) לטשים
המעוניינים נא לפנות בימים א' — ה' בין השעות 8.00—16.00 לטלפון 03-210815 ולבקש את חיים או יגאל.

לחברה ותיקה בעלת לקוחות קבועים
דרוש
סוכן מכירות
לאיזור הצפון
על המועמדים להיות:
1) תושב חיפה וסביבתה.
2) בעל רכב פרטי או מסחרי.
3) בעל נסיון במכירות.
למועמד המתאים תמורה נאותה.
לפנות לת.ד. 1466 חולון מיקוד 58114 עבור „סוכן" ולפרט בכתב יד קורות חיים.

למפעל באזור חדרה
דרוש
מהנדס חשמל
עם נסיון במפעל תעשייתי
מקום מגורים: בחדרה והסביבה
המעוניינים יפנו בכתב־יד לת.ד. 1773 ת"א.

דרושים/דרושות
תכנתים/ות
להשתלבות בצוות פיתוח תוכנה במערכות תקשורת הדשניות מרובות מחשבים.
המועמדים המתאימים יהיו בוגרי מדעי ה־מחשב בעלי שנת נסיון אחת לפחות ב־מערכת זמן אמת
(המשרה פתוחה גם לבוגרים מצטיינים).
נא לפנות בכתב בפרוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 6335 תל־אביב, 61061
עבור „תכנתים".

מגבות שרד בע"מ
למשרדנו בת"א דרושה
פ ק י ד ה
בוגרת תיכון, ידיעת השפה האנגלית
הדפסה עברית/אנגלית
אפשרית משרה חלקית
להתקשר 03-663633 למשה או רינה

לרשת גדולה של מסעדות בארץ
דרוש
מנהל (מבקר)
* המסוגל לנהל סניפים שונים בת"א.
* בעל נסיון ידוע בענף המסעדות.
* קשוח דינמי.
נא לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים ונסיון קודם ל„ריטורנו" — בן יהודה 44 תל אביב
עבור „מסעדות".

לחברת שיווק ארצית
גדולה למוצרי צריכה דרושים
אנשי שיווק בכירים
לאזור באר־שבע והמרכז.
דרישות התפקיד: תושבי אזור ב"ש או אזור המרכז; יוצאי־צבא עד גיל 30; רצויה השכלה אקדמאית בתחומי הכל־כלה והמינהל; בעלי רשיון נהיגה.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב־יד בצירוף קורות־חיים מפורטים (גיל, השכלה, מס' טלפון להתקשרות ונסיון קודם בעבודה זו) אל ת.ד. 3953, פתח־תקוה 49517, עבור „איש מכירות" ב"ש/ת"א.
סודיות מובטחת.

לצה"ל דרוש
מנהל אחזקה למבנים עתיר מערכות אלקטרומכניות
(כאזרח עובד צה"ל או איש קבע רס"ר/סרן)
תנאים נדרשים:
* מהנדס/הנדסאי אלקטרומכני.
* נסיון מעשי של 5 שנים באחזקת מערכות.
* נסיון בניהול צוות אחזקה.
* איזור מגורים — מרכז הארץ.
לקביעת ראיון נא לפנות
לטל': 03-265630 692868
בין השעות 08.00—17.00

דרוש
מנהל מפעל
PLANT MANAGER
למפעל דינמי למוצרי גומי המעסיק כ־100 עובדים והממצא את רוב תוצרתו.
הכישורים: * מהנדס מכונות ו/או חומרים ו/או ייצור (תואר ראשון לפחות)
* נסיון קודם בניהול * ידע בגומי רצוי * שליטה מלאה באנגלית.
תינתן עדיפות למועמד המתגורר מחיפה וצפונה.
על המועמד לפנות בכתב
לאסטקו אסט ת.ד. 46 כרמיאל 20101 לידי הגב' בן־יעקב.

למפעל לייצור לוחות חשמל באזור צ'ק־פוסט
דרוש
הנדסאי או טכנאי חשמל
לבדיקת לוחות חשמל
בעל נסיון
לטלפן 04-211321

לחברה צעירה בענף האלקטרוניקה
דרוש:
חשב צעיר ודינמי
בדבר פרטים נא לפנות:
ת.ד. 29157 ת"א מיקוד: 61294

לחברת בניה ארצית
דרוש חשב
* רואה חשבון
* כושר אירגון וניהול מו"מ
* גיל המועמד עד 30
מועמדים רציניים יפנו לת.ד. 153 אשדוד בפרוט קורות חיים מלאים
סודיות מוחלטת מובטחת

רשת תוכנה ומחשבים בע"מ
דרוש
מפעיל I.B.M/36
שנתיים נסיון הכרחי.
נא לפנות לחברה מלפון
03-244460 03-242220

למפעל תעשייתי באזור יהוד
דרושים:
1. **מהנדס אלקטרוניקה**
לניהול פרוייקט.
נסיון בפיתוח. (אפשרי בוגר הנדסה מצטיין).
2. **הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה**
למחלקת פיתוח.
2-3 שנות נסיון בעבודת פיתוח.
3. **שרטטת מכונות**
לפנות לצבי דנק.
4. **אנשי תחזוקה גדר אלקטרונית**
ידע בסיסי בחשמל ו/או אלקטרוניקה — הכרחי
מגורים באזור נהריה, מטולה.
לפנות לעופר כץ
5. **מחסנאי טכני**
לפנות לאייר יפה.
לצורך קביעת ראיון לפנות טלפונית 03-364144.

לחברה גדולה ומובילה בתחומה בענף המזון
דרוש/ה
עוזר/ת למנהל אגף השיווק
לטיפול בנושאים:
פרסום, קידום מכירות, מחקרי צרכנים, פיתוח מוצרים חדשים, ניתוח מכירות.
הכישורים:
* בעל השכלה אקדמית — רצוי בשיווק.
* גיל 25—35.
* דינאמי ויוזם.
* בעל יכולת עמידה בתנאי לחץ ויכולת תכנון וניתוח נתונים.
* נסיון קודם בנושאים שהוגדרו של 1—2 שנים, במחלקת שיווק או בסוכנות פרסום.
* מקום העבודה: במרכז הארץ.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד בציון קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 23032, ת"א מיקוד 61230 עבור „מס' 260".

לחברת ארץ דרושים
מהנדסי מכונות
לעבודת תכנון ופיתוח רצוי נסיון קודם בתכנון.
לפנות בכתב ל„ארץ" משב גנות 71 מיקוד 50293, או טלפונית בשעות הערב 03-806439

מחפש
מנהל מכירות
צעיר דינאמי
נסיון של 5 שנים בארץ ובחו"ל
* צרפתית, אנגלית
* השכלה על תיכונית
* סרן במיל'
בהצעות רציניות 052-72468 (לא בשבת) או 04-381515 בכל יום

לחברה בתחום הוידיאו המתקדם
דרושים:
אנשי מכירות
בתחום הוידיאו המקצועי
בעלי ידע מתאים ונסיון בשיווק ובעלי רכב.
לפרטים נא לפנות: לגב' זהבה
טלפון 03-779127

למתנס כפר־יונה
דרוש בדחיפות
קלינאית תקשורת
ב־⅓ משרה (15 שעות שבועיות)
לעבודה עם הגיל הרך (עד גיל 6)
בפרטים לפנות: במי שהל 053-85111
או 053-87823

למ.ל.ל מערכות מחשבים בע"מ
דרושים
1. **איש מכירות בכיר**
בעל נסיון רב בישומים מסחריים
2. **איש מכירות בכיר**
בעל נסיון בתחום [illegible]
הכישורים הדרושים:
1. ידע והבנה בנושאים הנ"ל.
2. ידע ונסיון בשיווק מערכות ממוחשבות
3. כושר ניהול משא ומתן
4. רשיון נהיגה
מועמדים העונים לדרישות הנ"ל מתבקשים להתקשר לטלפון 03-7515511 לאגף השיווק.

לחברה דינמית
לייצוא חקלאי עתיר ידע
דרוש/ה
חשב/מנהל כספים
* רואה חשבון
* בעל רקע בניהול ייצוא.
* בעל רכב
* מקום העבודה באזור רעננה
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 7095 ת"א 61070 עבור מס' 226.
— סודיות מובטחת —

יצהר תעשיות (2000) בע"מ
דרושה
פקידה כתבנית עברית
בעלת נסיון
רצוי מגיל 25
למשרה מלאה מ־7.30 עד 15.30
נא לטלפן 03-252444 ולבקש את [illegible]

למשרד רואי חשבון
דרושים:
1. רואה חשבון צעיר
2. מבקר מנוסה
3. פקידה לשעות 14.30—18.30 ימי ה'.
טלפון 03-381517-8

לחברה מסחרית בת"א
דרוש
איש מכירות
בעל רכב פרטי
מגורים באזור המרכז
03-823755

איש מכירות אגרסיבי
משופשף היטב במכירות לכל הדרגים
יזדהה אצלנו
הרבה מאוד כסף
יינתן רק פרמיות/עמלות
בעלי כישורים מעולים.
03-445879

לחברה פרטית
דרוש
מנהל חשבונות/ חשב
ועם נסיון.
03-298357, 03-221329

לנאו"לי בע"מ — מעלה שומרון
חברה לבנית ועבודות עפר
דרושים
1) מפעיל מנוסה למחפרון+פטיש
2) מסגר
3) טפסן
העבודה בשומרון
בעלי נסיון בלבד.
יפנו, 052-39783

דרוש:
אורג
לנולי ג'קרד
תנאים טובים.
03-781470
03-7512756

למטבח תעשייתי
באזור רחובות
דרוש
טבח מנוסה
לפנות למקסים
טל' 08-444272

למשרד פרסום
דרושים
אקדמאים/ות
לרכש מודעות
בעתון יומי
גדול
אפשרות לבסיס + [illegible]
טל. 03-331251
ביום א' בין השעות 8.30—14.00 לידידה

דרושים!
שרטט בעל ידע וניסיון באדריכלות [illegible]
רצוי ידע ב־Autocad או שרטוט ממוחשב
צלם אופסט מעולה
לפנות [illegible]

לחברת פרסום בת"א
למחלקת הפקה ויחסי ציבור
דרושים:
צעירה דינאמית
עד גיל 24
לתפקיד: עוזרת למנהל המחלקה
דרישות התפקיד: ראש צעיר, ידע בהדפסה/מעבד תמלילים, כושר התבטאות בע"פ, כושר ניסוח, התמצאות בתרבות ובאקטואליה והרבה מוטיבציה.
דובר/ת צרפתית
עם נסיון בתרגומים מצרפתית לעברית ולהיפך
דרישות התפקיד: שפת אם צרפתית, בקיאות בשפה העברית, כושר הבטאות בכתב ובע"פ (בעברית) והרבה מוטיבציה, רצוי ידע בהדפסה.
טל. 281188/9 (מח' יחסי ציבור)

לחברה מסחרית
בתחום יבוא ציוד לתעשיית הטקסטיל דרוש לתפקיד
מנהל מכירות
מהנדס טקסטיל
הכישורים הדרושים:
התמחות באשפרה
נסיון במכירות של 5 שנים
שליטה מושלמת באנגלית.
גרמנית וצרפתית יתרון.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ת.ד. 30305 תל־אביב
סודיות מובטחת.

למפעל תעשייתי מצליח המייצר ומוכר מכונות וחלקיהן מכל הארץ
דרוש
איש מכירות מעולה
* בעל יוזמה עצמאות וחריצות
* אמין וישר * יכולת טכנית גבוהה
* נסיון 2—3 שנים
נא לפנות בכתב לת.ד. 447
כפר־סבא מיקוד 44100

לחברה מסחרית בנתב"ג
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
סוג 2
ידע בעבודה עם מחשב
שנתיים נסיון
לפנות ללאה טל. 03-9711266/7

לחברה ליצוא, בענף הטקסטיל בת"א
דרושים/ות
1) **עובד/ת תפ"י**
(תכנון, פיקוח ייצור)
למעקב אחר הזמנות וטיפול בלקוחות
הכישורים הדרושים:
* ידיעה בסיסית באנגלית
* [illegible]
* עדיפות לבעלי נסיון
2) **מבקר/ת טיב**
* העבודה כרוכה בנסיעות ברחבי ה־ארץ
5 ימי עבודה בשבוע (לא עובדים ביום א')
שעות העבודה: מיום ב'—ה' משעה 08.00—17.00 ביום ו' משעה 08.00—13.00
נא להתקשר לטל' (03)668932

לחברת השקעות בצפון ת"א
דרושים
* **מרכזנית/פקידת קבלה**
— לאחר שרות צבאי
— נסיון בעבודה דומה
* **כתבנית**
עברית־אנגלית
— על מעבד תמלילים לניר
— נסיון של 5 שנים לפחות בעבודה דומה.
* **קלדנית/פקידה**
— לאחר שרות צבאי
— נסיון בעבודה דומה
נא לפנות בכתב־יד, בציון קורות חיים ובפירוט נסיון קודם, לת.ד. 6525 ת"א 61064 לציין המשרה המבוקשת.

לחברת אשראי ותיקה ומוכרת
דרושים
אנשי מכירות
באיזור: ירושלים תל־אביב והשרון
נסיון קודם רצוי.
תכונות של דינמיות, עבודת שטח, יכולת שכנוע ומגע חיובי עם אנשים — הכרחיות!
נא לפנות בצרוף קורות חיים בכתב יד לת.ד. 1392 תל־אביב 61013.

לרים תעשיות מזרונים
בבת־ים
דרוש:
מנהל עבודה
* בוגר קורס מנהלי עבודה.
* 12 שנות לימוד.
* 10 שנות נסיון בתעשיה.
חמישה ימי עבודה בשבוע
תנאים טובים
לפנות: ת.ד. 23032 ת"א 61230
— סודיות מובטחת —

לרשת חנויות דרוש
נהג — מחסנאי
לעבודה קבועה במרכז הארץ
לפרטים לפנות לטל' 03-219943 להני

אזורים בנין 1965 בע"מ
דרוש
מהנדס בנין
ותק נדרש במקצוע — 5 שנים לפחות עדיפות לבעלי נסיון רב בביצוע.
נא לפנות בכתב יד בלבד לת.ד. 50172 תל־אביב מיקוד 61401 עבור יהודית.

דרוש
מפעיל מסוף למחשב
רצוי עם נסיון
בעל השכלה תיכונית
לפנות בכתב לת.ד. 9155
מיקוד 61091 תל־אביב

דרוש
מנהל חשבונות ראשי
למפעל בנמל תעופה בן־גוריון
בעל נסיון של 3 שנים לפחות בעבודה עצמאית, מערכת ממוחשבת IBM-36
ידע בשפות עברית ואנגלית.
נא לטלפן: 9711090, 9711266/7
לגב' הינדי

למכון מחקר ופיתוח
דרושים:
1. **לבורנט/עוזר מחקר**
בוגר מדעי החיים, או הנדסאי סביבה או אח/ות מוסמך/ת, או מקצוע פרה־רפואי אחר. רכב חובה.
2. **אפסנאי טכני**
עם ידע בציוד וברכיבים אלקטרוניים, למשרה חלקית.
לפנות למכון לבריאות הקהל השיקומי ע"ש בית לוינשטיין ת.ד. 3, רעננה 43100 052-445183.

לבית ספר להנהלת חשבונות
דרושים:
* מרצים להנה"ח סוגים 1, 2, 3
* מרצים במיסים ותמחיר
לפנות ל־ת.ד. 36356 תל־אביב

לחברה גדולה בענף הבניה באיזור השרון
דרושים
1. **מנהל מחלקה**
— הנדסאי עם נסיון בנהול עובדים בעשיה
2. **חשמלאי אחזקה**
— בעל תעודת מוסמך עם נסיון בתעשיה
3. **מוכרים**
— רצוי נסיון בתעשיה הקשורה בבניה
4. **מהנדס קונסטרוקציות**
— עם נסיון של מספר שנים
5. **רואה חשבון**
— אפשרי ללא נסיון
בדבר פרטים נוספים נא לפנות בכתב לת.ד. 193 נתניה

לחברת כימיקלים
דרוש
איש מכירות
(רצוי בעל רקע בכימיה)
בעל רכב
טלפון: 04-333519.

מיכון למטע — פרדס חנה
דרושים
1. **אחראי מחסן ייצור**
* בעל נסיון * רקע באחזקה * השכלה מתאימה — יתרון.
2. **הנדסאי מכונות/מכונות חקלאיות — צעיר**
לעבודה במשרד הטכני במכון מכונות חקלאיות.
3. **מכונאים למחלקת השרות ללקוחות**
* ידע בהידראוליקה * ידע במכסחות רכב. * הכרת מנועי בנזין ודיזל קטנים.
תנאים טובים — 5 ימי עבודה בשבוע.
נא לפנות למיכון למטע בע"מ פרדס חנה ת.ד. 71 מיקוד 37100.

שרטט מכונות
מעולה
בעל נסיון
03-5502981

דרושים
מסגר רתך מעולה
מסגר רתך אומן
תנאים מצוינים למתאימים
03-221863 03-788357

לחברת מחשבים דרושים
לתפקיד בכיר
טכנאים - מהנדסים
חומרה - תוכנה
בעלי נסיון
VMS VAX
התפקיד דורש נסיעות לחו"ל
אפשרות לשילוב כשותף
סודיות מובטחת ת.ד. 7095 חיפה
למס' 100

למפעל לייצור חומרי ניקוי
דרושה
סוכנות שיווק בלעדית
באזור הדרום
עדיפות לסוכנות שיווק בענף המזון
טלפון: 03-5514714 03-5516912

מנהל חשבונות
סוג 2 - 3
לניהול חשבונות לקוחות במחשב
לפנות בכתב בפירוט קורות חיים הכשרה ונסיון מקצועי לת.ד. 9155 תל־אביב 61091 עבור „מנהל חשבונות"

ד ר ו ש
עורך דין
(משרה מלאה)
נסיון 3 שנים, באזרחי כולל הופעות בבתי המשפט.
נא לפנות בצרוף תולדות חיים בכתב יד לת.ד. 829 פ"ת

לחברת יבוא ושיווק דרושה
מזכירה
רציניות, ואחראית, המוכנה לעבוד לעיתים מעבר לשעות המקובלות
לפנות לשוש 03-5467314.

[illegible] דרוש
מחלק עתונים
לשעות הבוקר המוקדמות
בעל קטנוע תושב המקום
לפנות: טל' 03-552064

מחפשים הנדסאים — אלקטרוניקה
ידע ונסיון במעגלים ומיקרופרוססורים
חרטים, כרסמים, מבלטנים
מסגרים, רתכים
מרקר בע"מ, 03-811502, 03-9614665
ת.ד. 8600 ת"א 61084

למשרד רואי חשבון גדול
דרוש
מנהל מחלקת ביקורת עו"א
מועמדים בעלי ידע ונסיון רב בבי־קורת ובייעוץ במערכות עיבוד נתונים ובדיקתן, ובעלי כושר ניהול צוות עובדים ומו"מ עם לקוחות יפנו לת.ד. 20370 ת"א 61204
לציין עבור ביקורת עו"א.

למשרד רואי חשבון גדול
דרוש
מ ב ק ר
בעל נסיון וידע בביקורת והתאמות מס של קיבוצים
מועמדים בעלי נסיון יתקשרו לקביעת מועד לראיון
לטל': 04-671575.

נבוב בע"מ — ייצור מנעולים
רחוב הכישור 5 יפו
ד ר ו ש י ם
עובדים/ות לייצור והרכבה
5 ימי עבודה בשבוע
לפנות טל' 03-829701

דרוש
ראש צוות מקצועי
לעבודה באיטום P.V.C—E.P.D.M.
וידיעות ביטומניות משוכללות
לעבודה סדירה
5 ימי עבודה בשבוע
טלפון 03-7515090

هكذا من الاصل

לחברת נסיעות ותיירות גדולה
דרוש/ה
פקיד/ת נסיעות
בתיירות יוצאת (OUTGOING)
עם נסיון בטיפול בלקוחות עסקיים
הכישורים הנדרשים:
★ תעודת פקיד מורשה או תעודת מומחה לנסיעות
★ נסיון מוכח של 3 שנים
★ שליטה בשפות עברית ואנגלית, שפות נוספות – יתרון
● סיכויי התקדמות לאיש המתאים ● מקום העבודה בתל-אביב
מועמדים מתאימים העונים לדרישות הנ"ל מתבקשים לפנות בכתב יד, בצירוף קורות חיים ופרטים על הנסיון, לת.ד. 2136 תל-אביב 61020 עבור "חברת נסיעות".
– סודיות מובטחת –

ADACOM
TECHNOLOGIES
תקשורת כחול לבן
החברה המובילה בתקשורת IBM 3270.
לפתוח מוצרי תקשורת חדשניים דרושים:
מהנדס תכנה בכיר
● 3-5 שנות נסיון בפתוח תכנה בזמן אמיתי למיקרו מחשבים.
● רצוי נסיון בפרוטוקולי תקשורת SNA,X.25
מהנדסי תכנה (3 משרות)
● לפתוח תכנת תקשורת למיקרו מחשבים בזמן אמיתי.
● רצוי נסיון של 1-2 שנים.
● יתקבלו גם בוגרים מצטיינים ללא נסיון.
מהנדס חמרה
● לפתוח חמרה סביב מיקרו מחשבים.
● בעל 3 שנות נסיון.
מהנדס אבטחת איכות
● בעל נסיון רלוונטי של 2-3 שנים במפעל אלקטרוניקה
100 עובדי אדאקום טכנולוגיות מביאים לחברה בשנתה הראשונה מכירות של 10 מליון דולר ב-30 מדינות.
אם אתה רואה עצמך עונה לאתגר הצמיחה בחברה דינמית ומפליגה זו אנא פנה לאדאקום טכנולוגיות בע"מ מרכז תעשייתי ת.ד. 118, יקנעם 20698 בצרוף קורות חיים או טלפונית 04-892444 ולבקש את רינה.

TEVA טבע
לחברתנו
דרושים/ות
למשרדנו בפתח-תקוה
במחלקות הנדסת יצור
מהנדס/ת תעשיה וניהול
● בוגר/ת טכניון/אוניברסיטה מוכרת בארץ
● שנה עד שנתיים נסיון
במשרד הנדסה ותכנון
מהנדס/ת כימאי
התפקיד כולל:
תכנון מערכות כימיות, רכש הנדסי, שיפור מערכות קיימות, גיבוי טכני למערכת יצורית בתחום סינטזה אורגנית.
● נסיון של 3-4 שנים בתעשיה הכימית
● ידיעת השפות עברית ואנגלית
5 ימי עבודה בשבוע.
מגורים באזור גוש דן.
הפונים לדרישות יפנו בכתב יד, בציון המשרה המבוקשת, אל מנהל כח-אדם ת.ד. 3190 פ"ת 49131 בציון כתובת, מיקוד וטלפון להתקשרות
- סודיות מובטחת -

אינדיגו, מפעל עתיר מדע בקרית ויצמן, מוביל בעולם בפיתוח מערכות הדמיה אלקטרונית ומערכי דפוס אלקטרוניים.
באינדיגו פותחה טכנולוגית ה-ELECTROINK שזכתה להכרה עולמית.
מנהל מחלקת חקר חומרים
indigo
במחלקת חקר החומרים שלנו מתבצע מחקר ופיתוח של המרכיבים המשמשים בטכנולוגית ה-ELECTROINK.
מנהל מחלקת חקר החומרים יהיה אחראי על צוות של אנשי מקצוע מעולים העוסק בנושאים שונים: פיתוח חומרים המרכיבים לטכנולוגית הדפוס האלקטרוני; כימיית פני השטח של חלקיקים; אלקטרוכימיה בנוזלים לא-פולריים; חקר הדיקה והתאימות של חומרים שונים, תכונות הזרימה של תרחיפים; טכנולוגיות הייצור של דיו אלקטרוני.
אם אתה בעל השכלה מתאימה ונסיון עשיר בניהול מחקר, שואף להיות חלק מצוות הנמצא בחזית הטכנולוגיה, ומוכן להשקיע מאמצים רבים בעבודה המציגה אתגרים, עניין וסיפוק רב - מקומך אתנו.
פנה אל אינדיגו, קרית ויצמן, ת"ד 150, נס ציונה 70451 בצירוף קורות חיים מפורטים ובציון המשרה NY66.
מודעה זאת מיועדת לגברים ונשים.

WANTED!
איש מכירות טוב
הנכון להשקיע בעבודה מעניינת ומשתלמת בפרוייקט פרסומי "יחודי"
עדיפות לבעלי ניסיון בענף הפרסום
העבודה באזורים: ת"א, י-ם, חיפה, באר-שבע
לקביעת ראיון - 03-286308
(לבקש את חנה)

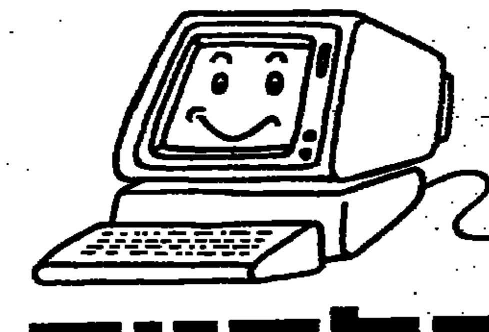
קלדנית
אם את בעלת נסיון,
יש לנו עבודה טובה בשבילך.
במקומות מגוונים ומעניינים,
לתקופה ממושכת ובתנאים מצויינים,
כולל כל ההטבות הסוציאליות, כחוק.
אז אם את מחפשת עניין אמיתי בעבודה
פני אלינו בהקדם, כדאי לך!
א'-ה' בין השעות 08.00-14.00.
מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
תל-אביב: אידלסון 13, טל. 03-298877
חיפה: העצמאות 104, טל 04-530051
רחובות: הרצל 190, טל 08-461717
יותר טוב במנפאואר.

pilat פילת
לחברה מסחרית מתפתחת בענף אופנת-נשים
דרושים
פקיד(ת) מכירות
שיהיה אחראי לגבייה ולמלאי.
המועמד חייב להיות בעל-נסיון בהנהלת חשבונות ממוחשבת.
אחראי(ת) ביקורת איכות
שיהיה אחראי לבחינה איכותית של מוצרים מתקבלים, מיונם לפי יעדיהם ומעקב אחר תנועתם.
המועמד חייב להיות בעל-נסיון בביקורת-איכות בתחום הטקסטיל.
מקום העבודה בתל-אביב.
מועמדים מתאימים בעלי הבנה רחבה, דיוק, חריצות ומסירות יפנו בכתב-יד, בפירוט מקסימלי של השכלה ונסיון בעבודה, לפילת בע"מ, דרך פ"ת 53, תל-אביב 67138.
נא לציין על המעטפה: "פקיד(ת) מכירות" מס' משרה 1840
"אחראי(ת) ביקורת איכות" מס' משרה 1850.
המודעה מיועדת לנשים וגברים כאחד.
סודיות תשמר בקפידה

לחברה מובילה בענף הרכב
1. מנהל שירות ארצי
כישורים נדרשים:
1. על המועמד המתאים להיות בעל נסיון מוכח בתחום הענף של לפחות 5 שנים בתפקיד מקביל.
2. יכולת ניהול ופיתוח של רשת מוסכים ארצית.
3. כושר ניהול צוות עובדים גדול.
4. יכולת ניהול מו"מ עם גורמים בחו"ל.
5. שליטה מלאה בשפה האנגלית, שפה נוספת יתרון.
6. מקום העבודה באיזור הצפון.
2. איש מכירות רכב פרטי ומסחרי
כישורים נדרשים:
1. על המועמד המתאים להיות בעל נסיון מוכח בתחום המכירות של לפחות 3 שנים.
2. ידיעת השפה האנגלית - חובה.
3. צעיר ונמרץ.
מקום העבודה בת"א.
נא לפנות בכתב יד ובצירוף קורות-חיים והמלצות לטובית אבן גבירול 140 ת"א 62966. -, סודיות מובטחת -

אולי תפקיד זה הוא צעד ראשון
לקריירה חדשה
חברת בת של קונצרן גדול מציעה מספר תפקידים לגברים — נשים
● גיל 27 — 45
● נסיון בעבודה עם אנשים ובעלי רצון עז להתקדם ולהצליח
● יכולת ליזום ולפתח רעיונות ומבצעי שיווק
● אישיות בעלת פתיחות, כושר ניהול וארגון
● בעלי השכלה תיכונית מלאה לפחות.
(לאקדמאים במדעי החברה עדיפות)
המועמדים שיתקבלו יועברו מבחני התאמה.
כל המועמדים שיתקבלו יועברו הכשרה ע"ח החברה וישולבו לאחר מכן בעבודה.
למצליחים מובטחת הכנסה גבוהה ותנאים מצויינים
לתיאום ראיון:
ת"א והמרכז
220773, 243477 (דפנה)
235148, 223580 (תמי)
217720, 266464 (אורלי)
חולון — 882250 (דוד)
נתניה והסביבה — 053-25579 (מישאל)
טבריה — 067-22870 (בני)
באר-שבע — 057-31106
057-71382 (יצחק)
– סודיות מובטחת –

למפעל תעשייתי באיזור המרכז העוסק בייצור ופיתוח מוצרים אלקטרוניים צבאיים
דרוש/ה
מנהל מחלקת פיתוח והנדסה
לעבודה מעניינת ורבת אתגר
הכישורים הדרושים:
● מהנדס אלקטרוניקה ● נסיון בניהול הנדסי ובהפעלת צוות הנדסי של קבוצת עובדים ● נסיון בעבודות פיתוח בתחום האנלוגי ● הכרת ספקי כח מבותגים - יתרון ● ידיעת השפה האנגלית הכרחית.
●
תנאים טובים למועמד המתאים.
נא לפנות בכתב יד, בצירוף קורות חיים, לת.ד. 2932 תל-אביב 61028.
- סודיות מובטחת -

מדריכי זוהר
זוהר שווק ניהול ופירסום בע"מ
מדריכי טלפון מסווגים
מציעים לך להצטרף לצוותי המכירות שלנו באזורי
תל אביב • חיפה • ירושלים
דרושים/ות: נציגי מכירות למדריכי טלפון
● השכלה תיכונית
● מעל גיל 27
● בעלי רכב פרטי
● נסיון במכירות/שווק (רצוי) לא חובה
אנו מציעים
עבודה מרתקת ומגוונת בחברה מתפתחת
הכנסה מובטחת (משכורת+עמלות).
● הכשרה לעבודה תנתן במסגרת קורס מכירות של החברה ●
לקביעת ראיון נא לפנות טלפונית החל מיום א' 09.00
תל - אביב: 7512642 03-7514785/6 ליליאן
ירושלים: 02-536320 אהרון
חיפה: 04-382384 משה

לחברת טכנו-כימיה העוסקת בטכנולוגיות וכימיקלים לתעשיית ציפוי המתכת
דרוש
אחראי פיתוח
קו ציפוי כרום קשה
פיתוח במעבדה, ליווי והרצה בתעשיה
כישורים:
כימאי בעל ידע ונסיון בתחום ציפוי מתכות, רצוי כרום, כימיה פיזיקלית
מועמדים יפנו בכתב יד לת.ד. 1233, בת-ים

בטחון אזרחי
CITIZENS SECURITY SERVICES
דרושים
בחורים/בחורות
לתפקיד בטחוני מעניין בנמל התעופה בן-גוריון
תנאי קבלה:
* בוגרי שרות צבאי * 12 שנות לימוד.
* דוברי אנגלית ברמה טובה. (הראיון ייערך באנגלית) יתרון לשפה נוספת
* מצב בריאותי תקין * עד גיל 26
* מגורים באזור המרכז — חובה.
ועדת קבלה ביום ב' 3.11.86 בשעה 09.00 בנתב"ג נפגשים בשער מס' 4
נא להצטייד בת.זהות, פ.מילואים ו 2 תמונות.
אין העבודה מתאימה למי שאינו יכול להתחייב למשרה מלאה למשך חצי שנה לפחות
בתום חצי שנה ראשונה ניתן להחא"נ משרה חלקית.
תנאים טובים למתאימים
כולל אפשרות לעבודה בחו"ל
★ אבטחה ★ שמירה ★ שרותים מיוחדים
סניף נתב"ג — 03-9721286

לחברת שיווק ידועה עבור מוצר מבוקש
דרושים:
מקדמי/ות מכירות
לאזורים רמת השרון, הרצליה, כפר שמריהו וצפון תל-אביב.
איתור לקוחות חדשים באיזורי מגורים.
★ עדיפות לגילאי 22–28 ★ תמורה כספית הולמת להצלחה ★ הדרכה מקצועית ★ הזדמנויות לקידום.
מפגש הסברה וקליטה – בהשתתפות חברי הנהלת החברה – יתקיים ביום ג', 4.11.86, בשעה 12.00 בדיוק, ברח' כנרת 15 בני-ברק, (מול מ.מ.מ. ליד איצטדיון רמת גן), קומה ג'.
ראיונות אישיים יתקיימו בהמשך המפגש.

דפוס סוכס הפה בע"מ
דרוש
דפס
למכונות 1/2 גליון צבע אחד או שנים
תנאים טובים למועמד המתאים
לפנות: טל. 04-644818
או במקום בית התעשיה רח' הרצל 92 חיפה

למפעל תעשייתי בהקמה באיזור התעשיה החדש בראשל"צ
דרושים
מפעילים לציוד מתוחכם
כישורים נדרשים:
* בוגרי בי"ס מקצועי במגמת חשמל/מכונות/מסגרות עם נסיון בתעשיה
העובדים שיתקבלו ישותפו בהקמת המפעל ובהפעלתו
תנאי השכר יקבעו לפי כישורי המועמד
לפנות טל. 03-218892

בפיברוניקס אתה בחברה טובה
פיברוניקס היא חברה רב-לאומית העוסקת בפיתוח, ייצור ושיווק מערכות תקשורת מתקדמות — תוך ניצול יתרונותיה הטכנולוגיים בתקשורת המבוססת על סיבים אופטיים. מערכות החברה פועלות בהצלחה באלפי התקנות ברחבי העולם.
עם הרחבת פעילות החברה בארץ, אנו מחפשים:
מנהל/ת מכירות
אשר יצטרף לצוות המכירות במרכז פעילות ישראל, רמת-אביב.
למועמדים המתאימים צפויה עבודה רבת אתגרים, סביבה טכנולוגית מהמתקדמות בעולם, תנאים טובים ואפשרויות קידום.
אם אתה/ה "איש מכירות בדם", ובעל/ת נסיון מוכח של מספר שנים במכירות מערכות תקשורת/מיחשוב — התקשר/י אלינו כעת לקביעת ראיון, 03-419266.
פיברוניקס תקשורת סיבאופטית

קנקנית
המסעדה החדשה בקניון
דרושים:
● טבחים ● עוזרי טבח
בעלי נסיון
המעוניינים נא לפנות אל:
גב' לביא, משרדי קניה, קניון איילון
בכל יום בין השעות 0900 ל-1600
CanCanit

פטרוגז אנשים חמים
דרוש
אחראי בית מלאכה
בוגר בי"ס מקצועי
עדיפות לטכנאי גז רמה 1-2
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 714 ראשון לציון או לפנות טלפונית לאריק 03-995995.
03-995995 טל.
ת.ד. 714 ראשון לציון 75106
PETROLGAS פטרוגז

לצה"ל דרושים
קצינים
לעבודה ייחודית, דינמית ובלתי שגרתית
כישורים נדרשים:
א. גיל 24–32.
ב. פרופיל 64–97.
ג. נכונות לשרות קבע ארוך.
ד. ידיעת השפה הערבית – יתרון.
– המעוניינים מתבקשים לפנות לת.ד. 37342 ת"א מיקוד 61373, בצרוף קורות חיים ופרטים אישיים (מספר אישי, כתובת וטלפון).
– מועמדים שימצאו מתאימים יוכשרו לתפקיד.
– פונים מתאימים ייענו.

דנאל ויהושע אדירי בע"מ
החברה הגדולה והותיקה לשחתי העסקת עובדים
מ.י.ל. המכון הישראלי למינהל
ביה"ס הותיק והגדול להכשרת עובדי משרד וחשבונאות
אנו נכשיר אותך לעבודה מעניינת ומכניסה
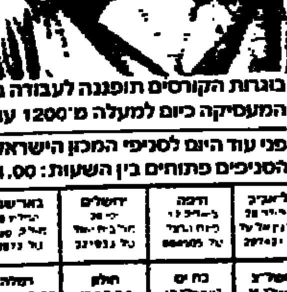
אנו נכשיר אותך תוך מספר שבועות ללא תלות בגילך והשכלתך בכל מקום בארץ למקצועות:
◄ מעבדת תמלילים על מחשבי P.C
◄ כתבנית עברית-אנגלית
◄ מנהלת חשבונות ◄ קלדנית
◄ מפעילת מסוף מחשבי P.C
בוגרות הקורסים תופנינה לעבודה ברשת דנאל המעסיקה כיום למעלה מ-1200 עובדים במפעלים ומוסדות שונים בארץ
פני עוד היום לסניפי המכון הישראלי למינהל:
הסניפים פתוחים בין השעות: 9.00-1.00 לפנה"צ, 16.00-19.30 אחה"צ

תל-אביב [illegible]	חיפה [illegible]	ירושלים [illegible]	באר-שבע [illegible]	רמת-גן [illegible]	פתח-תקוה [illegible]	רחובות [illegible]	
ראשל"צ [illegible]	בת-ים [illegible]	חולון [illegible]	נתניה [illegible]	הרצליה [illegible]	כפר סבא [illegible]	אשדוד [illegible]	[illegible]

אנחנו רציניים. ואתה?
דרושים לסניפנו בת"א
נציגי מכירות רציניים
לשווק "אמרלד" ומערכות תקשורת מתקדמות
• כושר ניהול מו"מ.
• נסיון במכירות למוסדות, חברות ועסקים.
• רכב חובה.
• נסיון במכירות מערכות תקשורת – יתרון.
תנאים טובים למתאימים.
לקביעת ראיון, טל. 778107; 03-244795
אינטרפון
מערכות תקשורת בע"מ

למוכנות ביטוח מתפתחת
דרושים
סוכני/ות ביטוח
עם נסיון בביטוח אלמנטרי
נא לפנות בכתב"ד,
בצרוף קורות חיים ותפיון מקצועי
לת.ד. 1469, תל-אביב – 61014,
עבור: "סוכני/ות ביטוח"
– סודיות מובטחת –

אקספר-טים EXPER-TEAM
לחברת מחשבים גדול
דרוש
טכנאי/הנדסאי שרות
דרישות המשרה:
■ נסיון שנתיים לפחות בשרות מיני מחשבים וציוד היקפי מגוון בחברה מסחרית.
■ שרות צבאי בתחום קרוב יתרון.
המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת גן 52101 סודיות מובטחת.
אורה כהן

אנו מחפשים!!!
לחברה מסחרית
דרוש
אדם בעל נסיון בחברת ALDI
למתאימים בלבד
נא לפנות לת.ד. 3103 רמת-גן מיקוד 61030.

לחברת יבוא גדולה במרכז תל-אביב
דרושה
מרכזנית

שעות העבודה: 13.00-18.00
פעמיים בחודש יום שישי-בוקר
ידע באנגלית ו/או צרפתית
לפנות:
03-627111/110 לסופי

אורט ישראל
דרושים
דרוש
עוזר למבקר הפנימי
בעלי השכלה אקדמאית ונסיון בתחום הביקורת, יפנו בכתב למשרד המבקר הפנימי — ת.ד. 16087 תל-אביב (61160).

SANYO
לחברת סאניו
דרוש
טכנאי
עם רקע ונסיון
בסטריאו ואלקטרוניקה בידורית.
להתקשר מיום א'
03-233336, 03-221340

מנהלן לבי"ס שדה אכזיב
נסיון קודם בנושא ארגון ומנהלה, ידע טוב בנושאים טכניים ובעיות תחזוקה. יכולת הפעלת צוות עובדים, בעל רשיון נהיגה, התחלה מיידית, מגורים במקום. ראיונות במח' כח אדם, רח השפלה 4 תל אביב, ביום ד' 3.11.86 09.00-11.00.
גנן/נהג לבתי"ס שדה:
א. מעגן מיכאל
ב. עין גדי
ידע ונסיון קודם בגינון, רשיון ג', מגורים במקום (לרווק), התחלה מידית. להתקשר למח' כח אדם טל. 03-375063 (ריבי) בימים א'-ר"ב.
החברה להגנת הטבע
קול המפרסם

למפעל אלקטרוניקה במרכז הארץ
דרוש/ה
כלכלן/ית
(משרה מס. 02/107)
✶ לניהול נושאי התקבולים המפעליים וטפול בנושאי יצוא
✶ בעל/ת נסיון במו"מ מסחרי וקשר עם לקוחות.
✶ ידע בהנהח"ש.
✶ ידיעה טובה בשפה האנגלית.
נא לפנות בכתב יד. בצרוף קורות חיים לת.ד. 295888 ת"א ולציין מספר המשרה על-גבי המעטפה.

לירחון
דרושים
עורך/ת לשוני/ת
בעל/ת נסיון קודם מוכח של עבודה בעיתונות
עדיפות לבעלי שליטה בשפות נוספות (אנגלית, צרפתית)
משרה חלקית אפשרית
עוזר/ת למנהל־ייצור
הדרישות: ידע ונסיון בתהליכי ייצור של מגזין צבעוני, (סדר, הפרדות, מונטג' דפוס)
נכונות לעבודה בשעות לא מקובלות,
רשיון נהיגה (אפשרי קטנוע).
לפנות: טל: 03-260423

חגור
תעשית תיקים ציוד ספורט ומחנאות
למתפרת חגור במחסום ארז
דרושים:
★ **מנהל מתפרה**
בעל נסיון בענף.
ידיעת השפה הערבית – חובה.
★ **גזרן מעולה**
תנאים טובים למתאימים
נא לפנות לטל. 051-23142 לאבי.

יותר טוב מנפאואר
למחלקה הטכנית ת"א
בן־יהודה 12,
א'-ה', 8.00-14.00
טל: 284128, 03-298877
דרושים
* **מחסנאים טכניים**
בעלי רקע במפעל תעשייתי לעבודה לתקופה ממושכת ב־3 משמרות. נסיון קודם בקניינות - יתרון. עדיפות למועמדים מאיזורי רמלה, לוד.
* **חווטים**
לעבודה באיזור ת"א.
* **הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה**
בעלי נסיון בתחומים: מיקרופרוססורים, אנלוגי, ספרתי.
לעבודה באיזורי: ת"א ופ"ת.
* **מפעיל CNC**
לעבודת משמרות באיזור התעשייה בני־ברק.
* **מבקרות איכות**
לביקורת איכות ויזואלית. עבודת משמרות. באיזורי התעשייה פתח־תקוה וחולון.
* **מלחימות/מרכיבות**
מנוסות, למעגלים מודפסים, עבודה באיזורי: פ"ת, ת"א וחולון.
* **מלגזנים**
מנוסים, לעבודה באיזורי ת"א ורמת־השרון.
* **מהנדס מיזוג אויר**
* **הנדסאי מיזוג אויר**
* **מחסנאים/פקידים טכניים**
מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל אביב • חיפה
באר שבע • רחובות

לחברת אלקטרוניקה
העוסקת בקשר וטלקומוניקציה
דרוש
קנין
רכיבים אלקטרוניים
בעל נסיון ברכש רכיבים מארצות המזרח הרחוק.
מועמדים יפנו בכתב לת.ד. 8335 תל־אביב (עבור קנין)

למרכז רפואי תל-אביב
בית-חולים איכילוב
דרושים
רוקחים/ות
תנאים מיוחדים למתאימים.
נא לפנות למב'ר ליכטנברג
טלפון 03-217962 03-255111

Mustela femme
תכשירי טיפוח טבעיים היפו־אלרגיים
דרושים
מנהלי מכירות אזוריים
לאזורים: לוד — רמלה
נהריה — עכו
✶ ניסיון במכירות
✶ יכולת עבודה עצמאית
לפנות בכתב בצירוף קורות חיים
לת.ד. 3195 תל-אביב מיקוד 61031

יטבתה
למחלקת השיווק
דרוש
מקדם מכירות
✶ גיל 35 — 25.
✶ 12 שנות לימוד.
✶ נכונות לעבודה בשעות לא שיגרתיות.
✶ רכב פרטי־חובה.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לויסמן רח' המסור 9 אזור התעשיה חולון 58815 "עבור מקדם מכירות".

לחברה גדולה בתל-אביב
דרושה
עוזרת למזכירה
כישורים הנדרשים:
✶ בוגרת ביה"ס תיכוני/מקצועי במגמת פקידות.
✶ הדפסה רהוטה במכונה דו־לשונית עברית/אנגלית
✶ אחריות ודייקנות.
✶ נסיון של שנתיים לפחות בעבודה דומה
שעות העבודה 08.00—16.00 שבוע מלא
לפנות בכתב־יד עם פרוט נסיון קודם לת.ד. 33263 ת"א מיקוד 61332 עבור "ב"

רשת עמל
ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
המוסד להכשרה, להשתלמות ולהסבה מקצועית למבוגרים, המרכז הטכנולוגי למקצועות הדפוס
"עמל" ע"ש לידי דייויס ת"א
רח' בני אפריים 226, ת"א
תל אביב
דרושים/ות
מורים/מדריכים/מרצים
במקצועות הדפוס
(תנאי שכר מיוחדים)
לקורסי בוקר וערב במקצועות הבאים:
• צילום אופסט • גרפיקה
• מונטז' ולוחות • סדר צילום
• הדפסת אופסט
נא לפנות למר בני שדה, מנהל מגמת הדפוס.
טל: 03-477237 לפנה"צ
טל: 03-267774 בשעות הערב

לרהיטי ברג
ברעננה דרושים
1. **מזכירת מחלקת מכירות**
* ניהול וארגון משרד מחלקת מכירות
* כושר הבעה בע"פ ובכתב
* יחסי אנוש מעולים
* ידע בהדפסה והבנה בהנהלת חשבונות
* נסיון קודם מוכח
2. **עובדי יצור**
* נגרים, ובלתי מקצועיים
העבודה 5 ימים בשבוע משעה 08.00–17.00
על המעונינים לפנות לטלפון 052-449996 למח' כח אדם בין השעות 09.00—13.00
רהיטי ברג

חוק ההזדמנות שווה בעבודה, תשמ"א 1981

למשרד יחסי ציבור בתל-אביב
דרושה מזכירה
בעלת נסיון בניהול משרד,
ובהדפסה בעברית.
6 ימי עבודה בשבוע.
✶
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת גן 52101.

TEDEA Ltd
לתדאה בע"מ
דרושים
1) **נשים להדבקת רכיבים עדינים**
עבודה עם מיקרוסקופ.
2) **עובדים למחלקת כיולים**
למוצרים בתחום השקילה האלקטרונית.
אחרי שרות צבאי. עד גיל 25.
3) **נערים לעזרה**
שנה לפחות לפני שרות צבאי.
לתושבי רעננה הרצליה, כפר סבא והוד השרון הסעה מאורגנת.
5 ימי עבודה. 7.30 — 17.00.
טל. 052-557039 לחנה.

בעל נסיון של 3 שנים במשרד פרסום. רצוי בוגר ויצ"ו חיפה או "בצלאל".
טל. 03-733203

המחשב
חייג 03-624565-6 ויחד נמצא לך משרה מתאימה עם אתגר ותמורה (ללא תשלום מצידך)
אלעד - רח' יהודה הלוי 77 ת"א

לסניף רחובות של חברת תיירות גדולה
דרוש/ה
פקיד/ת נסיעות BOOKING CLERK
הכישורים הדרושים:
✶ תעודת פקיד מורשה או מוסמך
✶ נסיון בחברת תיירות
✶ ידיעת השפות עברית ואנגלית
מועמדים מתאימים מתבקשים להתקשר לבת-ארס טל. 03-650862 שלוחה 51 מיום א'.

הזדמנות בלתי רגילה!
קורס מפקחי מכירות ומנהלי יחידות בביטוח חיים
בחודש הקרוב אנו פותחים קורס למפקחי מכירות ומנהלי יחידות בביטוח חיים.
לקורס יתקבלו, לאחר מיון קפדני, המועמדים האלה:
א. נמרצים ובעלי מוטיבציה גבוהה.
ב. בעלי נסיון במכירות או בעבודה עם קהל.
ג. בעלי הופעה נאה ויכולת ליצור תקשורת ומגע של אמון עם לקוחות וסוכנים.
ד. בני גיל מ־25 עד 40 שנה, שהם נשואים.
ה. בעלי רשיון נהיגה.
השכלה אקדמאית (או מקבילה) תהווה יתרון.
המסיימים בהצלחה, ישולבו כעובדים או כעצמאים במערך המכירות של קבוצת ציון, בתפקידי פיקוח וניהול מכירות.
• מועמדים מאזור המרכז (כולל תל־אביב וירושלים), יפנו לקביעת פגישה אל: מייק קינן, טל: 03-646214.
ציון
קבוצת הביטוח הראשונה בישראל.

גבור סברינה
דרושים/דרושות
למפעלנו ברמת החייל ת"א
איש/ת תחזוקה
בעל ידע במסגרות, אינסטלציה וקיטור.
לפנות לגוריה, טלפון 03-477124 בין השעות 8.00 — 15.00
למפעלנו בכפר־סבא
חשמלאי/ת
בעל ידע בזרם חלש.
לפנות לנעזין, 052-24184 או בכתב לגבור סברינה, אזור התעשיה ב', כפר סבא.

גטר צרכי צילום (2000) בע"מ
למעבדת צילום מקצועית
עובד/ת להדפסת תמונות צבעוניות
רצוי עם רקע בצילום.
נא לפנות לחנן
טל. 03-9234261.
Agfa

לבית דפוס באזור ת"א
דרושים:
דפסים ועוזרי דפסים
(בעלי נסיון)
להפעלת מכונת דפוס ULTRA-5
תנאים טובים למועמדים המתאימים
המועמדים המעונינים יפנו טלפונית: 03-490793-4
לשם קביעת מועד לראיון.

קיבוץ שדה יואב
(ליד אשקלון)
מחפש
מורה חלקית
להוראה מיוחדת + חשבון
ללא מגורים במקום
טלפון 051-29131—2

לדרורי שלומי פרסומאים בע"מ
דרושים
תקציבאי צעיר ומבטיח
לטיפול בלקוחות מובילים
אקדמאי, עם נסיון של שנה לפחות בחברת פרסום
בעל הופעה נאה אוהב את המקצוע ואוהב לעבוד
ביצועיסטית
זריזה ואוהבת לעבוד.
עם נסיון של שנתיים לפחות במשרד פרסום או סטודיו לגרפיקה.
מועמדים מתאימים בלבד יפנו לטובית או ליורם בטל. 03-5460626

לחברה גדולה בענף המזון
דרוש
לסניף תל־אביב והמרכז
מחלק
✶ נסיון מעשי מוכח בחלוקת מזון
✶ רשיון נהיגה ג'
✶ הכרת אזור המרכז
✶ ערבות בנקאית חברתית.
להתקשר טלפון: 03-331360 מיום א'

למלון 5 כוכבים בתל־אביב
*****
דרושים
✶ **מנהל/ת משק בית**
נסיון קודם הכרחי
✶ **איש/ת מכירות**
לתחום אנשי העסקים.
רק מועמדים מתאימים יוזמנו לפגישה
נא לפנות בכתב לת.ד. 2144 ת"א ולציין על גבי המעטפה עבור "משק בית" או "איש מכירות"

למוסד ציבורי גדול
דרושים
✶ **מדריך טכני ראשי להוראת מקצועות האלקטרוניקה**
דרישות המשרה: השכלה טכנית ...
✶ **טכנאי אחזקה**
דרישות המשרה: השכלה תיכונית מקצועית ובקיאות באחזקה ותפעול מבנים גדולים ומתקנים.
המעוניינים יפנו לת.ד. 857 ירושלים, בצירוף תולדות חיים.

Systematics
PRIME Computer
עם התרחבות פעילותנו דרושים:
טכנאי מחשבים (FE)
• נסיון באחזקה יחידות עיבוד מרכזיות וציוד היקפי מגוון.
• יכולת אבחון ותיקון עד ל CHIP LEVEL
חמישה ימי עבודה בשבוע תנאים מצויינים
רח' באזל 155 רמת־גן
03-7510351/70

דרושים
1. **גרפיקאי** מעצב
2. **ביצועיסט**/ית מעולה
3. **צלם** למצלמה ורטיקלית
4. **דפס** להמדה 1/8

פרסום, גרפיקה והוצאה לאור
03-724724 723187

---

hp
מזכירת ראש אגף מכירות
★ 5 שנות נסיון במזכירות בכירה
★ ידיעת אנגלית על בוריה
★ ידע ונסיון בהדפסה עברית אנגלית הכרחי
★ משרה מלאה-5 ימי עבודה בשבוע
לפרטים נוספים נא לפנות למנהלת כ"א טל: 03-388402
HP מחשבים. הברירה האינטליגנטית.
HEWLETT PACKARD

לחברה עתירת ידע באזור המרכז
דרוש/ה
כלכלן/ית
(משרה מ. 01/77)
✶ לעבודה בעלת עניין ואתגר בריכוז נשאי קשר עם מוסדות בנקאיים ומימון בחברה.
✶ בעל/ת נסיון קודם של 3-5 שנים בנושאים דומים.
✶ יכולת ניהול מו"מ עם גורמי חוץ.
✶ ידיעה טובה בשפה האנגלית — הכרחית.
✶ יתרון לבעלי תואר שני במינהל עסקים — התמחות במימון ו/או עבודה בנקאית בנושאים הרלוונטיים.
נא לפנות בכתב יד, בצרוף קורות חיים לת.ד. 29588 ת"א ולציין מספר המשרה על־גבי המעטפה.

לרשת מבוססת בענף חרסינות וכלים סניטריים
דרושים:
לסניפינו בת"א ובירושלים
1. **מוכר/ת לאולם תצוגה**
(אפשרות לחצי משרה אחה"צ)
2. **מחסנאי**
3. **מנה"ח** סוג 3 **(סניף ת"א)**
עם נסיון בעבודה על מחשב (משרה מלאה)
לכל המשרות רצוי בעל נסיון
לתיאום פגישה נא לטלפן 03-782161 לשלמה

טל — יעד
שרותים לתעשיה בע"מ
מקבוצת תדיראן
דרושים:
✶ **בוחן רכב עם הסמכה ותעודת בוחן**
העבודה באזור התעשיה חולון.
✶ **חשמלאי רכב עם הסמכה**
העבודה באזור התעשיה חולון.
✶ **מכונאי רכב**
העבודה באזור התעשיה חולון או פ"ת.
✶ **חשמלאי רכב**
העבודה באזור התעשיה חולון או פ"ת.
תינתן עדיפות לבעלי מקצוע לסוגי רכב: סובארו, פורד, פיג'ו ופולקסואגן עם נסיון בעבודה של 5 שנים לפחות.
מועמדים מתאימים יפנו ביום ... בין השעות ...—16.30 ...

למפעל מזון באזור תל-אביב
דרושים
מכונאים
למכונות אריזה
עדיפות לבעלי ידע בחשמל
נסיון קודם במכונות אריזה
העבודה במשמרות
להתקשר 03-218283

יש לך הזדמנות להרוויח הרבה כסף!
מיועד לתושבות תל־אביב והמרכז, חיפה, ירושלים ובאר־שבע.
הכישורים הנדרשים:
– השכלה על־תיכונית.
– הופעה ייצוגית.
– כושר שכנוע.
– גיל מעל 30.
מצפה לך משרה בתחום מכירות ביטוח.
פני בכתב יד לת.ד. 1469 ת"א 61014 וציינו ע"ג המעטפה עבור "ביטוח".

U-MAN®
עבור אחת מלקוחותינו, חברת אלקטרוניקה מהגדולות בארץ בתחום מוצרי הצריכה, דרוש
מנהל פרוייקטים
לבניית מערכת שיווק עבור הכנסת מוצרים חדשים לשוק המקומי.
המשרה אחראית ביותר, מעניינת ובעלת אתגר.
נחוצים יכולת לנהל מו"מ, חוש מסחרי מפותח, חריצות והתמדה.
תנתן עדיפות למהנדס תעשייה וניהול – רצוי בעל תואר ראשון במנהל עסקים.
גיל: 28–40. מקום העבודה בתל־אביב.
תנאים טובים למתאים.
משרה 640.
להתקשר ליהודה בטל. 03-293482.
סודיות תשמר בקפידה.

לאחד מלקוחותינו - חברה בתחום המכשור הרפואי, הנמצאת בתנופת התפתחות
דרוש
רוקח/ת אחראי/ת
(משרה 1270)
לניהול בית מרקחת
* ביצוע הכנות רוקחיות של תמיסות, על פי מרשם רפואי ובתנאים מיוחדים.
* השתלבות במערך השיווק, ומתן תמיכה רוקחית־מקצועית ללקוחות.
* השתלבות בפרוייקטים שונים, במסגרת טיפולה של היחידה לאבטחת איכות המוצר.
יתאים מועמד אשר לו —
* חסמכת רוקח
* נסיון קודם בעבודת בית־מרקחת
* כושר ארגון וניהול, תוך קיום יחסי עבודה טובים
* יכולת קיום מו״מ יעיל עם גורמי חוץ
* שליטה מלאה באנגלית • רשיון נהיגה
אנו מציעים 5 ימי עבודה בשבוע ותנאים טובים (כולל רכב חברה) למועמד/ת המתאים/ה
מעוניינים ישלחו פירוט קורות חיים ונסיון בעבודה, תוך ציון משרה ותנאי עבודה מבוקשים, בכתב בלבד אל ת״ד 11024 ת״א 61110
יענו רק מועמדים העונים לדרישות
• סודיות מובטחת
תחנת ייעוץ לנושאי כח־אדם בע״מ
תפל

ארגמן
תעשיות בע״מ
אזור התעשיה יבנה 70600 טל. 08-437611
למפעלינו דרושים/ות
1. פקידה למח' הכספים:
- ידע בהנה״ח (סוג 2)
- נסיון בעבודה, כולל בנושא התאמת בנקים
- קיימת אפשרות להעסקת פנסיונר/ית
2. לבורנט/ית למעבדה:
- נסיון בעבודה במעבדה, רצוי בתחום צביעת טקסטיל.
- נכונות לעבודה במשרה מלאה.
3. מסגרים/מכונאים תעשייתים:
- נסיון בעבודה בתעשיה
- עדיפות לבעלי נסיון בתחום האחזקה
- העבודה במשמרות
4. עובדות לביקורת בדים:
- נכונות ליום עבודה בן 9 שעות
- ראיה תקינה
- ידע בקריאה וכתיבה/עברית
מועמדים/ות מתבקשים לפנות לפי הכתובת דלעיל בכתב או טלפונית לקביעת מועד לראיון אישי.
5 ימי עבודה בשבוע
הסעה מובטחת לתושבי האזור

למפעל תרופות — און בע״מ בבת־ים
דרושים:
לבורנטים,
טכנאי כימיה
ומיקרוביולוגים
לעבודה במעבדה אנליטית.
עדיפות לבעלי נסיון באנליזה של תרופות
תנאים טובים 5 ימי עבודה בשבוע
טל' 03-5511924/5 נילי

המדריך לעבודה בארה״ב
הכל על: השגת עבודה, ויזה, גרין־קארד ועוד.
שלח/י 30 ש״ח לפקודת "משאבי מידע" ת.ד. 4467 חיפה.

דרושים:
מקדמי מכירות אזוריים (בכל הארץ)
לציוד ואקום נבוחה.
ומן נסיע (לסטודנטים)
עמלה גבוהה, נסיון באנגלית יתרון
טלפון: 03-324145

למפעל תעשייתי במפרץ חיפה
דרוש
מנהל מכירות
לפנות בכתב
ת.ד. 1606 חיפה

למחלקה המשרדית בתל־אביב
דרושות
* כתבניות עברית/אנגלית
שליטה טובה באנגלית
רצוי ידע בעיבוד תמלילים
לעבודה ממושכת באזור המרכז
5 ימי עבודה בשבוע
* מעבדת תמלילים
שליטה בתוכנה
א־ב לעבודה ברמת השרון
5 ימי עבודה בשבוע
* מעבדת תמלילים תוכנה D.C.S
רצוי ידע באנגלית
לעבודה ממושכת באזור לוד,
* כתבנית אנגלית,
שפת אם
רצוי ידע בעיבוד תמלילים
לעבודה באזור לוד.
מועמדות בעלות נסיון ולאחר שרות צבאי
מתבקשות לפנות למשרדינו בהקדם
למתאימות תנאים מעולים ושכר גבוה
תל אביב גורדון 88
03-240878-245531
03-245541-222266
ירושלים בן יהודה 7
02-242801
באר־שבע ההסתדרות 37
057-78719
רחובות הרצל 187
08-455904
אשדוד רוגוזין 8,
055-32221-33644
דנאל
החברה לשירותי כח אדם
תל־אביב • ירושלים • באר־שבע • רחובות • אשדוד

ORBIT
ADVANCED
TECHNOLOGIES LTD
דרושים:
מהנדס תעשיה ונהול
רצוי בעל נסיון במפעל אלקטרוניקה
הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה
לבדיקות סופיות של ציוד צבאי מוטס, שנתיים נסיון
כרסם C.N.C
עם שנתיים נסיון
פרטים נא לפנות בכתב לת.ד. 248 נתניה

לרב בריח אריאל - אזור תעשיה ברקן
כוון מכונות אוטומטיות
מסוג טראוב ESCO-08-D2
בעל נסיון קודם בכוון ותחלפת סט-אפ למכונות אוטומטיות.
תנאים טובים למועמד המתאים.
לפנות ליעקב
טל. 03-9366168

לרב בריח ביבנה
מזכירת יצוא • אנגלית
התפקיד עם אחריות לבחורה אחראית. שולטת בשפות אנגלית ועברית על בוריין (כולל הדפסה), צרפתית - יתרון.
השכלה תיכונית ומעלה.
העבודה במשרה מלאה
5 ימים בשבוע.
לפנות למירה טל. 08-437911
רב־בריח מקום גדול לעבוד בו.

לאלקו התקנות ושרותים (1973) בע״מ
חברה קבלנית להתקנות חשמל
דרושים
1. להכנת חשבונות ומדידת כמויות דרוש בעל נסיון. רצוי הנדסאי חשמל.
2. חשמלאים עם נסיון ועוזרי חשמלאים
3. מסגרים
4. הנדסאי חשמל
רצוי בעל נסיון בהתקנות
בדבר פרטים נא להתקשר לטלפון
052-558825
052-558922

דרושים
אנשי מכירות מנוסים
בעלי רקע טכני. למכירות בכל אזורי הארץ.
נא לטלפן 03-706142/3, לרני

למשרד תכנון דרושה
שרטטת צנרת ואינסטלציה.
טל. 03-333871
03-331342

נמר צרכי צילום (2000) בע״מ
למעבדת צילום
דרושים
שליחים
עם רשיון נהיגה
מתאימים יפנו לאבינועם
טל. 03-9234269
Agfa

THE CARLTON HOTEL
TEL AVIV
דרושים
* מנהל מסעדה
* טבח
* קונדיטור
* חדרנית
* סטודנטים
בדבר פרטים לפנות בטלפון 03-201467

למפעל תעופתי אמריקאי ביהוד
דרוש
רתך ארגון תשפתי
5 ימי עבודה, הסעות וארוחות חמות
טלפון: 03-362641-2
03-354047

המועצה האזורית הערבה
מועצה אזורית הערבה
דרושים
* מאמן טניס
נסיון קודם מוכח
העבודה 4-5 ימים בשבוע בשעות אחה״צ
* נהג אוטובוס
נסיון קודם והמלצות הכרחיים
מגורים ינתנו במרכז ספיר.
בדבר פרטים נא לפנות למזכירות המועצה מרכז ספיר ד.נ. הערבה
טל: 057-81225-7

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ״א 1981

דחפון 03-611001
24 שעות שרות מודעות טלפוני של דחף
לבעלי כרטיסי אשראי ויזה, ישראכרט, דיינרס

RS
שירותי כוח אדם
דרושים
למחלקה המשרדית בתל־אביב דרושים:
1. מזכירות עברית אנגלית
לעבודה במשרה מלאה.
2. פקידת כח אדם
לעבודה במשרה מלאה, לאחר שירות צבאי
5 ימים בשבוע בשעות 16:30—6:40.
שליטה בהדפסה עברית, הופעה נאה.
3. מנהלי חשבונות
סוג 2, 3 עם נסיון
לעבודה מידית במשרה מלאה
4. מעבדות תמלילים
על כל סוגי מעבדי התמלילים
לאחר שירות צבאי, לעבודה במשרה מלאה
5. פקידות טלר
עם נסיון בעבודות בנק
לעבודה במשרה מלאה
6. מקדמי/מות מכירות
לעבודה במרכזי קניות בשעות גמישות
על כל המועמדים לחיות בעלי נסיון
בתחומים הנ״ל, תנאים מעולים למועמדים המתאימים
לפנות לאו.אר.אס כיכר אתרים 134 תל־אביב
טל. 03-202460

בבקעתיים,
מזכירה למחלקת הזמנות ושירות
נמרצת, דיקנית, כשר מגע עם לקוחות ונסיון קודם.
שליטה טובה באנגלית ועברית כולל התכתבות והדפסה.
ידע ביבוא יתרון. רצוי המלצות.
משרה מלאה, 5 ימים
08:00 – 17:00.
להתקשר טלפונית 03-324145.

דרושים במכתשים!
למפעלינו בבאר־שבע וברמת חובב
אנטומולוג/ית
בעל/ת תואר שני לפחות באנטומולוגיה ★ נסיון בתחום חומרי הדברה ★ ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריה ★ רצויה ידיעת שפות נוספות ★ רקע בשיווק בחו״ל – יתרון ★ ארגון מעקב וניתוח של ניסויי שדה ומעבדה ★ השתתפות בצוות אינטרדיסציפלינרי.
לקידום מוצרי החברה
מועמדים יפנו בכתב יד ובצרוף קורות חיים ותאור נסיון קודם לאגף משאבי אנוש ת.ד 60 באר־שבע, 84100
סודיות מובטחת

לקבוצת מפעלי עלית
למפעל הקפה בצפת
דרוש
אחראי צוות אחזקה
כישורים נדרשים:
* הנדסאי מכונות
* נסיון בתעשיה
רצוי מגורים בצפת או בסביבה.
לפנות בכתב יד למר זאב פרידמן עלית (תעשיות מזון) בע״מ, רח' פרומצ'נקו, צפת.
טוב לי עם עלית

הסתדרות מדיצינית הדסה
דרושים
1. רוקחים לעבודה בחלוקה וביצור.
2. מרפאים בעיסוק בתחום הפיזיקלי במשרה חלקית או שלמה.
3. סייעות מוסמכות (אסיסטנטיות לרופאי שיניים).
4. טכנאי רנטגן למשרות מלאות או חלקיות.
5. מתכנן/מתכנת בעל תואר אקדמי + נסיון.
6. ראש צוות תכנון/תכנות בעל תואר אקדמי + נסיון.
7. כלכלן בכיר עם נסיון מוכח לאגף תכנון ותקצוב.
8. מזכירה־כתבנית (רצוי רפואית) דו־לשונית.
9. טבח עם תעודת מוכרת ונסיון מוכח.
מועמדים יפנו בצרוף קורות חיים ומספר טלפון להתקשרות
לאגף כח אדם ת.ד. 12000 ירושלים 91120,
או בטלפון 446226/447136
בימים א'-ה' עד שעה 13.00.

לאגף תברואה וצנרת
דרושים
מנהלי פרוייקטים
תחומי התמחות:
תשתיות, צנרת דלוחין ושופכין, צנרת מים קרים ו/או חמים, בחירת ציוד.
דרישות התפקיד:
* נסיון בפיקוח ובניהול צוותי עובדים, וקבלני משנה.
* ידע בהכנת והגשת חשבונות.
התפקיד כולל רכב חברה
לקביעת ראיון נא להתקשר החל מ־2.11.86 03-9630258
לניצה כרמל.
אלקטרה הנוחות שלך - האתגר שלנו

המועצה המקומית נס־ציונה
דרושים
לאגף לשירותים חברתיים דרושים:
* עובד/ת סוציאלי קהילתי.
* עובד/ת סוציאלי כוללני.
* עובד/ת סוציאלי לטיפול בקשיש.
הכישורים הנדרשים:
1. השכלה אקדמאית בעבודה סוציאלית.
2. נסיון בעבודה בתחומים השונים.
טפסים להגשת מועמדות ניתן לקבל במזכירות המועצה. את הטפסים בצירוף תולדות חיים, המלצות ותעודות המעידות על כישורי המועמדים יש להגיש עד ליום שישי 24/11/86.
ניסן קרופסקי
ראש המועצה

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ״א 1981

לחברה ארצית גדולה
דרושים:
לאזור המרכז
* טכנאיי שרות למכונות כביסה וקירור
* טכנאי שרות לטלויזיה
מבוקשים עם נסיון קודם יפנו לטלפון 052-448112

EYAL MICROWAVE INDUSTRY
אייל תעשיית מיקרוגל
למפעלנו החדש ורב האתגרים
דרושים
הנדסאי/טכנאי מיקרוגל
* לפיתוח רכיבי מיקרוגל
* להעברה מפיתוח לייצור
* לגיבוי לייצור
בעלי נסיון בתחומים הנ״ל יזכו בתנאים הולמים. מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב יד, בצירוף קורות חיים, פרוט נסיון קודם ומס' טלפון להתקשרות
- אל מאור "אייל תעשיות מיקרוגל" קיבוץ אייל ד.נ. שרון תיכון 45840
טל' 052-36184
- סודיות מובטחת -

למפעלנו באזור התעשיה החדש בראשל״צ דרושה
מזכירה נמרצת
בעלת נסיון ויוזמה, למנהל המפעל.
דרישות התפקיד: הדפסה עברית, מעקב אחר הזמנות רכש ותשלומים. נא לטלפון 03-9613322/3, לנחום

חברת תמי מחשבים בע״מ
שדרות ירושלים 98 ר״ג 03-779690, 03-769069
חברתנו עוסקת במכירת מסופים ומדפסות ואחזקת מחשבי — 34, 36, 38
דרושים לה
אנשי מכירות לציוד היקפי
נסיון קודם במכירות, לא בהכרח במחשבים, בעלי רכב.

אורדן תעשיות בע״מ
למטה החברה בנתניה
דרושה
קלדנית
בעלת ידע בהדפסה עברית/אנגלית
נא לפנות למחלקת משאבי אנוש
טלפון 053-38071
אורדן תעשיות בע״מ רח' ריה השלדה אזור התעשיה נתניה
— סודיות מובטחת —

השמירה
דרוש
סוכן מכירות/מפיץ
למכונות, ציוד, וחומרי נקיון
לקביעת ראיון נא לפנות טלפונית
לגב' איריס — 03-374113, או לגב' מרסל —
לגב' איריס — 03-374113,
או לגב' מרסל — 03-245152.

ת״א דחף מרכז	ת״א דחף דיזנגוף	ת״א דחף בן יהודה	ת״א דחף אלנבי	לפרסם מודעה! דחף סניפים	חיפה דחף	ירושלים דחף	דחפון	ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ
קומת ביני השואה 8	רח' דיזנגוף 118	רח' בן יהודה 9	רח' אלנבי 123	ב דחף תקבל יותר ובמחירי העיתון	רח' הרצל 11	רח' יפו 43	שרות מודעות טלפוני טלפון 03-611001	

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

מהומות בכלא באר־שבע

אסירי אגף 6 פרצו תאיהם אך הונסו חזרה בגז־מדמיע

96 האסירים מחו על סגירת האגף כעונש על דקירת סוהר

מאת אמיר רוזנבליט, סופר "דבר" בנגב

סוהרי כלא באר־שבע נאלצו להשתמש אתמול בגז מדמיע, כדי לדכא השתוללו של 96 אסירים הכלואים באגף 6. במהלך המהומה, שהחלה שלושה סמוך לחצות ונמשכו עד אתמול לפנות־בוקר, ניפצו האסירים את נורות התאים שבתאיהם והשליכו הפצים לפרוזדור המפריד בין התאים.

סמוך לשעה אחת וחצי לפנות־בוקר, הריפו האסירים את המהומות ולאחר ששברו את המנעולים על שערי התאים, יצאו אל הפרוזדורים והחלו לעשות את דרכם אל מחוץ לאגף. כוח של סוהרים שהוזעק למקום, הפעיל גז מדמיע נגד המתפרעים והבריחם בחזרה לתאים. במקביל, הוכן כוח כוננות של יחידת האבטחה המבצעים בשירות בתי־הסוהר, שנועד לקדם כל נסיון נוסף של התפרעות מצד האסירים. לכלא הגיעו אתמול קצינים בכירים בשירות בתי הסוהר, בראשותו של ממלא־מקום הנציב, תת־גונדר שלום רוזיליו, כדי לעמוד מקרוב אחר ההתפתחויות.

לפנות־בוקר, הועברו האסירים המתפרעים מהאגף ופוזרו באגפי ההפרדה בכלא. בחיפוש שנערך במקום נמצאו כלי־נשק מאולתרים, ובהם רוקרים וסכינים.

ההתפרעות הזלה בעקבות סגירת האגף על־ידי הנהלת הכלא, כעונש על מקרה אלים שאירע באגף ביום שבת שעבר: שני אסירים רצולי־פנים דקרו סוהר באמצעות כלי־נשק מאולתרים וזאת, לאחר שסגל האגף כלא את אחד האסירים בצינוק בבניין העלבה סוהר. דובר שירות בתי־הסוהר, ציין אתמול, כי פירושה המעשי של סגירת האגף היא מניעת פריבילגיות שונות מהאסירים, כגון צפיה בטלוויזיה ואיסור על יציאה לעבודות־חוץ.

מנהל כלא באר־שבע, גונדר־משנה, אשר כהן, אמר אתמול ל"דבר", כי אגף 6 הוא האגף הבעייתי במיתקן, שכן כלוא בו שיעור גבוה של אסירים קשים, בעיקר נרקומנים, המוסתים על־ידי מנהיגות שלילית.

חוקרי פרשת הרצח חושדים:

גיתית רצתה לשרוף את בעלה אך פתחה החלונות — פן יצוף

החשודה ברצח גנבה את התיק הפלילי שלה במשטרת פאריס – חושדים עוד החוקרים

מאת נתן רועי, סופר "דבר" לענייני משטרה

חוקרי משטרת ישראל וה"אינטרפול" בפאריס חושדים, כי גיתית יורעאלוב (37) גנבה את התיק הפלילי שלה במשטרת פאריס לאחר ששוחררה ממעצרה שם.

לאחר בדיקה מעמיקה מתברר, כי גיתית יורעאלוב נעצרה בפאריס לאחר שנכנסה לצרפת בדרכון מזויף – אחד משני הדרכונים שהיו ברשותה – לאחר שמשרד הפנים הישראלי כתב על תיקה "אין להנפיק לה דרכון ישראלי חדש, כיוון שהמיטה קלון על דרכונה הקודם". מיד לאחר גילוי גופתו של יוסף יורעאלוב בפארק הירקון בינואר 1986, החלה המשטרה לבחון פרטים הנוגעים לעברה של גיתית באמצעות שלוחות האינטרפול במטה הארצי. הבדיקות נערכו בכל רחבי העולם, אך המידע הראשוני על עברה הגיע משלוחת ה"אינטרפול" בהונג־קונג, שם הינה אסורה בעבר לאחר שביצעה ניסיון לשוד מזוין. מידע נוסף על אודותיה הגיע רק לאחר מכן. התברר, כי גיתית הגיעה לפאריס בדרכון מזויף זמן לאחר רצח בעלה. היה זה דרכון יווני על שמה של נזירה, אך בחקירתה בלונדון אמרה גיתית כי לא היתה בצרפת והיא איננה יודעת צרפתית. לאחר שנגבתה עדות מאנשי משטרה פאריסאים ואנשי אינטרפול, התברר כי החשודה ברצח דוברת צרפתית ברמה סבירה. עדות מאנשי המשטרה בפאריס נגבתה על־ידי סגן ניצב אריה שגיא, ראש אגף החקירות במשטרת מרחב דן.

משטרת ישראל השתמשה במהלך חקירת עברה של גיתית יורעאלוב במחשב־מידע של חברה חיצונית למשטרת ישראל, כדי לברר האם נכנסה לארץ סמוך לזמן הרצח. הבדיקה המורכבת – אחת מהמורכבות שידעה המשטרה – גילתה, כי גיתית נכנסה לישראל סמוך לזמן הרצח, בדרכון מזויף.

בעקבות מידע זה החלו חיפושים אחריה בכל רחבי העולם, עד אשר אותרה בלונדון. משך זמן לא מועט לחצו חוקרי ה"סקוטלנד־יארד" על משטרת ישראל, כדי שזו תשגר חוקרים שידרשו את מעצרה של החשודה ברצח בישראל. רק יותר מחודש לאחר הסגרתה, הגיע ללונדון חוקר בכיר, סגן־ניצב אריה שגיא, ראש אגף החקירות, במשטרת מרחב דן, אשר גבה ממנה עדות במשך יומיים בנוכחות פרקליטה, וזאת לאחר שעמדה על כך שפרקליט יהיה נוכח בחקירה. [illegible]

גיתית יורעאלוב

בידי המשטרה נמצא כיום מידע נסיבתי, המהווה ראיה קבילה בבית־משפט, ומשפטנים צופים כי אביהם של, פרקליט בפרקליטות מחוז תל־אביב, יגיש נגדה כתב־אישום נסיבתי שיאשים אותה ברצח בעלה, יוסף יורעאלוב.

אחת התעלומות שעלו במהלך החקירה, היה הימצאו של דלי עם סמרטוטים ספוגים דלק. החוקרים אינם יודעים האם החשודה ניסתה לשרוף את בעלה, אף שקיים חשד כבד כי היא תכננה את הרצח לפרטי־פרטים. על־פי החשד, לבסוף הגיעה למסקנה, כי יש לפתוח את החלונות כדי שתוכל להטביע את בעלה, וזאת, לאחר שהתברר לה כי מכונית גרמנית מסוג "פריגץ" תצוף אם חלונותיה יהיו מוגפים.

שלשום ערכה המשטרה שיחזור של הטבעת מכונית ה"פריגץ" על־ידי שוטרת, לאחר שנטען על־ידי סניגורה של החשודה, כי אשה אינה יכולה לדרדר מכונית לתוך אגם. הניסיון לדרדר את המכונית הצליח.

שודדי עתיקות נתפשו "על חם" לאחר 12 שעות מארב לילי

מאת צבי אילן, סופר "דבר"

שישה שודדי עתיקות מהכפר אידנא שבהר חברון, נתפשו בשעת מעשה במערה בחורבת סבקה, מצפון לקיבוץ בית־גוברין. הם נתפשו בידי שתי חוליות למניעת שוד עתיקות של אגף העתיקות, לאחר דיווח מעובדי השדה של בית גוברין, על שוד הנעשה במערות שבחורבה.

החוליות הגיעו למקום במוצאי־שבת ובעוקבן אחר השודדים, התברר כי הרדו למערכת תת־קרקעית ארוכה, יתכן מערכת מסתור. אנשי האגף המתינו להם במארב כל שעות הלילה ולאחר תריסר שעות יצאו השודדים בבוקר יום ראשון ונתפשו. הם נמסרו לאנשי משמר הגבול שהוזעק למקום והוצאה נגדם פקודת מעצר.

חורבת סבקה נמצאת על מדרון תל־גודד, בתחום הקו הירוק. התברר שכמה מהשודדים עבדו בחפירת הכנסיה הביזאנטית בבית־לויה, שבאיזור בית־גוברין, ועתה המשיכו בפעולות שוד. הם החביאו את שללם, שעדיין לא נמצא.

ד"ר עמוס קלונר, ארכיאולוג מחוז השפלה באגף העתיקות, מסר כי הלכידה האחרונה מראה כי שוד העתיקות שחשבו כי דוכא, ממשיך גם בתוך הקו הירוק.

נשיקות וחישושים

(ע). – "נשיקה להוצאת" של אשת עציר, שביקשה להיפרד מבעלה, לפני שיוכנס לחדר המעצר בעכו, התבררה כנשיקה לא תמימה.

שוטר שהבחין בנשיקה יוצאת־הדופן ובחיבוקים של השניים, ביקש מהעציר שהובא לבית־משפט השלום בעכו כחשוד בגניבה מרכב, כי יפתח את פיו. השוטר חשד, כי מנסים להבריח בדרך זו סמים. העציר סירב, ואז ניסה השוטר לפעור לו את הפה בכוח. העציר לא נשאר חייב – ונשך את ידי השוטר.

סופו של הסיפור: העציר נעצר ל־15 יום ויואשם גם באחזקת סם מסוכן. אשתו נעצרה אף היא ותועמד לדין על ניסיון הברחת חשיש לכלא. האילו השוטר נשלח לטיפול רפואי בידו הנשוכה.

בר־לב יבקש הסברים מרוזיליו על העסקה שערך עם גניש

מאת נתן רועי, סופר "דבר"

שר המשטרה, חיים בר־לב, מתכוון לשמוע את הסבריו של תת־גונדר שלום רוזיליו, בטרם יחליט מה יעשה בפרשה שחשף אתמול "מעריב", לפי התום רוזיליו על חוזה לרכישת דירה מהקבלן שלום גניש, בעת שגניש היה כלוא בבית־הסוהר.

ח"כ מרדכי וירשובסקי, יו"ר ועדת־משנה של הכנסת, פנה אתמול לשר המשטרה בדרישה להעביר לבדיקת מבקר המשטרה, אברהם ארד, את נושא רכישת הדירה של מ"מ נציב שירות בתי־הסוהר, שלום רוזיליו. ח"כ וירשובסקי אמר אתמול, כי אם אכן היתה עסקה בין רוזיליו לבין הקבלן גניש, זה מעשה חמור ועל מבקר המשטרה, שהוכיח כבר את יושרו ואומץ ליבו הציבורי, לבדוק פרשה זו [illegible] או שמא מדובר בחשד לעבירה פלילית.

דניאל כץ (36) מרמת־גן המואשם במעשי אונס ובניסיונות לאונס חמורים בכוח ובאיומים, נעצר אתמול ל־14 יום לתקופה – הועבר בעקבות בריחתו מבית המעצר באבו־כביר ביום ב' השבוע (צילום: י.פ.א.)

2 בכירים במע"ץ עצורים במסגרת פרשיית שוחד

מאת יוסי ליבוביץ, סופר "דבר" בגליל המערבי

פרשיית שוחד מסועפת, שנחקרה בצורה סמויה כעשרה חודשים במע"ץ־צפון על־ידי השלוחה הצפונית של היחידה הארצית לחקירות הונאה – הגיעה אתמול לחקירה גלויה עם מעצרם של שני בכירים בחברה. השניים הובאו לבית־משפט השלום בעכו, להארכת מעצרם.

שני הבכירים, בשנות ה־40 לחייהם, תופשים עמדות מפתח במע"ץ־צפון. הם חשודים בקבלת דבר במרמה ובקבלת טובות הנאה ממספר אנשים במקומות שונים. לבקשת סניגורם, עו"ד אבירם והסכמת נציגי השלוחה הצפונית של המשטרה, הב־פקד מיכאל מבשתיין ופקד בני אקרמן, החליט שופט השלום בעכו, מאיר דואק, להוציא צו איסור פירסום על שמות החשודים, תפקידיהם או כל פרט מזהה אחר.

ברוח הסכים הסניגור לכך, שהחשודים ייעצרו לשבעה ימים לבקשת המשטרה, בתנאי שישוחררו לאחר מכן, אם המשטרה לא תחשוף פרטים נוספים שיאמתו את החשדות נגדם.

לסופר "דבר" נודע, כי יוסף שוקרון, קבלן לעבודות בניין מנצרת־עלית, התלונן לפני כשנה בהנהלת מע"ץ, כי עובדי החברה מקבלים שוחד מקבלנים, ובתמורה זוכים במכרזים או לחלופין, פקחי מע"ץ מעלימים עין מחריגות בבניה או מהפחתה בכמויות של חומרי בניין, דבר שממנו נהנים הקבלנים בצורה ישירה.

מבקר פנימי של מע"ץ חקר את הטענות העביר את ממצאיו ליועצה המשפטית של החברה. לאור עיון בממצאים, העבירה את הנושא למשטרה.

עובדי "המזרחי" משבשים העבודה; שביתה ב"מגדל"

מאת חיים ביאור, סופר "דבר" לענייני עבודה

עובדי בנק "המזרחי המאוחד" משבשים את העבודה בסניפים במסגרת מאבקם לתוספת שכר. אתמול אורגנו השביתו העובדים [illegible] סניפי הבנק [illegible]

שבניגוד לבל"ל, בנק "המזרחי" אינו רווחי ולפיכך אין מקום לתוספת שכר.

עובדי חברות הביטוח "מגדל" ו"מקור" פתחו אתמול בשביתה, בטענה שהנהלה קיפחה בשכרם. [illegible] אתמול, בבוקר קיבלו 450 [illegible]

עיצומים, לפי הוראת הוועד הפסיקו העובדים את העבודה והתגודדו בקומה החמישית של בניין "מגדל", שם מצויים משרדי ההנהלה.

מנכ"ל "מגדל", עודי לוי, יצא בתוקף נגד הפסקת העבודה וציין בפני ועד העובדים, כי לא יוכל לבטל את הביטוי. עם זאת הסכים [illegible] לקבלי הטבות נוספות.

קיבוץ מסילות
מודיע
המרכזיה מתוקנת וחוזרים למספרי הטלפון שלנו
מיום ראשון 2.11.86 בשעה 14.00
מרכזית הקיבוץ 065-80211
חרושת כבלים 065-80333
אנו מודים לחברת בזק ולחברת טלרד על ההתארגנות והתיקון המהיר
קיבוץ מסילות

ע"ש
ירושלים – 4.16
תל־אביב – 4.34
חיפה – 4.25
מוצ"ש
ירושלים – 5.27
תל־אביב – 5.25
חיפה – 5.27

אלמקס® לכל המשפחה!

בתי מרקחת ליום שישי 31.10.86
תל־אביב:
בבי – דיזנגוף 174 – 222386
שור טבצ'ניק – המלך ג'ורג' 54 – 280644
ירושלים
הגבעה הצרפתית – ההגנה 23 מרכז מסחרי – 810955
חיפה:
נוה שאנן – התיכון 37 – 235530
פתח־תקוה
מפרפארם – שפירא 43 – 909058
בני־ברק – רמת־גן
גהמזה – ביאליק 50 רמת־גן – 722237
בת־ים – חולון
בלפור – בלפור 90 בת־ים – 583448
אהרון – הופיין 52 חולון – 889153

בתי מרקחת ליום שבת 1.11.86
תל־אביב
שדה דב – האוזנר 3 תכנית ל' – 428510
זיוה – אצל 52, שכונת התקוה – 378403
שדה דב – האוזנר 3, תכנית ל' – מוצ"ש – 428510
רימונה (שד') זימן 16, נחלת יצחק – מוצ"ש – 257678
ירושלים
הר הזיתים – הר הזיתים – 287480
מרפאת רוממה – המג' 28 – מוצ"ש – 528191
חיפה
נורדאו – נורדאו 13 – 664039
פתח־תקוה
אסותא – ברון הירש 21 – 911710
בני־ברק – רמת־גן
המגן – ביאליק 30 רמת־גן – 7236744
בת־ים – חולון
מזור – חביבה רייך 20 בת־ים – 583360
ד"ר חורי – סוקולוב 70 חולון – 842433

טבע תעשיות פרמצבטיות בע"מ

קרן מקפת | מרכז לפנסיה ותגמולים אגודה שיתופית בע"מ
האזינו הבוקר (יום ו') לתכנית "מפגש" בקול ישראל רשת א' 09.45
לראיון עם מנכ"ל "קרן מקפת"
עו"ד יצחק שילון
בנושא: "הפנסיה המקיפה"
מראיין: אפרים אבא

בס"ד
צרכנית עובדי קופת חולים
פתח תקוה רח' אמסטרדם (ע"י מכבסת בילינסון) טל' 03-9221424
הוזלות ענק!!! אשראי ענק!!!

כרעיים עוף	4.99 ק"ג	6.05
חזה הודו לשניצל	7.89 ק"ג	9.70
גרונות הודו למרק	1.49 ק"ג	2.40
פילה ארגנטינה	2.99 ק"ג	3.90
בצק עלים 400 גר'	1.15	1.60
שקדי מרק אוסם 500 גר'	2.48	3.05
"טיפ" 5 ק"ג	9.99	11.85
תירס גרעינים "יכין"	0.89	1.15
קפה טורקי 500 גר'	5.80	6.90

על כל קניה שתיערך החל מ־1/11/86 שלם בצ'ק דחוי ל־14/12/86.
על כל קנייה שתיערך החל מ־18/11/86 שלם בצ'ק דחוי ל־25/12/86.

בחצי מחיר

קמח משובח 1 ק"ג	0.29 ק"ג	0.58
כנפי עוף צעיר נקי ומוכשר	1.39 ק"ג	2.48

★ המכירה לעובדי קופ"ח בלבד.
★ הצרכניה שומרת לעצמה את הזכות להגביל את כמות הקניה.
★ עד גמר המלאי.

התנועה ליהדות מתקדמת בישראל
רחוב המלך דוד 13, ירושלים. 02-232444 ,234748

אנו מזמינים את עם ישראל לקיים
עצרת תמיכה
בחופש הביטוי והדת בישראל ולהזדהות עם השאיפה הטבעית של כל אזרח
להיות עם חפשי בארצנו
אנו דורשים חופש פולחן ומעמד שיוויוני לכל הזרמים ביהדות, ברוח מגילת העצמאות.
העצרת תתקיים במוצאי שבת, כ"ט בתשרי תשמ"ז, 1.11.86, בשעה 7.00 בערב, בגן היאט — גן הכנסת הישנה, רח' המלך ג'ורג' (ליד המשביר), ירושלים
בהשתתפות אישים, שרים וחברי כנסת
בחסות חמדת ועד ציבורי למען חופש מדע, דת, תרבות.

האזינו הערב אחרי חדשות 7.00, ברשת ב', לתכנית
"הטור השבועי"
עם השר לקליטת העליה יעקב צור
מראיין: אלימלך רם

להברתנו נירה כנר ומשפחתה
איתך באבלך במות
אביך ז"ל
ממאשה לובלסקי ומבית נעמת

אנו מודיעים בצער רב על פטירתו של חברנו
מאיר שבתאי
ומשתתפים בצער המשפחה
ההלויה תצא מבית יד לבנים בכפר ויתקין, היום, יום שישי כ"ח תשרי תשמ"ז 31.10.86 בשעה 12.00 בצהרים לבית העלמין המקומי.
כפר ויתקין

במלאת שנתיים למותו של בעלי ואבינו היקר
דוד הררי ז"ל
תתקיים האזכרה ביום רביעי ג' בחשון 5.11.86 בשעה 4 אחה"צ בבית העלמין בקרית שאול
המשפחה

במלאת שלושים לפטירת יקירתנו
יהודית שדמי ז"ל
תתקיים אזכרה וגילוי מצבה ביום ראשון, ל' תשרי תשמ"ז, 2.11.86, בשעה 15.30 בבית העלמין בחולון.
נפגשים ליד השער החדש.
משפחות: שדמי — ארדמן

לחברה דליה קלישבסקי
משתתפים בצערך על מות
אביך ז"ל
תנחומים לבני המשפחה
הנהלת מבטחים

במלאת שנה למותו של יקירנו
אביגדור פסטינגר ז"ל
נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום ראשון ל' בתשרי תשמ"ז 2.11.86 בשעה 3.00 אחה"צ. בבית העלמין הישן בבאר־שבע.
נפגשים ליד שער בית העלמין
המשפחה

להברתנו דליה קלישבסקי ומשפחתה
איתך באבלך במות
אביך ז"ל
ממאשה לובלסקי ומבית נעמת

לחברנו בני הרמן
אתך באבלך במות
אביך ז"ל
בנק הפועלים בע"מ
סניף קרית מבעון הנשיא
ההנהלה והעובדים

השתתפותנו הכנה באבלו הכבד של חברנו
אלברטו קריסי
במות אמו ז"ל
ועד עובדי חברת החשמל בישראל מרחב הדרום

עלות לעומת תועלת / מדי פרוים

תפארת הרפואה ונוראותיה

אחר שהביע את התפעלותו מכל מה שראה בבית החרשת, אמר המנכ"ל גורבאצ'וב לפועלים שאם ימשיכו לעבוד במסירות לא ירחק היום בו יהיה לכל אחד מטוס. "מה אעשה במטוס?" הקשה פועל זקן. "שאלה טובה", השיב המנכ"ל. "אתה שומע פה במוסקווה כי באודסה ניתן להשיג חמאה. אתה טס לאודסה ומביא למשפחתך 100 גרם חמאה".

לאחר שהיינו למדינה הראשונה שבחרה פושע לבית הנבחרים כדי לחלצו מעונש, השניה שאין לה חוקה (בריטניה היא הראשונה), השלישית – (אחרי פרו וארגנטינה) – בקצב האינפלציה, החמישית בפיתוח מטוסי קרב והשישית (על־פי דעתנו ו"סנדיי טיימס") בייצור פצצות גרעין, נהפכנו למדינה הרביעית בעולם המבצעת השתלות כבד. לפנינו: ארצות־הברית, בריטניה וצרפת. ענקי כלכלה כמו יפן וגרמניה ומעצמות רפואיות כמו דרום־אפריקה ושוודיה עדיין לא חוללו זאת. אין פלא איפוא כי גל של אופוריה שטף את הארץ והכותרות עוסקות בפריצת הדרך הכירורגית שבוצעה. אולם רצה הגורל וליד הכותרות הראשיות מופיעות כותרות קטנות קצת יותר המודיעות כי האחיות שובתות, הרופאים כורעים תחת נטל הסיעוד והטיפול וחולים נשלחים הביתה בסיטונות – לתפארת הרפואה ומדינת ישראל.

שוודיה ודרום־אפריקה, יפן וגרמניה אינן משתילות כבד לא משום שאינן מסוגלות לאגור את המומחיות לכך, אלא מכיוון שהמחיר לא נראה להן. וכמותן עוד מדינות לא־דווקא עניות ולא במיוחד מפגרות. השתלות כבד הן מהניתוחים היותר יקרים שניתן להעלות על הדעת. בסמינר על כלכלת בריאות שנערך במרס אשתקד באוניברסיטת בראון ברוד־איילנד נמסר, כי השתלת לב עולה בין 50,000 ל־60,000 דולר; השתלת כבד עולה כ־200,000, בתוספת 20,000 דולר כל שנה לטיפול משלים. אבל ישראל הולה בהשתלות, ודווקא בשעה שאין כסף למנוע שביתת אחיות ולאחר כשנתיים מאז שנכפתה הקפאה כמעט מוחלטת על חידוש ציוד, מיכשור ורכישת ספרות מקצועית. ויד קיצוץ התקציב עודנה נטויה.

קל וחומר שמערכת הבריאות לא תזכה בתוספת תקציב לביצוע ההשתלות. מימונן יצטרך לבוא מתוך ששת־שבעת האחוזים מן ההוצאה הלאומית המוקצים לבריאות. "ישראל אינה מודעת לקביעת סדר עדיפויות ברפואה", אומר ד"ר מאיר ליוזן, מנהל מחלקה פנימית בבית־החולים "רוקח" בתל־אביב. לדעתו עלינו ללמוד סוף סוף להציב עלות מול תועלת (Cost Effectiveness). אילו היה לנו מודל כזה, קרוב לוודאי שהיינו מקצים יותר לכוח־אדם סיעודי, לבתי־חולים (כוח עזר להאכלה והזנה, עזרה לאחיות), חידוש ציוד ומיכשור. הניצולת טובה יותר של חדרי ניתוח ומכוני רנטגן (כלומר תשלום מיוחד לרנטגנולוגים ועובדות האחיות וחדרי ניתוח) שהם צוואר הבקבוק בטיפול הקליני. גם בתחום הכירורגיה הקונבנציונלית ניתן יהיה לבצע ניתוחים חשובים ודחופים יותר מאור־לגיים ברמות השתלות כבד, אומר ד"ר ליוזן.

גם ד"ר ישראל כץ, לשעבר שר העבודה והרווחה, מפקפק ב"כדאיות" של השתלות כבד. "מובן שאם אחד מבני משפחתנו יזדקק, חלילה וחס, להשתלה נראה אותה כמבצע החשוב ביותר עלי אדמות, אך יש להסתכל על הניתוחים בצורה אובייקטיבית יותר", אומר ד"ר כץ. הוא מספר, כי שירות הבריאות הלאומי הבריטי, הטוב ביותר כמוהו בעולם קבע כי חולים מעל גיל 50 לא יושתלו כליות. החברה לא יכולה להרשות זאת לעצמה, והכספים חייבים להיקצב למטרות "מועילות" יותר. חולים מעל גיל 55 לא יבדקו בבריטניה בסורק, מאחר שהבדיקות יקרות מדי. אין צורך לומר שמבחינת הנוגע בדבר אלה הן החלטות אכזריות, בדומה לרב־החובל באניה טובעת שאין לה די סירות הצלה, הנאלץ להחליט למי יוקצה מקום בסירה ומי יישאר על הסיפון.

ד"ר כץ אומר עוד שאסור לשכוח כי החברה אינה קולקטיב ערטילאי, כפי שמדינות טוטליטריות קובעות, אלא אוסף פרטים, ולכן חייבת החברה להבהיר לעצמה כמה היא רשאית להוציא לכל מקרה ומקרה.

למשל מנות דם. השתלות למיניהן בולעות כמויות עצומות של פלסמה ודם ואם מערים הרבה דם למושתל לב, עלול להיווצר מחסור כזה שלא יהיה די דם לנפגע בתאונת דרכים או לחייל שנפצע בקרב. הוא הדין בכוח־אדם רפואי, במקום בחדר ניתוח או באחיות שיידרשו לטיפול הנמרץ במושתל.

בישראל רווחת השקפת העולם ש"אין מחיר לחיי אדם" וש"כל המקיים נפש אחת כאילו קיים עולם מלא". כמו כל אימרות הכנף הפולקלוריסטיות ("אין עשן בלי אש", "ההגנה הטובה ביותר היא התקפה") גם אלו אינן נכונות. יש מחיר לחיי אדם: אם באותו מאמץ (מחיר) ניתן להציל שני בני־אדם, יש להעדיף את השניים על האחד. ואם לקיים נפש אחת, הרי קיום שתי נפשות פירושו קיומם של שני עולמות מלאים: כי כמות המשאבים־רופאים, אחיות, תרופות, פלסמה, מיטות בבתי־חולים וכסף היא מוגבלת בכל חברה. במדינות עשירות ההגבלה תהיה יותר צרה, אך בכל זאת קיימת. נדרש איפוא סדר עדיפויות ועדיפויות בהקצאת המשאבים למיניהם. לכן החליטו מדינות העולם, להוציא שלוש (ועכשיו ישראל כרביעית), כי לפני השתלות כבד כדאי להקצות יותר אמצעים לחיסון מפני שעלת, להתקנת מרפאות במקומות מרוחקים, לקיצור התור לניתוחי אולקוס ולחלוקת גלולות למניעת הריון לכל דכפין. אנחנו הפכנו את היוצרות ובמקום להרחיב תקנים לאחיות, מיהרנו להשתיל כבדים.

עד היום טרם נוסחו עדיפויות לאומיות ברפואה ושרת הבריאות החדשה יכולה לראות בכך את אחת ממשימותיה הדחופות. מוטב להבטיח כי בצרכניות תימצא חמאה ולא להעניק מטוסים אישיים כדי לטוס לאודסה כדי לקנות אותה שם.

א־פרופו המלחמה ההיא / ניבה לניר

אוקטובר טוב למלחמות

עם החשכה באה המלחמה. אמא תלתה על החלון את שמיכת הקיץ האפורה ואמרה שממילא חשבה לאוורר את שמיכת הצמר וכי האפלה שיבשה את כוונתה רק במעט. על החלון השני, אמרה, תלתה את כיסוי המיטה שהוא מבד כבד, וביקשה את אבא שיצא ויבדוק האם רואים מבחוץ את האור הדולק בחדר. אחרי החדשות – אמר אבא, שהאזין בפעם השלישית באותו ערב להודעה על צניחת הצנחנים ועל הצמתים שנתפסו בעורף האויב על־ידי כוחות צה"ל. מה הם עושים שם – שאלתי. אבא אמר שאין הוא יודע יותר ממה שזה עתה נמסר בחדשות, אבל כשפתח את הדלת חשבתי שמלחמה היא חושך גדול.

למחרת הדבקנו זגוגיות חלונות חדר־האוכל ובתי הילדים וחדרי החברים ברצועות נייר דבק חום, ומן המקלטים הוצאו שברי רהיטים והוכנסו שמיכות וילקוטי עזרה ראשונה, והחברים חפרו את הדשאים שוחות־שוחות, ולילדים שעמדו והביטו אמרו ללכת ולעשות משהו במקום אחר. עכשיו מלחמה, אמרו לנו, ואסור להפריע.

במלחמת ילדותי, מלחמת 56', רכשתי את חלום הבלהות שלי. והנה בסיום הלילה צוללים מטוסים מדגם מיושן אל ראשי הקיבוץ וחדר־האוכל, וממכונות יריה מפוזרים אש לכל עבר והמקלען הטייס קורא קריאות מלחמה ופניהם ברורים ומובחנים וגם צעקותיהם, בערבית. וכשזוג המטוסים מתרחק, אני מבחינה שעל כנפיהם המתנצנצות באור השמש מצוייר צלב־קרס.

חלום הבלהות הזה חזר אלי בלילות ילדותי ונעורי וגם ב־67' לא הרפה וב־73' עשה את שלו וב־82' לא השתנה. לא מתחכם, בוטה ישיר ומבהיל.

אילו היה אפשר להוציא מכלל הפשטה את "רוח המלחמה" ולהניח על שולחן־חול לא רק גיאוגרפיה וטופוגרפיה ועוצמת אש ומהלכי קרב, אלא גם יחסים וכוונות ושיחות ודיונים, שהיו ושלא היו, אילו היה אפשר להניח על השולחן את תחבולות המלחמה – מלחמת 56' היתה שיעור נכון לאיתור מוקדם, או רפואה מונעת, לכמה מחולייה של מדינת ישראל.

מה לא נחשף א־פרופו המלחמה ההיא: יחסים בצמרת ויחסי הדרג המדיני והדרג הצבאי. יחסים בין־לאומיים ויחסים בין כוחות פנים. מצב ישראלי מדומה או אמיתי. תחושת מחנק ומצור כמניע למלחמה והתעצמותם בעקבותיה. קונסנסוס לאומי הוא עניין נתון כשהולכים למלחמה, או שאפשר, בהעדרו, להסתפק במתנה "מבצע" – "מבצע קדש" "מבצע ליטאני". מה לא התחולל סביב "המלחמה הקטנה" שלנו בסיני ב־56? אילו התמנתה ועדת כהן בחורף 57', והתבקשה לבחון את דרך קבלת ההחלטות שהובילו לפתיחה במלחמה, ידיה – בכך אין ספק – היו מלאות עבודה, והמלצותיה – אולי – היו נשמעות בעבור שלושים שנה יותר מהמלצות שהוגדו שנים רבות לאחר מכן. לא אגדה רעה, לא אגדה. מיתוס אחר מיתוס פורק במהלך השנים. במקרה ההוא, מקרה 56', החבלן לא תמיד הגיע אל המטען לפני שהתפוצץ.

עד כמה היו פני המזרח התיכון אחרים אילו מלחמת 56' היתה נחסכת או נמנעת? זוהי, כמובן, שאלה שאין עליה מענה אחר אם בכלל. אבל כמה דברים ברורים יותר ניתן בכל־זאת לומר עליה: שהיתה זו הוכחה ראשונה לכך ש"הכנו וגמרנו" הוא קשקוש מסוכן. ואף כי סיפקה לכך הוכחה מוצקה, "הכנו וגמרנו" התעצם ברבות השנים. שהשקט – כמה שנים טובות של רגיעה בגבול שהעניקו אופציות מדיניות חדשות ואיפשרו התעצמות צבאית – הוא יחסי, כמו שאופציות שנפתחו במקום אחד מוכיחות שאחרות נסגרו במקום אחר, ולהיפך. ובעיקר, מה שהוכח כעבור 17 שנים לא ביותר שקטות – שמלחמה באוקטובר טובה לא רק ליהודים. גם המצרים חשבו על אוקטובר כעל חודש בחירה.

יותר מבעבר, ומסיבה לא כל־כך ברורה, השנה חזרה מלחמת 56' לעמודי הפובליציסטיקה־כתבות־ראיונות, והטבח בכפר־קאסם כ"סיפור גדול". אולי מפני שהמיתוס של המיתלה כבר פורק, ואולי מפני שההרים גבוהים יותר בדרך חזרה משארם גם בפעם השניה, וכמה אפשר. ואולי מפני ש"הדגל השחור" שהונף במשפט כפר־קאסם לא הוסר עדיין מעל לראשנו.

סופשבוע / יצחק בן־נר

האחיות מצאו להן עוגן־הצלה, בקשת הנשיא, ותפסו בעוגן זה בכל כוחן ובמהירות. אם שיערו רואי־שחורות, כי האחיות המורדות מסתובבות להן במעגל סגור, שאין ממנו מוצא ומשלהבות את עצמן להידברות שלילית, ללא סיכוי לפתרון – במלים אחרות, שאיבדו מכבר כל יכולת לקבל פתרון מוסכם – הנה באה בקשת הנשיא, שישובו לעבודה והן קפצו עליה כמוצאות שלל רב. כלומר, עוד נשאר שריד של הגיון. האחיות איבדו הרבה מאד וקיבלו הרבה מאד, במהלך העגמת הציבור המתמשכת שלהן. הן איבדו, כבר יודעים כולם את מירב האהדה הציבורית למאבקן הצודק, כולל תמיכתם של אנשי ציבור בקשת שמימין לשמאל. הן קיבלו הצעות שיכולות לשנות, בלי ספק, את מצבה של האחות המועדת במערכת הבריאות ולמשוך כוחות חדשים למקצוע. אבל הן לא ידעו מתי להפסיק את המאבק. המנהיגות שלהן היו אדיגנסיות, לא מתפשרות, מעצבנות. הטיעונים, גם השבוע, אחרי שכבר הושגו הישגים רבים, היו הטיעונים של תחילת המאבק. הן התעלמו ממה שכבר הושג ודרשו עוד – אף אחד לא יודע בדיוק מה. אולי גם לא הן, משום שלמרות המגמה העיקשת האי־התפשרות כלפי חוץ, לא היתה לאחיות בעצם מנהיגות מכריעה משלהן. המנהיגות היתה שעטנז של יוזמות המאבק, עם לחצים מיליטנטיים מצד עסקניות שבהן, שנכנסו ויצאו ולחצו ודרשו במהלך המשא־ומתן, ובתוספת עצות (יש אומרים עצות אחיתופל) של משרד יחסי־ציבור. כל זה הביא למעגל שאין ממנו מוצא, מעגל חסר הגיון של מתדיינים, שאינם שומעים אלה את אלה. ואולי משום כך הליכת האחיות לכותל המערבי סימלה יותר מכל את האטימות שבמצב. טוב שמן העבר השני של הכותל ישב לו אלוהים קטן, הנשיא, שביקש מה שביקש וריבע את המעגל. הבעיות עוד רחוקות מפתרון, אך אולי ההגיון חזר אל הזירה.

צילום: יפעיא

שלטון נשיאותי, ויש אצלנו כידוע החולמים על אפשרות זו, הופך יותר ויותר ממשי, בחודשים האחרונים, כבדיה של מציאות. לא רק אישיותו של הנשיא השישי, עברו הצבאי, הפוליטי, המשפטי, המחקרי, אלא גם היש הפוליטי המוגבל, ממשלת האחדות הלאומית, מכתיב את המצב. במקום שבו איזון הכוחות מנטרל החלטות והכרעות מכל צד, כמעט מהלך טבעי הוא שהאישיות הממלכתית הראשונה במעלה תשמש כבורר והפוסק, על־פי סמכויותיה המוגבלות: וכך הופכת הסמכות לחוץ למרכיב עיקרי, למשל, במערכת קבלת ההחלטות. הנשיא הרצוג היה לדמות דומיננטית, המשפיעה באורח ישיר על המדיניות במעשיה ובהתבטאויותיה – מדבריו בנושא הגזענות. דרך עמידתו בלחצים לחון את אנשי ה"מחתרת", מעשיו בפרשת השב"כ ועד לפנייתו האחרונה אל האחיות. ספק גדול הוא אם היתה נודעת לאלוף מיל. חה"כ חיים הרצוג השפעה רבה כל כך בזירה הפוליטית ואפילו בתוככי מפלגתו, מפלגת העבודה, אם לא היה מגיע לנשיאות.

ובמפלגת העבודה, אללי, מגלה פרשת סגני־השרים חולי־מעיים מתחת לבטן המוצקה, כביכול. לא חשוב איזה שר צריך סגן, ותחת איזה שר יכהן הנבחר, ומי בכלל שם לב למינימום ההשפעה והכבוד שבתפקיד – אבל הכל רצים ומתרוצצים ומארגנים שדולות וכיתות, כדי לראות מי הוא זה שיחליט ועל מי יחליט, כי אם מפוזרים קצת רסיסי זוהר מדומה, מדוע שגם אני לא אהיה בין המקבלים? לכולם, כמו בסיפורו של ג'וחא, מגיע משהו, ורק כאשר לחה"כ דראושה אל תגידו שהוא מייצג במפלגה את כל שבעה־עשר האחוזים של הבוחרים מהמיגזר הערבי, ושבחירתו יכולה להוות משקל־נגד למינוי ארנס, לשר המטפל במיגזר זה. כי איך ניתן תפקיד של סגן־שר חינוך למישהו שהוא, תסלח לי, ערבי – ועוד ערבי ישראלי, המעז לרצות במדינה פלשתינאית הדוגל במו"מ עם אש"ף, בלי שאש"ף קודם יחסל את עצמו, ואחר־כך יכיר במדינת ישראל? והכי גרוע – הרי הוא לא תמך בממשלת שמיר. רחמנא ליצלן: הרי האיש יותר גרוע מכל תבוסתן יהודי שמאלני, אפילו, כולל ועננו.

ואגב, יוסל'ה שואל, מישהו יודע איפה ועננו?

ממשלת שמיר־פרס יוצאת לדרך / חגי אשד

וישוב מהתחלה

הממשלה הזאת, שהיא להלכה ממשלת־המשך, מוצאת את עצמה שוב בהתחלה. בעיקר אמורים הדברים בשני האישים העומדים בראשה למעשה, אם לא להלכה. וגם מבחינה זאת זוהי ממשלה בהתחלת־הדרך. בשנתיים הקודמות היתה זאת ממשלת פרס. עכשיו – איך שלא נסתכל בממשלה הזאת, היא תהיה ממשלת שמיר־פרס.

שמעון פרס היה, לכל הדעות, היוזם והמניע של רוב מהלכיה ההחלטתיים של הממשלה גם בענייני פנים וגם בענייני חוץ. יצחק שמיר היה בבחינת מלאך (נוותר על התואר), העונה אמן אחרי מעשי חברו. לא תמיד, אבל בדרך־כלל. על־פי רוב בעל כורחו, כאותו מלאך, ומפעם לפעם, סתם כך, באין לו סיבה מיוחדת להתנגד. ובמקרים מסויימים, לא רבים – תוקע מקלות בגלגלי ראש הממשלה, על מנת לבלום כליל את תנועתו או לפחות לעכב אותה, וגם כדי להסות אותה למסלול אחר.

ניתנת האמת להיאמר, שתכססי הבלימה, העיכוב וההסיה מן הדרך הצליחו במידת־מה בידי יצחק שמיר, גם בעזרתו של מנכ"ל משרד החוץ דוד קמחי וחבר עוזריו מקרב הפקידות הבכירה של משרד החוץ, שעשו את שליחותו של שמיר לא בלי הצלחה. גולת הכותרת של הצלחתם היו תכססי הדחייה וההשהיה של חתימת הסכם הבוררות על טאבה למשך שנה תמימה, עד לקראת סוף כהונתו של פרס כראש ממשלה. ההסכם על טאבה – שיכול היה לשמש אולי מנוף ליוזמות מדיניות ולהפשרת הסכם השלום עם מצרים: אילו היה נחתם שנה קודם לכן – נחתם מאוחר מדי מלמלא את התפקיד הזה. ממנוף נעשה תמרור של דרך ללא מוצא, כמעט. נחיה ונראה.

בלי הציפוי האנגלו־סכסי האלגנטי של "דייב" קמחי היה קשה לשמיר להצליח בתכססיו. בלעדי קמחי וחבריו היה שמיר נחשף קבל עם ועולם, כמי שמתבל בסיכויי השלום במתכוון. בעזרת קמחי נראתה עמדתו של שמיר כעמדת "כן, אבל", בעוד שלאמיתו של דבר היא היתה עמדת "לא עכשיו ואולי בכלל לא". עם כל החיבות וההערכה המקצועית הרבה לדייב קמחי, אל לו ולחבריו בצמרת משרד החוץ להעמיד עכשיו פני "הקוזאק הנגזל". שיחפשו פרסי ניחומים ב"קרן ז'בוטינסקי" או משהו דומה. צל"ש לקידום תהליך השלום ולהעלאת קרן ישראל בעמים כמקדמת השלום העיקרית ואולי היחידה, לעומת הסרבנות וההתמקנות של מצרים וירדן – צל"ש זה לא מגיע להם. גם לא ליצחק שמיר, כמובן, שאת דברו הם ביצעו באמונות.

עכשיו צריך יצחק שמיר כראש הממשלה להוכיח לעצמו ולכולנו, אם אמנם היה ויש יצחק שמיר אחר. הוגה רעיונות חדשים, יוזם מפעלים ומבצעם, משרה אווירה של הסכמה לאומית ונכונות לשיתוף פעולה בין כל מגזרי המשק ובין כל חלקי הציבור, להמשך תוכנית ההבראה הכלכלית. יוזם מהלכים מדיניים המעלים את קרן ישראל בעמים, ומגביר ידידותם והערכתם כלפיה. יתכן שיש יצחק שמיר כזה, שהמתין בסבלנות לתורו בלי להידחק. נחיה ונראה. חובת ההוכחה עליו. שיזכור שהוא מתחיל מהתחלה. אנא, בלי שעוזריו ויועצי התדמית ירוצו לפני המרכבה בקול שופר ותרועה. שירוצו אחריה, לאחר שנראה אותה זזה לדרך.

גם שמעון פרס מתחיל עכשיו מהתחלה. עוד התחלה בדרכו הארוכה רצופת ההתחלות. התחלות שהיה להן המשך וגם עת של בציר וקציר. לא תמיד. היו גם כשלונות וגם יוזמות נפל. צריך תמיד להתחיל מהתחלה במרץ ובזהירות. כאילו אין רקורד מפואר של יוזמות והצלחות מאחוריו. גם עליו חלה חובת ההוכחה שלא גס ליבו ועוד כוחו במותניו, כמאז שנות החמישים הראשונות ועד היום, לשנות את מפת העם והארץ. המפה הזאת עדיין זקוקה לשינויים רבים – גם לשיפורים וגם למהפכות של יצירת יש מאין.

לשמעון פרס יש עכשיו פחות סמכויות ביצוע. הוא רק שר החוץ – וזה לא הרבה כשלעצמו. הוא רק ממלא מקום ראש הממשלה – וזה יכול להיות כמעט לא כלום, לפי תקדים הממשלה הפאסיבית של קודמו. אבל שמעון פרס עומד בראש מפלגה גדולה, שיצרה את המפה של הארץ הזאת בחלקה הגדול, ושמו הולך לפניו בארץ ובעולם כמי שלא ישקוט על שמריו. ועד מהרה נשמע ונקרא ונדע מה הוא יוזם עכשיו.

הוא אמר שהוא רוצה להתמסר לפיתוח הנגב במפעלים גדולים, בהשקעות אדירות של הון זר, בהסכמים בין־לאומיים, המתחייבים מכך. נחיה ונראה. ניתן לו צ'אנס. אחרי הכל יש לו אצלנו קרדיט של דימונה ועוד אי־אלה נקודות־ציון, ששינו את קווי הגובה של מפת הארץ. זה לוקח זמן. הסודיות יפה לכל צעדי הגישוש וההכנה עד לתחילת הביצוע. תנו לו קרדיט. נראה מה הוא יבשל לנו במטבח שלו.

וכך גם בעניין כל יתר הרמזים שהוא זרק פה ושם, על רוסיה ועל סין ועל יפן. נחכה בסבלנות, ונראה מה יקרה או לא יקרה. בעניין ירושלים הוא הבטיח לטדי קולק לעזור לו לבצע את כל תוכניותיו ויוזמותיו. כל מה שאפשר, כמובן. שמעון פרס כראש ועדת השרים לענייני ירושלים יהיה עוזר הממשלתי המסור של ראש העיר טדי קולק. זה גם צנוע וגם מספיק. טדי כבר יעשה את המלאכה אם לא יפריעו לו. ועל אחת כמה וכמה אם תבוא מאז שנות כמה דורות בארצנו עתירת הדורות – שמעון פרס – גם יעזור ולא רק לא יפריע. נחיה ונראה מה יעשה לנו הצמד הזה בבירת ישראל.

ומשאלה אחרונה לעובדי משרד החוץ ולוועד העובדים שלו. דרוש לכם פסקזמן כדי להסתגל לעידן החדש במשרד החוץ – עידן פרס. זה יהיה עידן של יוזמות חיוביות וקונסטרוקטיביות, ולא עידן של הגשת מחאות ושל "הסברה", שאינה אלא תעמולת סרק צעקנית, שלילית וסרבנית. עליכם להתרגל לתפקידכם החדש. ברובכם אתם תלמידים מוכשרים, ואם תרצו ללמוד את כללי המשחק החדשים תוקה עליכם שתצליחו.

בינתיים, כדאי לכם לזכור, כי משרד החוץ איננו סניף של בית"ר ירושלים ואסיפות העובדים על מגרש הדשא של המשרד אינן קהל אוהדי הכדורגל במגרש ימק"א. מה שמתאים לשם לא מתאים לכאן. אמנם הרגיזו אתכם בהתחלה בהתנהגות אווילית של איש זה או אחר, אבל זו לא סיבה מוצדקת לצעוק לשופט שהוא בדרוונה וכל היתר. תפסיקו עם זה.

קשר השתיקה / טובה צימוקי

ועננו, השד והבקבוק

העתונות הזרה מרבה לרוות בשבוע האחרון כי מרדכי ועננו נחטף על־ידי סוכנים ישראלים והוא נמצא בישראל. השבועון האמריקאי "ניוזוויק" אף הפליג בתיאורים ונסה ג'יימס בונד וסיפר כיצד נחטף ועננו בלב"ים באמצעות סוכנת יפהפיה והובא לישראל. העתון הניו־יורקי "ניוזדיי" – מעודכן, לכאורה, יותר – דיווח כי ועננו נמצא במתקן כליאה בעיירה גדרה. לדברי העתון, ביום שני בשבוע שעבר ביקר בחשאי שופט בתא המעצר של ועננו והאריך את מעצרו ב־15 יום נוספים. העתון הוסיף כי בשבוע הבא יוארך מעצרו שוב. עוד אנו למדים כי כתב האישום שמכינים נגד ועננו כולל עבירות של בגידה ומסירת סודות מדינה. "ניוזדיי" מסר כי העונש המקסימלי הצפוי לועננו, אם יורשע, הוא מוות. והעיתון מוסיף: "השלטונות בישראל עושים כל שביכולתם למנוע את פרסום הסיפור ואוסרים לפרסם כל פרט על חטיפת ועננו. אבל", מגלה העתון, "בגלל טעות של פקיד במטה המשטרה הארצי בירושלים הופיע השבוע שמו של ועננו ברשימה השגרתית, הפומבית של עצורים שמעצרם הוארך". לעומתו, ה"סנדיי טיימס" הלונדוני, שפירסם לראשונה את מה שכינה "סודות האטום" של ישראל, מסר שלשום כי אין בידי ממשלת בריטניה הוכחות כי ועננו, שנעלם ב־30 בספטמבר, נחטף.

גם הכומר האוסטרלי ג'ון מקנייט – שטרח והגיע לישראל כדי לנסות להיפגש עם בן צאן מרעיתו – עמד על דעתו, בשתי מסיבות עתונאים שכינס השבוע, כי ועננו אכן כאן. את סברתו זו מאששת, לדבריו, העובדה שכל נסיונותיו להיפגש עם פקידים בכירים בממשלה, ובכללם ראש הממשלה, שר הבטחון ושר החוץ, נכשלו בגלל התחמקות מצידם. "ההכחשה של משרד ראש הממשלה, האומרת שאין להם ידע בנושא, משאירה פתח להנחה שועננו בכל זאת כאן", אמר מקנייט.

דמיונות שווא ידברו. אבל אי אפשר שלא להפליג בהם, כשהפרסומים הנלווים לפרשה נראים כה דמיוניים. אם נוסיף לכך את המנגנון הידוע של Wishful Thinking וננסה לתאר מה היה קורה אילו היה ועננו בארץ או אם וכאשר יובא אליה, האם יוכל הציבור לדעת על כך?

ובכן, משפטנים בכירים טוענים כי השימוש במונח הקסם "שיקולי בטחון" הוא כה נרחב במקרים מסוימים עד כי לא זו בלבד שועננו יוכל להיכנס לכאן מבלי שאף אחד ידע על כך, אלא שיעבור זמן מה עד שאפילו משפחתו הקרובה תדע. לאחר מכן אפשר גם שועננו יעבור שורת הליכים משפטיים מבלי שהדבר יפורסם אי־פעם. ואכן, אם נכונים הפרסומים, מתקבל על הדעת שישנם דברים רבים שהסודיות המוחלטת יפה להם, אבל כאשר יובא ועננו סוף־סוף לארץ – אם דבר כזה בכלל יקרה – הסודיות, שהחוק מאפשר במקרים כאלה, תוכל להשתיק ולחפות גם על מחדלים שאין לגביהם סודיות מוחלטת. למשל, אם אכן צילם ועננו מקצת מסודות האטום של ישראל, כפי שטוען ה"סנדיי טיימס", כיצד לא נתגלה הדבר מבעוד מועד? העתונות הזרה מרוחות כי ועננו הסתובב זמן מה בחו"ל כשברשותו סרטי צילום כאלה. האם הדבר היה ידוע למי שצריך לדעת? אם אכן התמונות שבידי ה"סנדיי טיימס" צולמו בכור בדימונה, הרי שיש ליקוי בסדרי האבטחה והפיקוח על עובדי הכור. האם מישהו ידאג שיופקו מסקנות מכך?

כאשר יגיע ועננו לארץ, יש להודיע על כך מיד למשפחתו ולעורך־הדין שלו. אולם, על־פי חוק סדר הדין הפלילי, במקרים של עבירות על בטחון המדינה ניתן על סמך הרשאה בכתב של שר הבטחון, להחזיק אדם במעצר 15 יום לפני שמודיעים על כך למישהו מבני משפחתו. אשר לפגישה עם עורך־דין, כאן החוק "גמיש" עוד יותר. ניתן להחזיק אדם החשוד בעבירות על בטחון המדינה 30 יום לפני שמביאים בפניו עורך־דין. גם זאת על־סמך אישור של שר הבטחון, שינמק החלטתו בכך שבטחון המדינה מחייב זאת. חוק בתי המשפט בא אף הוא לסייע, והוא קבע כי בית המשפט רשאי לאסור פרסום שמו של חשוד שטרם הוגש נגדו כתב אישום אם הדבר יפגע בחקירה.

ולאישומים עצמם. סדרי דין מיוחדים קיימים כאשר מתברר משפטו של אדם הנחשד בעבירות ריגול. העתון "ניוזדיי", כתב כי לוועננו צפוי כתב אישום שבו יואשם בבגידה. העונש על כך, נאמר ב"ניוזדיי" הוא מוות. אם מה שמפרסם העתון נכון, הרי נראה כי הכתב הרחיק לכת במקצת. ההאשמה בבגידה היא רק בעת התרחשות צבאית ממש, כשיש מלחמה "חמה". נוסף על כך, יש להוכיח כי היתה לנאשם כוונה לפגוע בבטחון המדינה. ובכן, בפרק הדן בעבירות על בטחון המדינה בחוק העונשין, מוגדר מה שמיוחס לוועננו ב"סנדיי טיימס" כעבירת ריגול חמור. על פי הגדרת העבירה, נאשם בריגול מי שמסר ידיעה סודית שאינו מוסמך לכך. בהגדרה זו נכללת גם מסירת ידיעה שאינה נכונה. כלומר, לא יהיה צורך להיכנס לדיון אם יש לישראל פצצה אטומית או שמא אין לה, ככתוב ב"סנדיי טיימס". העונש המירבי הקבוע בחוק לגבי עבירות של ריגול חמור הוא 15 שנות מאסר. אם תוכח כוונה במעשהו של נאשם בעבירת ריגול חמור, העונש המירבי שיוטל עליו הוא מאסר עולם.

סדרי דין מיוחדים מוכנים לטיפול באנשים החשודים בעבירות מסוג אלה המיוחסות לוועננו בעתונות הזרה. ראשית, כתב אישום חייב להיות מוגש בידי היועץ המשפטי לממשלה או בהסכמתו בכתב. על הארכת מעצרו של חשוד בריגול ועל סודיות המעצר מחליט רק שופט בית־המשפט העליון.

ועוד נקודה פיקנטית. ה"ניוזוויק" מסר בגליונו האחרון כי ועננו הוברח לישראל בעת שהפליג באוניה בים התיכון. על־פי תקדים משפט אייכמן, ולהבדיל אלפי הבדלות – כאשר יובא אותו ועננו לארץ ויואשם בכל אותם דברים המיוחסים לו על־פי עתונות החוץ – טענתו כי הובא לארץ שלא כדין לא תתפוס. זו היתה טענתו של אייכמן, והיא נדחתה בשעתו על־ידי בית המשפט המחוזי בירושלים ובית־המשפט העליון. ואם נצטט, לשם שינוי, את מאמרי המערכת שהתפרסמו השבוע בישראל ונגעו בפרסומי העתונות הזרה, הרי שעם כל אפשרויות השמירה על סודית שייתכנו בנושא כזה, אין להשלים בשום פנים ואופן עם מתיחת מעטה הסודיות באופן שיכסה על כל מידע הקשור במחדלי אבטחה.

هكذا من الأصل

הדרג המדיני מול ועדות חקירה. עימות, מתח, פחדים

נצחונו המאוחר של דוד בן־גוריון במלחמתו העקבית בפרשת לבון התבטא בחקיקת חוק ועדות חקירה. משה בן־זאב, מי שהיה היועץ המשפטי לממשלה, מנתח את העימות הבלתי נמנע בין הדרג המדיני לבין מוסד ועדות החקירה. אנשי הממשל חוששים מפני מוסד זה, כי הם נוכחו לדעת, שיש פער בלתי ניתן לגישור בין סולם הערכים הפרגמטי והמתירני שלהם לבין נורמות ההתנהגות שקובעים השופטים, הנותנים את הטון בוועדות החקירה

מאת משה בן־זאב

יש להודות על האמת. בעיני מה שקרוי בפינו „הדרג המדיני", ועדות חקירה לא הצדיקו את קיומן. רתיעתם של אנשי השלטון מהקמת ועדות חקירה גוברת מוועדה לוועדה. הפחד מפני מסקנותיהן גדול. החשש שמא יבולע לאישים פוליטיים או למפלגות, איננו חסר־יסוד. היום, 18 שנים לאחר חקיקת חוק ועדות חקירה תשכ"ט – 1968, נראה מעורפל עתידן של ועדות החקירה כמוסד חוקי. מוסד המשמש אמצעי לבירור ולקביעת העובדות בנושא, שיש בו, כלשון החוק, „עניין בעל חשיבות ציבורית חיונית אותה שעה הטעון בירור", ולהסקת מסקנות מעובדות אלה, כדי ליטול מוועדות החקירה את חיוניותן ואת עוצמתן אין צורך לבטל או לשנות את החוק,

שום ועדת חקירה לא תהסס לבחון בעתיד את התנהגותם ואת שיקול דעתם של שרים לפי קני מידה ציבוריים ומוסריים

מספיק שלא להזדקק לו כלל, או לעשות בו שימוש רק במקרים, שבהם הקונטרוברסיה האקטואלית היא מזערית, כדוגמת ועדת החקירה בעניין רצח ארלוזורוב.

האם המתח בין ה"דרג המדיני" לבין ועדות החקירה הוא אך ורק תוצאה של דינים וחשבונות מסויימים, שהגישו ועדות מסויימות ושפגעו באי־אלה אישים פוליטיים, או שמא מקורו של מתח זה טבוע בעצם המוסד של ועדות חקירה, במבנהו ובדרכי פעולתו? שאלה זו חשובה במיוחד, שהרי בלי הסכמתו ושיתוף פעולתו של „הדרג המדיני" לא היה אפשר לחוקק את חוק ועדות החקירה. נשאלת השאלה, האם קם כאן ה"גולם" על יוצרו?

חוק ועדות החקירה הוגש לכנסת על־ידי הממשלה, יוזם החוק בממשלה היה שר המשפטים, י.ש. שפירא. בעצם חקיקתו של החוק לא היה משום חידוש. לפניו היתה קיימת הפקודה המנדטורית לוועדות חקירה משנת 1921. כמה מן העקרונות של הפקודה המנדטורית והחוק הישראלי הם שווים, בנתון כמובן לכך, שסמכויות הנציב העליון עברו עם הקמת המדינה לידי ממשלת ישראל. זו מצידה העבירה, בתוקף ההוראות שבפקודת סדרי השלטון והמשפט, סמכויות שונות, שעברו אליה מהנציב העליון, לידי שרים שונים, וכך הוענקו הסמכויות על פי פקודת ועדות החקירה לשר הפנים ולשר המשפטים, אך גם הממשלה בתור שכזו יכלה תמיד, בכח סמכותה העליונה, להחליט על הקמת ועדת חקירה. מכל מקום, גם השרים, שהיו בעלי סמכות ההחלטה בעניין זה, לא היו ממנים ועדת חקירה בעניין בעל חשיבות ציבורית כללית, מבלי להביא את הדבר קודם כל לדיון ולהחלטה בממשלה. נמצא שהגוף שבידיו הסמכות הכוח להחליט על הקמת ועדת חקירה הוא הממשלה. כך מכוח הפקודה המנדטורית וכך מכוח החוק הישראלי. (הוועדה לחקירת ויסות מניות הבנקים הוקמה לפי חוק מבקר המדינה והיא מקרה מיוחד).

בדומה לכך, גם הפקודה המנדטורית וגם החוק הישראלי העניקו לממשלה ולה בלבד, את הסמכות להגדיר את נושא החקירה. למותר לציין, שלפי שני החיקוקים גם יחד, הממשלה היא המקבלת בסופו של ההליך את הדין וחשבון של ועדת החקירה. גם סמכויות אחרות, וביהן הסמכות לכפות הופעת עדים בפני הוועדה ולגבות מהם עדות בשבועה או בהן־צדק, הסמכות לצוות על עדים להציג בפני הוועדה מסמכים שברשותם, ואף לקבל ראיות שאינן קבילות בבתי־המשפט כל אלה נתונות לוועדות חקירה על פי שני החיקוקים גם יחד. ואפילו העקרון, שאדם העלול להיפגע מן החקירה זכאי להתייצב בפני הוועדה בעצמו או להיות מיוצג על־ידי עו"ד, כדי להגן על ענינו, אף הוא מוכר הן בפקודה המנדטורית והן בחוק ישראלי.

ההבדל היסודי בין שני החיקוקים האלה מתבטא בדרך הקמתן והרכבתן של ועדות החקירה. בעוד שלפי הפקודה המנדטורית הממשלה (או השר הפועל מטעמה בכוח סמכותו הפורמלית) היתה ממנה את חברי הוועדה, והיא גם היתה קובעת את מספרם, הרי החוק הישראלי חידש בעניין זה חידוש משמעותי. המינוי של חברי הוועדה הוצא על פי החוק מידי הממשלה והועבר לידיו של נשיא בית־משפט העליון. כלומר, הממשלה אמנם מחליטה על הקמת הוועדה ומגדירה את נושא החקירה, אך מכאן ואילך, העניין עובר לידיה של הרשות השופטת.

נשיא בית־המשפט העליון, כנציגה המובהק של הרשות השופטת, הוא שממנה את יושב־ראש הוועדה ואת חבריה, שמספרם קבוע בחוק עצמו (אם שלושה ואם מספר לא זוגי גדול יותר) על פי קביעת הממשלה לאחר התייעצות עם נשיא בית־המשפט העליון. אך לא זו בלבד. לפחות אחד מחברי הוועדה, והוא היו"ר, חייב להיות שופט של בית־המשפט העליון, או של בית־המשפט המחוזי, או שופט כאמור שיצא לגימלאות.

השפעתה המכרעת של הרשות השופטת על המינוי של ועדות החקירה והחלק הדומיננטי, שהיא עצמה נוטלת בהן, הקנו לוועדות החקירה על פי החוק הישראלי את הצביון של „ועדות משפטיות" הסמכויות הדיוניות של ועדות החקירה, הנושאות אופי שיפוטי מובהק, ואפילו השוואת מעמדם של חברי הוועדה למעמד שופטים, בכל מה שנוגע למילוי תפקידם בוועדה, ספק אם אלה בלבד היו הופכים את ועדות החקירה בעיני הציבור ל„ועדות משפטיות", כלומר לגופים הנתפסים כדומים כמעט בכל לבתי־משפט. רק העובדה, שבראש ועדות החקירה עומדים שופטים על פי רוב של בית־המשפט העליון, כשלצידם משמשים כחברי הוועדה, בדרך כלל, שופטים נוספים, היא שמסבירה את חותם אי־התלות השיפוטית המובהקת על ועדות החקירה והיא שעושה אותן, בעיני הציבור, ל„ועדות משפטיות", במובן שתואר לעיל. מעניין, שהיה זה דווקא „הדרג המדיני" של אותה שעה, דהיינו שר המשפטים, ובעקבותיו ועדת השרים לענייני חקיקה, שבעת הכנת הצעת החוק טרחו להדגיש ולהבהיר את שני האלמנטים הללו: את דרך המינוי של חברי הוועדה, ללא תלות בממשלה, ואת השתתפות השופטים המקצועיים בה, במעמד המקנה להם השפעה מכרעת או כמעט מכרעת על דיוניה.

פוליטית והיסטורית היה זה ודאי נצחונו המאוחר של דוד בן־גוריון במלחמתו העקבית בעניין „פרשת לבון". הוא לא הצליח להביא לידי חקירה של „העסק הביש" עצמו או של התפתחויותיו השונות באמצעות ועדת חקירה, המורכבת משופטים, ואף הותקף קשות על הדרישות שהציג בעניין זה. אך הוא גרם לכך, שלתוך הצמרת המשפטית־פוליטית של המדינה חדרה ההכרה, שלעתיד לבוא חייבת להתקיים הפרדה גמורה בין הרשויות, ועל הממשלה להימנע מליטול לעצמה תפקידי בירור והכרעה בעובדות שנויות במחלוקת כדוגמת „ועדת השבעה" בפרשת לבון; תפקידים כאלה מן הראוי שיתבצעו ב„ועדות חקירה משפטיות".

ההגיון שהיה מונח ביסודה של חשיבה זו היה נכון. ועדת חקירה מוקמת כדי לרפא או לסלק מצוקה ציבורית קשה. מתעורר עניין, שלגביו הציבור מרגיש אי־נוחות ואף חוסר אמון בשלטון. מישהו צריך לברר ולקבוע את העובדות האמיתיות הקשורות בנושא המעיק ומישהו צריך להסיק מסקנות מן העובדות שייקבעו. התהליך של קביעת העובדות והסקת המסקנות צריך שייעשה בדרך המעוררת את מירב האמון של הציבור הנבוך, שכן רק כך ניתן לשקם את יחסיו עם השלטון. ומיהו בעל דרגת אמינות גבוהה יותר בעיני הציבור לעניין כזה מן הרשות השופטת?

לא כן לגבי העובדות שנקבעו. אלה נתקבלו בדרך כלל על־ידי הציבור ואף על־ידי ה„דרג המדיני" ללא עוררין. מעולם לא הושמעה טענה, שוועדת אגרנט טעתה בתיאור העובדות הכלולות בדין־וחשבון המונומנטלי שלה על מלחמת יום־הכיפורים. כן לא זכור ערעור כלשהו על המסכת העובדתית של אירועי סברה ושתילה, כפי שנקבעה בדין־וחשבון של ועדת כהן. ואף בעצם ימינו אלה, כשכל כך הרבה חיצי התקפה הופנו נגד דו"ח ועדת בייסקי בעניין הוויסות של מניות הבנקים, לא נמצא אם יש בכלל מישהו, החולק באופן רציני על פרט חשוב מתוך החלק העובדתי של דין־וחשבון זה. משמע שכוחן של ועדות החקירה בקביעת העובדות הוא יפה לכל עת ולכל דבר, ובעניין זה הן עברו את מבחן האמון הציבורי בהצלחה מלאה.

הקושי הוא לגבי ההמלצות. ועדת חקירה דנה בדרך כלל בעניין, שביסודו תקלה ציבורית חמורה. עניין כזה הוא על־פי רוב בעל משמעות ובעל השפעה על הצדדים מהותיים של חיינו הלאומיים, מבחינתם הבטחונית, הכלכלית או החברתית, ולעתים הוא אף נוגע לעצם קיומנו הלאומי. שום ועדה בעלת רמה אינטלקטואלית ומוסרית נאותה, המצטיינת במידה מספקת של אי־תלות בחשיבתה ובמושגיה, לא תוכל לטפל בעניינים כאלה, מבלי לגלות את דעתה על הצד הנורמטיבי־הערכי בהתנהגותם של אנשים, שחלקם בגרימת התקלה הוא משמעותי. היא לא תראה את עצמה כמי שמילאה את תפקידה, אם לא תצרף לדו"ח את המלצותיה המוסריות והאישיות. והמעניין הוא, שככל שוועדות חקירה זוכות לביקורת על המלצותיהן האישיות, הרי גם על העדר המלצות אישיות נמתחת ביקורת לא פחותה, כפי שאכן קרה לגבי ועדת אגרנט, שנמנעה מלקבוע המלצות אישיות לגבי „הדרג המדיני".

כללו של דבר, ועדות חקירה אינן יכולות שלא להתייחס לצד הנורמטיבי של הבעיות המתעוררות בפניהן, ובעשותן כן, הן נותנות ביטוי להשקפה המתגבשת בתוכן, שהיא בהכרח מושפעת מהשקפת עולמם של השופטים, שהם הגורם הדומיננטי בתוך הוועדות. מכאן, רמתן המוסרית הגבוהה של ההמלצות האישיות שגובשו בועדות החקירה, ומכאן גם המתח הרב בין המלצות אלה לבין תפיסת עולמו של „הדרג המדיני", שהיא על־פי־רוב יותר פרגמטית ומתירנית.

לאט לאט התברר ל„דרג המדיני", שבין סולם הערכים שהוא פועל על פיהם, לבין עולמן הנורמטיבי של ועדות החקירה, שבהן השופטים הם הגורם הדומיננטי, יש פער גדול וספק אם הוא ניתן לגישור. הפחד מפני ועדות חקירה נפל על „הדרג המדיני", שבין סולם הערכים שהוא פועל על פיהם, לבין עולמן הנורמטיבי של ועדות החקירה, שבהן השופטים הם הגורם הדומיננטי, יש פער גדול וספק אם הוא ניתן לגישור. הפחד מפני ועדות חקירה נפל על „הדרג המדיני" כבר מזמן. תמיד חיפשו ממשלות דרכים, שנראו להם נוחות יותר מאשר ועדות חקירה, לבדיקת נושאים המעוררים סערה ציבורית, כדי לשכך במקצת את זעמו של הציבור, מבלי להסתבך יתר על המידה. ועדות חקירה נכפו, בדרך כלל, על הממשלות מתוך לחץ ציבורי כבד. אך נדמה, שכעת הגענו לשלב, שגם לחץ ציבורי, גדול ככל שיהיה, לא יספיק עוד. לגבי אירועי סברה ושתילה די היה בסירובו של נשיא בית־המשפט העליון, השופט יצחק כהן, לשמש כבודק מטעם הממשלה, כדי שהיא תראה את עצמה נאלצת להקים ועדת חקירה. היום, ספק אם סירוב כזה די היה בו כדי לחולל את המפנה.

בפרשת השב"כ ההתנגדות להקמת ועדת חקירה כוסתה במעטה של הגנה על בטחון המדינה. ואכן, ההתנגדות היתה כה עזה, עד ש„הדרג המדיני" העדיף כל פתרון אחר, אפילו הפתרון של חקירה משטרתית, שבה סיכוני ההדלפה של „סודות בטחוניים" גדולים לאין ערוך יותר מאשר בוועדת־חקירה, הפועלת בדלתיים סגורות. נראה כי הפחד האמיתי איננו מפני גילויי סודות בטחוניים. הפחד הוא מפני הנורמות ש„ועדת חקירה משפטית" היתה מיישמת לגבי פעולות שונות, שנעשו בפרשת השב"כ, ולגבי אנשים שונים, האחראים לפעולות אלה, לרבות אנשי ה„דרג המדיני".

ההיקף והתחומים של הביקורת, שוועדות החקירה היו מוכנות להפעיל כלפי „הדרג המדיני", לא היו שווים בכל הוועדות. אפשר לומר, שהבעיה עברה מעין תהליך של התגבשות, בדומה לתקדים משפטי ההולך ונקבע בשורה של פסקי־דין, תחילה בהיסוס, ולבסוף באמירה נחרצת וברורה.

הדבר התחיל בועדת אגרנט, שסירבה, כידוע, לדון בחובתם של שרי הממשלה להתפטר, בשל אחריותם למחדלי מלחמת יום הכיפורים. הוועדה ראתה בעניין זה שאלה פוליטית. אפשר לסכם את עמדתה של ועדת אגרנט, כפי שהובעה בדו"ח שלה, על פי המרכיבים הבאים:

(1) בישראל קיימת אחריות פרלמנטרית של שרים;

(2) האחריות היא, כדוגמת המקובל באנגליה, כלפי הפרלמנט;

(3) באנגליה, ולא כל שכן אצלנו, לא נקבעו מסמרות, באילו מקרים צריך שר להתפטר, בתוקף אחריותו המיניסטריאלית;

(4) שאלת התפטרותו של חבר ממשלה, בסוג מקרים זה, היא שאלה פוליטית מובהקת.

(5) ועדת חקירה לא תעסוק בבעיית האחריות המיניסטריאלית בכלל, כיוון שעניין ההתפטרות האפשרית הנובעת מן האחריות האמורה, היא שאלה פוליטית מובהקת.

כידוע, נמתחה בציבור ביקורת קשה על דו"ח ועדת אגרנט, בגלל חוסר האיזון שהיה בו, שהתבטא במיצוי האחריות עם הדרג הצבאי ובאי־הטלת כל אחריות על הדרג המדיני. חלקים גדולים מן הציבור ראו בכך מעין „עיוות־דין", ועד היום מסרבים אנשים להשלים עמו.

על ועדת אגרנט, שלא הציעה כל סנקציות נגד „הדרג המדיני", כבר דובר לעיל בהרחבה. אך גם ועדת כהן נקטה כלפי „הדרג המדיני" לשון זהירה ובלתי בטוחה. על ראש הממשלה נאמר בדו"ח כהן רק זאת, ש„חוסר המעורבות שלו בכל הנושא מטיל עליו מידה מסויימת של אחריות", ואילו על שר החוץ נאמר, „שנעשה על־ידו משגה כאשר לא נקט פעולה אחרי השיחה עם השר ציפורי, בקשר עם מה ששמע מפיו על מעשי הפלנגות במחנות". הוועדה הסתפקה, לגבי שני האישים הללו, בקביעת אחריותם ונמנעה מלהמליץ לגביהם כל המלצה שהיא; אם כי, למען ההגינות יש לציין, שגם לגבי כמה אנשים מן הדרג הביצועי, נהגה הוועדה בדרך דומה.

אך גם לגבי שר הבטחון אריאל שרון, שלגביו הקביעות היו הרבה יותר ספציפיות וחמורות, המלצתה של הוועדה נראית הססנית: „לדעתנו, מן הראוי, ששר הבטחון יסיק מסקנות אישיות נאותות מהפגמים שנתגלו במילוי תפקידו ואם יהיה צורך בכך שראש הממשלה ישקול, האם עליו להשתמש בסמכותו, לפי סעיף 21א (א) של חוק יסוד הממשלה, לפיו, ראש הממשלה רשאי, לאחר שהודיע לממשלה על כוונתו לעשות כן, להעביר שר מכהונתו". לאמור, „העונש" הועבר כאילו לידיו של השר הנענש עצמו, ולאחר מכן, לשיקול דעתו

ועדת כהן דנה, כידוע, באחריותו של הדרג המדיני, והיא ביססה את עמדתה על „איבחון" מסויים בינה לבין ועדת אגרנט. להלן דבריה: „מהדברים שהבאנו לעיל ברור, שוועדת אגרנט לא נמנעה כלל לדון בשאלת האחריות האישית של ראש־הממשלה ושרים ובעניין אחריות כזו היא לא הבדילה בין שרים ובין אנשים אחרים שמעשיהם נחקרו על־ידי אותה ועדה. ועדת אגרנט לא דנה, בשאלת אחריותו של שר עבור הליקויים והכשלונות במנגנון שעליו הוא ממונה ושעבורם אין לייחס לו כל אשמה אישית. בשאלה זו של אחריות שר עבור כשלונות המנגנון שלו, שקרו ללא־כל אשמה אישית מצדו, אין לנו לדון בדין־וחשבון זה ולא נביע עליה דעה".

למרבית האירוניה, ועדות החקירה, שדנו עד כה באחריות „הדרג המדיני", היו רחוקות מלמצות עמו את הדין בכל חומרתו. ואכן, אף זאת היא אחת ממעלות הביקורות נגד ועדות החקירה, שלא השכילו למצוא נקודת איזון נכונה בין ההמלצות האישיות הנוגעות ל„דרג המדיני" לבין אלה הנוגעות לדרג הביצועי. בכל הוועדות יצא „הדרג המדיני" למעשה ללא „עונש" אפקטיבי (אם ועד כמה שאפשר לראות בהמלצותיה האישיות של ועדת חקירה צורה של ענישה). הדרג הביצועי לקה בהמלצות שליליות, שניתן היה לייחסן ושבדרך כלל גם יושמו, ואילו „הדרג המדיני", כאילו התחמק מן העונש.

המחדלים של ראש הממשלה. אכן, זכור הוויכוח הציבורי שהתעורר סביב המלצה זו וזכור גם, שהלשון הבלתי־בהירה, שבה נוסחה ההמלצה, איפשרה, בסופו של דבר, לשר שרון להישאר חבר בממשלה, למרות שנאלץ לוותר על תיק הבטחון. גם ועדת בייסקי הסתפקה בציון אחריותם של שרי האוצר לשעבר, הורוביץ וארידור, ונמנעה מלהמליץ לגביהם כל המלצות, מן הנימוק, שהם חדלו מלכהן כשרי האוצר.

בכל המקרים הללו נשמעו טענות שצדק לא נעשה, באשר אנשי־ביצוע, שהיו מעורבים באותם עניינים, אכן הועברו מתפקידיהם, ואילו בשרים, פרט לשר שרון, שגם לגביו לא מוצה הדין במלואו, לא נגעו כלל, מעבר לציון אחריותם בלבד.

אך לאמיתו של דבר ספק גדול הוא, אם יש בידי ועדת חקירה להמליץ המלצות אפקטיביות כלפי אנשי „הדרג המדיני". הללו, שכוחם בא להם מן התמיכה הציבורית, שהם מסוגלים לגייס לעצמם, אם בתוך המפלגות שבהן הם פועלים, ואם בתוך הציבור הכללי המביע את יחסו למפלגות הללו בהליכים דמוקרטיים של בחירות, תמיד ידעו להתגבר על המלצות לא נוחות של ועדות חקירה, כל עוד ציבור בוחריהם יעמוד מאחוריהם. היתה זאת דווקא ועדת אגרנט שראתה עניין זה בכל חריפותו, כאשר הגדירה את שאלת התפטרותו של שר מן הממשלה כשאלה פוליטית. ואכן, כאן נמצאת הדילמה הגדולה של ועדות החקירה, בבואן להסיק מסקנות אישיות כלפי אנשי „הדרג המדיני". אחריותם של אנשי „הדרג המדיני" היא לשיטתם האחריות בה"א הידיעה. אך כוחן של ועדות חקירה למצות עמהם את הדין הוא

„הדרג המדיני" נימק את התנגדותו להקמת ועדת חקירה בפרשת השב"כ בסכנת גילוי סודות בטחוניים, אבל נראה כי הפחד האמיתי הוא מפני הנורמות שוועדת חקירה משפטית היתה מיישמת לגבי פעולות שנעשו בפרשת השב"כ ולגבי האחראים להן, לרבות „הדרג המדיני"

כביכול „מתקבל" מאליו, מעצם אופיים של התפקידים שאנשי „הדרג המדיני" ממלאים, [illegible] אי־היבחרם מחדש לתפקידיהם בעתיד, שהיא כסברי ועדת אגרנט, פוליטית ביסודה.

מוצא מן הדילמה האמורה יכול שיימצא, אם ועדות חקירה ימשיכו בקו של ועדת כהן, אך יעשו זאת בלשון ברורה יותר וללא גינונים מיותרים. לאמור, אם דעתה של ועדת חקירה תהיה, ששר מסויים איננו ראוי בשל התנהגותו להמשיך במילוי תפקידו, יהיה עליה לומר זאת במפורש ויהיה עליה לסמוך על כוחה הציבורי־מוסרי של הוועדה, שהמלצתה אכן תכובד. נוסיף על כך ונאמר, שגם אם להמלצות האישיות של ועדות חקירה מתלווים לעתים ויכוחים חריפים וגם רוגז ואי־שביעות רצון מצד חלקי ציבור שונים, הרי בסופו של דבר מספיק כוחה הציבורי־מוסרי של הוועדה לכך, שהמלצות יקויימו. אין דרך אחרת אלא לומר על אנשי „הדרג המדיני" את הדברים, כפי שהם חייבים להיאמר במישור הנורמטיבי־מוסרי המקובל על הרשות השופטת. המאבק שיבוא לאחר מכן הוא מאבק פוליטי־לגיטימי, שמקומו יכירנו במשחק הכוחות בחברה הדמוקרטית.

בעל הכוח הפוליטי במדינה עלול לנצל את ועדות החקירה כאמצעי להכות בו יריבים פוליטיים או, למשל, כדי לחקור עניינים שאבד עליהם הכלח

אלא שבלי משים נזרעו כאן גם זרעי המתח שעתיד היה להיווצר בין ועדות החקירה כמוסד לבין „הדרג המדיני". כיוון שוועדות החקירה שהוקמו לא הסתפקו, בדרך כלל, בבירור ובקביעת העובדות לגבי הנושאים, שנמסרו להן לחקירה, אלא הגישו בשם החוק גם המלצות, ובתוך זה „המלצות אישיות" לגבי אנשים שונים, הרי שבעקבות פרסום כל דין־וחשבון, או כמעט כל דין־וחשבון של ועדת חקירה, התעורר מיד פולמוס ציבורי חריף בדבר אותן המלצות.

אם ועדות חקירה בעתיד ירצו למצות את הדין גם עם אנשי „הדרג המדיני" יהיה עליהן להביע את דעתן בלשון ברורה וחד־משמעית

המתח הציבורי העצום, המתלווה להקמת ועדת־חקירה, הוא איפוא, מתח אינהרנטי. הטבוע במוסד זה עצמו ובעימות הערכי והנורמטיבי שבינו לבין הממשלה המקימה אותו. ללא התערבות „הכוח השלישי", דהיינו הציבור בכללו ודעת הקהל הנוצרת על ידו, ספק אם ממשלות ישראל היו מקימות ועדות חקירה בעניינים רווי מתח אקטואלי. גם בעתיד יהיה גורלן של ועדות חקירה תלוי בעיקר בדעת הקהל ובנכונותו של הציבור לעמוד על דעתו. הסכנה, הרובצת לפתחן של ועדות החקירה כמוסד, באה מן הפחדים והחששות שאנשי „הדרג המדיני" חשים כלפיהן. סכנה נוספת טמונה באפשרות, שמי שיהיה בעל הכוח הפוליטי במדינה באותה שעה, ישתמש בוועדות חקירה כאמצעי, כדי להכות בעזרתן יריבים פוליטיים, או כדי לחקור עניינים שאבד עליהם הכלח. בערנותו הערנית והנמרצת של הציבור תלוי הדבר, אם ועדות חקירה יוסיפו למלא את תפקידן כאחד מן המנגנונים הדמוקרטיים של בקרה ואיזון נגד שרירות מהלכיו ונגד מחדליו של השלטון.

על פי הרצאה שהשמיע מי שהיה יועץ משפטי לממשלה במסיבת רעים בבית בן־גוריון, במסגרת אירועים לציון מאה שנים להולדת בן־גוריון.

נצחון ראשון

משה בן־זאב הוסמך למשפטים בווילנה ועלה לארץ ב־1935, הוא כיהן כשופט בית־המשפט המחוזי מ־1958 עד 1963, עת מונה ליועץ המשפטי לממשלה. בתפקיד זה שימש עד סוף שנת 1968 בעת כהונת דב יוסף ויעקב שמשון שפירא כשרי משפטים. בשש השנים האחרונות הוא מבקר האוניברסיטה העברית בירושלים. אחת מחוות הדעת הבולטות שלו כיועץ משפטי התייחסה לתביעתו של בן־גוריון לוועדת חקירה בפרשת לבון, שבה התמיד גם כשפרש לשדה בוקר. בן־גוריון פנה בין השאר בדרישה, „לבדוק את סירוב הממשלה למנות ועדת חקירה משפטית ומינוי ועדת שרים במקום זאת ואם נהלה של ועדה זו ומסקנותיה תואמים האמת, הצדק וחוקי המדינה". משדחה ראש הממשלה לוי אשכול את פנייתו פנה לשר המשפטים. או אז זכה בן־גוריון לנצחונו הראשון והיחיד במאבק זה, כאשר היועץ המשפטי לממשלה משה בן־זאב הגיש חוות דעתו, לפיה „הקביעות העובדתיות של ועדת השרים (שמונתה במקום ועדת חקירה משפטית) לא היו עומדות במבחן אילו היו מועברות תחת שבט ביקורתו של בית־משפט בישראל. ערכן המשפטי של מסקנותיה העובדתיות של ועדה זו איננו חורג מהערך שאפשר לתת להבעת דעה אישית מצדם של אותם שרים".

בן זאב. כמו דעה אישית. צילום: זום 77

אגרנט. לא לעסוק באחריות

בייסקי. ללא המלצה פוליטית

כהן. „איבחון" מסויים

„יש מקרים שבהם מסרבת האמת לצאת לאור, יש שהיא יוצאת תוך עיוותים קשים, אך יש גם שהיא צפה ועולה כלאחר יד ובאורח מקרי ובזמן בלתי צפוי. תהיה אשר תהיה הכרעת הממשלה – להחייאת פרשת לבון או לגניזתה – עליה להביא בחשבון, כי ייתכן שעדיין לא תיאמר בה המלה האחרונה".

משה בן־זאב

בחוות דעת מ־1964 בהתייחסו לתביעת בן־גוריון בפני ממשלת אשכול לברר באמצעות ועדת חקירה משפטית את קורות פרשת לבון.

مكبر من الأصل

هكذا من الأصل

תלך, תבוא ותקבל – או לא – את המגיע לך / אורה זרניצקי

יקוב דין תורה את חוק המדינה

במדינת ישראל, בסוף המאה העשרים, בתי־הדין הרבניים נותנים עדיין יתרון לגברים על פני הנשים. הרעיון של „דין אחד לכולם" לא הגיע לכאן

ב־31.8.86 התפרסם ב„הארץ" מכתב למערכת חתום בידי אליעזר כוכבי מגבעתיים. „ראש הממשלה שמעון פרס", כתב כוכבי, „דחה בעיית מפלגתו את ההצעה להיאבק על כך שבתי־הדין הרבניים יתנו לפי חוקי מדינת ישראל בשאלות שהחוק מתייחס אליהן. בנימוק שזה ברור מאליו שאכן כך הם פני הדברים. הרשו נא לי להציג את המציאות בעניין זה כמו שהיא. הידיים שאביהם נפטר זה מקרוב, פנו בתום לב, ובהנחה שפני הדברים הם כפי שטען ראש הממשלה, אל בית הדין הרבני להוציא צו ירושה. להפתעתם התברר להם, כי הצו המוצע על ידי בית דין זה קובע כי הירושה תחולק בין הבנים בלבד, תוך התעלמות מוחלטת מהבנות. הדבר עומד בניגוד מוחלט לחוק הירושה של מדינת ישראל, המבטיח זכויות שוות לבנים ולבנות. מן הראוי להביא הדברים לידיעת הציבור ובמיוחד לידיעת הנשים על מנת שייזהרו מלהזדקק בעניינים כאלה לבית הדין הרבני. אדרבה, יפעיל נא ראש הממשלה את השפעתו כדי להבטיח כי הכרעות בתי הדין הרבני על פי חוקי מדינת ישראל". אכן, תהיינה מובנות מאליהן. המכתב, לאחר שקראתיו יותר מפעם אחת, הצביע על שתי אפשרויות. הראשונה, אליעזר כוכבי טועה. השניה – לא רק לי, גם לראש הממשלה לשעבר, אין מושג נכון באשר למתרחש בתחום חשוב מאד בחיינו. כלומר, מאחר שאמיתות ידועות – מדינה ללא חוקה, ואי־הפרדה בין הדת והמדינה – אינן „מסדירות" את כל העובדות – מאחר שההנחה שהניח ראש הממשלה ואחרים שאנו חיים במדינה שיש בה,

> **המאבק שלהם, אומר השופט בנימין כהן, הוא על כך שבתי־הדין הרבניים יהיו בתי־הדין היחידים במדינה, לכל האזרחים**

לפחות, חוק אחד לכולם. לדתי ולשאינו דתי, לגבר ולאשה, ליהודי ולשאינו יהודי – נמצאת כלארטמנה, יצאתי לברר מה קורה בענין ירושה. מצאתי – קברה.

נראה לי שאינני טועה אם אומר שרוב האוכלוסיה, חופשית כדעותיה, אינה מתעמקת בבעיות דת או משפט וחיה את חייה מתוך בטחון שבעת התעניינות משפטית יעמוד החוק האזרחי לצדה, ושאין, ולא צריך להיות צורך לערוך עבודת מחקר לפני איזה בית דין כדאי להתדיין, ובאיזה ערכאה תהיה התוצאה כדאית יותר לצד זה או אחר. חוק אחד, דין אחד – לכולם.

הנחה שגורה היא שבניגוד אישות, הם במסגרת הבלעדית של בתי הדין הרבניים. אולם מסתבר, שפה – הפלילית והשיפוטית האזרחית ניצבת מערכת שיפוטית דתית בעלת סמכויות מקבילות, שהחוק האזרחי אינו חל עליה במקרים רבים, כאשר החוק האזרחי צריך שיחול עליה. ערכאה זו מתעלמת מחוקי מדינת ישראל ודנה בעניינים אזרחיים לפי דין תורה. כמה אשר לעסוק הממסד הדתי בצבור מקבל ברורך כלל שהמוסדות הדתיים עוסקים בעיקר בתחומי כשרות ומזון, שמירת שבת, וכמובן תלמוד תורה. אך למעשה אין תחום בחיינו שאין לדת נגיעה בו. ניתוחי מתים, השתלות של אברי אדם, בעיית התבורה. מי אינו זוכר את הדיסתו של קטע כביש בטבריה ליד מלון „גני חמת" וריפודו בלבנים חלולות כדי לבלום את הטומאה מלעלות מהקרקע „רחמנא ליצלן" וזאת במחיר של 70,000 דולר מכספי משלמי המיסים – אנחנו. איסור של שיווק פירות שביעית, שעטנז וכו'. אבל לא רק זאת. אחד העניינים המקוממים ביותר הוא בהשלמה המקובלת על האגודים המקצועיים, שאינם פוצים פה ומצפצפים נגד האיסור להעסיק עובדים שאינם שומרי מצוות במוסדות ובמפעלים שהם בהנהגה דתית. כך מפטרים מורה מבי"ס דתי מפני שהוא או משפחתו אינם מקפידים על שמירת מצוות, וכך מודיע מנהל היקבים של אגודת הכורמים ראשל"צ וזכרון יעקב כי הורה שלא להעסיק ביקבים תלמידי בתי ספר חילוניים כדי להענות לנורמות המחמירות של ההקפדה על כשרות היין.

אולם הבעיה החמורה ביותר היא בעית בתי הדין הרבניים. עו"ד בר־מנשה מציין את מעמדה הנחות של האשה ע"פ הדין העברי בכל הנוגע לדיני ירושה. על פי אלה כיורשים נחשבים הקרובים מצד האב בלבד ולא הקרובים מצד האם. על פי הכלל שמשפחת האם אינה קרויה משפחה אם אינה יורשת את בניה וצאצאיה ומשפחתה אינם יורשים. ולא רק זאת: קרובים זכרים קודמים לקרובות נקבות. אם נפטר אב לשני בנים ולשתי בנות, בנות (הנפטר־מוריש) אינן יורשות. את מה שהותיר אחריו, אלא אחיהן. אשה שבעלה נפטר, ולהם בנים, אינה יורשת את בעלה אלא „זוכה" למזונות מן העזבון וכתובה „עובר" לבניה – וכן הלאה וכן הלאה. בחלוקת העזבון זכרים קודמים תמיד לנקבות הזוכות בה רק בהעדר גבר שירש את מה שאפשר לרשת. ובכן, לפי דינים אלה, במדינת ישראל בסוף המאה העשרים, ועל דעת הרשות המחוקקת האזרחית נתנים פסקי דין מן הסוג הזה מדי יום ביומו. עו"ד בר־מנשה מדגיש שבתי הדין הרבניים מתעלמים בפסיקתם מחוקי־מדינה. האחר הוא חוק יחסי ממון בין בני הזוג הקובע, שלאחר שרכוש שנצבר על־ידי בני זוג במשותף החל מיום שנישאו צריך להתחלק ביניהם בחלקים שווים במקרה של גירושים. בתי הדין הרבניים מתעלמים מכך והם פוסקים לפי הדין העברי. מה שגורר בעקבותיו מחלוקת והתנגדות המביא לעיכוב בגרושין. כלומר, בבתי הדין הרבניים מתבצעת לעיתים – סחיטה של הדין על החוק.

חוק אחר הוא חוק הכשרות המשפטית הקובע שהמשמורת על ילדים היא לפי עיקרון של טובת הילד. בתי הדין הרבניים בחנים עוסקים בעניין אחר – איזה חינוך יקבל. וחינוך דתי, מובן מאליו, קודם. בהקשר זה הדת של הילד היא טובתו.

עניין אחר שכיח יותר קשור גם הוא ביחסים בין בני־זוג. אנשים נמנעים מפניה לייעוץ ובקשת עזרה לשיקום נשואיהם, או כיצד להתגרש באופן תרבותי מאחר שהם עסוקים בהתגוננות לעבר "היד עם השטף" – מי יפנה ראשון לבית הדין המתאים לו. מה שנקרא "מרוץ הסמכויות" בין בתי הדין הדתיים לבין בתי המשפט האזרחיים בענייני מזונות, משמורת הילדים, חינוכם ויחסי ממון. המירוץ הידוע אחר "האזרחי" או "הרבני" מבזה, בעצם, את כבודו של המשפט הישראלי ופוגע בזכויותיהם של בני הזוג וילדיהם למשפט ענייני בשאלות משפחה.

עברה חמורה על החוק מצד בתי המשפט הרבניים היא הסמכות שלקחו לעצמם בהתרת נשואין של זוגות מעורבים בניגוד לחוק הקובע שבית המשפט האזרחי ידון בכך. אם בית המשפט הרבני לוקח לעצמו סמכות מהותית שלא הקנתה לו על פי החוק, כמו סמכות על לא־יהודי, כי אז פעולתו בלתי תקפה ובטלה מעיקרה. על־פי החוק זוג מעורב שהתגרש ב„רבני" ונישא בשניה עובר עבירת ביגמיה כיוון שרק לבית־הדין המחוזי מותר להתיר את נשואיו. לכן גם חוקי הירושה יחולו על בני הזוג הקודמים שעדיין נחשבים לנשואים לפי החוק האזרחי החל עליהם. כלומר, במצב כזה יש פתח לתביעת מזונות על־ידי האשה שנחשבה לגרושה, ופתח לסחיטה. לפי עו"ד בר־מנשה מצב כזה הוא "מהומה". יש כאן נישואין שלמעשה אינם נישואין על פי הדין הדתי, אבל בית הדין האזרחי רואה אותם כנשואים, והם נקראים נשואים לצורך ביגמיה.

עם כמה מן השאלות בעניינים אלה פניתי לרב, דיין בבית הדין הרבני. הוא השיב עליהן בשמחה – כך אמר – אבל כעבור ימים אחדים בקש שלא לחשוף אותו כמרואיין. על־פי 6 שנים, אמר, נפתחו בבתי הדין הרבניים ארבע־עשרה תיקי ירושה בשבוע. היום מגיע מספרם ל־45־40 תיקים בשבוע. הפונים לבתי הדין הרבניים הם בעיקר "מהמעמד הבינוני־הנמוך". הערכתו של הדיין למניעי הפונים היא פשוטה. ב"רבני" אינך חייב להיות מיוצג ע"י עורך דין ומחיר האגרות הוא נמוך עד זעום. רוצה לומר, הפונים פונים בעיקר כדי לחסוך בהוצאות, אולם אין הם יודעים שהחסכון יעלה להם ביוקר – אולי יפסידו את ירושתם או ממונם. על פי החוק הסמכות בענייני ירושה מוקנית לדיינים רק בהסכמת כל היורשים. אם אחד היורשים מתנגד להקניית הסמכות, בית הדין אינו רשאי לדון בעניין. לשאלתי האם מביאים עניין מהותי זה לידיעת המתדיינים־פונים, ובמיוחד לידיעת הנשים ש"בעסק", השיב הדיין חד וחלק – לא, אין מביאים זאת לידיעתם, אף־על־פי שגילה גדלות רוח הנפש והסכים שלא יעלה על הדעת שאשה תוותר מרצונה החופשי על חלקה בירושה. המצב כפי שהוא מתואר על־ידי אותו דיין הוא פשוט: הבנות "מסודרות" עניין. כשאת באה לבית הדין הרבני בענייני ירושה, דעי לך ירושה לא תצא לך מזה.

ד"ר אריאל רוזן צבי מאוניברסיטת תל־אביב קבע שכל מי שפונה לבית דין רבני ומביע את הסכמתו בכתב כנדרש ע"פ החוק, לשיפוט הרבני ולתחולת הדין הדתי, נוטל על עצמו את האחריות למעשהו. אם עשה כן בחוסר ידיעה או חוסר התעניינות מספקת, או ללא בדיקה מספקת כי או תוצאות מכליו מחייבות אותו. רק כאשר הוטעה ע"י מישהו והתוצאה מהטעיה זו נגרם לו נזק, יהיה רשאי לתבוע את המטעה על הנזקים.

ד"ר רוזן־צבי מחזיק בדעה גרועה ביותר על אופן ניהולם של בתי הדין הרבניים. הוא מתריע על חוסר קיום סדרי דין תקינים, סחבת, אי הקפדה על שעות עבודה, הרכבים חסרים, סרוב מצד הדיינים לדון בעניין מסויים עד שבעל הדין נאלץ לפנות לאבות בית הדין כדי להשיג לעצמו הרכב שיהיה מוכן לדון בעניינו, תופעה שאין הדעת סובלת כפי שאינה סובלת את השיטה להשאיר תיקים פתוחים עד שהצדדים יגיעו להסדר בכוחות עצמם. מצד אחד "נלכדים" הצדדים ברשת השיפוט של בית הדין. ומצד שני אין עניינם זוכה לדיון ולהכרעה. ועוד כהנה וכהנה, שמחות למכביר.

נשיא בית המשפט המחוזי לשעבר, השופט בנימין כהן, מעמיד את הדברים על רגלי העקרון. על־פי כהן הנושא הוא עד כמה המדינה רוצה לאמץ לה דינים ומוסרות דתיים משום שהם דתיים. לדעתו המחלוקת בין הדתיים והחילוניים היא מחלוקת רחבה ובעלת גוונים שונים. החילוניים אינם מקשה אחת וגם הדתיים אינם מקשה אחת. אולם בעקרון הם טוענים שהדינים הדתיים צריכים להיות של המדינה באשר הם דתיים. בעוד החילוניים טוענים – לא. מבחינת השופט כהן המאבק הוא איפוא בין אלה החושבים שהדינים הם מעשי אדם, ובהיותם מעשי אדם הם ניתנים לשינוי ולביטול ע"י בני אדם, ובין אלה החושבים שהדינים מקורם בכח עליון. הדבר החריף והקשה במאבק שמבחינה עקרונית הוא אינו מתנהל בין חילוני המבקש להתנהג בלי להיות מחויב ע"י הדינים הדתיים באשר הם דתיים לבין דתיים המבקשים שהם עצמם יתנהגו על פי הדין הדתי משום שהוא דתי. במישור העקרוני לא זה המאבק, משום שחלק מן האמונה הדתית היהודית אומר שהיהודי הדתי אחראי כלפי הקב"ה לא רק לכך שהוא עצמו יתנהג לפי הדינים הדתיים, אלא גם שכל יהודי אחר יתנהג לפי הדינים הדתיים. לכן במישור העקרוני לא בא בחשבון פתרון האומר יהיה לך אשר לך ולי אשר לי. עקרונות הדתיים אינם מכירים בזכות החילוניים להתנהג שלא על פי הדת. המאבק על מעמד בתי הדין הדתיים אינו מאבק על כך שתהיה להם סמכות מכח הדין החילוני לפסוק בין אנשים דתיים שבאו אליהם מרצונם. המאבק הוא על כך שבתי הדין הדתיים יהיו בתי הדין היחידים במדינה לכל האזרחים, מדגיש השופט. נאמר כבר מזמן הרבה פעמים ע"י רבנים ודיינים שבמישור העקרוני אין הם מכירים בבתי המשפט ובחוקי הכנסת. להם הם קוראים „ערכאות" – בתי משפט של גויים. מחוסר אפשרות להגיע לפשרה עקרונית שיהיה לך אשר לך ולי אשר לי נעשים כל הזמן מאמצים להתפשר בחיי המעשה, והפשרה שהושגה בדיני האישות בחיי המעשה, מביאה לכך שבענייני אישות שום אדם אינו מסוגל כאשר הוא אדם גרידא. אם אדם הוא בן בלי דת או בן דת בלתי מוכרת אין לו איפה להתחתן. נישואים בין בני דתות שונות אינם יכולים להתבצע כאן, זולת אם אחת הדתות מכירה בזה. והסווג הזה רק על־פי הדת מעורר לפעמים את השאלה – סיווג על פי דין הדת של מי? האם על פי הדין של דת אחת או על פי הדין של דת אחרת. ילד שנולד לאב מוסלמי ולאם יהודיה, הוא מוסלמי על פי הדין המוסלמי כי שם נקבעת דת הילדים לפי האב. הוא יהודי לפי הדין העברי כי הדין הזה הולך לפי האם. אולם בן שנולד לאב יהודי ולאם מוסלמית, הבן הזה הוא בן בלי דת. המוסלמים אינם מקבלים אותו כי אביו יהודי, והיהודים אינם מקבלים אותו כי אמו מוסלמית. הצרה היא אומר השופט כהן – שמרבית האוכלוסיה הרואה את עצמה כיהודית למרות שאינה רואה את עצמה כדתית שבויה עדיין בכבלי המושגים של היהדות ועדיין אינה מוכנה לקבל במישור הרעיוני את מה שקיים במישור המעשי שגם אצלנו כמו אצל כל אומות העולם יש הפרדה בפועל בין דת ולאום. שגם אצלנו יש כבר רבים רבים אשר נוהגים כיהודים רק מבחינת הלאום (המורשת התרבותית וכל מה שכרוך בזה). אבל רוב היהודים האלו למרות שהם חילוניים גמורים עדיין אינם מעכלים שהם אינם יהודים מבחינת הדת. אילו היו כבר מעכלים זאת, היתה דעת הקהל כופה על המחוקק להפריד בין דת ומדינה. והדת היתה הופכת להיות עניינו הפרטי של האדם. רק מי שמרצונו היה נזקק לרבנים בעניינים שיפוטיים היה פונה אליהם. עוד מוסיף השופט כהן, היהודי החילוני זועק לחפש לו שם. שם שלא ישתמע ממנו שחסר לו משהו. למצוא שם זה דבר לא קשה, למשל, אומר השופט כהן, שהוא וח"כ הרב פורוש שניהם עבריים, לעומת ח"כ ואתר שהוא ערבי. אבל ח"כ פורוש הוא גם עברי וגם יהודי והשופט כהן, למשל, בפירוש רק עברי. כלומר צריך למצוא מטבעות לשון שיזקקו את הלאום מן הדת. לא מפני שהדת היא פסולה, אלא מפני שהמושגים צריכים לבטא את המציאות בשרה. יש המוני אנשים שאינם דתיים ומדוע שיקרא להם בשם המשתמע ממנו שהם

> **בבית־הדין הרבני אינך חייב להיות מיוצג על־ידי עורך־דין ומחיר האגרות הוא נמוך. פונים בעיקר כדי לחסוך בהוצאות: הפונים אינם יודעים שהחסכון יעלה להם ביוקר – אולי יפסידו את ירושתם**

בן דתיים בצורה כל שהיא. הדבר הזה הוא לא כנעניות, מפני שכנעניות היתה תפיסה שרצתה למחוק את כל תקופת הגלות שבה היהדות והלאום היו אחד, ולהחזיר אותנו לתקופה מיסטית שבה ישראלים וכנענים היו אחד. התפיסה שהוא דוגל בה מקבלת את כל המורשת שהיתה לעם שלנו מאז ומעולם, לרבות המורשת התרבותית שצמחה בתקופה הדתית. כמו התהליך שחל באירופה, הפרדה בין הדת והמדינה בלי שמישהו מבני האומות הללו מתכחש למורשת תרבותו רק מפני שהיא היתה דתית.

נראה שבמקרה זה פתרון ואוטופיה הם מונחים ההולכים יחדיו – חזון לאחרית הימים. אלא שבינתיים היה צריך להעניק שיפוט מקביל לבית המשפט המחוזי גם בענייני נישואים וגירושים שמסקנות־פסיקתו יועברו לבית הדין הרבני על־מנת שיוכל להעניק לצדדים גט.

נראה שהפתרון הפשוט של הפעלת בתי דין למשפחה אשר ירכזו את כל הסמכויות בנושא משפחה והסכסוכים בתוך המשפחה כולל נושאים הנוגעים לרכוש המשפחה אוטופי עוד יותר. בינתיים, המצב כמות שהוא מזכיר חבית חומר נפץ שבחלקו אחוז בו רטיבות, אבל רק בחלקו.

התנועה ליהדות מתקדמת, דת אינה שמורת־טבע / יקיר צור

תורה בת־זמננו

> **הרב אברג'יל וחסידיו התפרצו לבית־כנסת בירושלים, בעיצומה של שמחת תורה. הממסד הדתי אינו אוהב מתקדמים, ביחוד אם הם דתיים. קרוב־משפחה של אורי רגב, רב בדרום־אפריקה, אמר לו, כי הוא מעדיף שיהיה חילוני, ולא דתי־רפורמי**

בשבוע הבא יתכנסו כשלוש מאות אישים מראשי היהדות המתקדמת. יתכנסו בירושלים למפגש שלמי של מנהיגות ה„היברו יוניון קולג'" והתנועה הרפורמית מהארץ ומחו"ל. גולת הכותרת של המפגש תהיה חנוכת הקמפוס החדש המכיל ספריה גדולה, מוזיאון ומרכז לחקר המקרא והארכיאולוגיה, בית הארחה ומרכז חינוכי של האיגוד העולמי ליהדות מתקדמת.

כאשר נחנכה בשנת 1963 השלוחה הירושלמית של ההיברו יוניון קולג' לווה הדבר בסערת רוגזה והפגנות המוניות מצד הציבור האורתודוקסי. גדולי היהדות החרדית קמו כאיש אחד לקדם את פני הרעה. בקונטרס שפירסם אז הרב אליעזר יהודה ולדינברג, חבר בית־הדין הרבני הגדול, נאמר בין היתר: "התנועה הרפורמית ביסודה מהות הויתה, מנסיבות יציאתה לאוויר העולם, ומדרכי גידולה, התפשטותה ועיצובה, משמשת אויב מספר 1 של הדת, והאמונה... עלינו איפוא לבער בשרשה... כי הריפורמים... גרסם אותנו לפסגים ולפלגים, ולכן פיגול הוא, לא ירצה מכל המובנים, ובאש ישרף ויכלה מחוץ למחנה, עוד בטרם היכנסו אל הקודש פנימה".

תקוותו־פקודתו של הרב ולדינברג ושל המחנה העדתי כולו לא התגשמה. היום מונה הקהילה הרפורמית בישראל (או בשמה הרשמי: התנועה ליהדות מתקדמת בישראל) כ־5000 משפחות, החברות בחמש־עשרה קהילות ברחבי הארץ, בשני קיבוצים, יהל ולוטן בערבה, ובהתיישבות אחת – מצפה הר חלוץ בגליל, שהוקם על־פי רעיונו ויוזמתו האישית של חיים שרת, בנו של משה שרת ז"ל. מוסדות החינוך של התנועה מונים מלבד ה„היברו יוניון קולג'" גם את ביה"ס המקיף ע"ש ליאו בק ושני גני־ילדים בחיפה. במסגרת התנועה פועלת גם תנועת הנוער תל"ם, שכחלק מסניפיה היא שבט עצמאי במסגרת תנועת הצופים.

בתוך התגיה הקולקטיבית הזאת חוגג עו"ד אורי רגב גם חג פרטי משלו. בשבוע הבא, במסגרת אירועי הקדשת הבית, יוסמך רגב לרב רפורמי, וכך ייסגר מעגל שהחל לפני תשע־עשרה שנה. דרך ארוכה מאד עבר רגב מאז נבחר, בהיותו תלמיד בבית־הספר „תיכון חדש" בתל־אביב, להשתתף בתוכנית לחילופי תלמידים בחסות התנועה הרפורמית בארה"ב. היה זה המפגש הראשון של הנער החילוני מצפון תל־אביב עם היהדות הרפורמית.

רגב מעלה זכרון רחוק מהמפגש הראשון עם היהדות הרפורמית בארה"ב במחנה קיץ באיזור ניו־יורק, אליו הגיעו חברי תנועת הנוער הרפורמית מרחבי ארה"ב. "בפעם הראשונה נתקלתי בתופעה של צעירים יהודיים שמעוניינים בזהות יהודית דתית, אבל מתייחסים אליה באופן פתוח ויצירתי עד כדי חיבור תפילות".

המפגש עם המסגרות היותר רחבות של יהדות ארה"ב, שמרובן המכריע היו קהילות רפורמיות וקונסרבטיביות, מוסס לחלוטין גם את הדימויים הפשטניים על הקוטביות בין החיים החילוניים, שכה מוכרים לנו מן המציאות הישראלית. „בפעם הראשונה ראיתי לא רק בתיאוריה, אלא גם במעשה, את כל גוני הקשת: חיים בצוותא תוך שיתוף פעולה כלא בענייני הקהילה היהודית. שהיתי שם חצי שנה, ואף־על־פי שהיתה לי ביקורת רבה על השטחיות והבורות של יהודים בענייני יהדות, חזרתי עם הודהת מלאה לגבי הזכות שיש לפרט ולקהילה לעצב את זהותה היהודית, תוך התמודדות עם הזמנים המשתנים. רק שנים לאחר מכן, כאשר העמקתי יותר בלימודי היהדות, למדתי לצרף להתרשמות הראשונית הזאת את הבסיס ההיסטורי והרעיוני, ואת ההבנה שכך בדיוק התפתחה היהדות בתקופותיה הדינמיות".

אורי רגב (35) נולד למשפחה חילונית, שהקשר היחידי שלה לדת היה סבא שהיה איש דתי. כרבים מבני מחוזו בצפון תל־אביב למד בבית־הספר לילדי עובדים ע"ש א.ד. גורדון והתחנך על ברכי האידיאולוגיה החלוצית של זרם העובדים. יחד עם חבריו גם בילה שנים אחדות בקן צפון של השומר הצעיר. כאשר התקבל ללימודי משפטים באוניברסיטת תל־אביב, במסגרת העתודה האקדמאית, כבר דבק בו „הג'וק" הרפורמי. אז, בסוף שנות הששים, זה היה מאוד לא אופנתי להיות רפורמי, מין „עוף מוזר" כזה, שקשה היה לעיתים לרדת לסוף דעתו. אורי זוכר שיחות רבות וויכוחים עם תלמידים בביה"ס התיכון וגם עם בני המשפחה, אף־על־פי שאלו האחרונים לא ניסו למנוע בעדו ללכת בדרך בה בחר. במיוחד זכור לו ויכוח עם בן משפחה, ששימש רב בדרום־אפריקה. בביקורו בארץ שמע על הקשר הרפורמי של אורי וכעס מאוד. „הוא העדיף שאהיה חילוני ושלא אלך כלל לבית־הכנסת, כמו שאר בני המשפחה, ושלא אשמור מצוות, מאשר שאשתייך לתנועה הרפורמית. אבל הוא היה היחיד שביטא עמדה זאת. שאר בני המשפחה לא ראו בכך סיבה לעימות ביחסים המשפחתיים. ומכיוון שהיהדות המתקדמת איננה קנאית במהותה, לא היו ברעיונות שבהם האמנתי ולא באורח־החיים שקיימתי, סתירה חריפה להשקפות ולאורחות־החיים של משפחתי, כמו שקורה היום למשל עם תופעת החזרה בתשובה, שבה ילדים מתנכרים למשפחותיהם".

דמות מרכזית, שהשפיעה על רגב הצעיר בהיהדות דרכם, היה רב הקהילה בתל אביב, הרב משה זמר. ממנו קיבל את הדרך של „רפורמה מתונה", שילוב של תפיסה יהודית ליברלית עם התייחסות רצינית למקורות ישראל ולטקסטים הלכתיים, תוך הכרה בצורך להעמיק במקורות, כדי לגבש עמדה יהודית מתקדמת בת־זמננו. באוניברסיטה התברר לו חיש מהר, בניגוד לדימויים מסויימים שהיו לו בשנות ילדותו, שהכיוון המשפטי איננו בדיוק הכיוון שלו. הוא ביקש לצרף ללימודי המשפטים גם לימודי פילוסופיה יהודית, וקיבל לשם כך אישור מיוחד. בזמן שירותו הצבאי בפרקליטות הצבאית הראשית המשיך בלימודי התואר השני בפילוסופיה יהודית, ועם שחרורו מהצבא היה זה כבעס כמובן מאליו שהשלב הבא הוא להתקבל ללימודי רבנות במסגרת ה„היברו יוניון קולג'".

ה„היברו יוניון קולג'" החל כמרכז לחקר ארכיאולוגיה מקראית. בשלב מסויים החליט לחייב את כל תלמידי הרבנות, הלומדים במסגרת התנועה הרפורמית בארה"ב, לעשות את שנת הלימודים הראשונה שלהם בישראל. לאחר שנת לימודים אצה הם חוזרים לקמפוסים השונים בארה"ב. מאז החלה תוכנית זאת עברו למעלה מ־600 תלמידים, שהוכשרו לרבנות רפורמית, חוויה בלתי־אמצעית של שנת לימודים אתה בישראל, דבר שללא ספק בכביע את חותמו על פניה של היהדות הרפורמית בארה"ב.

רגב: מ„תיכון חדש" ל„היברו יוניון קולג'"

במקביל פתח הקולג' במסלול להכשרת רבנים ישראלים לצרכים הגוברים של הקהילה המתרחבת בישראל. עד היום הוסמכו בישראל ארבעה רבנים רפורמיים. אורי הוא החמישי במספר המוסמך לרבנות בישראל. כיום לומדים במסלול זה שישה תלמידים. השנה תחל את לימודיה במסלול זה התלמידה הראשונה. לימודי הרבנות מתקיימים במקביל ללימודי התואר השני במדעי היהדות באוניברסיטה, בתוספת שנה אחת. לאורך כל תקופת הלימודים, המשכת כשש שנים, מקבלים פרחי הרבנות לימודים משלימים בבית־המדרש, בהם מושם דגש על לימודי הלכה.

„התנועה בארץ" מבהיר רגב „בוחרה במודע בשם, יהדות מתקדמת: שאיננו מכיל את המונח רפורמה. על אף ההשתייכות הארגונית לתנועה העולמית, שבארה"ב נקראת יהדות רפורמית, האידיאולוגיה והיחס להלכה של התנועה הישראלית הם יצירה ייחודית, שאיננה העתקה של היהדות הרפורמית בארה"ב. לשתי התנועות נקודת מוצא משותפת, הרואה את התורה לא כמעשה של התגלות חד־פעמית, שבמסגרתה נתגלו למשה רבנו התורה שבכתב, והתורה שבע"פ על גלגוליה העתידיים – משנה, גמרא, שולחן ערוך – כפי שמחייבת האקסיומה האורתודוקסית. התנועה המתקדמת מחזיקה בתפיסה התפתחותית, שרואה את כתבי־הקודש כיציר כפיהם של בני־אדם, שפעלו בהשראה אלוהית, אבל יצירתם סובלת מחולשות אנושיות, שעלינו לעמוד עליהם, כדי לדעת להבחין בין טפל לעיקר ובין זמני לנצחי. ההחלטה מתי, מה ועד כמה לשנות, היא החלטה עצמאית, המתקבלת מתוך ראיה שונה בארה"ב ובארץ".

התפילה והצורך לשנותה ולהתאימה לצורכי השעה היא נושא מרכזי בתפיסת היהדות המתקדמת. „הסידור האורתודוקסי הוא אנתולוגיה שבה דורות על גבי דורות הוסיפו את ביטויי התפילה שלהם עד לקבלה שחידשה את קבלת שבת ושום דור לא העז להוציא שום דבר. הגוף האנתולוגי הזה התקדש, באופן שאין מעיזים לגעת בו היום. כאשר ניסתה התנועה ליהדות של תורה, בראשותו של פרופ' א.א. אורבך, להכניס שינוי קטן בברכת „נחם" בתפילת מנחה של תשעה באב, באופן שיתן ביטוי לא רק לקינה על העבר אלא גם לאיחוד ירושלים ובנייתה בהווה, לא היתה נכונות בציבור האורתודוקסי (למעט קבוצות קטנות) לקבל את התיקון. עד היום נאלצים יהודים זוכרי מצוות להתפלל בתשעה באב, בנוסח שכולל דברים העומדים בניגוד מוחלט למציאות שסביבם".

„התפילה", אומר רגב, „צריכה לבטא את רחשיו של האדם המתפלל ולאפשר לו להתפלל בכוונה. לכן איננה יכולה להיות ארוכה עד כדי כך, שהיא מחייבת אותו לרוץ במהלך התפילה. היהדות הרפורמית היהדות המתקדמת קיצרה את סידור התפילה על־ידי הוצאת חזרות מיותרות ועריכה מחודשת שהתאימה אותה לאמונתו של האדם המתפלל בן־זמננו. כמו למשל על־ידי הוצאת איזכור עבודת הקורבנות, והתפילה לחידוש עבודת הקורבנות, שהיא חלק מרכזי מהתפילה האורתודוקסית. איננו מאמינים שאדם בן־זמננו זקוק לשחיטה והקרבה של בעלי־חיים, כדי לתת ביטוי לאמונה שלו באלוהים".

חג העצמאות לעומת זאת קיבל ביהדות המתקדמת מעמד של חג דתי, שאיננו פחות מזה של חנוכה ופורים. „אצלנו לא קיים כל ויכוח בשאלה, אם יש לומר את ההלל בחג העצמאות או לא, ואם יש לומר אותו עם ברכה או לא. כך גם לגבי הנשים בקהילה, שקיבלו מעמד שווה בעבודת האלוהים והן משתתפות שוות־ערך לגברים בתפילה. לא מקבלת עלינו המחשבה, ששוויון הזכויות לנשים, המאפיין את חיינו המודרניים בכל תחומיהם לרבות מדע, פוליטיקה, שיפוט וכדומה, ייעצר על סף בית־הכנסת, כאילו החיים הדתיים הם שמורת טבע שמנותקת משאר תחומי החיים. היהדות היא חלק בלתי־נפרד של חיינו, וצריכה לשקף את מציאותנו החברתית והמצפונית, ולא לעמוד בסתירה לה".

קשה לסיים שיחה על יהדות מתקדמת ללא התייחסות לאירועי השבוע שעבר, שהעלו מחדש על סדר־היום הציבורי את שאלת היחסים שבין הממסד האורתודוקסי ליהדות הרפורמית והקונסרבטיבית. לא פעם נתקל רגב במגעיו עם נציגי הממסד האורתודוקסי ביחס מעליב ומבזה מצידם. זכורה לו במיוחד תקרית שאירעה, כאשר ייצג את התנועה הרפורמית בדיון על חוק ההונאה בכשרות בוועדת הפנים של הכנסת. אחד מחברי הוועדה היה אז ח"כ יהודה בן־מאיר (מפד"ל). „כאשר ניתנה לי רשות הדיבור אפשר היה לשמוע אותו משמיע בשקט מספר גידופים, אחר־כך קם, יצא מהוועדה ולא חזר, עד שלא סיימתי את דברי. מקרה זה", אומר רגב, „הוא מאפיין סמלי של חוסר האפשרות להידברות עם הממסד האורתודוקסי, בין אם מדובר בממסד הפוליטי ובין אם ברבני. המצער הוא שחוסר ההידברות הזה גורם לדלדול החיים היהודיים בישראל, כיוון שהוא מנציח את הקוטביות בין דתיים לחילוניים. הבחירה העומדת לפני הישראלי המצוי היא אורתודוקסיה או חילוניות, ומכיוון שרוב הציבור דוחה את האורתודוקסיה כהשקפת עולם ואורח חיים, הוא מוצא עצמו בהכרח משתייך למחנה החילוני. ומה שחמור לא פחות – התופעה הזו גורמת לניכור גובר והולך בין מדינת ישראל ליהודי התפוצות, שרובם יהודים ליברלים".

קנאה בערלים / חיים גורי

אני קינאתי בערלים ההם, היפים החזקים על אדמתם, במחזורי הצמיחות והתבוסות חזור חלילה שפקדום בקורותיהם. הם ידועים במקומם ומסויימים בגבולותיהם ובלשונם ומשוייכים במורשתם ובקורותם, בספר ובחרב. והם רבים עם שכניהם ומתפייסים אתם וכורתים בריתות לפי הכורח והכדאי והם בקרב האחרים מהם כמו השונה שבדומה.

אני קינאתי בערלים ההם שמעשיהם הרעים בעיני אדוני, וכל חטאותיהם ופשעיהם – והם מרובים ברוך השם – מביאים עליהם רק חרפה ועונש, אך לא גלות הארוכה כאורך הגלות.

אני קינאתי בערלים ההם שלא נבחרו, שעיניהם אינן שגרירויות של אלוהים, אלה המתייחסים אליו בערכין מוגבל ואינם מעידים עליו כל הימים באש ובמים כעם האיובים על מזבחות המחולל, שאינם גוררים מדור לדור את ייחודם ואין בהם משיבוש סדרי־בראשית של גלות היהודים.

קנאה בערלים ההם.

אין בכוחי לשאת את הגלות הזאת הדבקה בעצמה ובחייה, הרוצה להמשיך ולהתקיים. כל המועדים תמו, כל הנבואות נתאמתו, כל חישובי הקץ, וישראל מחכה. ויש בי פחד הגלות הזאת המקובלת והמוצדקת בעיניהם בתוקף היותה מקוֹמת דנא. הם שייכים לה כמו משהו גנטי, הם נזקקים לה בתוקף היותם, והצועניות הזאת היא ייחודם עד בוא המשיח. הוא נעשה יותר ויותר אנטי־ציוני. אילו רצו בו באמת היו שומעים מזמן את שופרו.

בשכבר הימים, בתוקף שטיפת־המוח שעברתי, חשבתי גם אני כי הגלות היא בת חלוף והמולדת היא הקבע. כעת כבר אינני יודע. חשבתי כי לאחר השואה ולאחר תקומת ישראל הריבונית הם יבואו במיליוניהם, כי עייפו מן הגלות, כי אמרו די, הגיעה העת לשוב הביתה.

בלילה בלילה אני חש את אימת קיומי בלעדיהם. הם מתרחקים ממני. אני חש את ישראליותי הנאבקת כהזדמנות אחרונה שהוענקה גם להם, כמו שעת־חסד נתונה, כמו צוהר שנפער ומבית בהיסטוריה. הם אינם אתי, הם שם, פזורים כשהיו, מרצונם, בתוקף בחירתם. לא חטא ולא קללה אלא זהות אחרת, וטוב להם בכך ומוצדק להם בכך: חריג נבחר, אהוב האלוהים, על "השליחות האוניברסלית" שהוטלה עליהם. הם מרגיעים בגויים ההם, בין שחיטה לשחיטה, או בין שקט לשקט ובין טמיעה לטמיעה, סיפור שארית־הפליטה השורדת להמשיך ולגלגל הוויה של אתה בחרתנו לשם, לא לכאן.

כל עוד נכפה עליהם גורלם בתוקף הנסיבות ההיסטוריות, כל עוד צעקו בצר להם, כל עוד חלמו גאולה הייתי אחד מהם, בעל חוב להם ולקורותיהם בסוד משמעותה של זהותי. המסתורין הזה של הסבל והאיום וחלום הגאולה השלמה היו פרק לא נפרד מחיי, ממהותי. הייתי זר לכך, אני מודה. הייתי מוצר הכנעניות הארצישראלית. ביני לבין אבי היה הים. אך משעמדתי על דעתי ניסיתי דברים אליהם, חשבתי מי אני ומאין גם אני בא. לא חתכתי את "הקשר הגורדי" כתביעת יונתן רטוש הכנעני. חיי הושלכו כגשר מעל התהום, לעברם. אין קיצור־דרך בהיסטוריה. אין "סלקציה", אין "רצח אב". הייתי הגלגול והתמורה בסוד הארצישראליות, כמסקנת דברי הימים.

כעת, משהוענקה להם הבחירה והם בוחרים מרצונם בגלות, כפתרון קבע, כמודוס־ויוונדי בין כאן לשם, כצידוק וכבראי, אני חש עצמי מרומה כאילו נמסר לי כל הימים מידע כוזב על רצונם האמיתי. מיום ליום אני הולך ומתרחק מהם. הדבר מפחיד אותי באשר גם אני הורגלתי לקשר הזה כקשר החיים. אני נתפס לזעם ומרירות וגרוע מזה לניכור גובר בין הווייתם להווייתנו כאן. הם אינם נוטלים חלק בכל העובר עלינו. אני חש כיצד הולכת ומתעצבת בי, מתחשלת בי, הזהות האחרת, המנותקת מהם. היו לי לזרא כל "הקונגרסים הציוניים" וכל "הסימפוזיונים" וכל "הדיאלוגים", כל השליחים וכל הפונקציונרים וכל החוברות וכל הפירסומים. אני חש איך הולך ומשתבל בי, כמו החטא בלב העבריין, האולטימטום המוצג להם בריב הזה בינינו לבינם, לפני שיאוחר מדי.

נסע בעקבות ועננו / יעל אדמוני

סינמה מקנייט

ועננו־מקנייט זה יופי של סיפור. יש פה ריגול (אולי), בגידה (כנראה), חטיפה (ייתכן) ונדידה על פני שלוש יבשות. ויש גם כומר. אילו רק היה לכומר לימוזינה שחורה, אבל הוא הגיע למסיבת העתונאים במונית וכמעט לא אמר דבר

אילו היה הכומר האנגליקני ג'ון מקנייט מגיע בלימוזינה שחורה, נהוגה בידי נהג במדים, היה הסיפור יכול להיות מושלם. אבל ביום שלישי בצהריים הגיע הרוורנד מקנייט למסיבת העתונאים השנייה שכינס במלון ה"אמריקן קולוני" בירושלים בטקסי שירות. נהג המונית עצר לו בכביש הראשי, אפילו לא טרח להיכנס לחצר המלון ולהוריד את הנוסע בפתח הלובי, כמקובל. מקנייט נדחק החוצה בקושי רב. הוא ישב במושב האחורי של המונית ושורת הנוסעים שלפניו רק נרכנה מעט קדימה, כדי לאפשר לאיש גדול הממדים לדחוף את מסעד המושב קדימה, ולהיחלץ מן המרצדס הכחולה. מקנייט, במכנסיים אפורים, בלייזר כחול ועניבה, מיהר אל תוך המלון. לפני שנכנס לאולם בו התקיימה מסיבת העיתונאים התעכב לרגע, שלף מסרק והעביר אותו במהירות על ראשו המקריח. אחר־כך לקח נשימה עמוקה, ונכנס פנימה לפגוש את העיתונות.

משהו בהופעתו של הרוורנד, בהילוכו המגושם, בפניו המלאות, הזכיר את הבלש הטלוויזיוני ההוא, קאנון, שלקח חופשה ונסע לטייל מעט במידל־איסט. העתונאים דיברו דווקא על ג'ון לה־קארה, אבל אין בו במקנייט שום דבר מסמיילי, ואפילו לא ממאגנוס פים. במבט שטחי למדי על הפרשה כולה נראה שמקנייט נעדר את התחכום הבריטי של לה־קארה, ושיש בו יותר תמימות מאשר כל דבר אחר. מובן שהספקולציות בעניינו הרקיעו שחקים. היו שהזימרו שמקנייט הוא מרגל או לפחות סוכן חשאי (אם לא סוכן כפול), והקשר בקשר ישראלי־אוסטרלי־בריטי חובק עולם. אחרים אמרו שאם כבר סוכן, אז הוא לא יותר מסוכן מכוניות. מכוניות סובארו, למען הדיוק. למעשה יכול מקנייט להיות כל דבר שרוצים. וזה מה שהפך את הסיפור למעניין.

באולם הכינוסים של ה"אמריקן קולוני" חיכו למקנייט עשרות עתונאים וצלמים מהארץ ומחו"ל. כולם ניסו לדלות ממנו עוד ועוד פרטים על קשריו עם ועננו, על טיבו של האיש שמכר את סודות הגרעין של ישראל לעתון בריטי. מקנייט סיפר על "מקורות" שאישרו בוודאות, כי ועננו כלוא בישראל. את מקורותיו לא הסגיר. הוא הבטיח לשמור על סודיות, הוא כמעט מתנצל. גם על שיחתו עם בני משפחת ועננו מבאר־שבע לא היה מוכן לגלות דבר. הוא הבטיח גם להם, כי לא יסגיר דבר מפרטי השיחה. הכומר מקנייט מסידני אוסטרליה הוא אדם מאד לויאלי. מקיים הבטחות.

על השולחן שלפניו היו עשרות מיקרופונים. למרגלותיו תיק ג'יימס בונד (ג'יימס בונד!) ולצידו פנקס כרוך בכריכת עור. בפנקס רשם מקנייט ראשי־פרקים בכתב־יד קטן ומסודר. בדיו שחורה. כן, יש לו נסיון עם מסיבות עיתונאים. בעבר עבד בפרוייקט שהיה לו קשר לענייני סמים. וכבר יצא לו לפגוש את העיתונות. הוא הוציא מתוך התיק (ג'יימס בונד) שני מכתבים המיועדים ל"מרדכי", האחד ממנו עצמו והאחר מידידתו של ועננו ג'ודי זימרית. המכתבים היו ארוזים בתוך תיק קרטון ורוד, שעליו נרשם בלורד שחור "פרטים אחרים". איש מסודר הרוורנד מקנייט. מאד פראגמטי.

פ.ד. ג'יימס, מי שהגתה את דמותו של אדם דלגליש, היתה עושה ממנו יופי של סיפור. נכון, גוויות עוד לא נתגלו כאן בינתיים, אבל רק בינתיים. חוץ מזה גוויות הן דבר שבשגרה. כאן יש סיפור של ריגול (אולי), בגידה (כנראה), חטיפה (ייתכן), ונדידה על פני שלוש יבשות. זה מספיק. ויש גם כומר.

הכומר ג'ון מקנייט מסידני, אוסטרליה, בא לישראל במטרה לפגוש את השה האבוד. את מרדכי ועננו. לא, אין במסעו שליחות מצביית דווקא, הוא מסביר. לו היית חבר בקהילה שלי והיית שובר רגל, הייתי בא לעזור לך. הייתי עוזר לך אם זה היה קורה בתוך הכנסייה או במרחק מאה מטר ממנה או במרחק אלף מייל. ועננו הוא חלק מהקהילה ולכן אני כאן, הוא אומר.

מקנייט, בן 37, נשוי פלוס כלב (ספאניאל), משמש ככומר מאז 1974. הכנסיה שלו, מן העתיקות באוסטרליה, הוקמה ב־1856. "רוב הכנסיות באוסטרליה נבנו מעץ, וחלקן נשרף במרוצת השנים. הכנסיה שלנו בנויה אבן. זוהי כנסיה גדולה עם ויטראז'ים צבעוניים". הכנסיה ממוקמת באיזור מרכזי בסידני, אזור קוסמופוליטי של בתי־מלון ובתי־זונות. שערי הכנסיה פתוחים לרווחה וכל מי שעובר ברחוב מוזמן להיכנס, לשוחח ולשתות כוס קפה בבית־הקפה שבמקום. לדברי מקנייט נוהגים עוברי אורח לסור פנימה ולקשור שיחה. יש מי שמספר על הצרות עם האשה ויש מי ששופך מר ליבו על החותנת. ויש מרדכי ועננו.

"פגשתי במרדכי לראשונה בחודש מאי השנה. השעה היתה תשע בערב. שערי הכנסיה היו פתוחים והוא נכנס פנימה. קשרנו שיחה. שאלתי אותו מהיכן הוא ומה מעשיו. הוא סיפר שהוא מתעניין בפילוסופיה. הפגשתי אותו עם אחד מחברי הקהילה, דוקטור צעיר, שהוא סטודנט לפילוסופיה. ישבנו שלושתנו ודיברנו". לא, הוא לא נראה כאדם במצוקה, מספר הכומר, שמתוקף תפקידו יודע בוודאי לזהות אנשים במצוקה. "הוא נראה ביישן, אדם בודד במדינה זרה, אבל לא ניכרו בו שום סימנים של מצוקה", הוא מספר.

מרדכי המשיך לבוא לכנסיה האנגליקנית, התיידד עם הכומר מקנייט ועם אנשים נוספים במקום. ולבסוף, במחצית אוגוסט, הוטבל לנצרות. ההמשך ידוע. או לפחות פורסם.

בהתחלה לא ידעו העיתונאים איך לאכול את הסיפור הזה. המון סממנים יש בו, אבל אלו חיצוניים בלבד. בשלב הראשון אמרו אחרים, שהכל קנוניה מאורגנת מלמעלה על־ידי שלטונות ישראל. גם ועננו וגם הכומר. בשלב הבא כבר השתנתה ההתייחסות, והנושא נתפס כקוריוז משעשע בלבד. אילו היה פועל ברצינות, אמר מישהו, לא היה הכומר הולך דווקא לעורך־דין ממזרח־ירושלים, כדי שזה יצור לו קשר עם הממסד הישראלי. הוא היה יודע שזו לא הכתובת. שתי מסיבות העתונאים, שכינס השבוע, נועדו להבטחת בטחונו, אמר אותו אדם. "הוא רצה להיות בטוח שלא יתנכלו לו, ולכן הופיע בפני התקשורת".

בירושלים, עיר מטורפת של תמהונים וקנאים פוליטיים ודתיים, נקלט הסיפור הזה היטב. כאן הכל הולך. כומר תמוה, פצצת אטום, ריגול, הכל. אילו היה הכומר מקנייט מגיע למלון "האמריקן קולוני" בלימוזינה שחורה נהוגה בידי נהג במדים הסיפור היה יכול להיות מושלם. אבל הוא בא בטקסי שירות. וזה קצת קילקל. במחשבה שניה, סוכנים חשאיים נוסעים בדרך־כלל ברכב ציבורי. כדי לא לעורר חשד. לא להתבלט. או אולי בכל זאת.

אוניברסיטאות תשמ"ז. מבחוץ לא רואים מצוקה / יעל פישביין

פיחות זוחל בהשכלה הגבוהה

מבחוץ לא רואים את המצוקה. בנייני האוניברסיטאות הם מן המהודרים שבמבני הציבור בארץ. המדשאות, העצים וערוגות הפרחים משווים לקמפוסים הזות של עושר ושפע. אבל בפנים מתבשלת השערוריה של שנות התשעים: אם לא יינקטו אמצעי בלימה מיידיים תתרחש מפולת בהשכלה הגבוהה.

הסימנים כבר ישנם: ספריות מדולדלות, מעבדות עם ציוד מיושן והקצבות מינימליות לביצוע ניסויים; סגל אקדמי בכיר מזדקן והולך ללא עתודות של צעירים; בריחת מוחות לחו"ל, ירידת רמת ההוראה והמחקר והקפאת מספר המתקבלים ללימודים. בינתיים מתקיימות האוניברסיטאות על זמן שאול. עדיין הן ניזונות

באוניברסיטאות מציינים את "שנת הבר־מצווה" להדרדרות. זה החל בתהליך איטי עד ל"שנת גזרות ארידור", שהחלה עידן של השהיית הזרמות תקציביות

מהשקעות גדולות במשאבי אנוש ובמחקר שנעשו לפני עשור.

ראשי ההשכלה הגבוהה מתריעים, מוכיחים בשער, מציגים נתונים מפחידים על צמצום פער האיכות בין ישראל לשכנותיה. דבריהם רוויי יאוש. "בישיבות של ראשי האוניברסיטאות אנחנו בוהים אחד בשני, מחכים לפתרון ואין", אומר פרופ' מיכאל אלבק מאוניברסיטת בר־אילן, יו"ר ראשי האוניברסיטאות. "אנחנו צועקים ולאיש לא איכפת, ראשי המדינה עוסקים בשטויות וההשכלה יורדת לטמיון. אנחנו ממשיכים להתריע אולי רק כדי שביום שתקרה הקטסטרופה לא יגידו לנו איפה הייתם כשכל זה התרחש, רק כדי שיהיה כתוב שהתרענו".

"מה עוד אני יכול לעשות? הפכתי לכוכב תקשורת בגלל דברים שאמרתי – לשרוף צמיגים? זה לא יקרה. לערוך הפגנות שקטות? מה זה יעזור? עגלת ההשכלה הגבוהה מידרדרת ללא מעצור", מוסיף בקדרות פרופ' משה מני, נשיא אוניברסיטת תל־אביב. ראשי האוניברסיטאות מתחננים לפני התורמים שיפנו את כספיהם להצלת המצב ולא להשקעות בבניה, אולם אלה מעדיפים לבנות לעצמם "מצבות" ולהנציח את שמם בבנייני פאר, על פני סיוע ממשי למוסדות הנתרמים. מאחר שתחזוקת הבניינים עולה בכסף רב, התחילו בשנים האחרונות לתבוע מכל תורם ליצור קרן תחזוקה שוטפת לכל בניין. בלי קרן כזאת אין המוסדות מאשרים תרומת בניה.

השנה תהיה השנה השלוש־עשרה להידרדרות האוניברסיטאות. בהנהלות מכנים את השנה כשנת ה"בר־מצווה".

מספר הסטודנטים בתקופה זו עלה בשיעורים מתונים ביותר. בשנת 74' היה מספר הלומדים 57 אלף ובשנים האחרונות הוא עומד על כ־65 אלף. במקביל לא עלה מספר אנשי הסגל ואף פחת. משרות אנשי הסגל האקדמי צומצמו וכמוהן משרות אנשי הסגל הטכני. בתקציבים חלה ירידה ניכרת, המדינה הקטינה את השתתפותה בתקצוב האוניברסיטאות בתקופה הנדונה משיעור של 71 אחוז ל־62 אחוז מהתקציב. ראשי האוניברסיטאות טוענים שהשתתפות קטנה עוד יותר, 52 אחוז לפני 13 שנה ל־44 אחוז מתקציב השנה. הירידה היתה איטית וכמעט לא מורגשת. תחילה נפגעו הפקולטות למדעי הרוח והחברה. הן הגדילו את מספר התלמידים בכיתות, הפחיתו במספר עוזרי ההוראה שתפקידם לסייע בעיבוד החומר והלמד בקבוצות קטנות. אחר כך נפגעו הפקולטות למדעי החיים ומדעי הטבע. ערכו פחות ניסויים, הפחיתו במספר שעות המעבדה וכך הוזילו את מחיר ההוראה. בשלב יותר מאוחר צמצמו את המחקרים לבעלי התארים המתקדמים והפסיקו לקלוט אנשי סגל זוטר. התהליך היה איטי וכמעט שלא הורגש עד לשנת תשמ"ג־תשמ"ד, השנה המכונה בקמפוסים "שנת גזרות ארידור". זו השנה שאת פירותיה הבאושים אוכלים עד היום. בשנה ההיא התחיל האוצר במדיניות של השהיית ההזרמות התקציביות לאוניברסיטאות בכל מיני תירוצים. ראשי ההשכלה הגבוהה דיברו אז במפורש על התנכלות מצד אנשי האוצר והתחילו לצבור גירעון שהלך וגדל ולא כוסה עד היום. לפי האומדנים מגיע סכום החוב הכולל של כל המוסדות להשכלה גבוהה לכ־150 מיליון דולר, רובו חוב ההולך ותופח לבנקים ולספקים.

ההקפאה גם היא החמירה את המצב, ומסיבה פשוטה: חלק גדול מתקציבי האוניברסיטאות מגיע מחו"ל בכסף דולרי. בתקופת האינפלציה יכלו ההנהלות לתמרן עם הכסף ולהגדיל את ערכו. ההקפאה צמצמה את מרחב התימרון הזה. שנת הלימודים הנוכחית נפתחת עם תקציב גרעוני, שלפי האומדנים יגדל בכ־40 מיליון דולר במהלך שנת הלימודים.

לקראת פתיחת שנת הלימודים ניסו ראשי האוניברסיטאות להחיל תקנה חדשה: הפקדה של 1,500 דולר לכל סטודנט לשם שימוש במתקני האוניברסיטה. את הצעד הזה גינו כל המעורבים, אבל בכך הוסבה תשומת הלב הציבורית למצבן הקשה של האוניברסיטאות. לנוכח הביקורת הציבורית הוקפאה ההצעה, הוקמה ועדה המכונה "ועדת נבון" שמשתתפיה: שר החינוך, שר המדע, נציג האוצר וראש המועצה להשכלה גבוהה. עד כה התכנסה הוועדה פעם אחת, והיא עתידה להתכנס שוב ב־18 בנובמבר כדי לדון בתכנית הבראה.

התמוטטות ההשכלה הגבוהה, היום היא זוחלת, תקבל תפנית קטסטרופלית לקראת אמצע שנות התשעים, כשיגיע מועד הפרישה של הסגל האקדמי הבכיר המוביל את האוניברסיטאות זה יקרה בבת אחת. מאות פרופסורים יפרשו, המשרות יתפנו ולא יהיו מועמדים לאייש המשרות. חלקם כבר אינם. דור הביניים שיצטרך לתפוס את מקומו בשנות התשעים נפלט מהאוניברסיטאות מפני שלא היו תקנים לקליטתו. חלקו ירד מהארץ וחלקו הלך לתעשיה. בין השנים 74־84' ירד מספר העוסקים במחקר ופיתוח בארץ בכל הדרגים האקדמיים. במקום 85 אחוז של בעלי תואר דוקטור שפנו בעבר למחקר ופיתוח, פונים כיום רק 76 אחוז. חלקן של האוניברסיטאות ומכוני המחקר בהעסקת חוקרים פחת מ־38 אחוז ל־32 אחוז. חוקרים עברו לתעשיה, המשלמת יותר כסף, והעיקר – יש לה יותר תקציבי מחקר ויותר ציוד מדעי מאשר לאוניברסיטאות.

המצוקה בציוד ובמעבדות מדלדלת כבר היום במידה ניכרת את שורות החוקרים והמרצים. ישנה תופעה הנקראת "ירידה משנית" של חוקרים בכירים. מדובר לרוב בילידי הארץ, היוצאים לשירות המילואים אבל את מחקריהם הם עושים בחו"ל בהסדרים שונים, שהנפוץ בהם הוא חופשה ללא תשלום. החוקר נמנה עם הסגל, אבל נמצא בחוץ־לארץ, מלמד שם ועורך שם את מחקריו. הסדר אחר הוא עבודה לסירוגין בארץ ובחו"ל. סמסטר אחד מלמד החוקר בארץ ומשנהו הוא עובר לחו"ל ועושה שם את מחקריו. התוצאה היא שאין לחוקרים הבכירים זמן להכשיר צוותי חוקרים בעלי רמה בארץ. האוניברסיטאות מתירות את ההסדרים הללו, כי אינן רוצות שהירידה המשנית תהפוך לירידה מוחלטת וגם מפני שהן מבינות למצוקת החוקרים לנוכח העדר ציוד מתאים ותקציב לרכישת חומרים לעריכת המחקרים.

תופעת הירידה המשנית, בצירוף הצמצום הנמשך והולך בקבלת עובדי סגל אקדמאי צעיר, המתבטא היום בהגדלת הצפיפות בכיתות והקטנת הזמן שנותר להדרכת חוקרים צעירים – תופעה זו תהיה בשנות התשעים גלויה וברורה ובלתי הפיכה. מאחר שכדי לגדל חוקר

שורת החוקרים והמרצים מדלדלת בין השאר בחסות "ירידה משנית". החוקר יוצא לחו"ל לחופשה ללא תשלום או מלמד לסירוגין סמסטר בארץ וסמסטר בחו"ל. לא נותר לו זמן להכשיר צוותי חוקרים צעירים

זקוקה האוניברסיטה לשבע עד עשר שנים, אפשר יהיה לתקן את המעוות רק לקראת שנות האלפיים.

לפי הערכה גסה נותרו השנה כ־14 אלף נרשמים מחוץ לכותלי האוניברסיטאות. נרשמו כ־28 אלף מועמדים ונתקבלו רק כ־14 אלף.

צילום: ישפיא

משמעות הדבר שרבים לא יממשו את יכולתם להשיג השכלה גבוהה. האוניברסיטאות, בעיקר במרכז הארץ, הדפו השנה שניים מכל שלושה מועמדים. שיעור יוצאי עדות המזרח עלה בעשור האחרון ל־15 אחוז מכלל הסטודנטים, אבל נשאר יציב מספר שנים. כדי להעלות את השיעור, צריך להגדיל את מספר הלומדים במכינות, שהוכחו כמכשיר טוב לקידומם של סטודנטים הזקוקים לכך.

המספר הזה עלה בשיעור מתון ביותר, כ־300 סטודנטים בעשור האחרון. בין שאר סיבות, לא עלה מספר הסטודנטים ממוצא מזרחי בגלל העלות הגבוהה של החזקת תלמיד באוניברסיטה. כושר ההשתכרות של סטודנט נמוך ביותר, ובניגוד לדעה הרווחת בציבור – המלגות למיניהן אינן יכולות לסייע להגדלת מספר הסטודנטים משכבות המצוקה. סטודנטים כאלה נשחקים בין הדרישות האקדמיות והצורך לפרנס עצמם ונושרים כבר בתחילת לימודיהם. אחת התופעות המעיקות על האוניברסיטאות היא הנשירה הגדולה של סטודנטים בשנים הראשונות ללימודים. בממוצע נושרים כ־30 אחוז מהמתקבלים. המנבא הטוב ביותר לנשירה הוא הציון הממוצע של מבחני הבגרות וציוני המבחנים הפסיכומטריים, שכל מועמד נדרש לעבור עם הצגת מועמדותו. ככל שהממוצע הוא גבוה יותר כן פוחתת הנשירה. בתחרות האקדמית נושרים אלה שלמדו בבתי"ס פחות טובים, בשכונות ובעיירות הפיתוח. ככל שהסטודנט מתקבל לפקולטה יוקרתית יותר, כן מובטח יותר שיסיים את לימודיו, שכן פקולטה כזאת מבטיחה פיצוי כלכלי ומעמד טוב יותר לאחר תום שנות הסבל של הלימודים האקדמיים.

הנשירה גורמת לבזבוז משאבים עצום מצד האוניברסיטאות. אבל הן נתונות בלחץ חברתי גדול לקבל את הפונים שמספרם הולך וגדל ככל שגדל מספר בעלי תעודות הבגרות. כאמור, כבר היום אין האוניברסיטאות עומדות במשימה, ומספרן הגדול של המכללות העל־תיכוניות מעיד על כך. סטודנטים בעלי ממוצעים גבוהים נדחים מהפקולטות היוקרתיות ונאלצים ללמוד מקצועות יוקרתיים פחות. חלקם עובר ללמוד בחו"ל, חלקם מוותר ולומד מקצועות שאינו חפץ בהם. האוניברסיטאות אינן יכולות אפילו לחלום על הגדלה משמעותית של המקומות בהעדר משאבים כספיים. הגדלה פירושה עוד כוח אדם, עוד מעבדות, עוד תקנים, ואלה אינם.

אחד המקורות לגיוס משאבים יכול היה להיות העלאת שכר הלימוד באוניברסיטאות. ישראל היא מהמדינות הזולות ביותר מבחינה זו בעולם המערבי. שכר הלימוד עלה עליה מתונה,

ההתמוטטות תבוא לפתע לקראת אמצע שנות התשעים. מאות פרופסורים יפרשו מפאת גילם אך בנמצא לא יהיו מועמדים לאייש משרותיהם

מאוד בעשור האחרון. המדינה מטילה וטו על העלאתו על אף שראשי האוניברסיטאות טוענים שיש בכך מידה גדולה של עיוות. לדעתם, אין כל צדק בכך שבני משפחות מבוססות לא ישלמו יותר. ניתן לבנות מערכת מילגות והלוואות שתסייע לפחות מבוססים וכך למתן את השפעת עליית שכר הלימוד. אבל, כאמור, המדינה מתנגדת.

לפני כחודשיים התפטר נשיא האוניברסיטה העברית, פרופ' דן פטנקין, לאחר שנוכח לדעת שאין ביכולתו לאזן את התקציב ולהחזיר את חובות המוסד שעמד בראשו. הגירעון המצטבר מגיע, לפי הערכה, ל־50 מיליון דולר. האוניברסיטה הוותיקה ביותר בארץ היא היחידה שבה מספר עובדי הסגל הטכני כפול ממספר אנשי הסגל האקדמי. אחד האסונות שלה הוא שיש לה שלושה קמפוסים: הר הצופים, עין־כרם וגבעת רם. בגלל סיבות פוליטיות הועברו רוב הפקולטות להר־הצופים. המבנים המפוארים נתרמו וסובסדו על־ידי המדינה, אבל עול האחזקה נפל על האוניברסיטה. השנה נתבקשו העובדים לתרום משכרם כדי למנוע פיטורין, אבל עוד במהלך שנת הלימודים הנוכחית תופעל תכנית הבראה שמשמעה פיטורי מאות אנשי סגל. כמו כן אין בטחון ששנת הלימודים תיפתח במועד. האוניברסיטה העברית סגרה את מעונות הסטודנטים וכ־6000 סטודנטים נותרו בלי פתרונות דיור. האוניברסיטה אינה מוכנה להוסיף לשאת על גבה גירעון תפעולי של כמיליון דולר בגלל אחזקת המעונות. הסטודנטים נדרשים לשלם יותר.

14 אלף נרשמים לא התקבלו לשנת הלימודים המתחילה ביום א'. כ־30 אחוז מהלומדים ינשרו

כשתתחיל האוניברסיטה העברית בפיטורי עובדים, יתחיל המאבק האמיתי. וגם הוא, לדברי הנשיא, פרופ' אמנון פזי, לא יפתור את הגירעון. "אנחנו לא היחידים. קורה דבר נורא להשכלה הגבוהה וכולנו ישנים. הממשלה מדרדרת את ההשכלה הגבוהה למצב שאין ממנו חזרה. האוניברסיטה העברית היא אולי הראשונה, אבל תוך חמש־שש שנים תתמוטט כל המערכת. אני עושה את המקסימום שאני יכול כדי להיות משוכנע שלפחות ניסיתי להציל", אומר פרופ' פזי, אבל הוא יודע היטב שלמרות הפיטורים הצפויים, תכניתו לא תגרום להבראה אלא רק אולי לאי־הגדלת הגירעון.

הסטודנטים של 86' יקבלו פחות. הם ילמדו בכיתות צפופות יותר, יקבלו פחות מורים, פחות שירותים והרמה תרד גם השנה. בעוד שבועיים, בערך יגיש יו"ר המועצה להשכלה גבוהה, פרופ' יעקב זיו, תוכנית הבראה ל"ועדת נבון". הוא, בניגוד לעמיתיו, תולה בה תקוות רבות. אם לא תתקבל התוכנית, הוא מבטיח לעשות את הצעד האחרון השמור עמו: להחזיר את המנדט של המועצה לממשלה ובכך לגרום להלאמת כל מוסדות ההשכלה הגבוהה. שתקבל הממשלה על עצמה את האחריות לאסון הצפוי.

בינתיים לא מוכן פרופ' זיו להרים ידיים. תוכנית ההבראה שלו כוללת מספר נקודות, הראשונה שבהן, הצעת פתרון לבעיית הרמה היורדת של ההוראה באוניברסיטאות. הוא יציע להוזיל את הלימודים לתואר ראשון על־ידי פתיחת מסלולים אלטרנטיביים לאלה שלא התקבלו. למערכת הלימודים הרגילה יתקבלו רק הטובים ביותר, דבר שיבטיח את צמצום הנשירה במערכת האוניברסיטאית היקרה. הסכומים שייחסכו על־ידי הקטנת מסלולי הלומדים לתואר ראשון יופנו לשיפור ההוראה והמחקר.

"פיתוח מסלולים לסטודנטים מצטיינים. זיו יציע להעלות את שכר הלימוד החל מהשנה הבאה, להגדיל את השתתפות המדינה בתקציבי מחקר בסיסי, שבלעדיו לא תיתכן שום התקדמות במחקר היישומי. הוא ידרוש מהאוניברסיטאות להתייעל, לבטל חוגים מעוטי משתתפים ובלתי מוצלחים ולפנות מקום לקליטת קאדרים של מרצים צעירים ובמקביל ידרוש השתתפות ממשלתית בהכנת כוח אדם לקדם את פני משבר הפרישה הצפוי בשנות התשעים. פרופ' זיו מקווה שיצליח לממש את תוכניתו. הוא מאמין שבמשך עשור ניתן לתקן את מה שמעוות. האחרים, כאמור, כבר נואשו.

הפתרון: קולג'יזציה

לפני שלוש־עשרה שנים השקעה בציוד לתלמיד היתה 2,500 דולר; השנה – 130 דולר. לפני שלוש־עשרה שנים מספר משרות הסגל האקדמי היה 2,5 לתלמיד; השנה 0,65 לתלמיד.

למרות ההתייקרות בעלות כוח־האדם ובחומרים, אין היום שום קרן המחלקת יותר מ־30 אלף שקל לשנה לצורכי מחקר בסיסי. הנודעים שבפרופסורים אינם מצליחים לאסוף יותר מ־100,000 שקל לשנה לצורכי מחקר בסיסי.

לפני כעשר שנים התקבלו ללימודים 90 אחוז מבעלי תעודת הבגרות; כיום מתקבלים רק כ־70 אחוז מבעלי תעודת הבגרות.

מבין המתקבלים נושרים, בממוצע, כ־30 אחוז. ועדה מיוחדת באוניברסיטת תל־אביב, בראשות פרופ' אלעזר כוכבא, בנתה תוכנית לקולג'יזציה של המערכת. לפי התכנית, רק הטובים ביותר יתקבלו ללימודי תואר ראשון באוניברסיטה. היתר יקבלו את התואר בקולג'ים שיוקמו בנפרד מהאוניברסיטאות. כך יוזל בהרבה מחיר התואר, היות שבקולג'ים ילמדו מורים בדרגות אקדמיות נמוכות, בתנאי הוראה בלבד, ללא תוספות מחקר. לדברי כוכבא, הנשירה במסלולי הלימודים לתואר ראשון גורמת לבזבוז משווע של משאבים וכוחות הוראה. "אם תלמיד צריך כבר לנשור, שיעשה זאת במערכת לא יקרה" הוא מסביר. הקולג'ים יפתרו את בעיית הגידול של האוניברסיטאות במרכז הארץ, הקולטות כבר היום את מקסימום התלמידים שהן יכולות, ואינן יכולות להוסיף לגדול מבלי שרמתן תיפגע עוד יותר.

هكذا من الاصل

صكذا من الاجل

משא
לספרות, אמנות ועיון

בשדה עיון

דב בר־ניר

ז'בוטינסקי כפופוליסט

יעקב גורן: "העימות הקבוע – בין תנועת העבודה לתנועה הרביזיוניסטית בא"י 1935–1931", יד טבנקין, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תשמ"ו / 1986, 387 עמ'.

"ולדימיר היטלר" – כך כינה דוד בן־גוריון, בעת עברה וזעם, את ולדימיר זאב ז'בוטינסקי. ידידו־לחיים, ברל כצנלסון, גם הוא לא טמן את ידו בצלחת, וברגע של חימה וזעם, בישיבת סיעת העבודה בקונגרס הציוני, שוב הטיח "הופעת ההיטלריזם בתוך המחנה הציוני זוהי לא רק התנוונות תרבותית וסכנה מעמדית. היא גם יכולה להמיט על הציונות אסון פוליטי, לסרס את דמותה בעיני העולם המתקדם ולהביאשה ללא תקנה". כלום זהו מעין הסאת־נעורים של שני אחים לנשק, שבעת ישוב־הדעת נסוגו ממנה לא לגמרי. המובאה אינה, ברגע זה, תחת ידי, אך בערוב ימיו אמר בן־גוריון שאם יגיע, חלילה, מנחם בגין לשלטון במדינה, הוא ימיט עליה אסון, כאף שואה. כלום מכך מסתבר כי בן־גוריון וברל ראו ברביזיוניסטים פאשיסטים והיטלריים לכל דבר? התשובה תהא: לאו. לכל היותר, ובעיקרא דדינא, ראו הם בו חיקוי עלוב של הפאשיזם האיטלקי, כאשר אב"א אחימאיר, אורי־צבי גרינברג, וד"ר ייבין, בורס קיצוני במסיבה הישראלית של התנועה הרביזיוניסטית, נתנו מעין אסמכתא לכך, ובאחור יותר "מגעיו" של יאיר שטרן עם שליחי היטלר ומוסוליני באו "להמחיש", באורח כושל, את האוריינטציה האומללה והקיקיונית הזאת. אין פלא איפוא שיעקב גורן, איש קיבוץ, במחקר נאה מאוד (ואולי לא חד דיו) בניתוח המצע האידיאולוגי הרביזיוניסטי, בהיותו עדיין על האבנים, בראשית דרכה של התנועה הזאת) נראה תוהה, לאורך כל מחקרו, על ההבדל והזהה בין פאשיזם מפורש לבין מה שמאפיין יותר (לדעתי, ואני בטוח, גם לדעתו) את הרביזיוניזם הקודם והמאוחר, והוא – הפופוליזם.

נביא כמה דוגמאות להזדהות. בדרך, למשל, על המקום המיוחד המיוחס המוענק למנהיג – פעם לז'בוטינסקי ופעם לבגין – בתולדות הרביזיוניזם, מעיד הוא: "אפשר שבכך נמצא שורש הדמיון בין התנועה הרביזיוניסטית לבין הפאשיזם האירופי של שנות העשרים. דמיון אך לא זהות" (ההדגשה שלי – ד.ב.) או שוב, כדבריו: "התנועה הרביזיוניסטית נצטיירה בעיני הזמן כתנועה קרובת־פאשיסטית, וגם הניתוח ההיסטורי היום אינו עשוי להפוך מכלל "תמונה זו" (קריפטו, לפי המילונים, פירושו "בסתר", חיקוי פחות או יותר מוצלח, או שוב הענין "דהאי היום", כימי ביקורו של ז'בוטינסקי בארץ ב־1926, כתוב עליו בבאוה "כמוסוליני באיטליה כן ז'בוטינסקי בארץ־ישראל".

עד כאן, עדויות מן הצד, אך מה אומר ז'בוטינסקי עצמו, ב־1928, כאשר כבשו גבר על קודרותו, בעת הרצאה בפני קהל אלפים: "אין כוונתי היום להסית את המעמד הבורגני במרד אידיאולוגי אף כי איני מבטיח כי לא אשתתף במרד כזה, כשיהיה בו צורך. להיפך, אני יכול להגיד... כי אם ארגיש, בעבור זמן־מה, שאני ושכמותי הננו אורחים מצ"ב – אצא ואסית למרד לשם הוד מעלתה הבורז'ואזיה". ולא ברור עדיין כאן מהו ההבדל בין מרד לבין מה שהוא מכנה מרד אידיאולוגי. מכל מקום, על־פי עדותו של יעקב גורן, "מאז תחילת 1929 החל להסתמן בתנועה הרביזיוניסטית בארץ תהליך שהעמיק עד מהרה את ההשוואה בינה לבין הפאשיזם האיטלקי" (ההדגשה שלי – ד.ב.). נוסיף לכך את התולדות ההומות של צעירי בית"ר, את התקפותיהם על מועדוני הפועלים... וכל מה שנוכל להסיק מניתוח מחברנו על ראשית התנועה הרביזיוניסטית (וכל אלה בשלב מסויים של התפתחותה, במקביל לעליית נחשול שחור באירופה) הוא מה שהוא עצמו מגדיר כ"דמיון ולא זהות". אך אם זה כך – ומסכימים אנו להפיכה ומנית זאת, שאינה זהות – מהו זהותו של הרביזיוניזם, הציוני הישראלי, שיש בה מסימני הקביעות והרציפות, מאז ועד עתה? זו שאלה המטרידה את מבוננו, ויסלח לנו המחבר אם נראה במחקרו הטוב רק נקודת־מוצא להרהורים משלנו; בנקודה זאת שלפי מיטב ידיעתנו לא מצאה את מיצויה בספרות ההיסטורית והסוציולוגית, ושמה הוא: הפופוליזם.

★

גם הפאשיזם ידע הגדרות רבות, מגוונות ואף סותרות זו את זו. אולי נוכל לתאר במקצת את דיוקנו אם נאמר כי הוא תנועה אנטי־דימוקראטית, הרוצה בביטול כל המפלגות מחוצה לה, ב"כסאח" טוטאלי של הפרלמנטאריזם "הרקוב", המשליטה, באמצעים פארא־מיליטריסטיים, מיזוג ברוטאלי, בטרם השתלטות על המדינה, בביקה עצמית־מדינית למבודה בליבראל, בהערצת המדינה, במסירת שלטונה המשמעותי על הבריות, בטיפוח לאומנות גאה ואגרסיבית, ובהקטרת קטורת למיתוסים, לסמלים, לכנסים המוניים ולעצרותיהם, עד כדי שכרון החושים, תחת הסיסמה "מדינה אחת, עם אחד, מנהיג אחד". והנה, די בכל אלה כדי לקבוע כי התנועה הרביזיוניסטית־הציונית, גם אם ליוותה את מנהיגיה באופנועים וב"קאדילאקים", הכבירה על "מדונים" לאומני, שאינו מכיר בשום מעמדיות ובשום "איזמים" אחרים, היה בה – בקונסטלציה אירופית של "בין השמשות" – לעתים מעין דמיון, אך לא זהות, עם הפאשיזם ועם ההיטלריזם. והיא לא היתה גם ימין אחרון רגיל – היא היתה ונשארה פופוליזם – ומן הראוי לצקת, לפחות מקצת תוכן, בנוסחה כללית זאת.

אחד הראשונים שעמד על היסוד הפופוליסטי של הרביזיוניזם הקודם הוא ארלוזורוב, עוד בשנת 1923 (התנועה הרביזיוניסטית עצמה קמה לראשונה בפאריס ב־1925). היו אלה ימי העלייה השלישית, ימי עבודת־פרך בכבישים, כאשר בכיבושים הפכו להלוצים חזיים וייצמן שאל ביאוש: "עם ישראל – איכה". כותב אז ארלוזורוב, בעקבות מסע־הרצאות של ז'בוטינסקי באירופה" הבורגנים יקבלו הכל מן המוכן, חינם אין כסף". ממשלת המאנדאט תממן את ההתיישבות, תזיין את היהודים בלגיון, תבנה את הארץ ואת מדינת היהודים, בתנופה ובאמצעים ממלכתיים ("כתוב" בהצהרת באלפור). נוכח אופטימיזם משמח זה אומר ארלוזורוב בתוגה, על ז'בוטינסקי: "בכך הורס הוא בעדן באיבן את התגלות הדלות של מחשבה מדינית בריאה בקרב היהודים, שכל כך קשה ליצור אותן בתוך עם בלתי מבוגר ובלתי מתוכך, מן הבחינה הפוליטית". מתכוון ארלוזורוב למהפיכה נפשית, מוסרית, רצונית, חלוצית, הדרושה כדי לעקור מן השורש את הפסיכולוגיה הגלותית, נוסח "אילו הייתי רוטשילד", שפינסקר ב"אוטואמנציפאציה" בא לנפץ את השליחות, או כיסופיה התלושים, ולהעמידה על בסיס חדש: טול את גורלך בידיך! מכאן נובעת מסקנה ראשונה – ולכאורה מדהימה – הפופוליזם הציוני הוא תופעה גלותית, המעוגנת (גם אם תצרה עד לב השמיים) על הויות גלותיות לכל דבר. קודם־כל, התנועה הרביזיוניסטית לא קמה כמפלגות הפועלים החלוציות ("אחדות־העבודה" ו"הפועל הצעיר", גם אם קדמו להם פועלי־ציון וצעירי־ציון באירופה) בארץ – אלא בפאריז. דווקא אב"א אחימאיר, איש "ברית הבריונים", שהיו לו שורשים משלו בארץ, הוא שכתב, בלעג תוכחני כמס, על מייסדי התנועה הרביזיוניסטית בפאריס: "הם היו סוחרים עד זיקנה, דוברי רוסית (הכוונה היא למערכת רסוייט בפאריס – ד.ב.) שלא נזקקו לתירגום ללשון הלאומית. הם "פתרו" בעיות עולם ומלואו, מתוך ישיבה בבית־קפה, אם בפאריס ואם בתל־אביב". שימו־לב למיקום זה בתל־אביב דווקא, שכן אב"א אחימאיר מוסיף על הרביזיוניסטים התל־אביביים: "היו, בתנועה הרביזיוניסטית, הרבה עורכי דין. הם יצרו תורה, "זכותנו", לאמור "נגיש בכל פעם לאנגלים את הזכות שלנו. אם נגיש לנציב העליון, או לפרלמנט בלונדון, בקשה מנוסחת באנגלית טובה, ובשפה משפטית – זה יעשה רושם על האנגלים ותקום מדינה".

ניתוח זה ייראה אולי מוזר בעיני הקורא הבלתי־מהימן בימינו, שכן מדובר בו במילוליות, בתלישות, בגלותיות, באמונה תמה, או "בהתחכמות" באנגלים, ובהבטחותיהם הציניות שניתנו בעניין של הצהרת באלפור. אך הבה נקרא מה אומר, על מייסדי הרביזיוניזם, דוד בן־גוריון עצמו שאנו חוגגים עתה מאה שנה להולדתו ושבעים־וכמה שנים להשתרשותו, ללא מתחרה כמעט, בקרקע מולדתו: "השאיפה הכמוסה שלו (של ז'בוטינסקי – ד.ב.) היתה לבנות את התנועה כולה כבמת־נואם, וקרה לז'בוטינסקי האסון הגדול ביותר אשר יכול לקרות לאדם כמותו הציונות הרוסית מתה, עליו מתה. בבת־אחת נהפך מבעל־ערך למיותר. בשפה הרוסית אשר בה – ולאמיתו של דבר, למרות ריבוי לשונותיו, רק בה שלט שלטון בלי־מצרים – נדרשה מכל הזוויות. עולמו נשרף עליו. ודווקא בשנות התייתמותו עלה בציונות כוכבם של שני הכוחות החדשים אשר לשווא ניסה לבגוד עליהם, אשר נואש מהם יאוש גמור וקודר: כוכבו של וייצמן והכבכה של תנועת הפועלים בארץ – וכאשר הפכה הציונות הרוסית לאמיגראנטית נגוללה בוזה וסער, בציונות העולמית זרחה שמשו של וייצמן, והשפעת תנועת הפועלים גדלה ונתוספו לה כוחות חדשים רבי־הון ורבי־מעש והם כולם "אשר לא ידעו את יוסף" ותפארתו – התוך התנועה לא לו וקרע לבורים, וב"דישרגל", את השקל אשר הוא עצמו כה הצליח לקשור לו כתרים, באהבת כלולותיו, ומאז החל המרדף".

מובאה זאת, ועוד כמה נוספות, אינן לקוחות מספרו של יעקב גורן. ברם, גורן יכול היה להצטרף לכל אלה ללא קושי שכן הוא האומר, כי "התנועה הרביזיוניסטית לא צמחה מתוך המציאות הארצישראלית" – או "התנועה הרביזיוניסטית היתה, ביסודה, לא פחות

ז'בוטינסקי (רישום: מרסל ינקו)

"סאלון־ציונות" (כלומר, הרחוקה מהגשמה אישית) מן התנועה הציונית בכלל". לא־בכדי מדבר הוא על "זרותו של הרביזיוניזם למציאות הארצישראלית", ומכאן, "גישתו הציונית הפשטנית שסברה כי כל מה שצריך לעשות הוא להביא תנאים מדיניים להעברת המוני בית ישראל למולדתם ההיסטורית, ואז תקום מדינת היהודים, בתכונות כל מדינה אירופית מצוייה". חצי־המשפט האחרון – "בתכונות כל מדינה אירופית מצוייה" – הוא, בקליפת אגוז, התגלמות כל חוסר־הבנתה של התנועה הרביזיוניסטית לדרכי בניין הארץ, בתנאי הגשמה עצמית ארוכת־נשימה ומפרכת. דומני שלא אטעה אם אטען שאפילו מפעלי ההתנחלות המבוצעים עתה ביהודה, שומרון ועזה – והללו עצמם רחוקים, כרחוק מזרח ממערב, מ"חומה ומגדל" בימים ההם, כאשר מכינים לרוב למתנחלים עתה כל הדרוש לקליטתם הסדירה מאוד מעבר לקו הירוק – לא היו "חירותי" אלא אנשי גוש אמונים הבאים מן המחנה הדתי הם – הם "המגשימים", אם ניתן לקרוא לכך הגשמה עצמית, במושגים מן הימים ההם. והמסקנה: עם הקמת הצה"ר, ב־1925, כבר מתנבא בילינסון ברוהלשו: "אם נצייר לפי עינינו את צורת ארץ־ישראל לאחר שתתגשם שאיפת הרביזיוניזם... המתיישבים בארץ־ישראל מתעסקים במסחר, במלאכה ובספסרות". אין אנו רחוקים מיום ארדור ומשמה אדליך בתיאור קרום זה. גם לפי מצעיו הכתובים התנגד הרביזיוניזם לשידוד־מערכות כלכלי במיבנה העם היהודי, בצורך בפרודוקטיביזאציה ובפרולטאריזאציה של בני המעמד הבינוני המתרושש בארצות הגולה. בזאת קרא להוסר מאמץ חלוצי, ליהודי מכל ימות השנה המסביב לעבור ממעמד למעמד – ואת כל אלה כיסה בצבע כחול־לבן של לאומיות "צרופה". והרי הפנייה כביכול "לכל המעמדות", ל"ערישות" האומה של תכימת סקטוראליות הם מסימני־ההיכר לכל פופוליזם ידוע.

לא בכדי אומר ארלוזורוב, כבר בשנת 1923: "עיקר נוקם של דברי ז'בוטינסקי שהם מאפשרים לבורגני הציוני להשתמט מאורחות שמעשה הבניין הציוני חייב להטיל עליו". גם יעקב גורן אומר: "קשה שלא לראות בדברים אלה את פחדו של הזעיר־בורגני מפני הפרולטאריזאציה – הוא הפחד שהיה אחד הגורמים לנהיית המונים אחר תנועות פופוליסטיות למיניהן, בארצות שהתלבטו בתהליכי תיעוש" (ההדגשה שלי – ד.ב.). ואמנם כך: בספר על הפופוליזם מבאי מעין מפתח לעליית פירון לשלטון בארגנטינה: מיליוני איכרים, חסרי כל תודעה מעמדית, זרמו, עם תהליך התיעוש, לבואנוס־איירס, והללו היו טרף קל לדימאגוגיה של פירון שהבטיח להם "להשיב עם העם" והוקיע את כל "המימסדים" ששלטו עד כה בכיפה. חשש איפוא את חוסר התודעה הסוציאלית האמיתית של ההמונים מלמטה וחשש את ההיתפתקנים הפוליטיקאים ברמות הצבאי־אינטליגנטים הרוצים "לרשת" את כל זכויות־היתר של הפוליטיקאים ששלטו עד כה בכיפה – ותרד לסוד הצלחת הפופוליזם, עד שיבהב.

★

יש עוד "סוד" אחד: פולחן המנהיג – במקום אידיאולוגיה. מציין גורן, כי ז'בוטינסקי לא היה מין "אליל המונים", בראשית דרכה. "ז'בוטינסקי היה שונה בהליכותיו, במטענו הרוחני, ואף בהרבית התבטאויותיו הפומביות מכל מנהיג פופוליסטי של הימים ההם, ובוודאי שקשה למצוא דמיון בינו לבין מוסוליני...אך באותם ימים גם הסתמנו בקעים ראשונים בחומה זו. לא נודע על שום הסתייגות מצד ז'בוטינסקי על גילויי סגידה והערצת המונים, שנתלוו אליו בביקוריו בארץ, בספטמבר 1926. באורח העולם היה עליו להבחין כי תמונה זו דומה יותר להתלהבות ההמונים בכיכרות הערים למוסוליני". מאז התרגלנו לכיכרות הערים ולעצרות המונים, לאופנועים ולקאדילאקים, שראשיתם, אגב, (לא ייאמן הדבר) בשנות העשרים אצלנו. הקיצור: פולחן המנהיג – ומצידו שתי תכונות (ולא נעים לדבר על כך, אך אין מנוס): פגמים פסיכולוגיים ומיגאלומאניה.

אומרים על בן־גוריון (כפי שאומרים על הרבה אנשי־סגולה) שלא היו לו ידידים וכי בודד היה האיש – אך איש לא יאמר עליו...כי לא היה נורמאלי, מבחינת תקלות נפשיות המפריעות לתיפקוד פחות או יותר תקין. והנה, מה אומר וייצמן הצעיר על ז'בוטינסקי הצעיר, עוד בימי לונדון, כאשר שניהם התגוררו יחדיו זמן־מה בדירה אחת, והם שיתפו־פעולה בהסתדרות הציונית: (השנה היא שנת 1920, ובמכתב לידיד אחד): "אני בטוח שז'בוטינסקי איננו נורמאלי: צר לי מאוד על כך, אבל למען השם, עשיתי מה שיכולתי כדי לקיים יחסים טובים אתו ולהחזיר אותו לפעולה קונסטרוקטיבית. משהו מכרסם בו כל הזמן והוא נעשה בלתי־נסבל. אגב, כדאי לי שכל ידידיו יתנערו ממנו, אם ימשיך בדרך זו".

יום יבוא ופופוליסטים, או מנהיגים פאשיסטיים, או נאציים, אולי ישמשו נושא למחקר על מידת הנורמאליות, או אי־הנורמאליות שלהם – ואזי יהיה שוב צורך להסביר לפחות תוצאה אחת: מדוע קסמו דווקא הם להמונים, אפילו בלתי־מתוכנים. תכונה אחרת תיראה אולי גם קשורה בהכרתיות הלקויה של "אליל המונים", והכוונה היא לא לתחושת כוח, לא לייעוד היסטורי, אלא למיגאלומאניה. כאן מעיד על עצמו ז'בוטינסקי: "איני מעלה על הדעת שאינני צודק. מי שאיננו מסכים אתי – אין אני יכול להניח שיש לו נימוקים צודקים. לפיכך, כשאני מתווכח אני עושה זאת בעזרת הבי־על". ואמנם, כן גם עשה, לרוב. ועוד: הערצה עצמית זאת התלוותה אצלו בזילזול מופגן כלפי פליאדה שלמה של אישים היסטוריים דגולים ביותר בתולדות הציונות. אומר עליהם ז'בוטינסקי: "אני מכיר כמעט את כל האישים המנהלים, וכמעט את כל הפלגת היהודיות, ויכול אני להבטיח ביושר־לבב שאין ביניהם אף אחד שהוא בעל טבע של מנהיג. ואף־על־פי־כן, נתנו לאחדים את התואר, ולצערנו יש ביניהם כאלה שהם נוטים לקבל את התואר ברצינות, ולכל הפחות, עוד תריסר אני מכיר שהם "מעמידים את עצמם" לקראת תואר זה, בסתר או בגלוי".

ינוח עפרו של זאב ז'בוטינסקי – אך לא נפתיע, דומני, את הקורא, ואפילו הקורא הרביזיוניסטי "השרוף" ביותר, אם, ביום המאה להולדתו של דוד בן־גוריון, נתזהקידה ל"אחד ביניהם שהיה לו טבע של מנהיג", ללא מיגאלומאניה ז'בוטינסקאית טיפוסית. עד כאן – משהו, מעין "כוית", על הפופוליזם שטרם זכה לניתוח ההיסטורי־סוציולוגי הראוי לו.

בן־גוריון והרבי

מאת ש. שלום

האדמו"ר הצעיר מסדיגורה, ר' שלמה'ניו פרידמן ז"ל, בן־דור סבי ז"ל, היה מן האישים הנלהבים ביותר שהכרתי בחיי. משהצטרף בוינה בשנת תרע"ז בערך, לחברת "יישוב ארץ ישראל" שייסד עם כמה אדמו"רים סבי האדמו"ר מדרוהוביץ, לציונות והלוציות "לא־פוליטית", היו המונים באים להקשיב לדבריו חוצבי הלהבות. ובעלותו אתינו לארץ, היה ביתו בתל־אביב "משכן לציונות של אש", כפי שכינהו קהל מבקריו.

לילה אחד בשעה מאוחרת, והימים ימי התלהטות הרוחות מסביב ל"פרשה", קבלתי מהרבי בדירתי בחיפה קריאה טלפונית מתל־אביב: – ש. שלום, זה כמה לילות שאינני יכול לעצום עין. אנא סע מחר בבוקר השכם אל ביתו של בן־גוריון ונפול לרגליו ואמור לו: דוד בן־גוריון, אתה הקימות את מדינת ישראל, אנא למען השם אל תחריב אותה!

עניתי לר' שלמה'ניו: – אני מבין לרוחך ושותף לחרדתך. אולם לא איש נפילה־על־הרגלים אנוכי, ונפילתי גם לא תעשה שום רושם על בן־גוריון. אך אם רצונך בכך, אני אבוא אליך לתל־אביב ואביאך אל בן־גוריון, ואתה תעשה לפניו מה שלבך חפץ.

ר' שלמה'ניו הסכים, ולמחרת הגעתי לתל־אביב וטילפנתי לבית בן־גוריון, שהנני מבקש לבוא לפניו עם הרבי מסדיגורה הנודע בעניין דחוף, חשוב מאוד לעם ישראל. פולה, רעייתו של בן־גוריון, שהכירה אותי מפגישה בחיפה ענתה לי אחרי הפסקה של התייעצות, שנבוא בעשר בלילה, אחרי שבן־גוריון יתפנה מעסקיו.

הגעתי עם הרבי לבית בן־גוריון שבשדרות הקרן־הקיימת באיחור כלשהו, ופולה הכניסה אותנו מיד לחדרו של בן־גוריון. בן־גוריון שכב כבר במיטתו, לבוש בפיג'מה, כשהוא קורא בספר לאור המנורה. מיד עם כניסתנו השתטח ר' שלמה'ניו מלוא אורכו על הרצפה, געה בבכי וחזר על המלים שאמר לי לילה לפני כן בטלפון: – דוד בן־גוריון, אתה הקימות את מדינת ישראל, אנא למען השם אל תחריב אותה!

בן־גוריון קפץ ממיטתו בהתרגשות רבה, הקים את הרבי מסדיגורה על רגליו, הושיבו על כורסה ודיבר על לבו בשידולים רבים כדי להרגיעו. תכלית דבריו, שהעניינים אינם כה פשוטים כפי שהם מצטיירים בעיני העם, ושהרבי יכול להיות סמוך ובטוח, שגם הוא חרד לשלומו של עם ישראל ושכל מה שהוא עושה לטובת העם הוא עושה.

ר' שלמה'ניו לא התווכח עמו אלא קם בלא אומר ודברים מהכורסה, נטלני ויצא עמי אל המסדרון. שם חיכתה לנו פולה ובלחיצת ידי נפרדה משנינו וליוותה אותנו אל הדלת.

לפני סגירת הדלת אחרינו הסתכלה ארוכות ברבי המזועזע ואמרה: – זה לא יועיל כלום.

אמונתו, אלוהיו ובדידותו של פאר לאגרקוויסט

מאת טובה פרגנים

אלוהיו של פאר לאגרקוויסט אינו רחום וחנון; הוא קנאי, זועם ונוקם. עוננות לדורי דורות: על אחשוורוש נגזרו נדודים בחיים מפני שאסר על בן האלוהים להישען על קיר ביתו בויה־דולורוזה, כשכרע תחת משא הצלב בהליכתו לגולגולתא. היכן נשארו הרחמים ש"הוא" (כמו לרוב ביהודים)? אין לאגרקוויסט קורא לישו בשמו. רק "הוא" הטיף להם עם הקללה על שכנע, הוצה אחשוורוש את הארץ לרוחבה ולאורכה, מחפש תשובה לחידת יסוריו אצל הסיבילה בדלפי ובקרב צליינים המתכוונים לעלות לארץ הקדושה. בקורתם הוא פוגש את טוביאס, שבורח מסתוריו של אשה מתה ובלבה המבצע רוחפים אותו לירושלים. הוולכתו של טוביאס לחפש את הארץ המובטחת מסירה מעל אחשוורוש את קללתו של "הוא". טוביאס מאבד בדרך את רעו ג'יובאני, מגיע לארץ הקדושה לאחר פגישה עם ספק דיאנה שמתנה את חייה למענו, ספק עם אבל של "הוא" מוצא טוביאס את מנוחתו. בכך נסגר המעגל שנפתח עם בראבא אותו – ולא את בן האלוהים – חנן הנציב פילאטוס לכבוד חג הפסח. גם בראבא ניצל מבדידותו התהומית רק עם עלייתו על הצלב־ברומא, אצל לאגרקוויסט, מוות וגאולה, אחד הם.

הבדידות היא צרה השני של האמונה והיא הגשר המקשר בין חמשת חלקי הקווינטילוגיה שכתב פאר לאגרקוויסט – "בראבא", "הסיבילה", "מותו של אחשוורוש", "צליינים בלב ים" ו"הארץ הקדושה". ספר נוסף השוזר במוטיב דומה, "הורדוס ומרים", משיק לחפש בדבר מורשתו של ישו (שליחים באים לארמון הורדוס ומוקיעים בדבר משפחה לה אמור להיוולד בן־האלוהים).

בסגנון פשוט, ישיר, ללא מלים רמות ובמשפטים קצרים, רובם פחות מ־20 מלה, מביא לאגרקוויסט, חתן פרס־נובל, את הבדה. המסורה הראשונה במעט כופה המחבר על הקורא דבאוך, שמתקן עומר ביוס הפוך לפשטות השפה. הארוך שבסיפורי החומש ("הסיבילה") משתרע על 150 עמודים בלבד, והשאר על הרבה פחות (מדובר על התרגום לאנגלית בהוצאת "וינטאג'", מהדורות הכיס של "באנרים", ניו־יורק). אך התמציתיות רק מוסיפה לעוצמה שבה המלים הפשוטות הולמות בקורא. שניים מספריו של לאגרקוויסט שתורגמו לעברית ("בר־אבא" ו"הגמד") אינם מבטאים במלואם את עוצמת היצירה שבין פשטות השפה לתהומות – ללא מליצה – הטרגיה. מבחינה זו, הספר המובהק מכולם הוא השני בסדרה, "הסיבילה". משפטי הפתיחה: "בבית קטן במורדות ההרים של דלפי, היתה זקנה עם בנה המטומטם... הזקנה יצאה מן הבית רק לעתים נדירות; בנה מעולם לא... פניו לא גדלו; הם היו כמו שהיו מאז ומעולם, ללא קווים של ממש, נעדרי זקן, ילדותיים, רק חיוך תמהוני מרוח עליהם, פני הזקנה... כאילו ניתנו באש; עיניה היו כעיניים שראו אלוהים (אלוהים כותב בא' קטנה). הם חיו לבדם; לאיש לא היה שיג ושיח עמם. האיש לא ביקר אצלם. הם לא יכלו לקבל כלום מזולתם, כי איש לא רצה מגע עמם... תכופות היא ישבה בפתח הבית, משקיפה למטה על העולם שנטשה לפני זמן כה רב". יום אחד שמעה צעדים במשעול שלרגלי ביתה. לא היה בכך פלא כי עוברי אורח הירבו לעבור שם אולם באותו בוקר, הצעדים לא חלפו על פני ביתה. הצועד נטש את השביל וטיפס במעלה הסלעים שלפני הפתח.

כאן מתחיל הדו־שיח, יותר נכון שני המונולוגים, שהאחד נדרא יותר מהאחר. האורח בא מעיר רחוקה שבה חי בשעתו משהגע, שהכריז על עצמו כבן האלוהים. הספקתיו נבואו על השלטונות שדנו אותו למוות ובשעה שהובל למקום הוצאתו להורג נשען על קיר ביתו של המספר כדי לנוח מעט. זה הדף מעין הד־ע הודה למסורף להסתלק. לפני שזו תקע "הוא" את עיניו הלוהטות במספר והפליט לעבוד שלעולם לא יזכה למנוחת המקולל לא מצא לעצמו עוד מנוח, נפרד ממשפחתו האהובה, יצא לנדוד בארץ והגיע עד לדלפי כדי לשאול את האורקל בדבר גורלו. זה לא ידע להשיב. קבצן עיוור הציע לו לעלות לסוכה הדלה שבמעלות ההרים, שם יושבת זקנה שאולי תוכל לפתור את חידת גורלו – וכך הוא הגיע אליה. במקום תשובה היא משמיעה לו את סיפורה, סיפור של בת אכרים שבנערותה להיות פיטיה (דוברת) לאורקל. שנים היא נמקה בבדידותה בצל האלים עד שיום אחד, ליד המעיין פגשה חייל. בינם עמו קשרה שיחה. הם הירבו להיפגש, תמיד ליד המעיין, ובאותה הפגישות אתו בה החייל, השכיבה "והיינו לאחד". אולם האלים, מסתבר, קינאו ולא סבלו אהבה. פעם כשהמתינה לו, התגלגל סלע על ראש אהובה הגיבור שנפל למעיין ומת. הרבה אחרי מותו ילדה את בנה המטומטם אך לפי חשבון החודשים, לא יכול היה להיות פרי אהבתו. אולי של האלים – המתנבאים? כשנודע לאנשי העיר כי היא בהריון, ביקשו לעשות בה שפטים (שילול הקודש), ורק בדרך נס הצליחה להימלט אל הסוכה שבה הם משוחחים. עוד היא מדברת ובנה, שמעולם לא יצא את פתח הבית, נעלם. השניים הולכים אחר עקבותיו במעלה ההר, שם נמוגים העקבות כלא היו. היא נותרת בודדה יותר משהיתה אי פעם.

בראבא קדם להם בבדידותו. סיפורו מתחיל ביום השישי המפורש כשהוא ניצב (לבדו) וחוזה בצליבה ובאפלה הפתאומית היורדת על הארץ. בראבא מתהלך בעיר כשדמותו של "הוא" אינה מותירה לו מנוח. בני העיר מתרחקים ממנו, השודד. הוא מגיע מקום אצל התלמידים "שלו", משוחח עם "גלילי מזוקן בעל עיניים תמימות" שמתברר כ"לר" שלוש פעמים בליל הסעודה האחרונה. התלמידים "שלו" מקיפים את בראבא, כי אלולי הוא

היה פילאטוס משחרר "אותו". בלית ברירה חוזר בראבא אל כנופייתו במדבר, אך גם שם אינו מוצא מנוח. חבריו קצים בו, כי בכספי השוד אינו פעיל ומענו כבעבר האוכל להם חסר. במקום להילחם, בראבא צופה כדי לילה אל ההרים הזנה. לפני שהם מוליכים לחסלו הוא נעלם ואיננו. הוא מופיע שוב כעבד במכרות הנחושת של קפריסין, שם הוא קשור בשרשרת אל איזוק, המגלה לו כי הוא מאמין "בו". משמע כי בראבא ראה את הצליבה, איזוק אינו יודע את נפשו מרוב אושר ולאחר היסוסים מתודה בראבא כי אף הוא מאמין "בו". איזוק, בזכות חריצותו ומזגו הנוח, מועלה מהמכרה לעבוד בבית הנציב כמשרת, אך מתנה את יציאתו, שרעו בראבא יבוא עמו. כך ניצל בראבא ממוות בלתי נמנע בתנאים התת־אנושיים השוררים במכרה. אולם כשאיזוק נתבע על־ידי הנציב להתכחש לאמונתו, הוא מסרב; בראבא לעומתו מתכחש וחוזה כיצד חברו (היהודי) נצלב. ובראבא נותר בודד כשהיה. הוא מובא לרומא ומחפש בעיר את הנוצרים. בליל השריפה הגדולה הוא שומע אומרים, כי הנוצרים הם שהציתו את העיר. כדי להזדהות אתם הוא נוטל לפיד ומבעיר בית אחר בית, עד שנתפס. בראבא מציג את עצמו כנוצרי ובכך מספק לשלטון את ההוכחה כי הנוצרים הבעירו את העיר. במרתף הכלא הוא יושב עם מאות נוצרים המחכים במותו למותם וביניהם נמצא "הגלילי המזוקן בעל העיניים התמימות" שמזהה אותו – בראבא השודד, האשם במותו של בן־האלוהים. כך מתרחקים ממנו כמו מפני מצורע. למחרת הם מוצאים לצליבה. באחר שמספרם גדול, הם מסודרים שניים שניים אל כל צלב ויוצאים זוגות זוגות, כשירה נפיצה, אל מותם. אך מכיוון שמספר הנדונים היה בלתי זוגי נותר בראבא לבדו: לבדו הוא הולך לצליבה ולבדו הוא נצלב.

אחשוורוש יוצא מדלפי ובמורדו דרכים עלוב פוגש את טוביאס, חברתו דיאנה ומאות צליינים המבקשים לעלות לרגל לארץ הקודשה. שלושתם ניתקים מכל התהלוכה ובנופיה בלתי מזוהה מבקשת להרוג את טוביאס. הוא ניצל הודות לדיאנה המשליכה עצמה ונוצבת בינו לבין הבריונים. הם משיכים לנמל ושם מוליכים טוביאס להפליג. אחשוורוש נותר על החוף ובזכות הולכתו של טוביאס לעלות לרגל, הוא זוכה למות – טוביאס כאילו נטל ממנו את הצלב הבלתי נראה ("מותו של אחשוורוש").

טוביאס עולה על אוניה שמתברר כי היא ספינת פיראטים. על סיפונה הוא פוגש את ג'יובאני, כומר לשעבר, שנאלץ לנטוש את הפרוכיה שלו. הוא מלמד את טוביאס את סוד הים – הים אינו נותן בטחון, אך מעניק שלווה. ("צליינים בלב ים"). מקץ זמן, הנצבים מורדים אל חוף מוזר ובסתורי כשג'יובאני כבר עיוור (איך נתעוור?) ומוציא את נשמתו. טוביאס ממשיך לבדו ל"ארץ הקודשה" ופוגש את ספק אהובתו־הצילתו דיאנה, ספק את אם האלוהים. הוא אינו בטוח כי הארץ הקודשה בכלל קיימת היא ברחמים גדולים מאוהלת שלווה לכל

"בבמיותו לך הוקק לה כל כך... הוא הניח את ראשו החוקן על האדמה ומת. ברוך איקיטופי היא ליטפה את מצחו כשהוא לחשת, שן תנוח. ופניו נראו כאומרי שלוה גדולה". סוף.

לאגרקוויסט, בן למשפחה כפרית אדוקה, תופעה נדירה בשוודיה החילונית כל כך, חש את אלוהיו כרשע וקנא הממיט סבל בל ישוער על המאמינים, כולל לאגרקוויסט עצמו. הסבל הוא הבדידות, שלמאמין אין ממנה מפלט, גם לא ללא־מאמין שמאמין בעל כורחו, כמו טוביאס. בראבא, אחשוורוש ג'יובאני והפיטיה מדלפי נאבקים באל שבקיומו אין הם יכולים שלא להאמין; טוביאס לעומתם מחפש אחר אלוהים שבקיומו אין הוא יכול להאמין. הדרך לאי־אמונתו הוא בודד פחות מהאחרים: יש אהבה הנוהה אחריו והוא מוצא שני חברים, המאמינים, ואמונה מכלה את נפשם וגורמת להם יסורי שאול. בראבא, הוא בעצם ישו האמיתי, כי אם הסבל הוא מחיר האמונה, הרי שבגדשה סאתו. "הוא" פרפר על הצלב ימים מעטים; בראבא נמק בבדידותו שנים רבות; אחשוורוש נע ונד באות בשנים עד שמצא את שלוותו. בניגוד לבראבא, שאינו מאבד מלה על יסוריו, היהודי הנצחי מלא קובלנות. הוא בעלה אותן בשיחתו בדלפי ועוד יותר בעיר הנמל, ערב מותו. "מה כבלך לעוצמת היסורים שהכבדת עלי", הוא מהדהד בזעם ובעצם על מה? "רק משום שלא הנחתי לך להישען על קיר ביתי ואתה מתיימר להיות כבשר האהבה הרחמים, אתה שורפת בי כבר מלא כבאה בפתח הבית?"

אין זו השאלה הנוקבת היחידה שלאגרקוויסט מטיח באלוהיו. נפשותיו הבינוניות מקולות תהיות שהן כמעט כפירה בעיקר: אם "הוא" בן האלוהים, היכן היה אביו שלא מנע את צליבת בנו? בראבא הצער התעד בשאלה זו ללא רחמים עצמיים. הוא רציונליסט המופש המבתים ואף הולך לשוחח עם אחד ש"הוא" הקים מבין המתים. בשיחה על הר הזיתים חוקר בראבא את הקם לתחייה על נסיונו, אינו בשתבע ואינו מתפלל. מבטו של המוזיה ריק חוסר הבעה וסיפורו אינו מעורר אמון. לכן אין בראבא נוטה להצטרף להלכהים. בכניה בקפריסין הוא משנה את דעתו (מאמין), מתחרט (לא מאמין) עד שנוצלב בכלב על הצלב ברומא. "בהרגישו את המוות קרב, אותו כוח ממנו תמיד פחד כל כך, הוא אמר אל תוך החשכה כאילו הוא דיבר אליה: "בידך אפקיד רוחי". האם פנה לחשיבה: אם "אלוהיו" בחייו הוא לא האמין "בו" אך מעולם לא הבין "אותו" ובכל זאת לא יכול היה להתכחש "לו". אמונתו, אף כי ספקנית, היא שהביאה עליו את גורלו הנורא.

הזקנה מדלפי שרתה את אלוהיה באמונה, אך הם, בקנאותם, בצרות־עינם וברשעותם גזלו ממנה את אושרה היחיד בחיים, אהובה הגיבור, אלא גם הקיאו אותה מחברה. בבדידותה נותר לה משען אחד, בנה המפגר שעמו חיתה עד שהופיע אחשוורוש, אף הוא שליח אלוהים במידה מסויימת, וכאילו בעטיו היא מאבדת את פרי אהבת חייה. או שמא פרי מעשי אונס של האלים?

ג'יובאני הכומר המאמין נקלע לפריצת אהבים סוריאליסטית. הוא נדחה לגלות שככל שאהבתו גוברת, מצטמקת אמונתו – כי אהבה ואמונה אצל לאגרקוויסט הם דבר והיפוכו. ג'יובאני מגורש מקהילתו והולך אל הפיראטים. ביניהם, בזכות הים המעניק שלווה ("אבל לא בטחון"), הוא מוצא את נפשו, עד שבא הלא־מאמין טוביאס, שגאל שלא מדעת את אחשוורוש. טוביאס מערער את שלוותו של ג'יובאני המגלה לו את סודו מהעבר. לפני מותו מעביר ג'יובאני לחברו מדליון שקיבל מאהובתו. טוביאס נושא אותו כמו צלב אל הארץ הקדושה ושם מוצא את מנוחתו.

ועקתו של לאגרקוויסט כלפי האלוהים, שאותו הוא מאשים באכזריותו, ובצרות עין לאושר, אינה הופכת אותו לכופר. להיפך, בכל שורה זועקת אמונה עמוקה, אם לא באלוהים או במישהו גדול וחזק ממנו, אולי איזה רב־אלוהים, שאין להימלט מפניו. כשם שגיבוריו לא ידעו להינצל מרדיפתו, כך כָּשַל גם הוא. האמונה גובה מס נורא. היא אינה סובלת מתורים וממלאת את כל ישותם של הנלכדים בקורית. זה המחיר שהם נאלצים לשלם. שלא כאצל חוזרים בתשובה, עובדי אלילים, מעריצי גורו ודומיהם, אין האמונה אצל לאגרקוויסט מעניקה שלווה ושלמות; האמונה היא סבל, נדודים ומעל לכל בדידות. שלווה מעניק רק המוות, אולי הים.

ב"הורדוס ומרים" מתאר לאגרקוויסט את בדידותו של המלך המסוחף והאכזר שכבה במו ידיו את קרן האור היחידה שלו, את מרים. חולה אנוש, רדוף פחדים ואכול שנאות, משוטט הורדוס באולמות הענק הריקים של ארמונו כשהוא מטוע כמטורף להגלה "מרים. מרים". מרים מרים מכים לאגרקוויסט את הסיפור.

"אמש שואה"

שלום אש מביא בהקדמה לספרו "קידוש השם" מקטע מספר יוסף של גזירות תגל"ט־תתי"ק, וזה לשונה: "אנו מתביישים לכפר את כל שעשו אתנו הצוררים ימח שמם, כדי לא להעליב את האדם, שנברא בצלם אלוקים". האם יכולים אנו לא לכפר, לא לכתוב, ולא לפרסם את מעשי הנאצים? לא לכפר על עינויים, השפלות, רציחות, משרפות הגאז וגאיות הריגה?

בגיטאות היה נפוץ הסיפור של ההיסטוריון שמעון דובנוב, שפנה ליהודים הסובבים אותו, בלכתו שהובל למוות: "שרייבט און פארשרייבט" (רשמו והסאירו עלי כתב).

זהו קטע מהמבוא לספר "אמש שואה" – עדות ויד לקהילות ברסלב והסביבה. הספר מקפל בתוכו עדויות, זכרונות וסיפורים של עשרות מבני ברסלב, אופטה, אוקסניץ, רובינה, זאמוש, טאראק, יאניס, יודי, סלובודקה וקיסלובוד־רניצה הם סופרים על ידי אנשים, שחזו על בשרם את מוראות השואה. מהם שהיו בגיטאות והסתתרו במקומות שונים, וכך נשארו בחיים, מהם שנודעו למחנות הכפיה וההשמדה, מהם קהיר לפרטיזנים. בספר – תיאורי גבורה ואומץ לב, הקרבה ומסירות נפש, כוח היהדות והעבודה בשער של בודדים ושל קבוצות, מאבקים וחירוף נפש כל מעשים טול רבים.

ובסוף בא השואה: הספר מלווה בתיאורים של הווי העיירות, סיפורים ותמונות של יהודים, כפי שנשתמרו מבחוץ המבחינים.

הספר יצא לאור על־ידי בית לוחמי הגיטאות והוצאת הקיבוץ המאוחד (638 עמ').

- - -

חוברת "הספרות" על עברית ויידיש

בימים אלה ראתה אור חוברת כפולה של "הספרות", הרבעון למדע הספרות, מוקדשת ל"עברית ויידיש: ספרות, לשון ותרבות". בעריכתם של פרופ' איתמר אבן־זהר ופרופ' בנימין הרשב (הרושובסקי), מוהוג להוצאת הספרות ומכון פורטר באוניברסיטת ת"א.

בחוברת שישה מדורים: "תרבות עברית ויידיש" (בנימין הרשב ואיתמר אבן־זהר), "שירה מודרנית" (דן מירון, י.ל. פלה, יעל פלדמן, אברהם נוברשטרן) "ספרות התרבות" (חנה נוריך, הדי שביט, שמואל ורסס, זאבה האדה, יעקב שביט, "לשון מספרות" (רות שטייף, דוד גולדברג), "חקר הלשון" (דוד קאץ, יו רנטאון), ביבליוגרפיה מוערת על יידיש והיחסים בין יידיש לעברית ב"הספרות". במאמרים ובמחקרים נדונות יצירותיהם של י.ל. פלה, גבריאל פרייל, אורי צבי גרינברג, י.י. זינגר, ש. אנ־סקי, שלום עליכם וביאליק.

"פלשתינים על פלשתין"

קובץ של תעודות ועדויות: "פלשתינים על פלשתין 1948–1890" (ליקט וערך: משה גבאי) ראה אור בהוצאת המכון ללימודים ערביים, גבעת חביבה.

הקובץ פותח במכתבו של יוסף פתח ד"יא אלדין אל־חאלדי אל הרצל (1 במארס 1899), ובו נאמר בין השאר "שהכוונה האכזור של הנסיבות אינו מסאיר לציונות מבחינה גיאוגרפית שום תקווה להתגשמות". המאמר החותם הוא מאמרו של אלברט חורני, מ־1 בדצמבר 1949 על "הפליטים הערבים ועתיד ישראל", הקובע כי אם רצונם של היהודים בשלום עם שכניהם, הם מוכרחים להיהר ויתור גדול "ביחס לפליטים".

הקובץ, ובו 95 תעודות ומסמכים, נחלק לשמונה פרקים, כשכל פרק מקיף עשר שנות היסטוריה פוליטית.

למי

ציורי־פעם של ירושלים

(במוזיאון האסלאם, 1986)

ואם לא ידע מקומם של הרי המדבר,
גם אותם סמן בסגל
ומצא כיצד להזיז ראש הכפה
וכיצד לצבוע בנינים משפרים,
להעלים עין מכל האנשים.
ואם אני רק צבע
מרמז בפלג הדורות
ולא עמדתי על דעתי
להיות אחת
מאבני ירושלים
נצבת, גלויה
כאשר זורח אור
אקסטרה־דיראי
ולא מרדתי
הרי בניות חדשות
הרי שפות הרבה
ולא הצבתי
מעבר הסובב בפתת,
מעבר לחומות מסתתרות מגדלי מדות
וכפי שלא מצאנו חתימתו
באדמה הנמוכה בפנה
אני שולחת
רק אפקים
לחושים.

(מתוך "פונמברה", ספר שירים שיראה אור בקרוב)

יונה סידרר

★

אם בסירה הנך על הים
אני המפרש
בנועו עם גלים, עם הרוח
תחת עיניך
אם בחורשה הנך
תשמעני שירה, צוחקת
עם אושת העלים בצמרות העצים
ואת אנחתי תשמע
עת תפסע על עלי שלכת והגבים.
אם נוסע בדרך הנך
אני במושב לצדך
אצבעי ברכות
כוחן מציעה.
ואל בקתתך בזה־עץ כי תבוא
תראה דמותי בלהבה, באש אשר באח
ובכל הספרים אשר תקרא
אני בם
ובכל השאר אתה תאמר.

11.10.83

מירון רפופורט

מחזור

צמיחה סמויה רוחשת
מתחת לאספלט, מתחת לשכבות המכביות. צמיחה אטית, כמעט
טבעית, בתוך הבנק משולל; דקלים וכל פאר הון השרופי
בעציצי חציר; תגבורת בשוק ההון
כחלופי עונות. לאיש המזדמן, אולי אבטלה היא זמר
צעיר הגוף שנסתלקו ועוד יושבו אחרי הלבש הגדול –
אחרי השקט הנצבי והדבר כל כך.
אולי קרא לך להתבונן בפנה
שלא אפל. כמוה הנערה אף גם בתוך הסבך לא תגלה אותות
לכאב ולאימה. עצה רק וחלק כפני תינוק. לא כן אתה,
לא זאת הנערה המתונה המבלה אותה, שכמו רקון סירון
אתה מוציא תמיד את קצב המסור וקצב הצמיחה החשאית והארסית
מתחת לרגלים.

לקט

האנטישמיים החדשים של המזרח

מאת י. קורא

זמן קצר לאחר הקמת ה„ציר", גרמניה־איטליה־יפאן, הזמין השגריר היפאני בברלין למסיבה בביתו של אחד ממנהיגי גרמניה הנאצית, שבה פגש כשר החינוך הנאצי. הוא שאל אותו אם יש לו פרופסור לאנטישמיות. השר השתומם על השאלה: הרי כמעט שאין יהודים ביפאן. השגריר הסביר לו בהגיון ברזל: כיוון שאתם העליתם את האנטישמיות למדרגת מדע, היה רצוי שיהיה לפחות פרופסור אחד שיוכל ללמד מדע זה במדינתי, כדי לחזק את קשרי התרבות בינינו.

סיפור משונה? אך ספק אילו היה איש מאמין לנו לו סיפרנו לפני כחמישים שנה, שאותו זיוף אנטישמי שנוצר בשנות גסיסתה של רוסיה הצארית, „הפרוטוקולים של זקני ציון", שכמעט הכל יודעים שהוא זיוף מכוון, נמכר עכשיו בערבית בכל ארצות ערב, ובתרגום אנגלי במהבד מכובד במרכז לונדון, מהלך כמה דקות מאוקספורד סטריט, הידוע לרוב התיירים הישראלים לא פחות מן המוזיאון הבריטי ויותר מהרבה מקומות טיפוסיים ומעניינים יותר. בעולם המוסלמי, והערבי בכלל, כמעט שלא היתה קיימת אנטישמיות של ממש עד לפני כשנות דור. היום יודע כל ישראלי ממאמרים בעיתונות העברית על תוכן ההסתה נגד היהודים, הכולל קריקטורות במידע סגנונו של שטרייכר הנאצי, המתפרסם מדי יום ביומו בעיתונות הערבית.

לפני שבועות אחדים, ביקרתי בלונדון, ועברתי לאורך רחוב אדג'ור, אחד ממרכזי המסחר של העיר, שהפך עכשיו כמעט לחלוטין לרחוב ערבי. יותר ממחצית החנויות מציגות שלטים באנגלית ובערבית, ואחדות מהן רק בערבית. הרחוב מלא במסעדות ערביות ובתי קפה ערביים, ובשעות הערב מסתובבות בו קבוצות־קבוצות של ערבים, בלבוש „פראנג'י", או בלבוש מסורתי. בכמה מן החנויות אפשר למצוא את כל העתונים של העולם הערבי (כולל מספר עתונים בערבית היוצאים לאור באנגליה עצמה), והקריקטורות בעמודים הראשונים של כמה בהם אינן שונות במאום מן הקריקטורות בעתונות האנטישמיות של אירופה „בימים הטובים ההם".

מה גרם לאותה „אנטישמיות שאולה" ונרשה בעולם הערבי? את הסיבה לא קל לנחש: הקמתה של מדינה יהודית בתוך העולם הערבי. אך את אותו תהליך של „השאלת האנטישמיות" מן המסורת האירופית לעולם המוסלמי לא חקר עד כה אף לא אחד מן המומחים ביסודיות הראויה לכך.

מעוות זה בא על תיקונו בספרו החדש (כשלוש מאות עמודים) של ברנרד לואיס, „שמים ואנטישמיים", שיצא לאור זה עתה בהוצאת וידנפלד וניקולסון. פרופ' לואיס ידוע לקורא הישראלי, וכמה מספריו תורגמו לעברית. הוא יהודי אנגלי, מומחה לתולדות האיסלאם ותרבות האיסלאם, שלאחר קריירה ארוכה ומכובדת באוניברסיטת לונדון, עבר לפני שנים אחדות לאוניברסיטת פרינסטון שבארצות הברית. בספרו החדש סוקר לואיס את כל אותה תופעה המכונה אנטישמיות, החל בהמן במגילת אסתר וההערות הארסיות נגד יהודים ודתם המצויות כבר בספרות יוון ורומא, דרך האנטישמיות הנוצרית המיוחדת במינה, עד ימינו. חלק רב מן החומר העצום הכרוך בספר זה אינו חדש לגמרי. ספרות מדעית על תולדות האנטישמיות, בעיקר באירופה, אינה חסרה לנו. ההיסטוריון היהודי הצרפתי ליאון פוליאקוב הקדיש את רוב חייו לכתיבת ספר באסיבי בן כרכים רבים על תולדות האנטישמיות.

החידוש העיקרי בספרו של לואיס הוא ההשוואה בין אנטישמיות נוצרית לבין אנטישמיות מוסלמית, והערכת הפעם על־ידי מומחה לתולדות הרוח בארצות האיסלאם, שגם השכלתו בתולדות המערב – כפי שאפשר לצפות מיהודי אנגלי משכיל – ראויה לקנאה. העובדות העיקריות ידועות, אך כדאי לחזור עליהן בקצרה. אנטישמיות היתה קיימת גם לפני הנצרות, בעולם האלילי, ודבריו הידועים של הפרופסור הראשון למדע זה, המן בן המדתא האגגי, מסכמים יפה את הסיבה העיקרית: ודתיהם שונות מכל עם. כפי שמספרים לנו חוקרי הדתות העתיקות, אחד מסימני ההיכר של רובן – ובעיקר של הדת היוונית והרומית – היה הסינקרטיזם: הפתיחות של כל דת אלילית לקליטת אלים חדשים ויסודות דתיים חדשים בעמים אחרים. כאשר פותח כורש את הצהרתו היהודית במלים „כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלהים השמים", אין פירוש הדבר שהוא התגייר והפך ליהודי. פשוט מאוד, דתו האלילית אפשרה לו להאמין גם באלוהי ישראל ב„עוד אל אחד" ולאפשר את פולחנו.

כאן היתה היהדות (ואחריה הנצרות) יוצאת מן הכלל בעולם הקדום. לא זו בלבד שהיא האמינה באל שאין לו צורה וצלם: היא האמינה שאל זה הוא האל האחד, שאינו מתיר לעובדיו להכיר בכל אל אחר על פניו. ואת לא יכול היה הפרסי, היווני, או הרומי, להבין. אל אחד של הפוליס, שאותו עובדים בייחוד לפי מנהג האבות – ניחא. אך אל אחד שאינו מוכן להכיר באלים אחרים כלל – אפילו כאשר עובדיהם מנצחים את עובדיו – זה עובר כל גבול. ומה גם שאותו אל לא די לו בטקסים ותפילות וקרבנות, אלא דורש הוא מעובדיו נאמנות בכל דרכי חייהם.

אך מכאן ועד לאנטישמיות הנוצרית עוד ארוכה הדרך. בעולם האלילי, היהודים הם יוצאי דופן משום שאינם משתלבים באותה פתיחות התבוללות של הדתות השונות. בשביל הנוצרי, הופך היהודי לאט לאט למשהו הרבה יותר גרוע, לשטן ולרוצח אלהים. כבר בברית החדשה מתוארים היהודים פה ושם כ„בני שטן". כאשר התחילו הנוצרים להאמין, שישו מנצרת היה לא רק המשיח, אלא בן אלוהים השווה במהותו לאביו, הפכו היהודים (שכבר בברית החדשה הם מקבלים את האחריות לצליבת ישו, עליהם ועל בניהם) לרוצחי אלוהים. הנצרות הפכה את האנטישמיות כמעט לעיקר אמונה, ונתנה לה גושפנקא דתית. בעולם שהנצרות בתרבותו, כפי שהיתה אירופה במשך מאות שנים, הופכת האנטישמיות מתופעה של חוסר סובלנות לגבי מיעוט מוזר ויוצא דופן לתופעה של שנאה העומדת במרכז העניינים. התוצאות העובדות ידועות לכל.

מסורת ארוכה זאת של שנאת יהודים דתית היכתה שורשים כה עמוקים בתרבות אירופה, שגם כאשר החלה תפיסת העולם המדעי למלא את המקום שנתפנה על ידי הדת, לא עבר זמן רב עד שבאה „האנטישמיות המדעית" ותפסה את מקום האנטישמיות הדתית. לואיס מדגיש (אם כי אני, שאיני מומחה לדבר, איני בטוח אם הוא עושה זאת לראשונה במידה הנכונה) אפילו את חשיבותו של פרט קטן ונדיר לכאורה. כאשר הלכו בלשנים אירופיים, בסוף המאה הי"ח ותחילת המאה הי"ט, לגלות את שתי המשפחות העיקריות של לשונות הים התיכון ואירופה, הם כינו אותן בשם „הודו־אירופית", או „הודו־גרמנית" ו„שמית". הבלשנים עשו זאת, לא משום שיכלו להוכיח את קיומם של גזעים „ארים" ו„שמיים" – אך הטרמינולוגיה, וההבחנות הסמויות שמאחוריה, היו לנשק בידיהם של שונאי ישראל החדשים, שאימצו את המונח הבלשני, וכינו עצמם „אנטי־שמיים". מעניין הדבר, שכמעט איש מאותם „אנטי־שמיים" מדעיים כביכול לא תבע אפליה ורדיפות של ערבים או אתיופים. ברור שאותו תג מדעי שהודבק לשנאת ישראל לא היה אלא תירוץ להמשך רדיפת היהודים המסורתית במסווה חדש, מודרני ו„מעודכן" יותר.

שונה היה המצב בארצות האיסלאם. נכון הוא שהיו שבטים יהודים בערב שסירבו לשתף פעולה עם מוחמד בשעותיו הקשות ביותר, ודבר זה נזכר לרעתם במסורת המוסלמית. היהודים נחשבו לעדה נחותה בעולם המוסלמי, וברוב ארצות האיסלאם היה עליהם לסבול, כמעט תמיד, אפליות, הגבלות והשפלות. אך מצבם לא היה גרוע בהרבה מזה של הנוצרים, למשל, באימפריה העותומנית – אף אפילו מזה של הקאתולים באנגליה והפרוטסטנטים בצרפת במשך מאתיים השנים, שאחרי הרפורמציה. היהודים לא הרגו את מוחמד ולא קיבלו עליהם אחריות לרצח דתות. שנאת יהודים תיאולוגית ופאתולוגית, מן הסוג שרווח בארצות הנצרות, לא היה קיים בעולם המוסלמי. היהודים היו מיעוט, ולעתים מיעוט נרדף – אך רדיפות מן הסוג שאנו מכירים במארוקו בצעירותו של הרמב"ם היו נדירות.

השינוי התחולל עם התגברות הישוב היהודי בארץ ישראל, ו„התמסר" בשנים שלפני ואחרי הקמתה של מדינת ישראל. התנועה הלאומית הערבית, שקמה במידה לא מעטה בתגובה על אותה לאומיות יהודית שהתחילה להוליך נסים באותה פינה נידחת של העולם הערבי, היתה זקוקה לאויב. היא היתה זקוקה גם ל„ידידים" בין המעצמות הגדולות, שכולן היו או מדינות נוצריות. היהודים הפכו לאויב הרצוי והדרוש לתנועה הלאומית החדשה, וכמה מאבות הלאומיות הערבית אף אימצו להם את התיאוריה הנוחה בדבר „זקני ציון" והקשר היהודי הבין־לאומי, כהסבר לכך שכמה מן המעצמות הידידותיות פנו עורף להבטחותיהן לערבים וסייעו למפעל הציוני. למי שאינו מתמצא בתולדות אירופה והדיפלומטיה שלה, וקרא את „הפרוטוקולים של זקני ציון", די בפעילות היהודית הבין־לאומית הענפה שגרמה להצהרת בלפור, כדי להצביע על מציאותו של אותו קשר יהודי בין־לאומי. מכאן ועד לאימוץ כמה מקווי היסוד של „תורת הגזע" האידיאולוגיה הנאצית על־ידי מנהיגים ערבים שחונכו בגרמניה הנאצית, קצרה הדרך.

ברנרד לואיס

עד כאן מסביר פרופ' לואיס את התהליכים ומציג ומסדר את העובדות הרבות שכינס לצורך ספר זה בבהירות המדעית הטיפוסית לחוקר גדול מסוגו. הוא אובייקטיבי ומרעה, ומי שקרא ספר זה בבהירות, וללא ידיעה מוקדמת על המחבר ותולדותיו, לא היה מנחש שמחברו הוא יהודי שחי באירופה של תקופת השואה האיומה. אך לואיס מגיע גם לפתרון אפשרי למצב המר שנוצר עם התגברות האנטישמיות החדשה בעולם הערבי. לדעתו של לואיס, יתכן להחזיר את הגלגל אחורנית, אם תצליח ישראל להגיע לשלום של ממש עם כל מדינות ערב. במקרה זה, ואם יימשך שלום זה שנים רבות, ייתכן מאוד שכל האנטישמיות מכלי שני שעבר בעשרות השנים האחרונות על העולם המוסלמי ישכך, וארצות ערב יחזרו למסורת המוסלמית של סובלנות (ולו גם „בערבון מוגבל") כלפי „המעוטים" היהודים.

מי כמוני רוצה בשלום של אמת עם העולם הערבי אך אפילו יבוא שלום זה, ויתמיד, ולא תהיה עוד מלחמה, ספק אם אפשר יהיה להחזיר אחורנית את גלגל השנאה. לפחות – כך נראה לי – לא לזמן ארוך. הרי בארצות האיסלאם – ופרופ' לואיס יודע זאת יותר מכל אדם אחר (אולי חוץ מפרופ' עמנואל סיון שלנו, שכתב ספר מלומד חשוב על עניין זה) גוברת בשנים האחרונות לקיצוניות יותר וקנאות יותר. ואולי לא רק בארצות האיסלאם: ימי הביניים מתקרבים. אך גם ללא הקנאות הדתית, דרוש זמן רב עד שתחלוף השנאה הדתית מן העולם. תורכיה שוב אינה מדינה מוסלמית קנאית זה עידן ועידנים, ויוון שוב אינה אותה מדינה נוצרית שהיתה פעם. אך המריבות בין יוונים לתורכים בקפריסין נמשכות עד היום, וחלק הארי של הצבא היווני עדיין מרוכז בצפון, ליד הגבול היבשתי עם תורכיה. היווני עדיין רואה בתורכי – אפילו באינטלקטואל תורכי בעל השכלה מערבית ודעות סוציאליות כמו בולנט אג'ביט – בן־ברית מוסלמי קנאי השונא כל נוצרי וכופר באשר הוא. התורכי עדיין רואה ביווני כופר האימפריאליסט הרומני, שינצל כל הזדמנות כדי לחזור ולכבוש לעצמו את אסיה הקטנה. איך אמרה ברוריה אשת רבי מאיר „יתמו חטאים מן הארץ" – „ורשעים עוד אינם". הצרה היא שהחטאים, והשנאה, ממשיכים להתקיים, ומקבלים צורות חדשות ותירוצים חדשים, גם לאחר שהסיבות הראשונות נעלמו מזמן. אותו מהלך שקרה באירופה, הפיכתה של שנאת היהודים הדתית ל„אנטי־שמיות" בארצות מדעית, מדבר בעד עצמו. הלוואי ואתבדה.

יומן קריאה

איש העסקים כגיבור זמננו

מאת רחל שקלובסקי

באביב 1888 כתב פרידריך ניטשה בפתח־דבר ל„הרצון לעוצמה" כך: „מה שאני מספרו, הלא הן תולדותיהן של מאתיים השנה הקרובות. אני מתאר את מה שעומד לבוא, מה שאינו יכול עוד לבוא אחרת: עלייתו של הניהיליזם. תולדות אלה כבר ניתן לספרן עכשיו: כי הכורח בעיצומו הוא הפועל כאן. עתיד זה כבר מדבר במאה אותות... כל תרבותנו האירופית נעה מכבר כמו אלי שואה... ברגשה, בכוח, בבהילות, כמו זרם אשר אל קצו יאוץ, אשר לא יתעשת עוד, אשר פוחד אל עשתונותיו לשוב".

כשמונים שנה קודם לכן קונן המשורר האנגלי הרומנטי הגדול ויליאם וורדסוורת' ב„פתח־דבר לבלאדות הליריות" (1800) על „החיפוש אחר האירוע יוצא־הדופן" ו„הצמא לגירויים בוטים", שגרמו לכך ש„יצירותיהם של שקספיר ומילטון נדחקים לשיכחה על־ידי רומאנים מטורפים, טרגדיות גרמניות חולניות ומטופשות, ובמבול של סיפורי־בטל אקסטראוואגנטיים בחרוזים".

בציטאטות נכבדות אלה ראוי לפתוח רשימה על „עידן הקרח" (1977) של מרגרט דראבל (ראה אור בעברית בתרגומה של תמר עמית בהוצאת „כתר" בתשמ"א), שהוא ספר טוב, רציני ומרשים, וגם ספר אמביציוזי מאוד, השואף לשרטט את דיוקנה של תקופה אחת – התקופה הנוכחית – בהיסטוריה של עליית הניהיליזם, והעושה זאת בהצלחה רבה.

מרגרט דראבל מתגלה ב„עידן הקרח" כסופרת „גברית", הן מבחינת סגנון כתיבתה המאופק, הבאון והנבנע מהתייפייפות ומהשתפכות רגשית, הן מבחינת הנושא שבו היא עוסקת ותחום־החיים שאותו היא בוחרת לתאר. בצורה גסה אפשר לומר שהעולם הנשי הוא עולם הפנים, הפסיכולוגי והרפלכסיבי, ושהעולם הגברי הוא עולם החיצוני, החברתי והפעולה. לפי דיכוטומיה זו – המדוברת כמובן על האידיאות של „הגברי" ו„הנשי" ולא על ההבדל בין גברים לנשים – „עידן הקרח" מתרכז בתיאור העולם הגברי. נושאו הוא מצבה של בריטניה באמצע שנות השבעים, ותחום החיים שבו הוא מתרכז הוא זה של עולם הכלכלה, הכספים ואנשי־העסקים. דראבל איננה מתעלמת מהעולם הפנימי, הפסיכולוגי. רוב גיבוריה נתונים במצבי־לחץ קיצוניים בעקבות פשיטות־רגל וכדו', כך שהספר תופס אותם ברגעים הרפלכסיביים שלהם. כן אפשר למצוא בספר הרבה הבחנות פסיכולוגיות דקות וחודרות. עם זאת עניינה האמיתי של דראבל איננו בתחום האישי של החיים אלא בתחום החברתי.

עניין זה בתחום החברתי מתבטא במספר הרב של הדמויות שדראבל מתארת, כמו־גם בכך שהאדם שבו היא בחרה כגיבור הראשי של הספר, אנתוני קיטינג, הוא אדם שהביוגראפיה שלו, מצבו הכלכלי, וקשריו החברתיים המגוונים, מאפשרים תיאור תמציתי ומרוכז של התמורות הערכיות שעברו על החברה הבריטית מסוף שנות הששים, וכן את כל הדמויות הרבות שגורלן קשור בגורלו.

תרבות כתיבה גבוהה

החברה האנגלית כולה היא איפוא הגיבור הראשי של „עידן הקרח", והשיקול המניע את דראבל בבחירת הגיבורים, ביצירת הביוגראפיות שלהם ובפיתוח העלילה, הוא הכוונה לתאר, באופן אורגני ובלתי־שרירותי ככל האפשר, מספר רב של דמויות אנגליות ממיגזרים חברתיים שונים ומגוונים – המעמד העשיר, הפרולטריון העני, חוגי האינטליגנציה, אנשי־העסקים, אנשי האמנות, אנשי עולם השעשועים, ועוד.

עניין זה בחברתי מתבטא גם באיפיון הקאריקטוריסטי של כל גיבורי הספר. דראבל מתארת את דמויותיה בקווים דקים ומעטים, שתפקידם להבליט את המאפיין אותם כבני־אדם „ייצוגיים" – כ„טיפוסים" – ולאו־דווקא את המייחד אותם כפרטים. דברים אלה נכונים גם לגבי הגיבור הראשי, אף שבמקרה של אנתוני, לפחות, שומרת דראבל על איזון בין הסיפור הייצוגי לסיפור האישי, ולכן, בין השאר, גורלו האישי מעניין את הקורא. גם מבנה הספר מבליט עניין זה בחברתי – דראבל עוברת במעין חיתוך קולנועי מגיבור אחד למשנהו, ומתארת את מה שקורה לגיבוריה השונים באשר הם באותה נקודת זמן – באותו יום, באותו ערב, וכו'.

אכן, „עידן הקרח" הוא בעצם סאטירה חברתית. ואם אני מדגישה נקודה זו הרי זה מפני שהיא איננה בולטת לעין מיד. תחושה של דו־משמעות מלווה את הקריאה בספר, משום שהאירוניה של דראבל רבים גם ישירים וגם אירוניים בשעה שבאותה הסאטירה של דראבל איננה מתבטאת באמירה ישירה כי אם נרמזת על־ידי מבנה המשפטים המלוטשים והשנונים שלה, על־ידי משחקי־המלים הרבים, ועל־ידי הפער בין אוצר המלים והדימויים הגבוה לבין המצבים הנמוכים שאותם הוא בא לתאר. כך, רבים ממשפטיה של דראבל מצליחים להשיג שתי מטרות בבת־אחת – הם גם מעבירים מידע וגם מהווים מעין פרשנות או הערות־שוליים למידע זה: חוזי דיעה עליו. כמו כן, דראבל מגלה הבנה ואמפטיה כלפי גיבוריה הנלעגים או השליליים (אכן, אפשר לומר שלן וינקובאנק הנבל מצטייר בעינינו, בניגוד לרצונה של דראבל, כגיבור חיובי, ברומה למה שקורה לדמות השטן אצל מילטון). מסיבות אלה בעיקר, הלגלוג והאירוניה של דראבל אינם בולטים ואף אינם מרושעים, ומבחינה זו הם שונים כל־כך מהלעג המרושע והחד־משמעי שמגלה הסופר הגדול פטריק וייט („גדילי עלים", „יורדי המרכבה" ועוד) כלפי דמויותיו השליליות.

פטריק וייט הוא ללא ספק סופר גדול יותר ממרגרט דראבל ופרס נובל לספרות הוענק לו בשעתו בצדק רב, אבל מבחינת טיב היחס האנושי שמגלה סופר כלפי דמויותיו, ספרה של דראבל עדיף בעיני, ואולי בעצם גם מבחינת טיב היחס האנושי כלפי הקורא, שכן פטריק וייט מאלץ את קוראיו להשתעמם עד מוות על פני מאות עמודים לפני שהוא מציג בפניהם בעמודים האחרונים של ספר עב־כרס את מרגליותיו. ואולם, אף שדראבל איננה סופרת ברמתם של פטריק וייט, איטלו קאלווינו, חוליו קורטזר, פטר הנדקה ועוד, היינו – סופרת מהמדרגה הראשונה, הרי היא מגלה ב„עידן הקרח" תרבות כתיבה גבוהה, הכשרון יציב וכמות יותר מזה של סופרים נחשבים רבים אחרים בז'אנר. ואגב, ספר זה של כלת „פרס א.מ. פורסטר" לשנת 1979 טוב בעיני הרבה מהרומאנים האיטלקיים („כוונות טובות" וכו') של פורסטר עצמו, שאינם אומנם פיסגת או מיטב יצירתו של סופר מעמיק זה.

קונברסיה עסקית

המציאות החברתית־כלכלית שדראבל מתארת היא המציאות הנכודה הישג של אינפלציה גבוהה, עליית שערי הריבית, התמוטטותם של בנקים ועסקים גדולים ויוקרתיים, פעולות סירוד אדירות וכו'. בתקופה זו נחה על רבים מגיבוריה תחושה של קץ – קיצה של בריטניה הגדולה, סוף התרבות, שקיעת המערב. האם תחושה זו מוצדקת? עניינה העיקרי של דראבל הוא בתיאור התמורות הערכיות שעברו על החברה האנגלית בסוף שנות הששים העליזות, וכתוצאה ישירה מעליזותן של שנים אלה. לכן, כמו גם מסיבות מובנות אחרות, מתרכזת דראבל, שהיא ילידת 1939, בתיאור גורל בני דורה – הדור שהספיק להתענג על ברכי האידיאלים, הערכים וההעדפות של העולם הישן, והמרגיש איפוא מבשרו את תוצאות „המהפכה האנטי־תרבותית" של מה שכונה בפי תיאודור רוזאק בשם „תרבות־הנגד" של שנות הששים.

הביוגראפיה הייצוגית של אנתוני קיטינג משקפת תמורות ערכיות אלה. דראבל מעניקה לו אשה דתיה כמו ואיש־כנסייה ומורה כאב. בבית שבו גדל אנתוני דובר, איפוא, תמיד בזלזול על עולם המסחר ועל אנשי־העסקים. אבל אנתוני מחליט בסוף שנות הששים, לאחר לימודים באוקספורד, לאחר שבע שנות עבודה בתחום האמנויות בבי.בי.סי, ולאחר תקופה כעורך תוכניות ליברלי־לוחם בטלוויזיה הפרטית – להפסיק להיות ג'נטלמן, ולהפוך לאיש־עסקים. תמורה זו בערכיו מתרחשת בעקבות צפיה בסרט על איש־העסקים הצעיר לן וינקובאנק, אשף עסקי הפיתוח והמקרקעין. הסרט נועד להוקיע אדם זה, ההורס את לונדון ומרוויח מליונים מעסקים מפוקפקים. אבל אנתוני תופס פתאום כי הנבל האמיתי שבסרט הוא המראיין הליברלי החוזר, וכי לן הוא גיבור הפתיחות – לן וינקובאנק הבטון, בעל הרעיונות החדשים לבקרים, איש־החזון האמיץ והמגניב. כך, אם כן, רואה אנתוני המשועמם לפתע אור גדול, עובר קונברסיה דתית, והופך לאיש־עסקים. במלים גבוהות אלה מתארת דראבל את „היפוך הגשטאלט" – ההיפוך הטוטאלי של תפיסת־העולם – המתרחש אצל אנתוני, וזו דוגמה טובה לסגנון־הכתיבה הדו־משמעי והאירוני שלה. [illegible] מעבירה לנו דראבל גם מידע – שכן „היפוך הגשטאלט" של אנתוני אכן דומה לקונברסיה דתית – וגם מנחה את דעתה על הפיכת־לב מפוברדתית זו, המעידה בסך־הכל על קלות־הדעת, העדר חוט־השדרה, חוסר השורשים והשעמום העצמי של אנתוני קיטינג.

מכל־מקום, איש־העסקים הצעיר לן וינקובאנק הוא, לפי דראבל, גיבור־התרבות של ראשית שנות השבעים. כך הוא נראה בעיני אנתוני כמו־גם בעיני שאר הדמויות המתוארות בספר. אליסון, למשל, חושבת, באחד המשפטים המגוחכים־כוונה של דראבל, כי ל„לן יש אנרגיה, אמביציה, חזון, כמו לאותם האנגלים מימים עבר שנופפו אגרוף חמוש נוכח עלבונותיהן של אומות פחותות יותר". זה גם הדימוי־העצמי של לן, שאיננו מבין מה אנשים רוצים ממנו, מדוע המטומטמים אינם אוהבים את בנייניו המפוארים, ומדוע הבטלנים מתנגדים לתוכניותיו להפוך את לונדון לניו־יורק, והנחוש בהחלטתו לאלץ את כל מתנגדי־הקידמה צרי־האופק לאהוב את בנייניו, שנבנו כמובן ללא כל התחשבות בצרכים של מטומטמים שכמותם. וגם דראבל כמעט מתארת את לן וינקובאנק כגיבור אמיתי אם כי לבסוף היא גורמת לו להישבר ולהשתגע קצת בכלא, כמו כל אסיר רגיל.

בשלב הנוכחי של ההיסטוריה של הניהיליזם תופס, איפוא, איש־העסקים את מקומם של המשורר והמדע כגיבורי חברת המערב. תמורה חברתית־ערכית זו מתבטאת בתמציתיות בדימויים שבהם משתמשת דראבל כדי לתאר את תחושותיו של לן בכלא לנוכח רעיון עסקי חדש: „הוא חש כמו כימאי־מוטר העומד על סף תגלית כה מרעישה וכה פשוטה בעת ובעונה אחת, שהוא חושש כי מדענים בכל רחבי העולם יגלוה בוודאי לפניו: או כמו סופר הממציא עלילה כה מרהיבה, שאין הוא יכול להאמין כי איש לא כתבה מעולם". דראבל מדגישה נקודה מרכזית זו גם בעזרת תיאור גורלו של לינטון הנקויס, המשורר והמדע, שב – בעיני החברה המסובבת אותו ובעיני עצמו כאחד.

לינטון הנקויס הוא חוקר מבריק בחוג ללימודים הקלאסיים באוקספורד ומשורר מעודן ומתוחכם. מגיל צעיר הוא זוכה במילגות ובפרסים ומפרסם שירים בעיתונים מכובדים. אבל בסוף שנות הששים, בדיוק בזמן שבו פותח אנתוני בקאריירה שלו כאיש־עסקים, מאבד לינטון את מעמדו וחברתו והופך לאדם מבודד. הוא מתלונן באוזני אנתוני, ובצדק, על רמתם הירודה של הסטודנטים, על התנוה המסוכנת האומרת שכל לימוד חייב להיות מהנה, על רעיון „התרבות השוויונית", ועל כך שלסטודנטים שלו אין יסודות איתנים בקלסיקה. אבל אנתוני איננו מסוגל לראות את הצדק שבטענות אלה. הוא מגנה את לינטון כלבו כשל ויותר אנכרוניזם, ממש כשם שהוא מעריץ את לן בתור „האיש של הרגע המתוך". כמורכב, הוא נזכר כי, בהיותו סטודנט, התלונן לינטון על ההדגשה היתרה של הוראת [illegible] בלימודים הקלאסיים במקום להתרכז במשמעות, ביופי ובמסר של יצירות־המופת. [illegible]

חיפוש אחר גירויים

אנתוני איננו זקוק לכסף שאותו הוא רודף ואילו לן וינקובאנק, כיהודיים, כבר עשה את כל הכסף שלו הוא זקוק באמת. שניהם רודפים, איפוא, אחר הכסף מסיבה אחרת, היינו – משום שהם מכורים לריגושים. הגורם העיקרי לתמכורות, זו לכסף אינו השאיפה לסטאטוס חברתי, תקסות, או החיפוש הפרוטסטנטי המסורתי אחר סימן לחסד האל. המניע העיקרי לרדיפה אחר הכסף הוא השעמום. דראבל מבהירה זאת בתמונת העמורה (עמ' 53 בתרגום העברי), שאסור לתאר אותה כאן, שבה היא מראה כי היא מקבלת לחלוטין את דבריו הידועים של פסקל: „נתתי את לבי לעתים להתבונן אל טרדותיהם השונות של בני־האדם ואל הסכנות והטרדות שהם מקבלים עליהם, בחצר המלכות, במערכות המלחמה, והוא המקור לריבוי של מריבות, של התפעלויות, של מעשים נועזים ולעתים קרובות פסולים. והנה גיליתי: שכל אסונם של בני־האדם נובע מדבר אחד ויחיד, והוא: שאינם יודעים לשבת במנוחה בתוך חדר". (הגיג מס. 138).

ובכן, השעמום, השבר הרוחני, והחיים בחברה שניתקה את עצמה מהעבר ומהדת ושהתפכחה מהאידיאולוגיות הפוליטיות שתפסו לאחרונה את מקומם ותפקידם של אלה כמעניקי־משמעות – היינו: כל התוצאות של המהפכות העצמית והרציונאליזם שעליהם דיבר ניטשה, הכל מנקודת האדם ללא האלוהים שבה דיבר פסקל – כל אלה הפכו את בריטניה ואת המערב כולו לחברה הרואה את הערך העליון בהנאה – לתרבות ה FUN – המחפשת אחר גירויים חזקים יותר ויותר, והמוצאת את הגירויים החזקים ביותר ברדיפת הכסף לשמו. דראבל מראה, איפוא, כי שנות השבעים בבריטניה אכן מאופיינות על־ידי שלושת הדברים שעליהם הצביעו ניטשה וורדסוורת' בדברים שכבר ציטטתי: מצב זה – עליית הניהיליזם, החיפוש אחר גירויים משכרים, והדחקת רגלה של התרבות הקלאסית, אומנם לא על־ידי רומאנים סנסציוניים כי אם על־ידי שיבחון היסודות.

האם כך הדבר, האם באמת חיים אנו בתקופה של שקיעת המערב? ההיסטוריונים שבינינו אולי יצביעו על העובדה, שעליית הרוחניזם, עליית פולחן הריגוש והסכנה, אפיינה את תרבויות העבר המפוארות סמוך לנפילתן. ואולם, „עידן הקרח" נוקט עמדה דו־משמעית כלפי שאלה זו. (הספר נכתב, אגב, לפני תופעת התאצ'ריזם). דראבל ממחישה בספר את תחושת הקץ המלווה את גיבוריה, ואף מכירה את כל הנימוקים האובייקטיביים העשויים, כביכול, להצדיק תחושה זו. ואולם ברומן היא מעריצה את מהימנות העדים: פתאום ופתיחת קלידרית, המתונים במשברים אישיים קשים. דראבל מרמזת, איפוא, שתחושת קץ־התרבות מקורה בהגזמה הרומנטיקאנית הרגילות שבהן נוהגים גיבוריה להתייחס לאירועי היום־יום השמחיים. היא גם [illegible] בשנות השלושים, ואגב, כפי שאפשר ללמוד, למשל, ממאמרו הישן של שאול טשרניחובסקי על „המאה ה־19 נוכח רעיון קץ העולם ואחריתו" (ראה אור ב„אמיתים", 4) – הזון אפוקליפטי מסוג זה מלווה את המערב זה מכבר, ובאופן בלתי־תלוי כמעט במצבים עניינים אובייקטיביים כלשהם.

דראבל משיגה, איפוא, שתי מטרות בבת־אחת לא רק במשפטיה השנונים אלא גם באמירה המרכזית של הספר: היא גם ממחישה בעוצמה את הלך־הרוחות והתחושות־החיים המסוימת של שנות השבעים וגם מעמידה בסימן שאלה את תוקפה האובייקטיבי ואת כושר הניבוי שלה. השאלה – האם אנו חיים בימים בשקיעת המערב? – תשובה לדראבל בספר זה יותר מהתשובה הספקולטיבית שיש ביכולתו להמציא לה. גם אין בידה של דראבל תשובה למשבר הרוחני שאותו היא מתארת היטב כל־כך. מספר אפשרויות עולות ברקעה – שיבה אל הטבע, אל הדת, אל החיים המשפטים – אך אין היא מציגה אותם ב„עידן הקרח" כפתרונות של ממש. ואולם עבודה זו מלמדת פחות על חוסר עומק או חזון יותר – על יושר אינטלקטואלי.

מרגרט דראבל

הדרך אל כבשן הפחמים

מאת אהרן אמיר

* שלמה א. בראלקנה: „פרשה של חקירה (דפי יומן)": חטיפתה של משפחת הקצין לזרוביץ' ב־1938 בידי כנופית אבו־ג'ודה / „הדרי" בע"מ, 1986.

בגליון סוף־השבוע, 19.10.62, של "מעריב", מן התקופה שבה עדיין היו עתוני־ערב בארץ הזאת יוצאים סמוך לשעת הצהריים, נדפסה כתבה מאת סופרו הוותיק של העתון בנתניה, ג. שרוני (סב־עט של אהרון אבן־חן, מיוצאי הגליל העליון), שבה סופר על ביקור בביתו של פלוני "אבו־גביל" בכפר טייבה ועל נסיון לדובב את המארח ביחס לפעילותו של קרובו, עאמר עבד אל־דאוק, שעשה לו שם בארץ בשנות 1936–39, אלו שנות ה"מאורעות" ו"המרד" בתולדות ארץ־ישראל המנדאטורית.

כעבור ימים אחדים קיבל אותו ג. שרוני מכתב מירושלים, מאת הקוראת רחל לנציצקי שמה, שביקשה להפגיש אותה עם איש כיחו מן הכפר טייבה, שבא יוכל הלו לסייע לה לאתר את עצמות הוריה, קצין־המשטרה לזרוביץ' ואשתו ברוריה, הדודה, אח אמה, אליהו קידרנר.

ב־3.11.62 העביר ג. שרוני את העתק המכתב שקיבל אל עורך עתונו, אריה דיסנצ'יק, בצירוף הצעה ש"מעריב" ינקוט יזמה לגילוי מקום קבורתם של הזוג לזרוביץ' וא. קידרנר, תוך כדי שמירת הזכות לפירסום מהלכה של הפעולה ל"מעריב".

א. דיסנצ'יק, שאף הוא ודאי התעורר בו בשלב זה החוש העתונאי שלו, העביר ב־13.11.62 אל מפכ"ל משטרת ישראל את הכתבה של ג. שרוני, את מכתבה של בת הקצין לזרוביץ' ואת פנייתו של הסופר הנתנייתי אליו, בצירוף בקשה: "האם יכולה המשטרה לעזור לרחל לזרוביץ'־לנציצקי?"

בבוקר יום־ראשון, 25.11.62, קרא המפכ"ל, רב־ניצב יוסף נחמיאס, את קצין־המשטרה שלמה בר־אלקנה אל משרדו, מסר לו תיק המכיל את המכתבים המפורטים למעלה, וביקש ממנו לחוות דעה "לגבי הפרשה והסיכוי לפיענוח על־ידי היחידה החוקרת".

מאז ועד אוגוסט 1963 אכן התמסר בר־אלקנה לחקירה מחודשת באותה פרשה נשכחת ולפיענוחה, עד שגילה בכבשן עזוב לשריפת פחמים על גבעת אל־מחמאניה שביער עין־הוד (או עין־חוד, לפי התעתיק הדקדוקי של ש.ב.א.) את שרידי עצמותיהם של הנרצחים, העבירם למכון לרפואה משפטית באבו־כביר וקיבל משם אישור להימצאותם של נימצאיו. הפרשה נחתמה בהבאתם של שרידי הנרצחים לקבורה ב־22.8.63, בטקס ממלכתי, בבית־הקברות הישן בראשון־לציון, מקום הולדתם של ברוריה לזרוביץ' ואחיה (הקצין משה לזרוביץ' עצמו היה יליד פתח־תקוה).

מיום שזומן אל המפכ"ל ועד ליום שבו הגיש את הדו"ח המסכם של החקירה ניהל שלמה בר־אלקנה יומן מפורט, שהוא המתפרסם עכשיו בספר שהופיע 23 שנה לאחר סיום החקירה ו־47 שנה לאחר פרשת החטיפה והרצח, שהיתה מן השיאים הטראגיים והדראמטיים של תקופת מאורעות־הדמים בשלהי שנות ה־30.

משה לזרוביץ', קצין בדרגת מפקח וסגן־מפקד מחנה־האסירים עתלית, נחטף עם אשתו ושלושת ילדיהם, ועם גיסו שהתארח בביתם באקראי, באחת הפעולות הראוותניות ביותר של לוחמי־הכנופיות בפיקודו של אבו־ג'ודה. שני הגברים והאשה נרצחו כעבור זמן קצר, ואילו שלושת הילדים רחל, יפרח וחגי, בני שתים־עשרה, שמונה ושנתיים־וחצי – שולחו לחפשי על־פי פסק־הלכה של המסדית מוסלמי שנלווה אל אבו־ג'ודה ונעזבו סמוך לגדר הקיבוץ משמר־העמק.

יומן־החקירה של בר־אלקנה הוא חומר־קריאה מאלף ומרתק, פה־ושם גם מרגש. המחבר עצמו שימש תקופה ארוכה, מאז 1949, במשטרת ישראל ובזרועות בטחון אחרות, ועוד בימי המנדט היה איש שירות־הידיעות של ה"הגנה". הוא התמחה בפעילות בקרב ערביי הארץ, וקנה לו בקיאות נרחבת בנושא פעילותו כמו גם בהויות האסלאם בכלל. בעליו־זכרונו שבנו יוכרו לו גם את חשיפת קברו של אבשלום פיינברג בחולות רפיח, בקיץ 1967, ואת עיסוקו בעוד כמה פרשיות עלומות כגון כ"ג יורדי־הסירה וי"ד הרוגי הפלמ"ח באכזיב.

קסמו המיוחד של הספר נובע, בעצם, מריווח־הזמן שבין כתיבת יומן־החקירה לבין הפרשה שהוא פורש לפנינו את פיענוחה, ומריווח־הזמן שבין ניהול החקירה לפירסומו של היומן עכשיו. הודות לכך ניתנת בידינו מעין מנסרה כפולה לראיית מיגזר מסוים של הווי ערבי־פלאחי בסימן של תסיסה ומרי על רקעה של ארץ־ישראל המנדטורית ולראיית התמורה שהתחוללה באותו מיגזר עצמו (פעמים באותם אנשים ומקומות־יישוב) על רקע הוויתה של מדינת־ישראל. התרשמות זו, שודאי לא אליה כיוון המחבר לא בשעת החקירה אף לא בעת מסירת החומר לפירסום, היא המשווה לכתוב איזה ממד ספרותי־אפי. היא גם המעודדת את המחשבה שיכול המספר לשמש חומר לפרוש־עלילה ארצישראלי רב־ערך.

בלהט הצבע

מאת טליה רפפורט

„נוף של אור" – אליהו גת, יהושע גרוסבורד ואורי רייזמן, גלריה „שלוש", רח' שלוש 14, שכונת שבזי, נוה־צדק, ת"א.

גלריה „שלוש" היא גלריה חדשה יחסית בנוף הגלריות התל־אביבי. מיקומה בנוה־צדק ושמועות על אמנים ואנשי אמנות שהחלו לעבור לאיזור זה מסמנים, אולי, כיוון נדידה חדש של עולם האמנות, לאחר נסיון הנפל ליצור מרכז צעיר ותוסס סביב רחוב שיינקין. בין אם נוה־צדק תהיה מרכז אמנותי או לא, גלריה „שלוש" היא עוד חלל תצוגה יפה ומתקיימת בה עתה תערוכה מצויינת, שמגיעים לה מירב השבחים.

ראשית, יש לשבח את האוצרת נירה יצחקי על הבחירה בנושא „נוף של אור" ועוד יותר מכך על ההרכב הנפלא של האמנים המשתתפים בתערוכה. כשבוחרים בשלושה אמנים כמו אליהו גת, יהושע גרוסבורד ואורי רייזמן – אי אפשר לפספס וזו חייבת להיות תערוכה טובה, אך מבחר התמונות המופיע כאן הוא יותר מתערוכה מוצלחת – זוהי ממש חויה.

המכנה המשותף לשלושת האמנים הוא הכוח הצבעוני המרטיט של עבודותיהם והעובדה שבאמצעות הצבע והאור שלושתם מקנים לנופים שלהם עוד מימד של חויה פנימית – חושית ורגשית, שהיא מעבר לקליטה האופטית של המציאות. סוג הנוף, דרגת הריאליזם וצורת ההתייחסות למראה החיצוני שונה לגמרי אצל כל אחד מהם, אך שלושתם יוצרים בתמונותיהם מציאות חדשה, אישית מאוד.

התמונות של אליהו גת, המתארות נופים הדריים בצפת, ירושלים או זכרון־יעקב עם מבנים בעלי אופי מזרחי או לפחות לוקאלי, מתאפיינות בדינמיות ותוששיות אינטנסיבית. הצבעוניות הלוהטת בעשרות גוונים של כתום, אדום, חום, טורקיז וירוק מקרינה מזרחיות מסויימת ועם זאת, יש לגת קשר עמוק גם למסורת האירופית – לציור הצרפתי מצד אחד ולאקספרסיוניסט כסוטין מצד שני, עם זאת סגנונו אישי וייחודי. הצבע הסמיך והדשן וריצודי המכחול הקופצניים יוצרים חויה אמנותית אורגנית ועשירה.

על התמונות הצהובות־כתומות, הקורנות אור כמעט מסנוור של יהושע גרוסבורד שורה, לעומת זאת, אווירה סטאטית ומתפנטת. יש בהן מין שלווה מערגת ומרגיעה, סוג של נירוואנה, אולי משום שאין בהן אנשים, אלא רק קירות של בתים, דלתות, חלונות, מרפסות ודממה גדולה בהירה, כמעט מטאפיסית, המזכירה במשהו את האמירה השורה על תמונות הטבע הדומם של ג'ורג'ו מוראנדי. גרוסבורד מסתפק בחזיתות הבתים הללו, שהוא מוצא בחיפה, עכו, ירושלים ובמקומות אחרים, מזה עשרות שנים וטרם התעייף מן הנושא הנבחר שלו. גם אני, ודאי גם רבים אחרים, לא התעייפתי מלראותם. הם מציירים פינה שקטה, צנועה, מינורית ורבת יופי. הם גם מציעים שפע של גיוונים רגישים, נחבאים למחצה אחר מחצה לשני, מיפגשים עדינים של גוונים שכנים, מירקמים רכים, קומפוזיציות פשוטות, תמציתיות, לעתים כמעט מינימאליסטיות ותמיד הרמוניות ולירית.

אורי רייזמן מייצג טמפראמנט אחר לגמרי: כבד, רחוש, מתוח, חריף, לעתים מתפרץ וסוער, לעתים על סף פיצוץ. אם גת נמשך ליישובים הדריים וגרוסבורד לבתים עירוניים – רייזמן בורח אל מרחבי שדות פתוחים וקוצי רכס גליים. הוא גם המופשט בין השלושה, אם כי אצל כולם קיימת מידה מסויימת של הפשטה למען הבעה. רייזמן מפשט את הנוף למיקבץ של קווים וכתמי צבע גדולים בלבד אך נרקם בניהם עולם רגשי שלם. הוא מפגיש מישטחים מתומצתים בצהוב עז וכתום בוער ותנועותיו יוצרות אקספרסיוניזם טעון מתח ומיוחד במינו.

זוהי תערוכה איכותית ביותר של שלושה ממיטב ציירינו, שלא הוערכו כראוי על ידי הממסד האמנותי. מוזיאון ישראל בירושלים הציג, לפחות, בשנתיים האחרונות את גת ורייזמן ואילו מוזיאון תל־אביב, ככל הזכור לי, לא הקדיש תערוכת יחיד לאף לא אחד מהם וגם לא מצא להם מקום בתערוכות הולמות אחרות – קבוצתיות או נושאיות. המפסיד כולו שלו, אך גם של הציבור, שרובו לא מגיע לנוה־צדק ותבל.

טחינת מים

תמי קליבנוב – ציורים, גלריה „אנטאה", שיינקין 12, ת"א.

גלריה „אנטאה" היא הגלריה היחידה בארץ המציגה אמנות של נשים בלבד. אף שלא ברור לי, ואולי לרבים אחרים, הצורך בכך, האפליה המיוחדת הזו היא כנראה הייחוד היחיד של הגלריה והתערוכה המוצגת בה עתה אינה מרשימה במיוחד. לצד ציטטה משירת טאגור הנזכרת על „מים מפונים" מציגה תמי קליבנוב תמונות מפוזות בשפע פריחות סטנציות הרמיות אקרובאטיות בתנועה מועטת. כל התמונות נראות אותו דבר וזהו, לטעמי, קיטש סתמי, שטחון מים מפונים.

דפדוף ראשון – ספרים חדשים

מאת אבי טנא

סיפורת

שלוש דמויות בסיטואציות

מעשה מגונה/ מאת אהרון מגר/ עם עובד/ 165 ע'.

אהרון מגר קיבץ יחדיו שלושה סיפורים שאם זכרוננו אינו מוליכנו שולל כבר ראו אור כל אחד בפני עצמו. הדעת נותנת שעוד יחזרו בהם לפרטי פרטים ולפיכך נסתפק כאן בציטוט גבי הספר: „במרכז כל אחד מהם דמות יהודית הנקלעת לסיטואציה דרמטית־גורלית שמביאה את חייה עד משבר: מורה ותיק בעיירה קטנה, ששמועה המופצת עליו מטילה אותו לאווירת חשד וגינוי הגורמת לו מועקה הולכת וגוברת לאין מוצא. בסיפור 'מעשה מגונה': אשה גרמניה דורשת סבל שפרשת יחסים נרקמת בינה ובין ישראלי יוצא גרמניה בעל תרבות מוסר אוניברסלית, ויוצרת עימות חריף ביניהם 'ביקורה' של הגברת הפרו"ג... איש פלמ"ח שהוזיל לגורל מבזונה רוחנית, עקב פציעה, ולישר נפשי זה מביא לידי מעשי סיחוף המוציאים אותו מכלל החברה (המסקרה העצוב של מיכה שתוקל). וכל השאר, כאמור, לדפדופים הבאים.

שירה

מבחר ושירים חדשים

סדר השירים/ מאת אשר רייך/ ספרית פועלים/ 161 ע'.

ספר שיריו השביעי של אשר רייך כולל, כאמור בשער, מבחר מן השנים 1965–1984 ובו שירים חדשים. יש בו שלושה מחזורים וכן כמה פואמות ארוכות, ואל לבי דיברה „ימי קיץ" שם לשונו: „היה גשם התמשיך וקין יצא לברורויו/ נמלט מגשמי זעם האל והתאמץ כל כך/ להמשיך את העולם בלעדיה/ שמו על מצח דולק כגורלו/ ודם אחיו עוד בידיו/ וכתובת קרקע/ צעקה ארוכה ביעורי הדרך/ כה עירוי והוזרי האיש קין/ הולך והי במצורע כפרא עותו/ נע ונד בארץ עם עיני בגדות/ והו ארמה פצועה/ נרדפת ודרוכה תחתיו/ עד סוף ימיו".

ארוטיקה עזה

הגיעה בשמש/ מאת אורית עתריה/ פרוזה/ 185 ע'.

„שירי אהבה 1951–1985", נכתב בשער הספר ואכן כן הם. בפרוזה ראשון דומה שכולם טבועים בחותם עז של ארוטיקה שיש בה גם ביטים מקראיים, בבעניות הארץ־ישראליות. ומקצת הטעם הנה היא ב„בציר": „בואי/ כי בא מועדי/ כבר ליל פרח בקמרון השחק/ כבר תמר היין בגביעיו/ מילאת הטוב על מצחי צמותיך/ מגינת גנהי/ של ירח אב/ בואי/ כי באה עתי/ הנה הליל פורע שמלתי עד שחר/ ראה, כורף האור את יצועי/ ניחוחי כרמים מנופי עולים כבר/ אשכלות שדיך/ גמלו לך אשכר/ בואי/ כי בא בצירי".

אסופות

סוגיות הגישות

אורי ניסן גנסין – מחקרים ותעודות/ בעריכת דן מירון ודן לאור/ מוסד ביאליק/ 434 ע'.

כרך שני בסידרת „מחקרים ותעודות" המוקדשת ליוצרי הספרות העברית החדשה (הראשון, שהוקדש לעגנון, יצא לפני שמונה שנים) וכו מחקרים חדשים ותעודות הקשורות ביוצר וביצירתו. בספר חמישה מדורים: „סוגיות" ובו דיונים בדרכי הסיפור של גנסין והסגנון האמנותי (כמו, למשל, הדיאלוג אצל גנסין) ושאלת המודלים הרוסיים, משל איתמר אבן־זוהר: „קריאות" ובו אינטרפרטאציות של כמה מסיפורי גנסין (לדוגמה, „אפרים חוזר לגנים" מאת עוזי צמח: „הצידה", להזכיר סיפור ידוע של גנסין אבל להפנות תשומת־לב לתחומים „צדדיים" בספקלו (כמו מאמרי הביקורת שלו: „מסורות" שעניינו בהשקפה כוללת על מקומה של המסורת הספרותית היהודית והאירופית בכל סיפוריו של גנסין: „פגישות" המוקדש לגנסין האדם בהארות בלתי־שגרתיות (ובכלל זה פרקי יומן של המשוררת היידית צילה דראפקין „לאהוב את גנסין היה כמו להיות באהבה בבלתי־אפשרי"). הספר נחתם בביבליוגרפיה של מאמרים על גנסין ועל יצירתו.

ביקורת

סוף בשלות לבוא

שירת נתן יונתן/ מאת צבי לוז/ ספרית פועלים/ 191 ע'.

„נתן יונתן", אומר לוז בפתח הספר הזה, „לא נתגלה במלאכתו ותנופת־שירו אלא בהדרגה, ולאט". אבל „בשנות השבעים והשמונים הגיעה שירת יונתן בשלות פואטית ועצמאות אישית, הניכרות בתואם אמנותי מעודן של כלי־הבעה משוכללים וראיית־עולם והגות פיוטית מיוחדת לו". הוא יוצא איפוא לחקור את תמורותיה המפליגות של השירה הזאת בארבעים וחמש שנות פרסומה ברשום (בתוך, בין השאר, את הרקע הספרותי־חברתי), את עולם הבראשית וזאת תשתיות־הלשון עם תשתיות־התרבות, את דיוקן האני־הלירי ואת מה שמעמד לגלוי. הפרק האחרון מוקד לפירוקם של שירים בודדים. סוף דבר בקביעה: „התפתחותה הכללית של השירה העברית מתקופתה הארץ־ישראלית אל התקופה הישראלית, אינה ניכרת בשום משורר באופן כה פנימי, כה ברור ועקבי, כפי שהיא ניכרת ביונתן".

مركز الاعلام

הסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לחינוך ולתרבות בגולה
היחידה לנוער וסטודנטים

לסמינרי החורף של המחלקה לחינוך ולתרבות בגולה שיחלו בסוף חודש דצמבר 1986 וימשכו בין 4 ל-6 שבועות, דרושים מועמדים ומועמדות לתפקידים הבאים:

א. מורי דרך או מדריכי ידיעת הארץ, רצוי דוברי ספרדית.
ב. חובשים או מגישי עזרה ראשונה בעלי תעודות מתאימות.
ג. מדריכות ומדריכים חברתיים העונים לנתונים הבאים:
1. נסיון בהדרכה;
2. לאחר שירות צבאי או לאומי;
3. גילאי 21–28.

עדיפות תינתן לבעלי רקע מקורתי ו/או דוברי ספרדית.
העבודה תהיה בתנאי פנימיה ואינה מומלצת לבעלי משפחה.
מועמדים מתאימים מתבקשים להתקשר טלפונית בימים א׳ עד ה׳ בין השעות 8.30–12.30 לטלפון 02-714950.

לחברה לייצור מוצרי פלסטיק חדישים בשיטת ההזרקה

ד ר ו ש

מנהל

שילוות את התכנון, ההקמה, הייצור והשיווק של המפעל.

על המועמד להיות בעל השכלה אקדמית או מקצועית, שליטה באנגלית, נסיון בייצור וביצוא.

נא לפנות בכתב־יד עם פרטים מלאים לת.ד. 1560 תל־אביב, מיקוד 61014 עבור "מנהל יצור". סודיות מובטחת.

ד ר ו ש י ם
בכל רחבי הארץ

מתקינים עצמאיים למערכות סולריות,

על בסיס קבלני.

בעל נסיון + המלצות + טנדר.

נא להתקשר למירי 03-608144 03-801543 או לכתוב לת.ד. 1969 תל־אביב.

אוניברסיטת בר־אילן

מודיעה על משרה פנויה של

מביא/ה לבית דפוס

מכרז 9/86

הכישורים הדרושים:
- הכרה מקיפה של כל העבודות עריכה, הגהה, גרפיקה והבאה לדפוס של ספרים וכתבי עת.
- ידיעה טובה של שיטות הדפסה, סדר וכריכה.
- שליטה בעברית ובאנגלית.
- נסיון של 3 שנים
- רצויה השכלה אקדמאית.

נא לפנות בכתב יד בציון מס׳ המכרז אל: הוצאת אוניברסיטת בר־אילן, אוניברסיטת בר־אילן, ר״ג 52100 (נא לציין כתובת מלאה ומס׳ טלפון.)

עבור בתי ספר יהודיים באוסטרליה
דרושים

מנהלים ומורים דתיים

דוברי אנגלית

להברת שווק למוצרי חשמל

איש מכירות מנוסה

- בעל נסיון מוכח בענף
- חרוץ ודינמי
- הכרות עם רשתות שווק — יתרון

נא לפנות בכתב: ת.ד. 14229 תל־אביב, מיקוד 61141

לקרן קימת לישראל
דרושים/ות

אדריכל, מתכנן - 19/86

תאור התפקיד: עריכת תוכניות ויזום פרוייקטים לפיתוח נופי הכוללים: תכנון נטיעות, יעור, גינון מוקדי נופש פעיל ותיירות.
תיאום ביצוע התוכניות הנ״ל עם הגורמים המתאימים.
קשר והנחיה של מתכננים חיצוניים העוסקים בביצוע תוכניות.
קשר עם מנהלי האיזורים, ייצוג המנהל בפגישות ובדיונים עם גורמים כגון רשות שמורות הטבע, משרד החקלאות, ממ״י, וועדות שיפוט וכדומה.
דרישות המשרה: השכלה אקדמאית מתאימה, רצויה בתחום אדריכלות, אדריכלות נוף, תכנון ערים, תכנון סביבתי, רצוי נסיון בעבודות תכנון נוף והכרת תוכניות.
הדרגה: 7–5 בדירוג המהנדסים. העובד יועסק בחוזה מיוחד.
מקום העבודה: אגף היעור, הגליל־דרום.
מקום המגורים: אזור באר־שבע, אשקלון, קרית גת.

מודד, ראש חוליה - 20/86

תאור התפקיד: הפעלת חולית מדידה, עריכת מדידות וסימון בשדה בנושאי הכשרת קרקע, יעור וכו׳.
דרישות המשרה: מודד מוסמך, בעל נסיון בעבודות מדידה בשדה. רשיון נהיגה.
הדרגה: 7–5 בדירוג המקצועי.
מקום העבודה: מח׳ מיפוי ומדידות - ירושלים והדרום.
מקום מגורים: ירושלים והסביבה

מהנדס ביצוע - 21/86

תאור התפקיד: תכנון ופקוח על עבודות עפר ותשתית.
דרישות המשרה: מהנדס אזרחי עם נסיון בתכנון ופיקוח על עבודות עפר ותשתית. רשיון נהיגה.
הדרגה: 7–5 בדירוג המהנדסים.
מקום העבודה: מח׳ הכשרת קרקע - מחוז הנגב והערבה.
מקום מגורים: באר שבע והסביבה.

המעוניים והעונים על דרישות אחת מהמשרות הנ״ל, יגישו מועמדותם בכתב יד תוך פירוט השכלה ונסיון וכן מס׳ טלפון לא יאוחר מיום 9.11.86 לאגף כח־אדם, ת.ד. 283 ירושלים 91002.

למץ השראל
דרושים

סוכני מכירות מנוסים

בכל הארץ
במסגרת מבצע מיוחד
נא לפנות בכתב יד ובצרוף קורות חיים לת.ד. ... עבור "סוכני מכירות"

לחנות המפעל
דרוש/ה

קופאי/ת

עם נסיון
לפנות לעמי וח׳ תוצרת הארץ 21, ת״א (ליד גבור ישראל, דרך השלום)

לטמפו תעשיות בירה בע״מ

סניף חולון
דרושים

★ פקידת שיווק

ידע בהדפסה, בוגרת תיכון, תושבת גוש דן, לאחר שרות צבאי, נכונות לעבודות שעות נוספות.

★ מקדמי מכירות

השכלה תיכונית מלאה לפחות, ניסיון במכירות בענף המזון, נכונות לעבודה בשעות בלתי שיגרתיות, רישיון נהיגה, תושב גוש דן.

המועמדים העונים על דרישות אלה יפנו בכתב יד למחלקת כח־אדם, טמפו רח׳ המלאכה 9 אזור התעשיה חולון
סודיות מובטחת

לחברה ארצית
ליבוא ושווק מיכון משרדי
דרוש

פקיד למחלקת היבוא

תאור המשרה: מעקב אחרי הזמנות ומשלוחים מספקים בחו״ל, קשרים עם עמילי מכס בקשר לשחרורים, בדיקת חשבונות ודוקמנטים
הדרישות: נסיון בהנהח״ש ו/או, ייבוא, אנגלית - כתיבה, סדר ודייקנות
שעות העבודה: א׳–ה׳ 8.00–16.00, יום ו׳ 8.00–13.00
לקביעת ראיון נא להתקשר לטלפון 03-256468

לבנק תל־אביבי
דרוש

★ מבקר פנים - עוזר

בעל ניסיון בבנקאות

נא לפנות בכתב עם פרטים מלאים ת.ד. 37318 תל־אביב מיקוד 61372

AMERICAN COMPANY
LOCATED IN NEW-JERSEY
N E E D S

INJECTION MOULDING MGRS

WITH MINIMVM OF 5 YEARS EXPERIENCE
GOOD SALARY AND BENEFITS WILL RELOCATE
SEND RESUME TO P.O. BOX 20302 TEL-AVIV (FOR MGRS)

ד ר ו ש

מבקר פנימי באגף כספים של גוף ציבורי

השכלה:
רואה חשבון או מנהל חשבונות מדופלם.

ניסיון:
10 שנים לפחות בעבודה עם הנהלת חשבונות ממוכנת. רצוי ניסיון בעבודה עם בנקאות בינ״ל.

שפות:
ידיעה טובה של השפה האנגלית, רצויה ידיעה של שפה נוספת (צרפתית, גרמנית).

נא לפנות בכתב לת.ד. 33789, ת״א (עבור מבקר), מיקוד - 61337 בצירוף קורות חיים ופרטים אישיים: שם, ת.ז., מ.א., שם האב, כתובת וטלפון.

— רק פונים מתאימים יוענו —
— סודיות מובטחת —

קיבוץ במרכז הארץ
מחפש

פיזיותרפיסט/ית

להתקשר 03-250524

מושב משואה - בקעת הירדן
דרוש

מרכז משק ומנהל בית אריזה

טל. 02-941472, ובערב 02-941107

למשרד אדריכלים
דרוש/ה
טכנאי/ת בנין ומעצב/ת פנים
בעל/ת נסיון רב
טלפון 03-256354
03-269312

לחברה ארצית גדולה
ד ר ו ש י ם:
לאזור המרכז

★ טכנאי שרות למכונות כביסה וקרור

★ טכנאי שרות לטלוויזיה

מכנאים עם ניסיון קודם יפנו לטלפון 052-448112

למפעל ביל אור בע״מ
באזור התעשיה רמת־החייל

ד ר ו ש י ם:
- ★ משחיזים לכלי חיתוך, עם נסיון.
- ★ כרסמים־חרטים עם נסיון ויכולת לבצע חלקים לפי שרטוט באופן עצמאי
- ★ מחסנאי טכני
- ★ מבקרי איכות לחלקים מכניים, בוגרי קורס מוסמך עם נסיון
- ★ מפעילי כרסומות סי. אן. סי. כולל מפעילים שיודעים לבצע סט־אפ

כל הנ״ל לעבודה ב־2 משמרות, מסלול קידום בתפקיד ובשכר לפי שלבי התקדמות מוגדרים מראש. טל. 03-497081.

לחברה לעבודות תקשורת וחשמל
ד ר ו ש י ם

עובדים מסורים לעבודות תקשורת חשמל וחיווט

03-359379

למפעל גדול בתל־אביב
ד ר ו ש

שליח עם קטנוע

לטלפן בבוקר 212321, 212343.

לחברת ביטוח גדולה
דרוש/ה

אחראי/ת תביעות רכב

הכישורים הדרושים:
- נסיון של 5 שנים בנזיקין ו/או תביעות
- שליטה בשפות עברית ואנגלית
- עדיפות לבעלי השכלה משפטית ונסיון בחברת ביטוח

נא לפנות בכתב בציון קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 4906 חיפה 31048

האגודה לקידום החינוך
הפנימיה ע״ש מיי בויאר - ירושלים
דרושים:

★ מדריכים חברתיים

(רווקים, מגורים במקום)

בעלי נסיון בחינוך פנימייתי והשכלה מתאימה יפנו בכתב לפי הכתובת: ת.ד. 16028 ירושלים. פרטים בטלפון 02-420297 החל מיום א׳

ד ר ו ש

מנהל מוסך

באזור המרכז

אפשרי גם מנהל אדמנסטרטיבי ללא רישיון לניהול מוסך

נא לפנות בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה בצרוף תמונה לת.ד. 1060 רמת השרון

לקהילה קטנה בארץ דוברת אנגלית
ד ר ו ש

ש ל י ח

כמדריך נוער, מורה, שוחט ובעל קורא
תנאים טובים למתאים
מועמדים דתיים דוברי אנגלית יפנו לת.ד. 7623 ירושלים

למפעל אלקטרוניקה בקריה לתעשיות עתירות מדע בנוה שרת ת״א
ד ר ו ש ה

מזכירה מנוסה

דרישות התפקיד:
- יכולת עבודה עצמאית
- ידיעה טובה באנגלית
- נסיון בהדפסה ובעבוד תמלילים בעברית ובאנגלית.

העבודה במשרה מלאה, 5 ימים בשבוע.
נא להתקשר החל מיום א׳ לטלפון 03-491210/1, 03-495070, לחיה.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ״א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

התעשיה האוירית לישראל בע״מ

יש לך עתיד בתעשיית העתיד

אתגר לאדם החושב
בתעשיה האוירית - בחטיבת הנדסה יפתח

קורס לחקר ביצועים צבאי

לקורס יתקבלו מועמדים/ות בעלי פוטנציאל אנושי גבוה בלבד.

- תנאי מינימום למועמדים:
- ★ בעלי תארים במתמטיקה ובחקר ביצועים.
- ★ מהנדסים בעלי רקע בלוחמה ובניתוח מערכות.
- ★ קצינים בעלי רקע מבצעי מתאים והשכלה אקדמית באחד המקצועות ההנדסיים.

נא לציין על המעטפה עבור "קורס חקר ביצועים צבאי".
רק מועמדים מתאימים יוזמנו • סודיות מובטחת

להברת הפקות
דרוש/ה

מנהל/ת חשבונות

למשרה חלקית

- בעלת ידע ונסיון במערכת עבודות
- ...

טלפון: 222995, 232114

קיבוץ לחופי הכנרת
מחפש
טבח שכיר

מקרם/מקורות
מכירות עצמאי/ת

שיווקים ומחשבים

מנהל מחלקת שיווק/מודעות

שאינו אדם בכוחות קבוצתיים ומשתלמים ...

אומניטק

ד ר ו ש

מהנדס מכירות

לשיווק מערכות גראפיות מתוצרת ADAGE/LEXIDATA

החברה בקדמת הטכנולוגיה

לרשת ארצית של מרפאות שיניים
דרושים

1. מנהל רפואי

— לסניף ת״א (מומחה בשיקום הפה)

2. רופאי שיניים

— לסניף ת״א וירושלים.

3. סייעות

— לסניף ת״א וירושלים

למתאימים תנאים טובים!!

בדבר פרטים נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 45616 חיפה, עבור "מרפאות שיניים".

למוסד ממלכתי
דרושים

קציני מילואים

ליחידה מיוחדת העוסקת במשימות בלתי שגרתיות

אנו מציעים:
- תפקיד דינמי ומעניין
- אפשרות לקידום ולמיצוי היכולת האישית
- קביעות בעבודה
- שכר גבוה, כולל הטבות מיוחדות
- תנאי שירות טובים
- אפשרויות מגוונות לשינוי בתחום העיסוק, לרבות יציאה לחו״ל או ללימודים אקדמיים לאחר מספר שנות עבודה
- אוירת עבודה נעימה, בצוות צעיר ומגובש.

אם גילך עד 28 שנים וברשותך תעודת בגרות מלאה, אנא פנה בכתב לת.ד. 39351 ת״א (מיקוד - 61392) עבור ח׳, וציין קורות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס׳ ת״ז וטלפון.

— פונים מתאימים יוענו —

מ.ג.י. מלונות נופש בישראל (ניהול) בע״מ

דרושים לנו

מנהלי בתי מלון לנפטון אילת לגלי כנרת טבריה

הכשורים הדרושים:
- ★ נסיון מוכח בניהול 2 בתי מלון לפחות
- ★ נסיון בניהול מלון גדול 4–5 כוכבים
- ★ נסיון בניהול אנשים, הכשרה והקמת צוות ניהולי
- ★ נסיון בשיווק ומכירות
- ★ נסיון וידע מוכח בתכנון ובקרה כלכלית
- ★ רצוי נסיון עבודה בחו״ל

נא לפנות לת.ד. 501 גבעתיים
— סודיות מובטחת —

לחברת שיווק ארצית למוצרי טכסטיל בית
דרושים

1. מנהל חנות מפעל

באזור חדרה
עם נסיון במכירות

2. עוזר למנהל חנות

לאזור ת״א
בחור צעיר ונמרץ אחרי צבא
המעוניינים יפנו בכתב יד בצרוף תולדות חיים לדרורי-שלומי שרת 46 ת״א 62190

לתמרת
ישוב קהילתי כפרי (ליד נהלל)

דרוש מרכז אגודה

כישורים נדרשים:
כושר ארגון וניהול
כושר ניהול משא ומתן, ידע בבניה ופיננסים.
עדיפות לבעלי ניסיון קודם. על המועמדים להעביר בכתב יד ולציין קורות חיים, רקע אישי ודרישות שכר לפי הכתובת מזכירות תמרת דואר מגדל־העמק 10505.

דרושה בתל־אביב
פקידה
סטודנטית/סמינריסטית
לקבלת קהל בערב לביה״ס ערב
טל. (אחרי 19.00) 763396

מכון ארז - רחובות
שרותים פסיכומטרים, מכון אקצועי ויעוץ בנושאי כח־אדם

עבור אחד מלקוחותינו העוסק בהפצה לבתי מרקחת
ד ר ו ש י ם:

אנשי מכירות בכל חלקי הארץ

מועמדים מתאימים ישלחו פירוט קורות חייהם וניסיון אל: ת.ד. 2334 רחובות.
טל׳ 08-459395

דרושים:

אנשי מכירות

לפנות
רנעד מחשבים
052-912262
052-24992

דרושה
מורה למחול יצירתי
לעבודה במרכז קהילתי ברמת־גן.
774376, 706399.
תנאים טובים.

למעון נעמ״ת רמת־השרון
דרושות:
מבשלת, מטפלות
טלפון 484883
או 471211-2

קופת חולים מאוחדת
לסניפנו בכפר סבא
דרוש/ה

כימאי/ת

בעל/ת נסיון של 3 שנים לפחות
בעל/ת ידע בלקיחות דמים.
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהלת המעבדה בכפר סבא רח׳ הרצל גן העיר
טלפון: 052-20154

למוסך קואופ׳ "שלב"
דרוש
מומחה לקפיצי רכב כבד
לפנות למנהל המוסך
טל. 332989 לפנה״צ
9610891-2-3 אחה״צ

לרשת מלונות בול
ד ר ו ש י ם
למלון טל
(לפנות לגבי דרור טל: 03-4554283)

סגנית למנהלת משק איש אחזקה מלצרים/יות

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ״א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

למפעלי רכב אשדוד (מ.ל.) בע״מ
דרושים

1) מכונאי רכב
בעל נסיון ורישיון נהיגה ברכב כבד.

2) צבעי רכב
בעל נסיון

3) חשמלאי רכב
בעל נסיון ברכב כבד.

★ 5 ימי עבודה בשבוע ★ תנאים טובים.
נא לפנות לטלפון: 055-31141 15.00–9.00

לחברה אלקטרוניקה גדולה
דרוש:
טכנאי/הנדסאי צב"ד
לתחזוקת ציוד מדידה ומכונות ייצור ממוחשבות
כישורים נדרשים:
* הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה
* נסיון של 5 שנים לפחות
* רשיון נהיגה הכרחי
המעוניינים יפנו בכתב
לת.ד. 1489 תל־אביב
(ולציין על המעטפה "עבור טכנאי צב"ד")
– המשרה מיועדת לגברים ונשים כאחת –
– רק מועמדים מתאימים ייענו –
– סודיות מובטחת –

כור תקשורת והתראה בע"מ
דרושים/דרושות
תכנתים לאגף פיתוח
כישורים:
* שנתיים נסיון בפיתוח מערכות בסביבת בסיסי נתונים הפועלים בזמן אמת.
* נסיון ב־ADA, MODULA-2 או PASCAL.
* הכרת IBM/AT ומיקרו מחשבים של INTEL (8051, 80186) – יתרון.
* הכרת CONCURRENT/DOS ו/או CONCURRENT/CPM – יתרון.
* * *
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים אל: כור תקשורת והתראה ת.ד. 13022 תל־אביב, 61130 עבור "פיתוח".

דרושים/דרושות
1. ראש מדור או"ש
לתכנת תיקי ייצור, החדרת טכנולוגיות ייצור חדשות ומיכון מערכי ייצור.
התפקיד מיועד למהנדס תעשיה וניהול, בעל נסיון של כ־4 שנים בתחום האו"ש בתעשיה.
2. מהנדס/ת אלקטרוניקה
לניהול מחלקת בדיקות חשמליות.
נדרש נסיון של כ־4 שנים בתחום הפיתוח.
3. ראש מדור תפ"י
התפקיד כולל עבודה עם מערכת תפ"י ממוחשבת.
נדרש נסיון של כ־5 שנים בתחום התפ"י בתעשיה.
4. מהנדס/ת מערכות תקשורת
לתכנון ואפיון מערכות תקשורת חדישות, טיפול במכרזים בינלאומיים למערכות תקשורת. תאום והנחיה טכנית של הגורמים המפתחים בתחומי התוכנה, קושחה וחומרה, ניהול מו"מ טכני עם חלקות.
על המועמד להיות מהנדס אלקטרוניקה והוא יוכשר במפעל ע"י השתלמות ממושכת שתכלול השתתפות בבדיקות מערכתיות של מערכות תקשורת במפעל ומחוצה לו.
**
מועמדים יפנו בכתב בפרוט קורות חיים נסיון קודם (וטלפון להתקשרות) לת.ד. 6335 תל־אביב, 61061 בפרוט המשרה המבוקשת
סודיות מלאה מובטחת

לצבא הגנה לישראל
דרושים
מהנדסי בנין ואדריכלים
לניהול, תיאום ותיכנון פרויקטים בהיקפים גדולים.
יתקבלו מועמדים בדרגות סגן או סרן שגילם עד 32
(העבודה בכל הארץ)
לקביעת ראיון התקשר
03־682038 / 684723

רשות הנמלים בישראל
הודעה על משרה פנויה
תואר המשרה:
עוזר ליועץ משפטי.
מכרז מספר: 2
הדרגה: בב"א בדירוג המשפטנים.
היחידה: נמל חיפה.
מקום העבודה: חיפה
עיקרי דרישות המשרה: חברות בלשכת עורכי הדין.
ותק במקצוע ונסיון של 6 שנים לפחות בהופעה בבתי־משפט. ידיעה רחבה בחוק, בפסיקה במיוחד בתחומי נמלים, דיני חוזים, נשיקים, דיני מקרקעין, משפט מסחרי ודיני עבודה. ידיעת השפות עברית, ואנגלית על בוריין.
הערה: חובת המגורים בחיפה או סביבתה.
* הבקשות למשרה זו יש להגיש למשרד הראשי של רשות הנמלים בתל־אביב, לא יאוחר מיום 16.11.86.
** בדבר פרטים נוספים כולל פירוט שכר ולצורך קבלת טופסי בקשה, יש לפנות בעל־פה לאגף כח אדם, רשות הנמלים, דרך פתח־תקוה 74, (בית־מעריב) תל־אביב, קומה 13, חדר מספר 1316, או למחלקות כח אדם בנמלים.

לחברה קבלנית לעבודות חשמל באזור התעשיה בחולון
דרוש
מנהל־חשבונות
עם נסיון
ת.ד. 139 ומתיע
עבור מנהל־חשבונות

ממן MAMAN
ממן — מסופי מטען וניטול בע"מ
למח' תחזוקה דרושים:
1. חשמלאי מוסמך
למערכות בנין ולמערכות שינוע.
2. חשמלאי רכב.
3. מכונאי רכב ודיזל.
הכישורים הדרושים:
* 5 שנים נסיון (מתייחס לחשמלאי מוסך בלבד).
* 3 שנות נסיון.
* ידע בסיסי באנגלית.
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים, תעודות ונסיון קודם לת.ד. 58 נמל תעופה בן גוריון 70100

לקבוצת
השמירה
להנהלת החברה
דרושה
מזכירה
לניהול משרד
שבוע עבודה מלא
* בעלת נסיון בעבודות מזכירות, ונקהלת משרד של 5 שנים לפחות
* עצמאית * בעלת יוזמה
* ידע בהדפסה באנגלית
נא לפנות בכתב יד בפירוט נסיון קודם לת.ד. 3101 ת"א 61030 עבור "מזכירה"

למוסך שרתון בראשל"צ
דרושים
מכונאים מנוסים בפיג'ו וציטרואן
טלפון 03־994481

למפעלנו בירושלים
דרוש
אחראי חדר אוכל
בעל נסיון מוכח
טל. 02־887223

בי"ס תיכון כפרי
נחלת־יהודה 75910
דרושים:
1. **מדריך חברתי**
בעל הסמכה מתאימה ונסיון של 3 שנים
(מגורים במקום)
2. **מרכז לול**
3. **מרכז חממות**
למשרות 2־3 נדרשים:
השכלה מתאימה
(בוגר פקולטה או מדרשה־רופין),
נסיון מעשי ויכולת לעבוד ולהדריך תלמידים.
* * *
המעוניינים יפנו אך ורק בכתב לפי הכתובת הנ"ל

Mustela *femme*
תכשירי טיפוח ואיפור
התקשרי לקביעת ראיון למרכז מוסטלה הקרוב
"אותך אנו מחפשים"
מעוניינת לעבוד באזור מגוריך?
בשעות הנוחות לך?
היי יועצת יופי!
(הכשרה תנתן למתאימות)

תל אביב:	03־235229, 03־236804
רמת גן־גבעתיים:	03־251577
יהוד קריאונו:	03־356186
ראשל"צ:	03־941773
חולון־בת־ים:	03־846253
פתח תקוה:	03־919904
אריאל:	03־9366465
רחובות:	08־483219
אשדוד:	055־31520
קרית גת:	051־881203
כפר סבא־רעננה:	052־23736
הרצליה־רמת השרון:	052־541114
נתניה:	053־23138

נשר מפעלי מלט ישראליים בע"מ
למפעלנו ברמלה דרושים
* **טכנאי/הנדסאי חשמל**
* **חשמלאי מנוסה**
בעל רשיון מוסמך לפחות.
* **מסגר/רתך**
בעל נסיון באחזקה.
* **מכונאי רכב**
בעל רשיון נהיגה על צמ"ה.
מתאימים יפנו
טלפונית למח' כוח־אדם טל. 08־229851

לפנימיה דתית לאומית בבני־ברק
דרושות
1. **מדריכה חינוכית**
משרה מלאה מגורים במקום, לאחר שרות לאומי, שכר בדירוג עובדי הוראה
2. **אם בית**
קבוצתית, רצוי רקע בחינוך, העבודה בעיקר בשעות אחר־הצהריים והערב.
פרטים בטלפון — 03־782378, 03־795804

עירית לוד
המחלקה לשירותיים
דרושים:
1) עו"ס — מדריך
ראש צוות בוגר עבודה סוציאלית + נסיון בהדרכת עובדים.
2) עו"ס כוללני
בוגר עבודה סוציאלית.
3) עובד + 18
לעבודה שיקומית עם צעירים, בוגר עבודה סוציאלית או מדעי החברה.
4) דפס מקצועי
להפעלת בית דפוס במסגרת חינוכית טיפולית. נסיון מוכח + יכולת ארגונית והפעלת חניכים.
שכר בהתאם לכשורים + אחזקת רכב. קיימת אפשרות להסעה מאזור תל־אביב, רמת גן.
בדבר פרטים נא לפנות לאהרון
טלפונים: 08־259838, 08־225962, 08־224388, ובערב 08־228185
מקסים לוי
ראש העיר

לחברה לייבוא רכב בתל־אביב
דרושים:
1) **מכונאי רכב**
נא להתקשר לטלפון 03־333440
2) **מחסנאי מפ"ט**
לאחר שירות צבאי עד גיל 25.
נא לפנות למחסן החלפים רח' המסגר 40 תל־אביב.

סוכן מנוסה
לשיווק תמרוקים במרכז
עם המלצות.
רכב צמוד למתאים
03־7615684

דרוש
בחור יוצא צבא
לעבודות גיזרה
לא נדרש נסיון
עבודה קבועה 9222867

למכון למחקר חברתי שימושי
דרוש
מנהל
* בעל תואר שלישי במדעי ההתנהגות או בשיווק
* נסיון במחקר
* מקום העבודה: תל־אביב
המעוניינים יפנו בכתב יד תוך פירוט קורות חיים לת.ד. 33149 ת"א עבור
יעל במכון
סודיות מובטחת
רק פונים מתאימים ייענו

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור למעביד להפלות בין עובדים או בין דורשי עבודה מחמת מינם או מעמדם האישי או הורותם...

מודעות דרושים ראה גם במוסף ה"שקל שלך"

למפעל מתכת בחולון
דרוש:
טכנאי/הנדסאי כימיה
תיאור התפקיד:
* עבודה בתחום הציפויים האלקטרוליטיים ומעבדות אנליטיות.
דרישות התפקיד:
* טכנאי/הנדסאי כימיה מוסמך.
* בעל כושר עבודה עצמאי.
* נסיון קודם בתחום – רצוי אך, אינו הכרחי.
עבודה מעניינת ובעלת אתגר עם אפשרויות קידום.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון מקצועי לת.ד. 2071, רחובות 76120.
המשרה מיועדת לגברים ולנשים.
– סודיות תישמר בקפידה –

מכון ארז – רחובות
שרותים פסיכומטריים, הכוון מקצועי ויעוץ בנושאי כח־אדם
עבור אחד מלקוחותינו בתחום תיירות הפנים באזור השרון
דרושים:
מקדמי מכירות
הכישורים הדרושים:
– נסיון של שנה אחת לפחות במכירות בתחום תיירות הפנים
– כושר לניהול משא ומתן עם ארגונים ומוסדות
– רכב חובה
מועמדים מתאימים ישלחו פירוט קורות חייהם ונסיון לת.ד. 2334 רחובות טל: 08־459395

מפעל גדול באזור המרכז
מחפש למחלקת אחזקה
סגן מנהל/ת מחלקה.
הנתונים הדרושים:
– מהנדס מכונות
– ידע ונסיון רב בעבודות אחזקה במיוחד במכונאות ומסגרות.
– כושר נחול צוות עובדים גדול ומגוון.
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב יד בפרוט קורות חיים ונסיון תעסוקתי קודם לת.ד. 6335 תל־אביב, 61061 עבור "סגן מנהל מחלקה".
רק מועמדים העונים על הדרישות הנ"ל – ייענו
סודיות מובטחת

לחברת שיווק מובילה בתחום התעשיה
עם הרחבת תחום פעילותה
דרוש
מנהל שיווק
התפקיד:
ניהול צוות מכירות כולל גיוס, הדרכה ותמיכה, ניהול מו"מ מסחרי עם גוסדות גדולים.
סמכויות:
כפוף ישירות למנכ"ל וחבר בהנהלה הבכירה.
כישורים:
בעל נסיון מוכח במכירות ותעשיות המתכת למפעלי עבוד שבבי עם C.N.C.
גיל: 45—30.
בעל כושר ביטוי גבוה בעל־פה ובכתב. דובר אנגלית רהוטה. תמורה כספית הולמת להצלחה ועמידה ביעדים העסקיים של החברה.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ליואל ספיר — יועצים לשיווק. ת.ד. 2415 תל־אביב 61024.
– סודיות מובטחת –

ממן MAMAN
ממן – מסופי מטען וניטול בע"מ
לאגף התפעול
דרושים
ראשי צוות –
* בוגרי 12 שנות לימוד לאחר שרות צבאי מלא.
* שליטה טובה באנגלית.
* גיל עד 26.
* בריאות תקינה. (פרופיל מ־72 ומעלה).
טרקטוריסטים ומלגזנים
* בעלי רשיון נהיגה לרכב פרטי ומשא.
* שליטה מלאה בעברית.
* לאחר שרות צבאי מלא.
* בריאות תקינה (פרופיל מ־72 ומעלה).
העבודה במשמרות.
ועדת קבלה תתקיים ביום ב' 3.11.86 בין השעות 09.00–12.00
בבנין ממן, נמל תעופה בן גוריון, מח' כח־אדם, חדר 228.
נא להצטייד בפנקס מילואים, תעודת זהות, רשיון נהיגה ואישורי לימודים.
ממן – מסופי מטען וניטול

לאופנת פיצי
דרושות
מתפרות
מעולות
לעבודות יצוא
ת"א חפץ חיים 10
03־210766

לחברה לשווק תמרוקים בפ"ת
דרושים:
1. **עובדי מחסן**
לעבודה פיסית.
2. **עובדי מחסן**
+ רשיון ג'.
עדיפות לבעלי משפחה מגיל 30 ומעלה.
תנאים טובים למתאימים.
טל: 03־9233273

דרוש
טכנאי מנוסה
למשרה חלקית
לטפול בציוד לייצור מוליכים למחצה, תנורים ובקרה.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה לאינטרקו בע"מ ת.ד. 6219 חיפה 31061.
סודיות מובטחת

אתגר חינוכי ציוני
לשליחות חינוכית
בתנועת נוער בחו"ל
הדרישות לתפקיד:
* רווק/ה עד גיל 28 (אחרי שרות צבאי)
* נסיון בעבודה חינוכית או בהדרכה
* שליטה בשפה צרפתית, ספרדית או פורטוגזית ברמה של שפת אם
המעוניינים יפנו בכתב לת.ד. 16002 ת"א 61160 תוך ציון של קורות חיים ושיבת התעניינות.
פניות תתקבלנה עד 21.11.86

טמפו לטמפו תעשיות בירה בע"מ
דרושים
מחלקי תוצרת
בעלי רשיון נהיגה למשאית.
תנאים טובים למועמדים.
המעוניינים מתבקשים להתקשר טלפונית למחלקת כח־אדם טל. 800181.

לקופ"ח "מכבי" דרושות:
1) **אחות (רצוי מוסמכת)**
למרפאה מקצועית ביפו.
משרה חלקית.
נא לפנות לטלפון 03־835398 ולבקש את מרפאת העיניים.
לסניף ירושלים דרושה:
2) **מזכירה רפואית מוסמכת**
* למשרה מלאה, מסוגלת (ארבעה ימים)
* ידיעת אנגלית רפואית — חובה
* נסיון קודם בעבודה.
נא להתקשר לטלפון 02־224471, משעה 08.00 עד 13.00, ולבקש את יצחק.

למוסד חינוכי ציבורי דרושה
מזכירה
בעלת יכולת עבודה עם קהל; בעלת כושר עבודה עצמאי ויוזמה; משרה מלאה (כולל 2 ימי עבודה מפוצלים).
לקביעת ראיון נא לפנות לטלפון 03־290775, 03־195977

בת"א דרוש
מורה עם נסיון
לקורס הכנה
לבחינות פסיכומטריות
טל. 783396 (אחרי 19.00)

בת"א דרוש
מרצה עם נסיון
לקורס גרפולוגיה בערב
טל. 783396 (אחרי 19.00)

דרוש
מהנדס אלקטרוניקה
מומחה לתכנון שערים לוגיים
GATE ARRAYS
בעל נסיון ויכולת עבודה עצמאית
המועמד המתאים יעבור השתלמות של 4 שבועות במפעלי SILICONIX בארה"ב.
התפקיד בעל אתגר מקצועי רב עם תנאים טובים מאוד.
לפנות לקביעת ראיון לגב' שילה, מזכירתו של מר ט. יגורה בטל. 03־494891
טולסים בע"מ
הנדסה אלקטרונית

מ כ ר ז
למרכז שיקום לנכי צה"ל נפגעי ראש
דרוש ה
מרפא בעיסוק
למשרה מלאה.
לפרטים: טל' 827271

EFRAM אפרם
ל: **אפרם**
דרוש
איש מכירות
(בעל ידע טכני)
לשווק מכשירי מדידה אלקטרוניים
רק בעלי נסיון יפנו אל מר א. יגורן 03־861466
בימים א'–ה' 8.00 עד 17.00

לחברת אדרל
באזור התעשייה חולון
דרושים:
1. חרט
2. מסגר/רתך
3. מחסנאי טכני
4. עובדי יצור
העבודה חמישה ימים בשבוע.
נא לפנות בשעות העבודה רחוב המלאכה 39 ולבקש את מרדפי.

ל"גלי" ספורט
דרושות
תופרות לחדר דיגום
תנאים טובים + הטבות.
לפנות לשרית, טל: 03־9610545.

למוסד מחקר בדרום
דרוש פיזיקאי
— בעל תואר שני או שלישי לתפקיד מעניין בנושא פיתוח לייזרים ושימוש לייזרים.
— רצוי נסיון קודם בנושא אלקטרואופטיקה.
כתובתנו לפניות אישיות ת"ד 133 באר־שבע.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

هكذا من الاجل

חברה גדולה בתחום המזון
מנהל/ת משמרת
תחנת ייעוץ
לנושאי כח־אדם
בע"מ

מ.מ.מ. מינהל, משאבי אנוש ומערכות מידע בע"מ

לעבודה בארצות אפריקה
דרושים
* מהנדסי בנין/כבישים — לניהול פרוייקטים
* מהנדסי בנין — בעלי ניסיון בעבודה בתנאי שטח
* מנהלי עבודה לבנין — (שלד וגמר)

ידיעת השפה האנגלית/או הצרפתית
כרמה התואמת לתפקיד — הכרחית
יועדפו בעלי ניסיון קודם בעבודה באפריקה

מועמדים מתאימים בלבד מתבקשים לפנות
בכתב לחברת כח־אדם ת.ד. 44484 חיפה.

למלון הילטון
ירושלים
דרושה
מנהלת משק
בית מנוסה

לחברה קבלנית
דרושים
טפסנים
עוזרי טפסנים
לעבודה באיזור
תל אביב
טל: 03-807838

למחלקה הטכנית
בתל אביב, רחובות, ואשדוד
דרושים
* מהנדסים/הנדסאי תעשיה וניהול
* מכונאי מטוסים
* חשמלאי מטוסים
* מפעיל מחשב ידע וניסיון במעגלות I.B.M.
תל אביב גורדון 88
03-240878 – 245531
03-245541 – 222266
ירושלים בן יהודה 7
02-242801
באר שבע ההסתדרות 37
057-78719
רחובות הרצל 187
08-455904
אשדוד רוגוזין 8,
055-32221 – 33644

דנאל
החברה לשירותי כח אדם
תל אביב • ירושלים • באר־שבע • רחובות • אשדוד

זמיר
שירותי כח־אדם בע"מ
לסניפינו בת"א וברחובות דרושים/ות:
* מהנדסי מכונות
* מהנדסי תעשיה וניהול
* מהנדסי אלקטרוניקה
* מבקרי איכות
* תכנתי I.M.S.
תעסוקה ברמה גבוהה

משאויר
טעינה אוירית בעמ
דרושים עובדים
בלתי מקצועיים
תנאים טובים למועמדים
הכוללים:
* תנאים סוציאליים מלאים
* הסעות
* ארוחות
* ביגוד
* אפשרות לקביעות.
נא להתקשר לטלפון
03-9711696

רוברט הלף
ROBERT HALF
* הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה
* טכנאי טלויזיה ווידאו
* תכנתי VMS/VAX65110
ת"א: 03-204711, בית אל־על.
ים: 02-243801, רח' הסתדרות 4

לנשים המחפשות אתגר:
כ־1000 ש"ח נטו
ת.ד. 7099
רמ מיקוד 91070

מקדמי/מקדמות
מכירה
באמצעות הטלפון

מתורגמן להונגרית
Personnel Office,
American Embassy,
attn. F.B.I.S;
Boltzmanngasse 16, A-1091
Vienna, Austria.

דחפון
שרות מודעות טלפוני של דחף
לבעלי כרטיס אשראי
03-611001

דרושים במכתשים
למפעלינו בבאר־שבע ובנאות חובב

מהנדסי
כימיה

כימאים/יות
MS/GC. MS/LC
NMR, TGA. DSC

עבור לקוחנו
מפעל תעשייתי מוביל בתחומו
דרושים/ות
מנהל חשבונות
בכיר
לניהול מדור
* עדיפות לבעל נסיון בפיקוח על צוות עובדים.
תמחירן
* בעל נסיון בתעשיה
לעבודה עצמאית הדורשת ידע בהנה"ח.
BIP
ת.ד. 26004 ת"א 63902

לאי.אס.אי מכשור מדעי לישראל בע"מ
דרושים:
1. מזכירות
2. מחסנאי טכני
להתקשר לטלפון 03-772061

למועדון אותנטל
מקדמי מכירות
* 5 ימי עבודה בשבוע
* שכר בסיסי 1,000 ש"ח + בונוסים
* בסיום 6 חודשי עבודה בונוס מיוחד
לתיאום ראיון נא להתקשר
לטלפון 03-833087

דרושים
עיריית רחובות
* ראש צוות/מדריך עבודה קהילתית
* עובד/ת סוציאלית כוללנית.
* עובדת עם חבורת רחוב.
08-456456

דרושים במכתשים
למפעלינו בבאר־שבע ובנאות חובב
מנהל/ת
חשבונות ראשי/ת

מנהל
כח
אדם

מסור מודעתך ב דחף
ב דחף תקבל יותר
לפרטים נוספים:
תל־אביב: 03-622233-4
ירושלים: 02-226335-6
חיפה: 04-645333-4
04-662571-2

מערכי מידע
דרושים
נציג/ות מכירות
לחברת פרסום
מקצועים ודינמית

לחברה בת"א דרושים:
* מתכנת/מתכנן
* פקידת
הקיה/מרכזיה
642727
642735

מושב הנצבה
פקידה מעולה
057-81189, 057-81513

להברת רוויל
מזכירה מנוסה
שליטה באנגלית, הדפסה
וכתיבה ברמה סבירה
03-225838

למפעל תעשייתי בשפלת החוף
דרוש
מהנדס תעשיה וניהול
או מהנדס כימיה

רוברט הלף
ROBERT HALF
שכר 700 – 1,600 ש"ח.
* מנהלי חשבונות מנוסים

VITAMED
למפעלנו בחולון
דרושים
מנהל מחלקת ייצור
סגן לרוקח אחראי
מנהל מחסנים

האוניברסיטה
הפתוחה
לאוניברסיטה הפתוחה
בתחום מדעי המחשב
דרושים
אסיסטנטים ומורכי הוראה

למינהל הסטודנטים
מחלקת מיתקני לימוד
דרוש/ה
עוזר/ת למנהלת המחלקה
במשרה מלאה.

מנהל מכירות
סניף ירושלים
ת.ד. 22296 תל־אביב

FIAT
למוסך המרכזי פיאט
ברמת החייל
דרושים
מכונאי רכב
מחסנאי
חלפים / כלים
פקיד קבלה
פקידה
נא לפנות למנהל המוסך
ברמת החייל, רח' עשר טחנות 20
טל. 03-483131

איש מכירות

לדפוס אופסט
דפס מעולה

חוק הזמנות שוה בתעסוקה, תשמ"א 1981

פקר פלדה

לתנופה ההתרחבות והפיתוח
של קבוצת חברות "פקר-פלדה"

דרושים
מהנדסי מכירות

הכישורים הדרושים:
* השכלה אקדמאית בתחומי ההנדסה/כלכלה/מינהל עסקים
* נסיון במיגזר העסקי

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב-יד בצירוף קורות חיים ונסיון, למשרד הראשי, ת.ד. 1549 תל-אביב, מיקוד: 61014, ולציין: "מהנדסי מכירות".

שילנה
לחברה ישראלית
לשילוח בינלאומי בע"מ
דרושים

א. לת"א
1. מזכירה למחלקת יבוא
בגרות, לאחר שרות צבאי, הדפסה, נסיון.
2. קלדנית
לעבודה במשמרות, בוגרת תיכון, לאחר שרות צבאי.
3. קופאי/ת
סוג 2 בהנהלת חשבונות, או נסיון בעבודה על מסוף, בוגר/ת תיכון, לאחר שרות צבאי.
טלפון: [illegible]

ב. לסניפנו בנתב"ג
1. פקיד/ת רשוי
בעל תעודה מהמכס, בגרות, נסיון
2. פקיד/ה
בגרות, לאחר שרות צבאי
טלפון: [illegible]

MP'S
ראשל"צ
דרוש:
גזרן
טל' 03-9610696
03-9610880

למשרד רו"ח בת"א
עובדי ביקורת בעלי נסיון.
התמחות אפשרית
03-232772
03-225090

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
[illegible]

לחנויות המפעל דרושות
בחולון
* אחראית חנות
במשרה מלאה (עבודה מפוצלת)
* מעל גיל 30 * השכלה תיכונית לפחות
* נסיון קודם במכירות — יתרון.
* מוכרת מנוסה
לחצי משרה מ-16.00—19.00
+ יום שישי — בוקר
* מעל גיל 24, השכלה תיכונית לפחות. נסיון קודם — יתרון.

לביתי לי ברמת-גן
* מוכרת מנוסה
* מעל גיל 24, נסיון קודם — יתרון.

תנאים טובים למועמדות המתאימות (נא לכתוב בכתב-יד לעמינח בע"מ נחלת בנימין 122 ת"א.

עמינח

לתעשיה הצבאית באזור המרכז
דרושים/ת

01/62 **עובדי "יצור"** בלתי מקצועיים לעבודה במשמרות:
דרישות המשרה:
1) 10 שנות לימוד לפחות.
2) לאחר שרות צבאי.
3) בריאות תקינה (פרופיל 72 ומעלה).

01/62 **עובדות "יצור"**
דרישות המשרה:
1) 10 שנות לימוד לפחות.
2) בריאות תקינה.

מועמדים העונים לדרישות המשרה מתבקשים לפנות ליחידת התעסוקה של התעשיה הצבאית, רחוב הארבעה 16 תל-אביב, בתאריכים - 2-3/11/86, בשעה 8.00 בבוקר.
בא להביא תעודת זהות, פנקס מילואים ותעודת שבוי ו/או תעודת פטור.
על כל עובד/ת יהיה להצטייד במועד מאוחר יותר בטופס שליחה של שירות התעסוקה במקום מגורין.
(הסעות למפעל וחזרה מבנימינה בצפון עד אשדוד בדרום).

התעשיה הצבאית

זמיר
שרותי כח-אדם בע"מ

לסניפינו בת"א, וברחובות דרושים/ות למחלקה המשרדית:
* מפעילי מחשב I.B.M
מנוסים, למשמרות - מאזור רמלה-לוד
* חשב/ת שכר
נסיון של 3 שנים בתעשיה (בהנה"ח ממוחשבת)
* מנהלי חשבונות סוג 3 ומעלה, עצמאיים ובעלי נסיון בתעשיה.
* מעבדות תמלילים
עברית ו/או אנגלית, מנוסות, רצוי על I.B.M-P.C.
* פקידות/מזכירות עברית/אנגלית
מנוסות, ידע בהדפסה ושליטה באנגלית

תנאים מצוינים, ארוחות, הסעות ושכר גבוה
ת"א: שדרות מוצקין 22, טל. 03-5464514
רחובות: בית-הפועלים 6, טל. 08-464651

תעסוקה ברמה גבוהה

חברת קונתהל מרחיבה פעילויותיה ומזמינה אנשי מקצוע המעוניינים לשלב התפתחותם המקצועית בצמיחת תחומי עסקים מבטיחים, בחברה מבוססת — להגיש מועמדותם לתפקידים הבאים:

1. תכניתנים / מהנדסי תוכנה
להשתלבות בצוותי פיתוח בתחום זמן אמת.
הכישורים הנדרשים:
- נסיון של 2-4 שנים בפרוייקטים בתחום זמן אמת.
- נסיון בשפת פסקל.
- הכרות טובה של INTEL 8086
- רצוי נסיון בעבודה על VAX.
- סיווג בטחוני גבוה — הכרחי.
- דרושים אנשים בצפון הארץ (אזור חיפה) ובמרכז הארץ.
- תחילת העבודה — מיידית.

2. תכניתן מערכות SYSTEM PROGRAMER
- בעל נסיון ב-DOS/VM/CICS
- העבודה במרכז הארץ.

3. מתכנתים / תכניתנים
לאזור הצפון
הכישורים הנדרשים:
- דרוש נסיון בעבודה על מחשבי: IBM MAIN FRAME
- ידע ב-DMS — יתרון.

המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב-יד בצירוף קורות חיים לקונתהל בע"מ כורזין 1 גבעתיים 53583

קונתהל בע"מ
יעוץ תוכנה ומידע · בחשיבה יוצרת

אסטרונאוטיקס

דרוש
הנדסאי אלקטרוניקה
להשתלבות בצוות הנדסי העוסק בפיתוח מערכות אלקטרוניות מוטסות ומערכות משובצות מחשב.
הכישורים הנדרשים:
- ידע מעמיק במעגלים אנאלוגיים, אלקטרוניקה סיפרתית ומיקרו מחשב.
- יתרון לבעלי נסיון של שנתיים ומעלה
אתגר מקצועי ותנאים טובים למועמדים המתאימים.
5 ימי עבודה בשבוע.
סודיות מובטחת.
לפנות לאסטרונאוטיקס, אגף הארגון, רח' הירקון 23 בני ברק 51261, ת.ד. 882 או טלפונית: 03-784212.

קופת חולים מאוחדת
לסניפנו ברמת-גן
דרוש/ה
סייע/ת מוסמך/כת
בעל/ת נסיון של 3 שנים לפחות
ימים ושעות העבודה: א'-ה' 14.00-20.00
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף.
רח' נתן 6 א', טלפון: 03-734196

תשלובת תבורי
בפרדס חנה
50
* לבורנט תעשייתי
אפשרות להכשרה במקום
* שרטט מכונות
* מכונאי תעשייה
* מחסנאי
נא לפנות לטלפון: 063-71985

R.I.S.S. Ltd.
Intelligent Real-time Systems

לחברה צעירה המפתחת מערכת חדשנית בטכניקות של בינה מלאכותית
דרושים:

1. מהנדס/ת ראשי/ת
הגדרת התפקיד:
אחריות לפעילות ההנדסית בחברה בתחום החומרה, אינטגרציה של מרכיבי החומרה, בחירת מרכיבי החומרה וציוד, הנחיה ובקרה טכנית של הפעילות ההנדסית בתחום החומרה, השתתפות בהגדרת המערכת ובתיכונה, בחירת חומרת מחשבים ואינטגרציה.
כישורים נדרשים:
תואר ראשון (שני יתרון) בהנדסת אלקטרוניקה.
- נסיון של 6 שנים (לפחות) בתחומים הבאים:
הנדסת מערכות, אינטגרציה של מערכות, בחירת ציוד, ווד מערכות, מיקרואלקטרוניקה, רובוטיקה וטכנולוגיות וידיאו

2. מהנדס/ת אלקטרוניקה
הגדרת התפקיד:
אחריות לתיכון וניתוח מעגלים אלקטרוניים דיגיטליים ואנלוגיים, ולתכנון בדיקות ודיאגנוסטיקה למגוון רחב ביותר של מעגלים, השתתפות בהגדרת המערכת, בתיכונה ובאינטגרציה שלה
כישורים נדרשים:
תואר בהנדסת אלקטרוניקה
נסיון של 3 שנים (לפחות) בתחומים הבאים
בדיקת מעגלים וביצוע דיאגנוסטיקה ורצוי בתחום המיקרואלקטרוניקה, הכרת ציוד בדיקה. הכרת שפות תכנות ושפות הגדרת חומרה (VHDL) - יתרון
מכל המועמדים יידרש כושר בטוי טוב ושליטה בשפה האנגלית
היה שותף ליצירתה של חברה חדשה ההופכת מגבוי כספי מוצק.
מועמדים מתאימים, אנא שילחו (בכתב יד) תולדות חיים, שכר, נסיון קודם וטלפון לת.ד. 267, נס-ציונה 70400

כוכב יאיר
לישוב כוכב יאיר
דרוש:
מפקח על הבניה והתברואה
על המועמד להיות טכנאי בנין בעל ידע בקריאת תוכניות בניה ופיקוח.
היקף המשרה חלקי.
פניות נא להגיש: כוכב יאיר, רח' המלך ג'ורג' 38 ת"א,
כוכב יאיר מזכירות ד.נ. השרון מיקוד: 44864

דובק בע"מ

למפעלנו בבני-ברק
דרושים
אלקטרונאים תעשייתיים
הכישורים הדרושים:
- בעלי רשיונות מוסמכים לחשמל
- בוגרי בי"ס מקצועי מוכר
- שליטה בשפה אנגלית טכנית הכרחית
- נסיון של לפחות 3 שנים בתעשיה.
נא לפנות למר אוליבר בימים א'-ה' בין השעות 8.00-15.00 וביום ו' בין השעות 8.00-12.00 טל. 03-7984151.

לודזיה רוטקס
למתפרות החברה בצפון הארץ
דרוש
טכנאי/הנדסאי תעשיה וניהול
נסיון באו"ש, ושכר עידוד
מגורים בכרמיאל, צפת, ראש פינה והסביבה.
לפנות בכתב (תוך ציון מספר טלפון) אל ת.ד. 34 חולון מיקוד 58100

למחלקה התעשייתית
* רתכי שריון
בעלי נסיון למפעל ביטחוני
* מסגרים/רתכים
בוגרי בי"ס מקצועי במגמת מכניקה למפעל ביטחוני ואזרחי
* צבעי ריסוס מנוסים
בעלי פרופיל צבאי גובה לעבודה במפעל ביטחוני.
* כרסמים/חרטים קונבנציונלים
בעלי נסיון רב למפעל ביטחוני
* מלגזן
בעל רשיון לעבודה באזור המרכז
* מלחימות/מרכיבות
נסיון וידע במעגלים מודפסים
* עובדי ייצור
נסיון בענף הדפוס
אפשרות להכשרה במקצוע
* מכונאי אחזקה
בעל נסיון, לעבודה באזור אשדוד
* מנהל עבודה
בעל נסיון בניהול בתחום המתכת לעבודה באזור ת"א
* רתכי ארגון
בעלי נסיון בתחום לעבודה במפעל ביטחוני ואזרחי
* חמ"מ/ממ"ס
בעלי נסיון במטוסים אמריקאים לעבודה במשמרות במפעל ביטחוני.
* מסגר אחזקה
בעל נסיון לעבודה באזור אשדוד
* חשמלאי אחזקה
בעל נסיון לעבודה באזור אשדוד.
* חשמלאי אחזקה
בעל נסיון לעבודה באזור אשדוד
* חשמלאי ראשי
בעל נסיון ותעודה לעבודה באזור אשדוד.

תל אביב גורדון 88
03-240878-245631
03-245541-222266
ירושלים בן יהודה 7
02-242801
באר שבע ההסתדרות 37
057-78719
רחובות הרצל 187
08-455904
אשדוד רוגוזין 8,
055-32221-33644

דגאל בע"מ
החברה לשירותי כח אדם
תל-אביב • ירושלים • באר-שבע
רחובות • אשדוד

לארדן התקנות
דרושים:
מנהלי עבודה עם נסיון חשמלאים.
תנאים טובים למועמדים המתאימים.
לפנות ל: 03-375539, 03-379394.

X-MIX
אופנה שמובילה בעיצוב מקורי
דרושים
* תופרות אוברלוק וזיגזג
* מתפרות חוץ לפוטר וטריקו
תנאים טובים למתאימים.
טל. 03-820895

לבית"ס תיכון בר"ג
דרושים **מורים**
* עברית * הסטוריה * ערבית * פיסיקה * מתמטיקה * אנגלית * פסיכולוגיה
וכן - שרת ועובד אחזקה
מועמדים מתאימים יפנו טלפונית: 03-7515729, 03-719337
או ל־ת.ד. 8005 ר"ג

זמיר
שרותי כח-אדם בע"מ

לסניפינו בת"א וברחובות דרושים/ות למחלקה הטכנית:
* הנדסאי אלקטרוניקה יוצאי חי"א, פרופיל ושלב מקצועי — גבוהים, לתכנון ופיתוח חוט אווזי
* מכונאי מטוסים יוצאי חי"א, פרופיל ושלב מקצועי — גבוהים
* חשמלאי מטוסים יוצאי חי"א, פרופיל ושלב מקצועי — גבוהים
* עובדי ייצור/מפעילי מכונות
רצוי בוגרי בית"ס מקצועי, אפשרי במשמרות
* צבעי ריסוס/מתכת מנוסים
יוצאי צה"ל ובעלי פרופיל גבוה
* מסגרים כלליים/ מבנאי מטוסים
רצוי יוצאי צה"ל ובעלי פרופיל גבוה

תנאים מצוינים, ארוחות, הסעות ושכר גבוה
ת"א: שדרות מוצקין 22, טל. 03-5464514
רחובות: בית-הפועלים 6, טל. 08-454651

תעסוקה ברמה גבוהה

למפרסום דחף דרושים:
מנהל סניף
בעל נסיון בענף הפרסום
ידע במנהל, ארגון, כספים וכ"א.
גיל - 25-35
מגורים - באזור ת"א

תקציבאי
בעל נסיון במשרד פרסום
לעבודה בת"א.

המעוניינים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים והמלצות ובציון המשרה ע"ג המעטפה לת.ד. 1334 ת"א
מיקוד 61013 עבור 11/86 — סודיות מובטחת —
המודעה מיועדת לנשים וגברים כאחד.

למפעל תעשייתי גדול בגוש דן
דרושה
פקידת כח אדם
הכישורים הדרושים:
* תואר ראשון במדעי החברה או השכלה מקבילה בנושא כח אדם
* אחראית
* נמרצת
* בעלת נכונות לעבודה בשעות לא מקובלות.
* מגורים באזור גוש דן.
מועמדות מתאימות מתבקשות לפנות בכתב ובצרוף קורות חיים אל ת.ד. 1334 ת"א 61013 ולציין על המעטפה ח/ 6000
— רק מועמדות מתאימות תענינה —

להקמת חברה לסחר בינלאומי
דרוש
אדם
בעל נסיון רב + קשרים
ת.ד. 45868 חיפה.

למפעל תעשייתי בתל-אביב
דרוש
פחח רכב
* לאחר שרות צבאי
* בעל נסיון
* 5 ימי עבודה בשבוע
* תנאים טובים
מועמדים מתאימים יפנו ישירות לרחו יגאל אלון 94 תל-אביב
טלפון: 03-336721

למפעל תעשייתי גדול במפרץ חיפה
דרושים:
1. טכנאי חשמל בעל רשיון "מוסמך" לפחות ורשיון למתח גבוה.
בעל נסיון באחזקת מערכות חשמל במפעל תעשיה גדול עם ידע במערכות בקרה.
2. טכנאי או הנדסאי כמיה
לעבודת משמרת במעבדה.
מועמדים מתאימים יפנו הצעותיהם בצרוף קורות חיים אל ת.ד. 4496 ל-880

בִּיפּ BIP
ישומים פסיכולוגיים INSTITUTE OF PSYCHOLOGY

פועל ייצור
בוא והצטרף
למפעל תעשייה גדול
באיזור פ"ת
ותהנה משכר הוחלתי של 750-800 ש"ח,
מעבודה במקום מסודר, מהסעות, מארוחות במקום,
מתנאים סוציאליים מלאים ועוד.
תוספת מיוחדת לעובדים במשמרות.

התקשר לטל. 03-654952, 03-659465
ביום א', 2.11.86 בין 17:00 — 20:00;
או כתוב אל:
"ביפ" יישומים פסיכולוגיים בע"מ
ת.ד. 26004 ת"א 63902

חברה בתחום הספורט באזור ת"א
מחפשת
מתאם/ת ארגוני/ת
(משרה 1265)
לתאום בין יחידות הארגון, בקרה על תפקוד וביצוע החלטות, מגע עם גורמי חוץ, וריכוז טפול בכ"א ובפרוייקטים שונים.
התפקיד מחייב עבודה בשעות לא שגרתיות
יתאים מועמד בגיל 28 — 30, אשר לו נסיון פיקודי-ניהולי, יכולת להשפיע ולקיים יחסים נאותים ללא סמכות רשמית, וכושר לפעול באורח עצמאי.
רצויה הכשרה בתחום מדעי-החברה ונסיון בעבודה עם מחשב.
מועמדים ישלחו פירוט קורות חיים ונסיון בכתב יד בלבד אל ת"ד 11024 ת"א 61110 ויציינו מס' המשרה. סודיות מובטחת

תחנת ייעוץ לנושאי כח-אדם בע"מ
תיל

אסיה מעברות בע"מ
תוצרים וטרינריים
דרושים
מדריכי שדה
לתחום לול ורפת
לאזור הצפון • מגורים באזור רמת-ישי
לאזור המרכז • מגורים באזור נתניה.
כישורים
* השכלה בתחום בעלי-חיים ונסיון מעשי בענף
* רשיון נהיגה וטלפון חובה
אנא פנה בכתב-יד לת.ד. 21141 ת"א 61211
ציין — מדריכי שדה

ת"א דחף מרכז	ת"א דחף דיזנגוף	ת"א דחף בן יהודה	ת"א דחף אלנבי	לפרסום מודעה! דחף סניפים	חיפה דחף	ירושלים דחף	דחפון	ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ
בית השואבה 8, 622547	רח' דיזנגוף 118 (מול כסית) פתוח 24 שעות טל' 239952	רח' בן יהודה 9 (מול קולנוע מוגרבי) טל 656120	רח' אלנבי 123 (ככר המושבות) טל 614433	ב דחף תקבל יותר ובמחירי העיתון	רח' הרצל 11 (הדר) טל' 645333/4	רח' יפו 43 (ככר ציון) טל 226335	שרות מודעות טלפוני טלפון 03-611001	

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

דירות

רמת גן

ת"א-יפו

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 3–3½ חדרים

דירות למכירה 2–2½ חדרים

חוץ לארץ

וילות ובתים

דירות להשכרה

דירות מרוהטות

בית־ים

חולון – בת־ים

שונות

קנייה ומכירה

עסקים

משרדים

מבני תעשיה

מגרשים

מחסנים

אולמות

חנויות

דרושים

פקידים/ות

● דרוש/ה אחראי/ת מחסן לחברת אוטו לבית הרכבת תל־אביב. 248207-8 (#27614)

● למכירה 3 חדרים, מעלית, 03-5321527

● לקפטריה באוניברסיטת ת"א דרושות קופאיות. 421596 ,420584 (#28717)

● 64 מ"ר להשכרה במרכז המסחרי ברמת־אביב ג', רחוב שלמה בן־יוסף פינת רחוב אחימאיר "אפריקה ישראל" להשקעות 03650281 (#29419)

למשרד עורכי דין דרושה
מזכירה

עוזרות ומטפלות

• בהרצליה דרושה אשה אחראית למשק בית 5 × 6 פעמים בשבוע 6 שעות טלפון בערב 03-471682 (#30546)

• משפחה לתינוקת+ לינה תנאים טובים למתאימה 052-443050 (#30025)

גזירה/תפירה

• ל"אופנת ביפ" תופר/ת מנוסה תופרות כפתורים (#28547)

• דרושות תופרות לקונפקציה שכר גבוה, תנאים סוציאליים 03-663284 (#30043)

הנהלת חשבונות

• מנהל/ת חשבונות לחברה מסחרית עם נסיון קודם במשרד נסיעות 03-553071 (#30494)

• למשרד ת"א דרושה מנהלת חשבונות מנוסה למשרה מלאה 03621081 (#29954)

עובדי יהלומים

• קורס ליהלומנים ערב ת"א 657961 (#30520)

• דרושים פועלים לייהלומים לכל הסלקים 039324740 039324538 (#29101)

ספרים/ות

• לקארינר חברה לתכשיטי שיער דרושים ספרים/יות במשרה מלאה למסורת הדרכה נסיון מינימום 10 שנים בספרות (#30032) 039234322

טבחים/ הנדסאים

• הנדסאים בנין ואדריכלות שרטטת בנין מתכנן בניין לתכנון קונסטרוקציות בטון (#29953) 03-233374

חשמלאים

• לדיזה הרצל 119 ת"א 03-839151 נגרן מקצועי עוזר נגרן ועובדות למחלקת בוידה (#28343)

נגרים

• באזור התעשיה ברשל"צ אלומיניום לעבודה קבועה

מחסנאים

מוכרים/ות

• מוכרת מנוסה לעבודה אתהה"צ בחנות נעליים (#29628) 03237333

פועלים/ות

עובדי מתכת

• דרוש בחופש בוגר בית ספר תיכון מקצועי במגמת מתכת או מכשירנות לתפקיד הדרכה מעוניין למנות סלקטר 04661551 (#30026) 04642636

• מסגרים ידע בעבודות מתכת קבועה טרומית חולון (#28319) 035592451

שומרים

פנסיונרים

שרותי אחיות

שליחים

• שליחים עם רשיון לקטנוע וטוסטוס תנאים 03621017 (#28912) 03624973

ביקוש עבודה

מכוניות

אאודי

• אאודי 80 1982 ראשונה 100 03-880280 (#30105)

אוטוביאנקי

• אבדם 1980 פרטי יפהפיה 67,000 ק"מ 583176 לרציניים (#28618)

• קדט 1974 אוטומטית אחרי אברול צבע ראשון 03-5592669 (#27906)

אינוצנטי

אלפא רומיאו

אוסטין

אופל

אמריקאיות

• אולדסמוביל קטלס ברוהם 1979 8 צילינדר שמור תרבי (#28472) 440070

דייהטסו

ב.מ.וו.

הילמן

• בהזדמנות שבירליך 1000 (השכרה למעבר) 06324527 1983 (#27928) 03490683

וולבו

ווקסהול

טלבוט

טנדרים

לנציה

מיני מינור

מסחריות

• פגו 404 1982 פנל 37,000 לנוסעים+משאות 02532121 02228166 (#28900)

• פורד 1985 פנל עבודה 05123758 (#29792)

מרצדס

סובארו

מכזן من الاهل

U·MAN®

עבור לקוחותנו, סוכנות ביטוח גדולה, דרוש/ה

עורך/ת פוליסות במחשב

בעל/ת נסיון בעבודה עם מחשב.
ידע בביטוח אלמנטרי – הכרחי.
העבודה אחראית, עצמאית ומעניינת.
שכר הולם למתאים/ה.
להתקשר ליהודה בטל. 03/292949.
מישרה 78.

U·MAN®

עבור אחת מלקוחותינו, חברה גדולה לייצור ושיווק תכשיטים, דרוש

לטש ("שלייפר")

בעל נסיון, לתפקיד הדורש רמת אחריות גבוהה ומשפיע על טיב השירות של החברה.
העבודה עצמאית, ועשוייה לגלוש, לעתים, גם אל שעות הערב.
מקום העבודה בתל-אביב.
למתאים – שכר גבוה ותנאים טובים מהמקובל!
לפנות ליהודה בטל. 03/292949, מישרה 77.

U·MAN®

עבור אחת מלקוחותינו, חברת שלטים מהמובילות בתחומה, דרושים:

מנהל שיווק

להקמה ופיתוח של מערכת שיווק עצמאית ויצירת קשר עם לקוחות פוטנציאליים בסקטור העיסקי והציבורי.
המישרה אחראית ביותר, עצמאית, מעניינת ובעלת אתגר, עם אפשרות להתקדם בחברה.
חריצות, התמדה וחוש מסחרי מפותח – הכרחיים.
העבודה בגוש דן. תנאים טובים למתאים.
מישרה 555

אנשי מכירות

מתמידים ובעלי מרץ.
לעבודה מעניינת ורבת אתגר.
למתאימים – הדרכה והשתלמויות בחו"ל.
ידיעת אנגלית – הכרחית.
נסיון בתחום המכירות ויכולת התמצאות בתכניות בנייה – רצויים.
תנאים טובים למתאימים.
מישרות 450.

המישרות לאיוש מיידי!
להתקשר ליהודה בטל. 03/292949.

U·MAN®

עבור חברה מובילה בתחום מכירה וייצור של שירותי דפוס, דרושים:

אחראי/ת מכירות דלפק

לקבלת הזמנות בטלפון וללקוחות המגיעים לדלפק. מישרה 181.

פקיד/ת ייצור

לעבודות תיוק, צילום מסמכים, הפקדות בנק וכו'. מישרה 182

גרפיקאי/ת ביצועיסט/ית

בעל/ת נסיון של שנתיים לפחות. מישרה 183.

מפעיל/ת סדר-צילום

בעל/ת נסיון במכונת AM-COMPSET. מישרה 184.

כורך

בעל נסיון, לביצוע עבודות גימור. מישרה 185.

כורך מתלמד

ללימוד המקצוע תוך כדי עבודה. מישרה 186.

שכר ותנאים הולמים לכל המישרות לעיל.
העבודה בעסק מתרחב ובאווירה מאוד נעימה.
להתקשר ליהודה בטל. 03/293482.
סודיות תשמר בקפידה.

U·MAN®

עבור אחד מלקוחותינו, מפעל תעשייתי בירושלים, דרוש

ראש צוות מחסן

לניהול מחסן חומרי גלם ותוצרת גמורה.
העבודה אחראית ומעניינת.
נסיון בתפעול מחסן, כולל צוות עובדים – הכרחי.
ידיעת אנגלית טכנית – חובה.
ידע בכימיה – רצוי.
שכר הולם למתאים.
להתקשר ליהודה בטל. 03/293482.
מישרה 250.

לחברת תיירות
דרושה
מנהל/ת חשבונות סוג ג'-ד'
לפנות לאיתן 03-654316

למשק פורת בגוש תל-מונד
דרוש
מרכז משק
בעל נסיון בתפקיד, עדיפות לבוגר הפקולטה לחקלאות. יתרון לבעלי נסיון בענף הפרדס וההדרים.
הצעות בכתב יש לשלוח למזכירות המשק עד 10.11.86 ד.נ. השרון התיכון מיקוד 40820
טל' 052-63080 052-61935

U·MAN®

עבור חברת שיווק בהתפתחות, דרושים

סוכני מכירות

מתמידים וחרוצים, בכל רחבי הארץ.
לעבודה מעניינת, עצמאית ובעלת אתגר.
המכירה ללקוחות מוסדיים, עסקיים ופרטיים.
נסיון במכירות – רצוי; רכב – הכרחי.
תנאים טובים למתאימים.
להתקשר ליהודה בטל. 03/292949, מישרות 111.

שופר-סל
למחלקה הטכנית
דרוש
חשמלאי
לעבודות תחזוקה ופיתוח
תנאי שכר טובים
מעוניינים בעלי נסיון של 5 שנים לפחות מתבקשים לפנות טלפונית 03-5331466 ליהודית

אופנועים וקטנועים

רוצים לקנות

רהיטים

איתור רכב גנוב

ביקוש רכב

בתי"ס לנהיגה

בתי"ס ושיעורים

חילופי רכב משומשים

רנו

פיג'ו

סוזוקי

סוסיתא

סיאט

סיטרואן

פורד

סימקה-קרייזלר

פיאט

פולקסוואגן

هكذا من الأصل

כולם היו בניו

פשנל. נשארו לו עוד 60 שנה / עליזה ולך

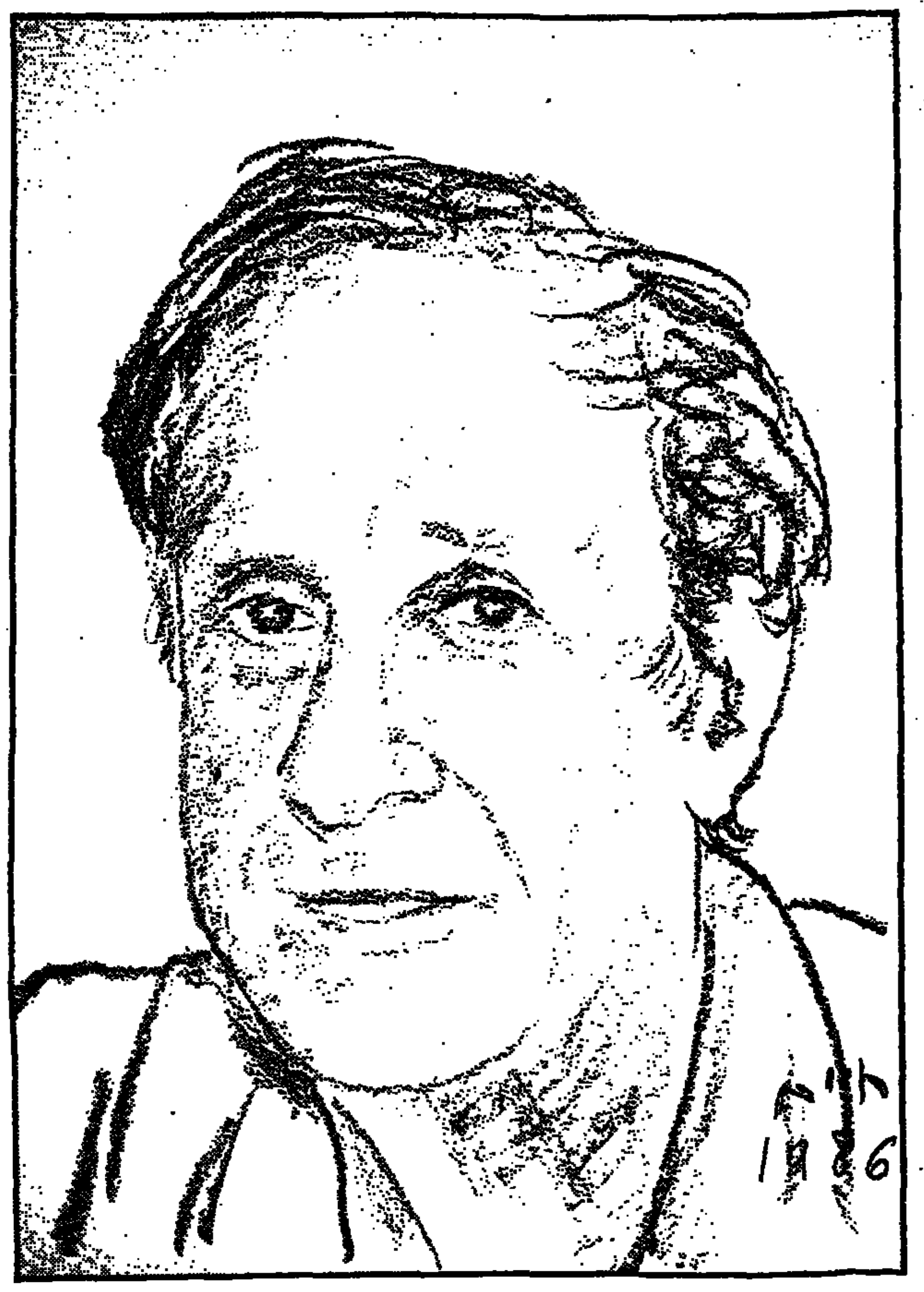

איזו הזמנה, חשב ודאי פשנל בין צחוק לדמע. הייתי מוציא את ההרכב הזה לסיבוב הופעות והיינו גורפים קופה, ובמקום זה אנחנו יושבים כאן ומבזבזים את כל הכשרונות האלה להנאתנו, במסיבה פרטית באולם הנשפים של מלון „הילטון" בתל־אביב. מיטב כוכבי הבמה לזהרותיהם וכן הכותבים להם והמביימים אותם נקבצו בו בליל יום שלישי להילולת צחוק בלתי פוסק, שהם היו קהלה ולא מהלליה. מזמן לא התקבצו יחד כל כך הרבה ספקי בידור, שלא למטרות קופה, כדי לחגוג אירוע פרטי בחייו של אדם, שהקשר שלהם אליו היה, והווה, לכאורה עסקי. מזמן לא גמלו כל כך הרבה אנשים אגוצנטרים, מטבע בריאתם, לאדם אחד על כל מה שהשקיע בהם שנים רבות.

בהזמנה לאירוע נכתב: „אנו מפתיעים אותו בהילולה גדולה תחת הסיסמה: יש ערימה של חברה על אברהם דשא (פשנל)". לפשנל מלאו בימים אלה 60. שני תכתיבים הדריכו את מנסחי ההזמנה, יחסי האירוע: גורם ההפתעה וגורם ההצטיינות. הכל יודעים שהדשא אצל פשנל ירוק יותר, והסוסים הנועים והמשובחים ביותר מלחכים אותו. הכל יודעים שאמות־המידה שלו כמפיק אינן מכירות בפחות מהטוב ביותר ואילו שיתפו אותו בקנוניה, להפיק את מסיבת ההפתעה לעצמו, היה ודאי מארגן את ערב הבידור של העשור. לכן היתה המשימה קשה כל כך.

אבל גם לא בלתי אפשרית, בזכות האורחות הפרטית. אילו היתה שלישית „הגשש החיוור" בלבד מקדישה לו ערב הוקרה, היו הכל אומרים „דיינו". ובתפריט שרקחו המארגנים היה הרבה יותר ממנת הקינוח הזאת, והכל, כאמור, מחומרים ביתיים. ובכן, אחרי שבחרו ומיינו ועיצבו את הליהוק נותר להוגי הרעיון לשמור אותו בסוד מפני חתן המסיבה. משימה לא קלה, אם מביאים בחשבון את קרבתם של חורשי המזימה אל „קורבנה", ואלה בראש וראשונה אשתו ניצה, הגשש גברי ומזכירתו המסורה של פשנל. במשך חודשיים טוו הללו תכניות, הגדילו את מעגל השותפים להן והמשיכו לתפקד כאילו אין שום הפקה גרנדיוזית באופק.

אחרי שסומן התאריך – שחל בין יום־הולדתו על־פי התאריך העברי, יום כיפור, ובין התאריך הלועזי, 6 בנובמבר – נותר עניין פעוט אחד, ובעצם שניים: למצוא סיבה משכנעת לזמן את פשנל למלון „הילטון" ולרוקן את משרדו מכל הכרזות של ההפקות שלו ולהעבירן לאולם הנשפים כדי לשוות לו את האווירה המיוחדת. מבצע הוצאתו מהבית בערב המיוחל היה פשוט יחסית, והתואנה היתה ארוחת־ערב עסקית שיזם חיים טופול עם אמרגנים מחו"ל. למה ארוחת־ערב עם יזמים מחו"ל? כדי שפשה יפשוט את חליפת השרד שלו, שהיא כעור שני לו – חליפת טרנינג כמו זו שלובשים ספורטאים – ויראה חגיגי יותר. העברת „התפאורה" היתה מסובכת יותר. ניצה דשא, האשה שאתו, באה למשרדו בבוקרו של היום המיוחל ובקול סמכותי ותובעני, שאינו אופייני לה, קבעה שנמאס לה מהלכלוך ושהמקום משווע לניקיון כללי, וזה כולל ערטול הקירות.

הכל היה איפוא מוכן ומתוזמן לכניסתו של פשנל לאולם הנשפים, שבו כבר המתינו לו מאות מידידיו־מקורביו בהתרגשות עצומה. בדיוק בשעה היעודה, 9.45 בערב, קיבל דן בן־אמוץ אות אלחוטי, שהחתן קרב ובא. על הבמה ניצבה אותה שעה להקת „התרנגולים" המקורית, במהדורתה השניה, ושרה את „שיר אהבה חיילי". בתום המסיבה יאמר פשנל, שצירוף המקרים הזה – כניסתו למלון והשיר הזה ברקע – נראו לו מוזרים, ובכל זאת עדיין לא צפה את מה שעתיד היה להתגלות לעיניו כשהובילה אותו אשתו לתוך האולם. תגובתו – הלם ודמעות – היא הערובה להפתעתו המוחלטת. חיזוק לסברה הזאת, בשביל ציניקאים שמטילים ספק בכנותו, נתנה בבוקר יום המחרת רבקה מיכאלי, בתכניתה ברדיו. לדבריה, טילפנה אל פשנל כדי להזמינו לספר על החוויה, אבל הוא לא היה בבית, שכן מפני שלא ידע שיהיה לו לילה סוער קבע לבוקר המחרת פגישה בחיפה בשעה 7.30. מאזיני הרדיו יכלו לשמוע במקומו את גיל אלדמע, שיערוך את הערב המוקלט לשידור, ואת הגשש פולי.

אחרי ההלם והנשיקות שליחלחו את דרכו של פשנל אל השולחן שיועד לו נפתח מצעד הכוכבים, בהנחייתו של דן בן־אמוץ, שותפו בעבר ב„חמאם" היפואי ובפרוייקטים שונים. בן־אמוצולוגים אינם זוכרים אותו מקסים כל כך כפי שהיה בערב לכבוד פשה, בעיקר אם מביאים בחשבון שניצח על המלאכה בהתנדבות (הקטע המופיע במסגרת, פרי מעבד תמליליו, נמסר ל„דבר" באדיבותו, אף שיכול היה להיכלל במדורו השבועי ב„חדשות". גם המקאמה של חיים חפר היתה יכולה להתפרסם במדור הקבוע ב„ידיעות אחרונות" וחיים טופול יכול היה לפרסם את המקאמה שחיבר הוא, בליווי הרישום, בכל עתון אחר, ושניהם כיבדו את „דבר" ביצירי כשרונם).

היחיד מבין כוכבי הערב שלא נמנה עם המכונים „אנשי פשה", בדרגים הקשורים עמו מזוהה חד־פעמי או ארוך־טווח, היה טוביה צפיר. בחיקוי מעולה של שר החינוך והתרבות יצחק נבון, בעברית מלודית בעזרתו של יוסי בנאי, בירך צפיר את פשנל וסיים בפרפרזה על הפתגם הידוע: מוטב שלושה גששים חיוורים ביד מציפור על העץ. עד הפינאלה של שלישית „הגשש החיוור", בהצגת תולדותיה בתוכנו של פשנל ובקטעים נבחרים, פרשה גלריית כוכבי הבידור את מניפת ההפקות שלו בשלושים וחמש שנותיו כמפיק. כל אחד והקטע שלו, כל אחד הלהיט והמלים שלו, ובכל זאת פזמון חוזר בפיהם: פשה הוא לא רק מפיק, הוא גם אבא.

בלט בהיעדרו, אם כי לא בחסרונו, אורי זוהר. נעשה מאמץ להזמינו אלא שאשתו אמרה, כי אורי מעדיף לשכוח את התקופה ההיא. לעומת זאת, קשה לתאר את ההתרגשות שבשני שחזורים שנעשו במיוחד לערב, האחד ההרכב המקורי של להקת „התרנגולים" מספר שנים, שממנה יצאה להקת „הגשש החיוור", ספינת הדגל של תיאטרון דשא, וההרכב הכמעט־מלא של להקת „בצל ירוק". אזכור ל„קריירה" מוקדמת יותר של פשנל, שרבים אינם יודעים עליה, כמנהלו של תיאטרון „זירה" האוונגרדי, ניתן בהופעת השלישיה עודד תאומי, דודיק סמדר ושי דנון, שביצעו את השיר „צביקה א', צביקה ב', צביקה ב'" מתוך „הפינג'אן".

מן הערב המיוחד הזה יישארו לכל משתתפיו, ובעיקר לפשנל עצמו – מלבד קלטת וידיאו ותכנית רדיו – אלבום מיוחד של שני תקליטים, מוגבל בתפוצתו, של מיטב השירים מההפקות השונות של פשנל, „אגרת פשנל", שהוציאה חברת „הד ארצי", וכן מהדורה מיוחדת של עמוד הראשון של „מעריב", המוקדש כולו לפשה. וכדי שלא נלקה בסוכרת ממנת המתיקות הגדושה שהרעיפו על פשנל כל אוהביו באותו ערב, ושטפה בהתרגשות את כל הקהל, נצטט עוד את דבריו של איצ'ה ממבוש: „כל אלה שדיברו פה הם אנשים מושחתים. הם הרי קיבלו כסף מפשה באותם הימים. היחיד שלא ראה צ'ק שלו מעולם זה אני ולכן אני אובייקטיבי. התרשמתי מאוד מזה שרבים אמרו שאתה אבא שלהם. אני מבין שהיו לך חיי מין [illegible] להזהיר אותך. עברת [illegible] נשארו לך עוד 60 שנה בסך־הכל, דע לך, שהזיקנה היא מכה מתחת לחגורה".

מכתב מחבר / דן בן־אמוץ

פשה היקר,

חבל. חבל מאוד שאנחנו לא יכולים להגיע למסיבת ההפתעה שעורכים לך ב„הילטון", אבל לא שכחנו אותך. ביום ששי עשינו כאן לכבודך מסיבה – אל תשאל. אכלנו, שתינו, סיפרנו עליך סיפורים ושרנו עד הבוקר. בילינו נהדר.

גודיק תרם ארגז „בייארגרבי" לחגיגה, פוקה הרביץ שם 6 „שיבאס ריגאל" על השולחן ומרקו תורג'מן הופיע עם בקבוק „ג'וני ווקר" מגנוב, ועוד לפני שהתחילו לשתות הוא כבר שאג „שבעון שבעון של מסיבה!"

לאוכל דאג, כרגיל, חצקל המוחמד שלנו. שפתרתה לשון, קורקבנים, כבד קצוץ, מרק קרופניק, סלט ביצים, עוף צלוי, רגל קרושה, חמוס – והכל מקופסאות, בשפע ומכל הלב. סידר שולחנות – חגיגה לעיניים. וכמו שאתה מכיר אותו, רק התיישב ומיד נרדם וישן כמו תינוק כל הלילה. למרות כל הצעקות, השירה, הצחוק והרעש שהלך שם. המשטרה באה פעמיים.

דיברנו הרבה עליך, פשה. והוכחנו רק טובות, דיברו עליך במשך כל הערב. שרגא פרידמן סיפר איך עזרת לו לביים את „בגידתי הנאותה" (הוא עיבד כאן את „הגיהינום" של דנטה למחזמר – הצלחה כזאת עוד לא ראו בבן־עדן). בתפקידים הראשיים שמעון בר, איציק רוזנבלום וכתב שורות אלה. איציק סיפר עליך סיפורים – שיגע את כולם. אפילו ברוך צחק ומאיר דיזנגוף היה שתוי ולא הפסיק לשאול: מי זה פשה? מה זה פשה? ועינה בן־גוריון סיפר איך הצלת אותו פעם כשהולשת לו את הפרוזדורים באספירינים. גולדה מסמבור לא שכחה איך בימים הכי קשים, כשלא היה לה גרוש על הנשמה, הוא פגש אותך יום אחד ברחוב דיזנגוף והלווה לך חמש לירות. הוא לא שכח את זה.

היתה גם תכנית אמנותית. אלתרמן והרב מרכוס רקדו טנגו, והרב שלנו, ברוך מ„בצל ירוק" סחב את שייקה ירקוני לרצפת הריקודים ושניהם, בהתחנחנים, רקדו „אל גינת אגוז". החבר'ה השתינו במכנסיים, ומרקו כמעט התעלף מצחוק. הוא שכב על הארץ וצרח „אני מת! אני מת!", וסוזמלה אמר „אם אתה מת, מרקו, אני לא מדבר אתך יותר!"

חבל. באמת חבל שאנחנו לא יכולים לבוא למסיבה שלך ב„הילטון". בטח האולם מלא חברים שלא שכחו אותנו. אבל לא נורא. בסוף הכל נתראה. ואל תמהר, פשה. כל זמן שאתה יכול – תבלה. תבלה, תקרע את החיים. תשתה, תצחק, תרקוד – תבלה. יש לנו זמן. תראה, חוץ מאשר לחכות, אין לנו מה לעשות כאן. מה עם דן? הוא כבר מזמן היה צריך להגיע הנה. מחכים לו פה בגיהינום. כל שבת בבוקר הוא עושה לנו חור־בראש עם ההספד שלו. ומה עם אורי זוהר, זכרונו לברכה? הוא עוד לא גמר לחזור בתשובה? תגיד לו שאין אלוהים. אני, בכל אופן, עוד לא ראיתי אותו כאן.

טוב פשה, אני מוכרח לסיים. מרגוט קלאוזנר קופצת לביקור ואני רוצה להעביר איתה את המכתב אליך. אז זהו זה. בשמי ובשם כל החברים שלך כאן, שיושבים אתי ליד שולחן הצדיקים (כבר נמאס לנו לאכול סמוקר־לוויתן), אני מברך אותך ליום־הולדתך ה־60, שתחיה לי שם עד 120, שתהיה בריא פשה, ושתמשיך לעשות את מה שעשית עד עכשיו. אבל לאט לאט. בזהירות פשה. אתה כבר בכל זאת לא בן 20.

שלך לנצח (ואני לא צוחק)
באמת לנצח
בזמבה צור

כבר מזמן מגיע לך פרס ישראל / חיים טופול

פשה יקירי, שתפי, חברי משכבר הימים –

נתבקשתי על־ידי בני־ביתך וידידיך הרבים לומר מלה טובה עליך / ואם אפשר כמה מלים / מה יש להגיד? אנחנו בסך הכל חברים, במקרה נפגשנו לפני כך וכך שנים / זה היה מזמן מזמן. היינו אז קטנים – אני ילד בן עשרים ואחת, ואתה היית נער בן שלושים / אמנם קראו לך כבר אז 'פשה הגדול' והנהגת כבר מוגית וידעת הכל / ידעת לספר ספורים מרתקים על אנשים מוזרים, על מקומות רחוקים / על צבא הוד מלכותו, על קהיר, על מצרים, על נהיגת משאית במדבר בלי אכל ובלי מים / איך בן שש־עשרה לצבא הבריטי גייסת, ואיך בפלוגת מפעילי נמלים הצבת, ואצל החברה האלה – מה לא למדת? / על סנוקר ועל פוקר ועל רמי – הרי מגיע לך תאר אקדמי! / טוב, על זונות כמובן רק שמעת – ומדוקרדרווק, הרחת איזה שכטה / ואנחנו, נקדתיים: אורי זהר וגליה וחיים, הקשבנו בפה פעור והקפנו אזנים, מוכנים לשמוע כל ספור אפילו פעמים / ואמנם, יותר מפעם שמענו ממך על תל־אביב הקטנה של ימי ילדותך, והשכונה שבה גרת, ועל חבריך הטובים – אידלסון מושקה ואלוני נסים (עד היום אני לא כל כך מבין, איך נסים מגיע לרחוב ראשי? הוא הרי משכונת פלורנטין) //

ספרת איך אמא – הגב' גרינברג עדינה, עם בנה אברהם – הלא הוא פשנל – היו נאלצים, פשוט כרוטינה, מחדר שכור אל חדר שכור להתגלגל / איך במגרשי הטניס אספת כדורים, תמורת חצי גרוש־תערפה, כשעוד היו בהם הודים / איך היה בשבילך החלום הכי גדול, שיהיה לך לאכול כמה שאתה רק יכול / ועל יכלתו של פשה בזה אני יכול להעמיד עדים שנים, האחד רב אורי זהר שיחיה, והשני, שיבדל לחיים חלונים (ארוכים), חיים / לפסטיקיה המפרסמת של רוסו ולדי הגענו מאד רעבים – אחרי הופעה / שלשתנו הזמנו תריסר חצי בלי לספר אפילו – כן, בעמידה / כל סטיק בתוך פתה משוחה בחומוס וטחינה, עם פלפל חריף ובתוספת סלט – וכדי שכל זה ירד חלק פנימה, שתינו מיץ טרי־טרי שזה עתה נסחט / שמונה־עשרה מנות ולא זורקים את הלחם, ועד הסוף מוצצים ומכרסמים כל עצם / והחלקה בין שלשתנו? טוב, לא על המילימטר, אורי ואני יחד – בוא נגיד, תשע... עשר, ופשנל בעצמו חסל את היתר / כבר פרגנו לעצמנו, כבר היה בצל ירק, כבר הופענו והרוחנו – ושלמנו מס בחוק! //

אגב, פשה – גם כשלא היה לו – היה לבו עם הקפיטליסטים / ואלו אורי ואני – אולי מן האינטליגנציה – נשארנו סוציאליסטים / פשה היה מכבי! אנחנו הפועל! ולא חשוב אם חיפה, פתח־תקוה או עמק יזרעאל / עד כמה אינפנטילי שזה לא יראה, ולא חשוב כמה אהבנו זה את זה, כשהגיעו הדברים להפועל ולמכבי, נפרצו כל הסכרים בין פשנל ובין הרבי / פתאם, אין חברים! ולא בטיח! ולא תפוח! – „התפוחון של מכבי מנה בכיס על בטוח" / בשביל אורי גם תיקו נשמע כמו קללה – בשביל פשה עד היום הפועל זה חיזבאללה / פעם, בדרכם אל מגרש הכדורגל, כל אחד מהם נשבע שלא יוציא אפילו הגה / והמדבר היה בדרבי, לא סתם משחק רגיל, וכמו שזה התחיל... / הפועל לוחצת ושורצת, וחושך במכבי, אבל ההגנה מחלצת – ושוב הפועל בהתקפה מוחצת ולעבר שער מכבי – בתרגיל לא רגיל, אל הרשת נורה כדור כמו טיל / והצופים על רגליהם קמים... אבל לא, לא בפנים! – מתישבים / רק אורי נשאר עומד, וכבאב זעק השמימה: למה? למה? למה? / ופשנל, פניו תורים, ענה לו בצוחה: ככה! ככה! / אין פלא, אם כן, שאחד מן השנים עזב את תל־אביב ועבר לירושלים //

פשה יקירי, נבדק לפי הסדר. דברנו על האכל ועל הכדורגל, ועל כך שכששראו – נזעקת אל הדגל / ונזכיר שאתה מאד אוהב, וגם יודע לבשל; ושונא, ממש שונא – כמו כלם – להכשל / ורוצה שכל המופעים שלך יזכו להצלחה, ושכל הבקורות יהיו טובות – בלי אף מלה אחת רעה / ואם כבר הבקרת לא אוהדת, ואין זו הצלחה אמנותית, או לפחות שהקהל ינהר בהמוניו ותסתפק אז בהחלט – בקפה הקפתית / אברהם גרינברג־דשא פשנל, אם אתה אותי שואל, כבר מזמן מגיע לך פרס ישראל. / בשביל זירה, בצל ירק, תרנגולים, בשביל עשרות הצגות, סרטים ומופעים / אך בעקר, ואני אומר זאת כמו חבר, בשביל שיקה־פולי־גברי־הגשש החור / אבל בוא נדבר בלי לעבד בעינים – תשכח מן הענין לשנה־שנתים / למה? למה? ככה! ככה! ככה! / תרשה לי להזכיר לך את פרס, מוטה, שחל.../ זוכר את הבחירות? ההופעות בטלויזיה? / ובכן, מאז היתה רוטציה והיתה רזיזה, ופרס עבר לעבודות חוץ ושמיר הוא עכשיו – מזכיר הקבוץ / ואם אתה רוצה ממני יעוץ, כמו שאמר הפר הזקן לצעיר – „לאט לאט, לא צריך לרוץ" //

פשה יקירי, בשם החברים, / בשם כלם אני אומר לך – / אנחנו באמת אוהבים אותך / לא כמו אחרי לדי תנצה והילדים, / אבל תשמע, חביבי – הם מכרחים! / פשה, מה יש עוד להגיד – אנחנו חברים – במקרה נפגשנו – לפני כך וכך שנים, זה היה מזמן והיינו קטנים, והיום אני בן חמשים ואחת ואתה נער בן ששים / בשם כל החברים שאתה אוהב, אנחנו מברכים אותך מכל הלב – עד מאה ועשרים! //

בן 40 ועוד 20 סלום / חיים חפר

מי תאר לעצמו, מי חשב שנגיע לזמנים האלה הרגישים / שנשמע בני־אדם מרכלים, בני־אדם מתלחשים / המפיצים שמועות שמצטלצלות אפילו באזני חרשים / שאברהם דשא, פשה, פשנל שלנו – הוא בן ששים / והלא אנחנו, שבדקנו את הפרטים במרשם התושבים ובמפקד האכלוס / פשוט מצאנו שפשה, על־פי כל הקריטריונים, הוא בסך הכל בן ארבעים – ועוד עשרים סלום //

אז חברים יקרים, במה נחמר ובמה נעים / לברך חבר צעיר, שעבר קצת את גיל הארבעים / ועבר אותו יפה, אלחמדוללה ותודה לאל / ואנחנו רואים אותו בריא, בלי עגלה ובלי מקל / וגם רואים שהוא נראה – כמו שהוא שוקל / הלואי ככה עלינו ועל כל עם ישראל //

אנחנו גם יודעים שהרבה אנשים חיבים לו הרבה / וראשית כל, חיבים לו אלה שצחקו מן ההומור שלו עד שכאב להם הבטן / וחיבים לו המון שירים ומערכונים אשר היו לקהל כמו סם מרפא / וחיבים לו שחקנים ובמאים ומחברים וצותי במה והפקה / שכלם עברו במשרד המטלה שלו וליד שלחנו המשגע / וחיבים לו גם סתם ידידים טובים ומכרים וחברים / שהיו רוצים ללכת אתו כך, לפחות עד מאה ועשרים //

ומכיון שהחברים שומרים על כך, ולא יקרה לך בשום אפן ובשום צרה / אז, עד מאה ועשרים, פשה חביבי, אין לך ברירה //

שישי אישי / אהוד מנור

צ'יכוב במנהטן

סרטו החדש של וודי אלן „חנה ואחיותיה" נראה קרוב יותר למארג התרבותי וההברתי הצפוף של רוסיה הצארית מאשר לאמריקה של רייגן, ובכל זאת כל כולו הוא מנהטן וחיי בני המעמד הבינוני

כחסיד מושבע של וודי אלן, נהניתי גם מארבעת סרטיו האחרונים („זליג", „ברודווי", „דני רוז" ו„שושנת קהיר הסגולה"), על אף חוורונם היחסי של אלה בהשוואה לסרטיו הקודמים. שלושת הסרטים הללו נשענו על רעיונות מבריקים והיו רצופים שורות מצחיקות מאוד, אך אורך נשימתם היה כשל מערכונים קצרים שנמתחו והורחבו בעקשנות לאורך מלא. בסרטו החדש, „חנה ואחיותיה", חוזר וודי אלן לתחום ולנושא שבהם אין לו מתחרים: מנהטן וחייהם של בני המעמד הבינוני באי הזה. ב„חנה ואחיותיה" גם חוזר אלן לשיא כושרו, כמו לפני עשר שנים ב„רומן שלי עם אנני".

מבקר הקולנוע הצרפתי רב ההשפעה רובר בנאיון, בספרו „מעבר למלים", המוקדש לסרטיו של וודי אלן, מצייר דמות הרבה יותר מורכבת של הבמאי־תסריטאי־שחקן מזו המצטיירת במאמרים המתפרסמים בבריטניה ובארה"ב. ב„חקירותיו" של בנאיון מתגלה וודי אלן כאיש רציני ביותר, בעל ידע רחב ועמוק בספרות. מקורו של המשא הספרותי שלו במזרח־אירופה וברוסיה שלפני המהפכה. ואכן, הסרט „חנה ואחיותיה" נראה קרוב יותר אל המארג התרבותי וההברתי הצפוף של רוסיה הצארית (ואפילו שמו, מזכיר את „שלוש אחיות" של אנטון צ'כוב) מאשר לאמריקה של רייגן.

סיפורן של שלוש אחיות. האחות הצעירה (ברברה הרשי) חיה עם פרוש אינטלקטואלי, התוקף בזעם את חטאיה של התרבות המודרנית (מקס פון סידוב). האחות האמצעית (דיאן וייסט) היא „חורבת" עצבים עירונית שאינה חדלה ללוות כספים כדי לקדם „קריירות" חדשות לבקרים. חנה, האחות הבוגרת (מיה פארו) היא היציבה מכולן, שחקנית מצליחה החולשת על חוג המשפחה הרחב והחם. אך לא הכל כשורה בחייה: בעלה (מייקל קיין) מתאמץ לפתח רומן עם אחותה הצעירה.

בצד הסיפור ה„קבוצתי" הזה נפרש סיפור אחר; זה של בעלה לשעבר של חנה (וודי אלן). הוא נכנס ויוצא מן הסיפור האחר בתפקיד ההיפוכונדר המסכן (המוכר), וכאשר משבר בריאותי מקרב אותו אל חיק המוות, הוא מנסה למצוא גאולה בכל הדתות השונות (ההורים היהודים, בברוקלין, מזועזעים כמובן), עד שתוך „עלעול" בסרטי האחים מרקס הוא מוצא עדות חותכת לכך שיש להפיק נאה מן החיים.

„חנה ואחיותיה" הוא סרט חכם, בהיר ורווי אנושיות ואבחנה דקה גם כשהוא מתמקד בטיפוסים החביבים פחות. הוא מזכיר את מחוזותיו הטובים של צ'כוב גם בהצגת עליונותם של האהבה והרגשות, בתקווה המפוכחת שהוא מביע, ובתיאורו את איכותם השבירה של החיים.

ההצלחה הקופתית של הסרט נובעת בחלקה, אולי מכך שגם אם אין הוא מציג „הפי אנד", יש בו דעה „שמחה" יותר על הקיום האנושי מזו שאיפיינה את קומדיות היאוש העירוני של וודי אלן בעבר.

בראיון שהעניק למבקר הקולנוע הבריטי אלכסנדר ווקר סיפר אלן, שהרעיון לסרט „חנה ואחיותיה" עלה בראשו בשעה שקרא שוב את „אנה קארנינה". הרעיון של סיפור, שבו אתה נודד מקבוצה אחת של אנשים אל קבוצות אחרות וחוזר אל הקבוצה הראשונה, נראה לו טכניקה ספרותית מעניינת שניתן ליישמה גם בקולנוע.

כשנשאל אילו מסרטיו איכזבו אותו, השיב: „כל הסרטים שלי איכזבו אותי. אני הוגה את הסרט, כותב אותו וכשאני חושב עליו הוא מבריק. ממש צ'כוב או שייקספיר. גדול. ואז אני מתחיל לעבוד ופורק בכל יום משאית עמוסת פשרות שאני חייב לקבל. כשהסרט יוצא לאקרנים הוא רק 60 אחוז ממה שרציתי. אף פעם לא מקבלים מאה אחוז. לכן כל סרטי הם בשבילי אכזבות גדולות. הם כה רחוקים מיצירות המופת שתיכננתי".

האם יש נחמה בביקורת טובה? „ביקורת טובה זו לא נחמה – זה גלגל הצלה. יש במאים שאינם תלויים בביקורת ואחרים שכן. אני כן. את סרטיו של סילבסטר סטאלונה אפשר לקטול, אבל הצופים יבואו לראותם. במקרה שלי ללא תמיכת המבקרים אין לסרטי תקווה מסחרית. אני חייב להודות שהמבקרים תמכו בי, בדרך כלל, לאורך השנים; ואף־על־פי־כן, אני מרגיש שהייתי רוצה לחבק אחדים מהמבקרים הנדיבים שתמכו בי ולהגיד להם: אני מצטער שאיכזבתי אתכם. אילו רק יכולתם לראות מה שאני ראיתי בעיני רוחי. לא ראיתי בעיני רוחי סרט שהוא פחות מ„גנבי אופניים" או „האזרח קיין".

האם היה מוכן לביים סרט מחוץ לארה"ב? „כן, חשבתי על זה לא פעם, אבל העולם נמצא כרגע בבוץ איום ונורא. אין לי אפילו אומץ לנסוע לשדה התעופה של ניו־יורק כדי לאסוף את הורי כשהם חוזרים מחופשה בפלורידה".

תמונות אחרות מן הסרט „חנה ואחיותיה" נשארו טבועות בזכרוני, אחת במיוחד, אולי משום שאינני זוכר סרט שעסק בפן הזה של חיינו: גבר מסיע במכוניתו שתי נשים לבתיהן בשעת לילה מאוחרת. כל אחת מהן מנסה, בדרכה, לוודא שאותה יורידו אחרונה. זוהי סצינה משעשעת, אנושית ונוגעת ללב, כמו הסרט כולו.

مكتز من الاجيل